
Naručitelj projekta

Agenciji za ruralni razvoj Istarske županije d.o.o. (AZRRI)
Šetalište pazinske gimnazije 1, 52000 Pazin

Izvršitelj

Sveučilište u Zagrebu :: Agronomski fakultet
Zavod za upravu poljoprivrednog gospodarstva
Svetošimunska c. 25, 10000 Zagreb

Voditelj projekta

Prof. dr. sc. Vjekoslav Par

Dekan Agronomskog fakulteta

Prof. dr. sc. Davor Romić

Nositelj projekta | Sveučilište u Zagrebu :: Agronomski fakultet

---

Suradničke institucije

Istarska županija - Regione istriana
Agencija za ruralni razvoj Istre d.o.o. Pazin
Regija Toscana
Agronomski fakultet Sveučilišta u Pisi
Agencija za ruralni razvoj regije Toscana (ARSIA)

Autori

Agronomski fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
Zavod za upravu poljoprivrednog gospodarstva
Prof. dr. sc. Vjekoslav Par
Dr.sc. Mario Njavro
Lari Hadelan, dipl.ing.
Branka Šakić dipl.ing.
Zavod za ekonomiku poljoprivrede i agrarnu sociologiju
Prof. dr. sc. Tito Žimbek

Zavod za specijalno stočarstvo
Prof. dr. sc. Vesna Pavić

Agencija za ruralni razvoj Istre d.o.o. Pazin
Graciano Prekalj
Jasenska Kapuralin
Andrija Draguzet
Igor Jurčić

Istarska županija:
Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo i vodoprivredu
Milan Antolović
Danijela Družetić Milanović
Blanka Sinčić Pulić
Deana Blažinu

Stručna služba za poslove Skupštine i Poglavarstva
Odsjek za međunarodnu suradnju i europske integracije
Kristina Fedel Timovski

Konzultanti

Mr.sc. Mario Lovrinov - sektor ribarstvo
Mr.sc. Vlasta Radoičić - sektor ekološka proizvodnja
Načelnici i pročelnici Općina
Predstavnici privatnog, javnog i civilnog sektora

Zabranjeno kopiranje, čak i djelomično, bez jasnog navoda izvora i autora.

Sveučilište u Zagrebu :: Agronomski fakultet

Zagreb, lipanj 2008.

Suradničke institucije:

Agencija za ruralni razvoj Istre d.o.o. Pazin

Agencija za ruralni razvoj Istre d.o.o., Pazin je osnovana 2003. godine radi povezivanja javnog i privatnog sektora te za pripremu i provedbu projekata u ruralnom prostoru. Prva je Agencija te vrste u Republici Hrvatskoj sa specifičnim zadatkom koordiniranja proizvodnih aktivnosti u ruralnom području Istre. Ima za cilj pokretanje gospodarskih i razvojnih programa u ruralnom prostoru. Područja aktivnosti su: poljoprivreda, lov, šumarstvo, ribarstvo, upravljanje gospodarskim i razvojnim programima, istraživanje i razvoj, promidžba istarske županije i edukacija poljoprivrednika.

Regione Toscana

Diritti Valori Innovazione Sostenibilità

Regija Toscana

Agencija za ruralni razvoj regije Toscana (ARSIA)

regionalna agencija za razvoj i inovacije u poljoprivredno- šumarskom sektoru (Agenzia Regionale per lo Sviluppo e l'Innovazione nel Settore Agricolo-forestale) osnovana je 1993. godine od strane Regije Toscana kao operativno- tehničko tijelo Regije Toscana. Područja aktivnosti su: sektor primarne proizvodnje, sektor istraživanja i novih tehnologija, tehnička pomoć u proizvodnji, preradi i komercijalizaciji poljoprivredno- prehrambenih proizvoda, područje lovstva, uvođenje tehničko- produktivnih inovacija skladu sa očuvanjem prirodnog ambijenta i manjom potrošnjom energije.

Universita' di Pisa- Facolta' di agronomia

(Agronomski fakultet Sveučilišta u Pisi)

Agronomski fakultet Sveučilišta u Pisi je angažiran od strane ARSIA-e da pruži stručnu potporu AZRRI-u d.o.o. Pazin u organizaciji informativnih i radnih radionica za aktere lokalnog razvoja ruralnih područja Istarske županije u početnim fazama izrade Strateškog programa ruralnog razvoja Istarske županije.

UCODEP- Unita' e cooperazione per lo sviluppo dei popoli

(Jedinstvo i suradnja za razvoj društva)

KAZALO

Predgovor	1
1. Uvod.....	2
2. Zahvale i priznanja	3
3. Pristup izradi strateškog programa	4
3.1. LEADER pristup u izradi Programa.....	5
3.2. Unutarnja koordinacija	8
3.3. Vanjska koordinacija	9
4. Ciljevi strateškog programa	9
5. Polazišta u izradi programa ruralnog razvoja Istarske županije	10
5.1. Nacionalni dokumenti koji se odnose na poljoprivredu i seoska područja	10
5.2. Ostali zakoni i dokumenti	13
5.3. Provedba SAPARD program u Republici Hrvatskoj	16
5.4. IPARD program u Republici Hrvatskoj	18
5.5. Sustav ruralnih financija u Hrvatskoj	22
5.6. Pred-pristupni EU fondovi.....	24
5.7. Ruralne financije- Istarska županija.....	25
6. Opće karakteristike Istarske županije.....	26
6.1. Osnovni podaci	26
6.2. Administrativni ustroj područja Istarske županije.....	27
6.3. Definicija ruralnih područja Istarske županije	28
6.4. Stanje ruralnog prostora Istarske županije	31
6.5. Analiza ruralnih područja po LAG-ovima	32
7. Demografske i socio-ekonomske karakteristike i trendovi	46
8. Stanje razvijenosti ključnih ruralnih sektora	48
8.1. Poljoprivredni sektor	49
8.1.1. Biljna proizvodnja.....	50
8.1.2. Vinogradarstvo i vinarstvo	52
8.1.3. Voćarstvo	54
8.1.4. Maslinarstvo	55
8.2. Stočarska proizvodnja	57
8.3. Ekološka poljoprivreda	63
8.4. Ruralni turizam	66
8.5. Šumarstvo.....	70
8.6. Lovstvo	73
8.7. Ribarstvo.....	75
9. Snage, slabosti, mogućnosti i opasnosti za razvoj ruralnih područja.....	79
9.1. Rezultati analize Istarske županije.....	80
9.2. Rezultati analize poljoprivrede.....	82
9.3. Rezultati analize ekološke proizvodnje.....	85
9.4. Rezultati analize ruralnog turizma	86
9.5. Rezultati analize istarskog ribarstva	87
9.6. Rezultati analize šumarstva	88
10. Strateški program razvoja.....	89
10.1. Misija vizija razvoja ruralnih područja Istarske županije	89
10.2. Vizija razvoja ruralnih područja Istarske županije.....	90
10.3. Usklađenost strateških ciljeva ruralnog razvoja s okruženjem	90
10.4. Strateški ciljevi ruralnog razvoja Istarske županije.....	92
11. Postizanje napretka u jedanaest prioriternih područja djelovanja.....	97
11.1. Mjere za unapređenje zaštite okoliša i zaštitu poljoprivrednog zemljišta.....	97
11.2. Mjere za unapređenje ekološke proizvodnje.....	99
11.3. Mjere za unapređenje prostornog uređenja ruralnih područja	103
11.4. Mjere za unapređenje ruralnog turizma	105
11.5. Mjere za unapređenje proizvodnje autohtonih i izvornih proizvoda	105
11.6. Mjere za unapređenje obrazovanja ruralnog stanovništva.....	107
11.7. Mjere za unapređenje sustava za navodnjavanje	109
11.8. Mjere za unapređenje upotrebe malih šuma	110
11.9. Mjere za unapređenje ribarstva	112
11.10. Mjere za unapređenje ruralnih financija	114
11.11. Mjere za unapređenje ruralne ekonomije	115
12. Smjernice institucionalnih promjena za provođenje programa	116
12.1. Praćenje i ostvarivanje provedbe strateškog programa.....	117
13. Sažeti pregled projekta i programa ruralnog razvoja (2008.-2013.).....	120
Popis sudionika u pripremi programa	125
PRILOZI.....	130

Predgovor

Istarska županija prepoznala je potrebu prilagodbe vlastitog programa ruralnog razvoja sustavu planiranja razvitka kakav se primjenjuje u EU, te je stoga odlučila pokrenuti projekt pod nazivom Strateški program ruralnog razvoja Istarske županije (2008-2013.).

Strateški program razvoja ruralnog područja Istarske županije je strateško plansko-programski dokument, te sredstvo za učinkovitije i uspješnije upravljanje razvojem poljoprivrede, ribarstva i ruralnih područja Istarske županije. To je inače uobičajen instrument koji se koristi u Europskoj uniji kako bi unaprijedio regionalni odnosno županijski razvoj.

Strateški program jedan je od razvojnih dokumenata Istarske županije koji treba odrediti što se sve slijedećih sedam godina treba učiniti kako bi život u Istri bio bolji i lakši.

U Istarskoj županiji na snazi je Regionalni operativni program (ROP) Istarske županije te brojni drugi dokumenti (Master plan razvoja turizma i drugo) koji programski objedinjuje i određuju opće smjernice razvoja Istre kao cjeline odnosno pojedinih djelatnosti. Polazeći od navedenog, jedna od osnovnih zadaća ovog program bila je odrediti razvoja ruralnog područja Istarske županije vrednovanjem i prepoznavanjem proizvoda i usluga.

Istrani pamte stručnjake koji su izrađivali i predstavljali razvojne programe bez sudjelovanja onih koji žive u tom prostoru i time smatrali svoj posao završenim. Ovog puta Program nisu pripremali samo stručnjaci, već su bili uključeni pojedinci odnosno svi zainteresirani lokalni nositelji razvoja iz privatnog, javnog ili civilnog sektora na području Istarske županije.

U uvjerenju da je to jedini ispravan način rada, vjerujemo da ovaj Program neće, kao mnogi do sada, završiti u „ladici“, već da će se razvojne odluke i projekti temeljeni na ovom Programu ostvariti i da će Istra biti prostor u kojem se živi u svoj punini.

Kroz predložene programe i njihovu provedbu biti će, uvjereni smo, ostvarene osnovne pretpostavke za pokretanje i inicijativa za promjenu i skladan razvoj.

To zaslužuje Istra, jer kako je zapisao Mate Balota u Romanu iz istarskog narodnog života „Tijesna zemlja“ ... "Istarska zemlja zanosi svojom raznovrсноšću. Divlja i pitoma u isti mah, tu gola i kamenita, tamo zelena i šumovita, na sjeveru i istoku visoka gola brda, na jugu i zapadu plodne kosine crvene zemlje. A svuda raznovrсноst.“... "Sve je u toj zemlji nekako temeljito: kuće, dvorovi za ovce, korune i zidovi, putići izdubeni u kamenu - sve to kao da je za vječnost građeno.“... (završen citat).

To zaslužuju njeni stanovnici jer ... "Zemlja i kamen pisali su svoje znakove na ljudima. I ljudi su raznovrсни. U isti mah blagi i tvrdi, veseli i strašni u gnjevu, a svi nekako temeljiti, kao od kamena odvaljeni, uobličeni, ne oštih crta ali s nekom tvrdom odlučnošću, koja igra u mišićima lica.“... (završen citat).

Međutim, valja podsjetiti da mudrost i u ruralnoj politici počinje s spoznajom da nema idealnih rješenja. Prihvaćene mjere i programi uvijek su rezultat kompromisa među različitim interesnih skupinama, a najmanje stručnih analiza i koncepata. U praksi ostaje mogućnost ići više ili manje u "zacrtanom smjeru" s politikom malih ali promišljenih koraka.

Problema, ciljeva i mjera je puno. Najvažnije je ne ustuknuti, nego odrediti što je početak jer i najdulji put počinje prvim korakom.

Voditelj Studije

Prof.dr.sc. Vjekoslav Par
Zagreb, lipanj 2008.

1. Uvod

Regionalna politika predstavlja regionalni pristup razvoju ukupnog nacionalnog gospodarstva i prevladava isključivost dva temeljna cilja razvojne politike, ukupne gospodarske učinkovitosti na jednoj strani i uravnoteženi regionalni (prostornog) razvoj na drugoj strani (obilježje tradicionalne regionalne politike). Regionalna politika je dio ukupne razvojne politike koju čine različite sektorske politike (industrijska, poljoprivredna, turistička, i dr.). Drugim riječima, regionalna politika podrazumijeva programsku i financijsku koordinaciju sektorskih politika na regionalnoj razini.

Europska unija, ruralnu Europu prepoznaje kao područje koje se prostire diljem regija različitih država, a obuhvaća područja netaknutog krajobraza te poljoprivrednog i šumskog zemljišta, sela, male gradove i naselja koja okružuju industrijske i regionalne centre. Očit je danas sukob između ekonomskog rasta i zaštite prirodne sredine. EU danas zastupa razvijanje multifunkcionalne poljoprivrede, koja osim proizvodnje hrane osigurava i određene netržišne funkcije. "Ako uzimamo u obzir sve prednosti seoskog područja i prepoznamo socio-ekonomsko, povijesno i kulturno značenje poljoprivrede u seoskoj Europi, onda postaje jasno, zašto moramo održati multifunkcionalnost Evropske poljoprivrede i dalje .." (D. Givor, 2000/2001). Prema podnijetom Izvještaju o multifunkcionalnoj poljoprivredi na Komitetu za poljoprivredu i ruralni razvoj 2003 (Rapporteur: María Rodríguez Ramos) koncepcija ovakve poljoprivrede se mora ugraditi u prijedloge za reformu CAP na temelju sljedećih načela:

1. Povećavati veličinu gospodarstva uz smanjenje subvencija i povećanje konkurentnosti na liberaliziranom tržištu, računajući sa potrebom upravljanja problemom sela i zbog prekobrojnih poljoprivrednika.
2. Zadržati poljoprivrednu aktivnost na seoskim područjima širem EU uz zajedničko osiguranje proizvoda i neproizvodnih funkcija poljoprivrede.

Zbog propusta i neodgovarajuće agrarne politike prošlog političko - gospodarskog sustava, poglavito nedovoljne skrbi za razvitak, u Istarskoj županiji, dosada nisu iskorištene sve povoljnosti i prednosti koje ima ovo područja kako za razvitak poljoprivrede tako i ruralnog prostora

Strateški program razvoja ruralnog područja Istarske županije (2008-2013.) je strateško plansko-programski dokument i sredstvo za učinkovitije i uspješnije upravljanje razvojem poljoprivrede, ribarstva i ruralnih područja.

Glavni promotor (Nositelj) projekta *Strateškog programa razvoja ruralnog područja Istarske županije (2008.-2013.)* je AZRRI - Agencija za ruralni razvoj Istre, d.o.o. Pazin, te Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribolov i vodoprivredu Istarske županije.

Glavni nositelj izrade Studije je Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za upravu poljoprivrednog gospodarstva. Izrada Studije provedena je u suradnji s Regijom TOSCANA (Čl. 7 Zakon.84/01 – *Integrirani operativni program «Podrška lokalnim vlastima u ruralnom razvoju, prostornom uređenju, te u aktivnijem razvoju ekonomije i interkulturalnih djelatnosti na Balkanu»* (Korak 1) i Agencija za ruralni razvoj Toscana (ARSIA).

2. Zahvale i priznanja

Rezultati predstavljeni u ovom Programu su nastali kao rezultat stalne i otvorene interakcije između radnih skupina i partnera. Tijekom izrade projekta postignuto je zajedničko razumijevanje, pojava i putova ruralnog razvoja, te je postignuto dublje razumijevanje uloge i značenja ovog dokumenta. Na održanim radionicama, sudjelovalo je oko tristo sudionika (popis se nalazi na kraju ovog dokumenta), koji su na različite načine, direktno ili indirektno, bili uključeni u izradu prijedloga Strateškog programa ruralnog razvoja Istarske županije.

Posebno se želimo zahvaliti Pročelniku Upravnog odjela za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodoprivredu Istarske županije, gospodinu Milanu Antoloviću, dipl.ing. poljoprivrede, na njegovom poticaju za izradu, razumijevanju važnosti ovakvog dokumenta za razvoj Istarske županije, te potpori i stalnoj podršci projektnom timu.

Zahvalnost za suradnju upućujemo i direktoru Agencije za ruralni razvoj Istre d.o.o. Pazin, gospodinu Gracianu Prekalju, koji je zdušno prihvatio izradu Programa i odvojio vrijeme za svoje sudjelovanje konkretnim preporukama i priložima.

Zahvalnost za suradnju upućujemo djelatnicima suradničkih institucija i to: Fabrizio Pizzanelli (Regija Toscana), Andrea Cioncolini (Regija Toscana), Roberto D'Alonzo (ARSIA), Natale Bazzanti (ARSIA) i Lorenzo Paoli (UCODEP). Na korisnim savjetima i podršci zahvaljujemo prof. Gianluca Brunori i dr. Giaime Berti s Agronomskog fakulteta Sveučilišta u Pisi.

Zahvaljujemo gradonačelnicima Grada Pazina i Grada Buzeta, te načelnicima Općina: Vižinada; Kaštelir Labinci; Grožnjana; Brtonigle; Kršana; Barbana; Karojbe; Tinjana; Cerovlja; Lupoglava; Sv. Nedelje i Pićana, koji su svojim raspravama o različitim razvojnim interesima doprinijeli izradi Programa.

Na ovom mjestu želimo odati priznanje dobroj volji, podršci i prednosti Danijele Družetić Milanović, Blanke Sinčić Pulić, Jasenke Kapuralin, Andrija Draguzeta i Igora Jurčića koji su uspješno vodili i sudjelovali u stručnim radionicama kao i svima ostalima koji su se na bilo koji način uključili u ovaj proces, a bez kojih bi malo toga moglo biti postignuto.

Radne skupine po prvi put zajedno su okupile predstavnike civilnog društva, socijalnih partnera, regionalne i lokalne samouprave u rješavanju budućnosti ruralnog razvoja Istarske županije. Konceptija predstavljala svojevrsnu inovaciju u strukturiranom pristupu izradi strateškog programa utemeljenog na partnerstvu. Vjerujemo da će se ovo iskustvo u dolazećim godinama primijeniti i u kontekstu drugih, sličnih procesa izrade programa i projekata. Ovdje bismo željeli uputiti priznanje volji i predanosti članova spomenutih skupina.

Hvala i svim sudionicima stručnih radionica koji su dali izniman doprinos raspravama vođenim oko stanja i Programa. Iskustva vezana uz tu skupinu i model njezinog funkcioniranja treba poslužiti u budućem jačanju koordinacije kao vitalnog dijela provedbe Programa. Imajući u vidu integriranost poljoprivrede s ostalim sektorima gospodarstva i njezinu višeznačnost u ruralnom prostoru, biti će neizbježna daljnja suradnja različitih tijela državne uprave, gospodarskih subjekata, stručnih službi i dakako samih poljoprivrednih proizvođača u kvalitetnoj provedbi ciljeva i mjera predviđenih ovim programom.

3. Pristup izradi strateškog programa

U sklopu suradnje s Regijom TOSCANA (Poljoprivredni fakultet u Pisi) i Agencijom za ruralni razvoj regije Toscana (ARSIA) usuglašena je osnovna metodologija u izradi Programa ruralnog razvoja temeljena na iskustvima regije Toscane.

Izrada Programa razvoja ruralnog područja Istarske županije podijeljena je u tri osnovne faze:

1. Određivanje stanja na terenu (definicija i opće karakteristike ruralnih područja Istre; socio-ekonomska analiza ruralnih područja; stupanj razvijenosti ključnih ruralnih sektora)
2. Određivanje ciljeva
3. Definicija strategije

Realizacija Strateški program ruralnog razvitka podijeljena je u tri faze.

Nakon sastavljanja Programa slijedi faza provođenja. Na osnovu postavljenih ciljeva u Programu predviđene institucije i subjekti moraju provoditi po dogovorenim načelima predviđene mjere i programe.

Program treba gledati kao dinamičan, "otvoren" strateški dokument, koji će s vremenom trebati mijenjati i prilagođavati promjenama u okruženju i Županiji. Program predstavlja opći okvir i strateško plansko-programski dokument te je sredstvo za učinkovitije i uspješnije upravljanje razvojem poljoprivrede, ribarstva i ruralnih područja Istarske Županije.

U tom smislu, Program treba promatrati i kao „živ program“, koji će omogućavati potrebne promjene za potrebe razvoja ruralnih područja Istarske županije. U mijenjanju i oblikovanju novih mjera i programa, sukladno postavljenim prioritetima i ciljevima, potrebno je osigurati sudjelovanje kako pojedinca tako i lokalnih nositelja razvoja iz privatnog, javnog i civilnog sektora (kroz lokalne akcijske grupe). Službenom odlukom Poglavarstva i Skupštine predložene se izmjene mogu prihvatiti ili odbaciti. Na taj način Program će se stalno poboljšavati, a odlučivanje o razvojnoj politici mijenjati.

Nakon dvije godine, provodi se ocjena provedbe Programa po dogovorenim načelima od strane Agencije za ruralni razvoj Istre (AZRRI) koja podnosi izvješće Poglavarstvu i Skupštini Istarske županije sukladno proceduri ažuriranja navedenoj u Programu.

Radi uključenja šireg kruga nositelja i sudionika ruralnog razvitka u prikupljanje potrebnih informacija i osmišljavanje potrebnih razvojnih programa, u okviru projekta je organizirano pet ciklusa radionica.

Glavni ciljevi ovih radionica su bili:

- prikupiti iskustva, mišljenja i prijedloge sudionika u svezi ograničenja i mogućnosti razvitka seoskog prostora s njihovog gledišta
- upoznati sudionike s temeljnim načelima djelovanja pred pristupnih fondova za poljoprivredu i razvitak seoskog prostora,
- upoznati sudionike s trenutnim stanjem glede priprema Hrvatske za pred pristupne fondove.

Na radionice, su pozvani predstavnici jedinica lokalne samouprave i njihovih ustanova, predstavnici udruženja koja djeluju u poljoprivredi i na seoskom prostoru, poduzetnici, poljoprivrednici, turistički djelatnici i predstavnici različitih državnih ustanova i stručnih službi.

U četvrtom ciklusu održane su posebne, tematske radionice i to: (1) stočarstvo; (2) maslinarstvo; (3) vinogradarstvo, vinarstvo i voćarstvo; (4) prostorno uređenje ruralnog prostora Istarske županije; (5) šumarstvo-lovstvo; (6) ribarstvo i marikultura; (7) ekološka poljoprivreda; (8) turizam, agroturizam i tipični proizvodi i (9) gospodarstvo ruralnog prostora

Kroz izravno sudjelovanje svakog pojedinog sudionika, prikupljene su informacije o dosadašnjem radu i programima odgovarajućih ustanova i službi, kao i mišljenja sudionika a u svezi ograničenjima i mogućim prigodama za razvitak. Najveći dio sudionika dostavio je i pisane materijale o programima koje provode, a koji bi mogli biti predmetom potpore u okviru strateškog programa ruralnog razvitka.

3.1. LEADER pristup u izradi Programa

Od 1992. god. Europska Unija kao osnovni princip za pristupanje strukturnim fondovima razvija primjenu specifične metode ruralnog razvoja pod nazivom Leader pristup, te kroz istoimenu inicijativu Zajednice, financira različite aktivnosti.

Temelj Leader pristupa je suradnja između državne uprave, lokalne samouprave, nevladinih organizacija i privatno-komercijalnog sektora s ciljem definiranja razvojnih smjernica na lokalnoj razini, razvijanja kapaciteta te razmjene znanja i iskustava ruralnih zajednica.

Ta suradnja realizira se kroz tzv. *lokalne akcijske grupe (LAG)* – oblik lokalno-privatnog partnerstva koje čine predstavnici lokalnih i regionalnih vlasti, privatnog sektora, i te civilnog društva.

Hrvatska do pristupanja EU nema pristup predmetnim instrumentima poljoprivredne politike EU (dakle niti financiranju u sklopu Leader-a). Međutim, u sklopu novog pred pristupnog programa IPA 2007-2013., Hrvatska je u Plan za poljoprivredu i ruralni razvitak 2007.-2013. (IPARD) u mjeru 4. uključila pripreme za pripremu i provedbu lokalnih razvojnih strategija.

Navedenom mjerom predviđen je razvoj administrativnih okvira za provedbu Leadera i osmišljavanje informativne kampanje (korisnik usluga: MPŠVG), te formiranje i trening budućih LAG-ova uz izradu lokalnih razvojnih strategija na odabranim područjima (korisnik usluga: lokalna samouprava – gradovi i općine, fizičke osobe, poduzetnici, udruge, zadruge, NGOs na odabranim područjima, s interesom postajanja LAG-om, u koordinaciji MPŠVG-a).

Upravo iz navedenih razloga, akteri na regionalnoj razini već sada trebaju započeti pripremne aktivnosti, identificirati i umrežiti moguće sudionike na geografskim područjima koja imaju predispoziciju organizirati se u LAG-ove, te pokrenuti raspravu o mogućim strateškim prioritetima.

Ključni datumi u oblikovanju politike ruralnog razvitka u EU

- Europska konferencija o ruralnom razvitku (Cork, studeni 1996.)

- Agenda 2000 - Reforma ZPP (Berlin, ožujak 1999.)

Najvažnije izmjene glede primjene politike ruralnog razvitka na cijelom području EU.

Uvođenje koncepta 1. i 2. stupa ZPP

- Siječanj 2000. - prosinac 2006: razdoblje provedbe tekućih nacionalnih i regionalnih programa ruralnog razvitka.

- Sjednica Europskog vijeća u Göteborgu (Lipanj 2001)

Uvođenje novijih mjera u okviru ZPP i ruralnog razvitka (okoliš, sigurnost prehrane, održiva proizvodnja i sl.).

- "Nova, reformirana poljoprivredna politika" (Luxembourg, lipanj 2003.)

Sveobuhvatna reforma ZPP koja je uključila jačanje politike ruralnog razvitka u financijskom smislu.

- Konferencija EU-e o ruralnom razvitku (Salzburg, 12-14 Studeni 2003).

(Izvor: *Rural Development in the European Union: Fact Sheet*, EC, Luxembourg, 2003.)

U izradi ovog Programa, s ciljem upoznavanja sa Leader pristupom radi uspostave lokalnih akcijskih grupa i pripreme strateških dokumenata prema *Leader metodi* primijenjen je koncept povezivanja aktivnosti i projekata da se postigne što usklađeniji program inovacija u ruralnim prostorima. Na ovaj način bi se postavili temelji za uspješno pokretanje lokalnih akcijskih grupa i prihvaćanje njihovih strategija u trenutku otvaranja mogućnosti financiranja i rješavanju nekih razvojnih problema pojedinog područja i time olakšao razvoj istog u budućnosti. LEADER pristup

treba osigurati pripremu ruralnih zajednica za usvajanje i provedbu integriranih razvojnih strategija kroz lokalno partnerstvo u sklopu drugog prioriteta (doprinos održivom razvoju ruralnih područja) IPARD programa. Kroz programe LEADER II (ref.94/C180/12) i LEADER + (ref. 2000/C139/05) Europska komisija postavlja smjernice za opću financijsku potporu ili objedinjavanje provedbe programa za koje se države članice pozivaju da podnesu prijave za potpore u okviru Inicijative Zajednice za ruralni razvoj - LEADER II (Veze među aktivnostima za razvoj ruralnog gospodarstva). LEADER program nije program razvoja nekog sektora već lokalni plan djelovanja koji uključuje načelo višesektorskog povezivanja.

Prvi cilj, uvođenja ovog koncepta je povezivanje aktivnosti i projekata za što usklađeniji program inovacija u ruralnim prostorima.

Drugi cilj, je korištenje svih raspoloživih gospodarskih sinergija za jačanje postojećih lanaca, te poticanje povezivanja među nositeljima razvoja i sektorima tog područja. Ovaj pristup potiče gospodarsku konkurentnost ruralnih područja i pridonosi razvoju lokalnih resursa: potiče društveno gospodarske čimbenike na usklađeno djelovanje, na proizvodnju dobara i usluga koja se mogu prenositi na druga područja, te da sva dodana vrijednost ostaje u tom području.

LEADER se oslanja na najmanje dva metodološka postupka kako bi strategiju lokalnog gospodarskog razvoja proveo u praksu.

Prvi pristup se rabi da bi se dodala vrijednost lokalnim resursima na temelju njihovih posebnih vrijednosti, prepoznavanjem i razvojem komparativnih prednosti područja pretvaranjem lokalnih resursa u prepoznatljive proizvode i usluge, koji imaju jamačnu kvalitetu, kvalitetan marketing i prodaju. Cilj ovog pristupa je pažljivo analizirati sve djelatnosti proizvodnih lanaca kako bi se lokalni proizvođači povezali s potrošačima (okomito povezivanje, duž proizvodnog lanca).

Drugi je pristup puno korištenje postojećih ili mogućih sinergija među različitim aktivnostima na lokalnoj razini, što osigurava vodoravno povezivanje (lokalni restorani uključuju tipične proizvode lokalnih proizvođača, te se onda poticanjem lokalnog turizma potiče i prodaja lokalnih proizvođača.). Povezivanje može uključivati: pojedince i lokalne nositelje razvoja iz privatnog, javnog ili civilnog sektora (bilo da su u konkurentskim odnosima ili sektoru ili se međusobno ignoriraju i ako žive jedni kraj drugih itd.); projekte i aktivnosti na gospodarskom, društvenom, kulturnom i okolišnom polju; seoska područja i njihove resurse/vrijednosti (prirodne, kulturne i tradicijske) i sektorske djelatnosti (poljoprivreda, turizam, obrt, industrija, trgovina, uslužne djelatnosti, itd.).

Jedna od osnovnih pretpostavki za razvoj ruralnih područja je "podržati seoska područja koja pokazuju spremnost i sposobnost pronaći i provesti integriranu i održivu pokusnu/pilot strategiju razvoja koja će biti predočena u obliku razvojnog plana i izgrađena oko jedne važne zajedničke teme/pitanja koje je tipično za identitet dotičnog područja".

S ciljem upoznavanja sa Leader pristupom i potrebe uspostave lokalnih akcijskih grupa u izradi ovog strateškog dokumenata prema *Leader metodi*, po prvi puta u Hrvatskoj, i izradi ovakvog dokumenta, pristupilo se s uključivanjem pojedinca odnosno svih zainteresiranih lokalnih nositelja razvoja iz privatnog, javnog ili civilnog sektora na području Istarske županije u izradu Programa.

Ovaj pristup znači da aktivnosti i projekti koji su uključeni u lokalne planove djelovanja ne bi trebali biti izdvojeni iz cjeline (tako npr. ukoliko želimo razviti seljački turizam, edukacijske tečajeve o tome kako seljačko domaćinstvo iskoristiti u turizmu treba pratiti financijska potpora za poticanje takvog vida turizma) nego naprotiv trebaju činiti cjelovitu strategiju i biti povezani i koordinirani u cjelinu.

U ovom trenutku u Hrvatskoj nije određen formalno pravni status LAG-a (moguće kao formalno registriranu udrugu ili zadrugu temeljem važećeg Zakona o udrugama ili Zakona o zadrugama, kao poznate oblike udruživanja u ruralnim područjima), te u skladu s EU regulativom definirati sadržaj lokalne strategije razvoja koju mora izraditi LAG.

Prema kriterijima potencijalno Leader područje treba definirati u skladu s EU regulativom (5.000–150.000 stanovnika), bez kriterija poklapanja s administrativnim granicama županija/općina/gradova.

U nemogućnosti da provedemo postupak identifikacije LAG-ova prema navedenim kriterijima, a svjesni nedostataka primijenjenog postupka i poklapanja s administrativnim granicama općina/gradova, odlučili smo se, kao jedino moguće, za bivše zajednice Općina s obzirom na prirodne i gospodarske uvjete, te socio-ekonomske karakteristike.

Temeljem prirodnih i gospodarskih uvjeta te socio-ekonomskih karakteristika Gradova i Općina određene su slijedeće lokalne akcijske skupine:

LAG 1. Grad Buzet i Općine Lupoglav i Lanišće

LAG 2. Grad Pazin i Općine Sveti Petar u Šumi, Motovun, Karojba, Cerovlje, Gračišće i Tinjan

LAG 3. Gradovi Buje, Umag, Novigrad i općine Brtonigla, Grožnjan i Oprtalj

LAG 4. Grad Poreč i Općine Kaštelir-Labinci, Višnjan, Sveti Lovreč, Vrsar, Tar Vabriga, Funtana i Vižinada

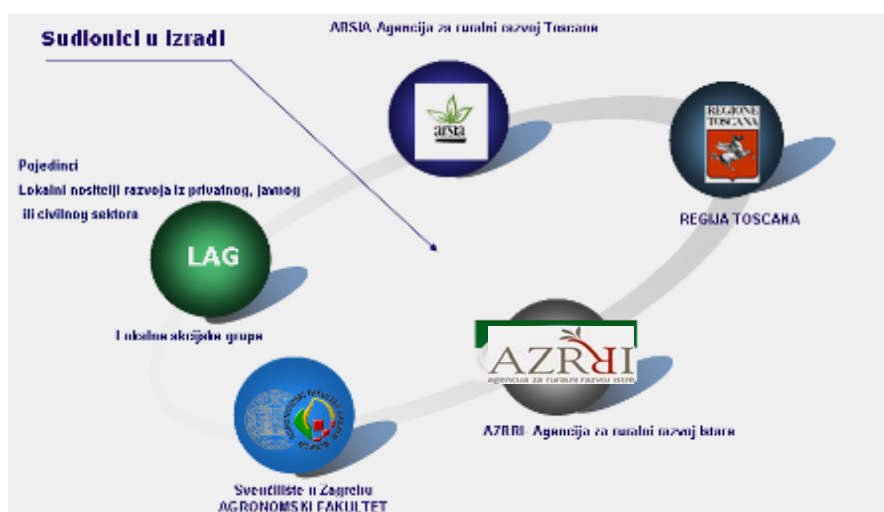
LAG 5. Grad Labin i Općine Pićan, Kršan, Sv. Nedjelja i Raša

LAG 6. Grad Rovinj i Općine Bale, Žminj i Kanfanar

LAG 7. Gradovi Pula i Vodnjan, te Općine Barban, Svetvinčent, Marčana, Fažana, Ližnjan i Medulin

3.2. Unutarnja koordinacija

Koordinacija izrade Strateškog programa ruralnog razvoja Istarske županije (2008.-2013.) povjerena je Agenciji za ruralni razvoj Istre (AZRRI). Budući da se radi o sveobuhvatnom i zahtjevnom projektu, u AZRRI-u je osnovana posebna radna skupina na razini MEU (Management Unit) za potrebe, između ostalog, koordinacije organiziranja i provedbe stručnih radionica. Na taj način osigurana je cjelovitost obrade pojedinih područja i razmjena relevantnih informacija i podataka o aktivnostima i mjerama unutar njih, te povezuje rad na svim razinama.

Shema 1. Sudionici u izradi Programa

Osim središnjih timova zaduženih za izradu prijedloga Programa i ex-ante evaluaciju, uspostavljeno je i nekoliko radnih skupina, te održan niz radionica koje su imale znatan utjecaj na proces pripreme prijedloga Programa.

3.3. Vanjska koordinacija

Kako bi cjelokupna izrada Programa bila u skladu sa metodologijom, pravilnicima i zakonima propisanim u Europskoj uniji Agencija je uspostavila suradnju i sa Regijom Toscana Republike Italije, te Agencijom za ruralni razvoj Toscare (ARSI-om) i Agronomskim fakultetom Sveučilišta u Pisi. Cilj predmetne suradnje je korištenje znanja i iskustava istih u izradi Strateškog programa po modelu Europske unije.

U sklopu suradnje s Regijom TOSCANA (Poljoprivredni fakultet u Pisi) i ARSI-om organizirana je posjeta Sveučilištu u Pisi gdje su održani susreti u lokalnim, regionalnim i nacionalnim institucijama (s raznim organizacijama ruralnog područja Toscare kao i s proizvođačima).

Tijekom boravka proveden je "Stručni tečaj" o metodologiji i iskustvima regije Toscare u izradi Plana ruralnog razvoja.

U sklopu suradnje s Regijom TOSCANA (Poljoprivredni fakultet u Pisi) i Agencijom za ruralni razvoj regije Toscana (ARSIA) usuglašena je osnovna metodologija, temeljena na iskustvima regije Toscare, koja je djelom primijenjena u izradi ovog Programa.

4. Ciljevi strateškog programa

1. Opisati trenutnu situaciju u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnim područjima (zemljopisne karakteristike, društveno-ekonomska situacija, demografska struktura, obrazovanje, nacionalni i županijski sustavi potpore, poljoprivredna proizvodnja i industrija, institucionalni okvir...)
2. Odrediti ruralna područja u Istarskoj županiji (prema kriterijima EU i OECD-a)
3. Identificirati snage (Strengths), slabosti (Weaknesses), mogućnosti (Opportunities) i opasnosti (Threats) u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnim područjima.
4. Definirati viziju, odrediti strateške ciljeve, prioritetna područja intervencije, mjere i razvojne programe
5. Definirati lokalne akcijske grupe - LAG (priprema ruralnih zajednica za usvajanje i provedbu lokalnih ruralnih razvojnih strategija te integriranih ruralnih razvojnih strategija kroz lokalna partnerstva - LEADER pristup)
6. Definirati prava, obveze i nadležnosti te način vrednovanja i praćenje provedbenih projekata i financiranje) na županijskoj i lokalnoj razini.

5. Polazišta u izradi programa ruralnog razvoja Istarske županije

5.1. Nacionalni dokumenti koji se odnose na poljoprivredu i seoska područja

Većina prepreka stvaranja učinkovite poljoprivrede već su prepoznata u nacionalnom dokumentu "Strategija razvitka hrvatske poljoprivrede", usvojenog od Hrvatskoga (državnoga) sabora još 1995. godine. Kako bi se stvorio pravni okvir za provedbu mjera poljoprivredne politike, Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva RH¹, koncem 1999. godine, pokreće inicijativu za izradu (krovnog) Zakona o poljoprivredi kojim bi se formalno-pravno objedinili i odredili temeljni sadržaji u području poljoprivrede. Zatim se postupno donose i drugi zakoni i ključni dokumenti koji se odnose kako na poljoprivredu (ribarstvo) tako i seoski prostor nastojeći ih uskladiti s zakonodavstvo EU².

Zakon o poljoprivredi

Donošenjem Zakona o poljoprivredi (NN 66/01, 83/02) ispunjena je jedna od bitnih pretpostavki za provođenje sustavnih mjera poljoprivredne politike, bilo da se radi o mjerama tržišno-cjenovne ili pak strukturne politike, sa ciljem povećanja proizvodnosti i gospodarske učinkovitosti poljoprivrede u cjelini te time i njezina utjecaja na povoljnije stanje i razvitak cjelokupnog narodnog gospodarstva.

Zakonom o poljoprivredi (Zakon) uređuju se ciljevi i mjere poljoprivredne politike, korisnici prava, seljačko ili obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, institucijska potpora, administrativno praćenje i izvješćivanje u poljoprivredi te upravni i inspekcijski nadzor (čl.1.).

Bitni cilj Zakona bio je operacionalizacija i učinkovitija provedba ciljeva poljoprivredne politike, na tragu iskustava razvijenih zapadnih zemalja. Donošenjem Zakona ispunjena je jedna od bitnih pretpostavki za provođenje sustavnih mjera tržišno-cjenovne, strukturne i zemljišne poljoprivredne politike. Zakon je u većem dijelu anticipirao bitna strateška opredjeljenja u poljoprivredi, budući da se temeljio na iscrpnoj kritičkoj ocjeni stanja ove djelatnosti, na podrobnoj ocjeni tada postojeće službene Strategije hrvatske poljoprivrede (1995.g.) odnosno na analizi uzroka i ograničenju njezina ostvarivanja u proteklom (šestogodišnjem) razdoblju, te potrebi prilagodbe s obzirom na nastale pozicije glede priključenja RH u WTO i provedbe međunarodnih trgovinskih sporazuma (odnosno aktivnostima za pristup RH EU).

Ovim zakonom uređuje se tržišno-cjenovna politikom kojom se utječe na stabilnost domaćeg tržišta poljoprivrednih proizvoda, uz istodobno jačanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede, i na provedbu obveza sukladno međunarodnim trgovinskim sporazumima, sadržavajući više skupina mjera glede cijena, novčanih poticaja i naknada poljoprivrednicima (koji se uređuju posebnim zakonom), te općenito uređenje tržišta poljoprivrednih proizvoda. Mjerama strukturne politike, koje se predviđaju Zakonom, potiče se gospodarska učinkovitost poljoprivredne proizvodnje radi osiguranja stabilnog dohotka i primjerenog životnog standarda na seoskom području. Tim mjerama

---

¹ Sada Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva (MPŠVG)

² Popis hrvatskih zakona i drugih pravnih dokumenata koji se navode u tekstu Nacrta Nacionalnog programa kao i broj i godište službenog glasila naveden je u Prilogu 2.

predviđeno je više vrsta potpore i to: područjima s težim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi; razvitku poljoprivrede koja skrbi o prirodnom okolišu i očuvanju biološke raznovrsnosti, investicijama u poljoprivredna gospodarstva; stručnom osposobljavanju za rad u poljoprivredi, ulasku mladih u poljoprivredu i ranijem umirovljenju poljoprivrednika, regionalnom razvitku poljoprivrede i dopunskim aktivnostima na poljoprivrednim gospodarstvima. Potpora područjima s težim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi odnosi se na: gorska područja; otoke i poluotok Pelješac; područja nepovoljnih hidroloških i pedoloških obilježja i područja od posebne državne skrbi.

Mjerama zemljišne politike (uređene posebnim zakonom) utječe se na razumno gospodarenje poljoprivrednim zemljištem uz sustavnu i učinkovitu zaštitu okoliša.

Zakonom se uređuje, također, institucijska potpora u području poljoprivrede kroz djelovanje državne uprave, područne i lokalne samouprave, te ustanova za pružanje usluga u poljoprivredi te praćenje i izvješćivanje u poljoprivredi. Posebni dio Zakona uređuje upravni i inspekcijски nadzor nad provođenjem Zakona.

Zakonom je određeno da se mjere poljoprivredne politike utvrđuju "Nacionalnim programom za poljoprivredu i seoska područja". Operacionalizacija budućih kratkoročnih i srednjoročnih ciljeva, mjera i rokova i njihovog financiranja te demokratski postupak donošenja i uvažavanja različitih interesnih skupina, predstavlja važan napredak u funkcioniranju ovog gospodarskog područja, s pozitivnim posljedicama na neposredne korisnike agrarno-političkih mjera ali i na cjelokupnu upravno-stručnu infrastrukturu.

Strategija poljoprivrede i ribarstva Republike Hrvatske

Vlada RH početkom 2000. godine pokreće izradu cjelovitog strateškog dokumenta "Hrvatska u 21. stoljeću", koji je obuhvaćao više granskih strategija, a u tome i strategiju pod nazivom "Prehrana", koja je uključivala više djelatnosti, a u kojoj je strategija poljoprivrede jedna od sastavnica. "Strategija poljoprivrede i ribarstva Republike Hrvatske" (SPR RH), usvojena kao zakonski dokument od Hrvatskog sabora u srpnju 2002. godine, obuhvaća cjeloviti prikaz i ocjenu postojećeg stanja poljoprivrede (i ribarstva), uključivši tu i granski aspekt, dok je u pogledu projektnih ciljeva, okosnicu strategije činila postojeća službene strategija iz 1995. godine, ciljevi koji su tamo navedeni kao i strateški prioriteti.

Posebni ciljevi strukturirani su po više karakterističnih prvenstava i to: (a) agrarna struktura; (b) financiranje poljoprivrede; (c) organizacija tržišta; (d) seoski razvitak, zaštita prirode i okoliša; (e) poslovno povezivanje i tržišna infrastruktura; (f) sigurnost prehrane; i (g) institucijska potpora poljoprivredi. Svaki od navedenih prvenstava sadrži više strateških ciljeva odnosno mjera za njihovo ostvarivanje.

Posebni dio ovog dokumenta određuje ciljeve i strategiju poljoprivrednih grana, uključivši tu i pojedine važne poljoprivredne proizvode kao i prateće djelatnosti u funkciji granske poljoprivrede, što je također novost u odnosu na prethodne strateške dokumente. Na kraju, SPR RH sadrži i Matricu agrarno-političkih mjera za provođenje strukturirane po strateškim prioritetima, ciljevima, mjerama politike, te s naznakom ustanova odgovornih za ostvarenje naznačenih mjera.

Strategija ruralnog razvitka Republike Hrvatske

Organizacija za poljoprivredu i hranu Ujedinjenih naroda (FAO UN) u suradnji s Ministarstvom poljoprivrede, šumarstava i vodnoga gospodarstva (MPŠVG), pokrenula je godine 2002. projekt izrade Strategije ruralnog razvitka za Hrvatsku 2010. Aktivnosti na ovom Projektu započele su 2003. godine i završile iduće, 2004., godine.

Kao rezultat rada međunarodnog stručnog tima, SRR RH je predana MPŠVG-u 2003. godine. Upitno je zašto se ovakav dokument, izrađen na načelima EU pri izradi takvih dokumenata, nije u većoj mjeri rabio pri izradi planskih i programskih dokumenata proteklih dviju godina, osim dijela analize stanja, koji je iskorišten pri izradi "Plana ruralnog razvitka RH" za SAPARD. (Ova Strategija nije ozakonjena kao što je to bio slučaj sa Strategijom poljoprivrede i ribarstva).

Prema SRR RH postavljena su četiri strateška cilja za seoska područja i to:

- (a) promicanje kakvoće života i smanjenje razlike u odnosu na gradska područja;
- (b) pretvorba u privlačna mjesta za život i rad s jednakim prilikama za sve;
- (c) doprinos općem razvitku nadopunjavajući se s gradskim područjima;
- (d) poboljšanje osposobljenosti za praćenje suvremenih kretanja i za uspješno uključivanje u tržišno gospodarstvo.

Konačno, unutar svakog prioriteta predlažu se pojedinačne aktivnosti usmjerene rješavanju konkretnih pitanja seoskog razvitka.

Za uspješno provođenje, predlažu se tri glavna programa:

- (I) Program seoskog razvitka: za potporu seoskom razvitku kroz pojedinačne projekte;
- (II) Vodoravni program: za potporu putom mjera koje se ne mogu provesti na projektnoj osnovi;
- (III) Mjere ne-strukturne politike za mjere tržišno-cjenovne politike.

Za provedbu ovih programa predlaže se ustanoviti Agenciju za poljoprivredu i seoski razvitak.

Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu

Ovaj Zakon zamijenio je prethodni Zakon o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu iz 1999. godine (i kasnije). Naime, u 1999. godini značajno se mijenja način i obuhvat poticanja poljoprivredne proizvodnje uključivši promjenu i proširenje teritorijalnog rasporeda poticaja. Promjene klasične tržišno-cjenovne politike na izravna plaćanja prema proizvodnim površinama odraz su tadašnjih ispunjenja određenih pretpostavki glede pristupa RH WTO. Ovim Zakonom (NN 87/92) uvedene su sljedeće ključne promjene u poljoprivrednoj politici:

- razdvajanje komercijalnih gospodarstava od nekomercijalnih,
- obvezno upisivanje svih proizvođača u "Upisnik poljoprivrednih gospodarstava",
- obvezno uključivanje u sustav Poreza na dodanu vrijednost (PDV) svih komercijalnih gospodarstava u sljedećem razdoblju.

Državna potpora se ovim zakonom razdvaja na poticaje u sklopu mjera tržišno-cjenovne politike i plaćanja u sklopu mjera strukturne politike. Za poticanje konkurentnosti domaće poljoprivredne proizvodnje, posebno se razvija model kapitalnih ulaganja namijenjen komercijalnim gospodarstvima. Zakonom o državnoj potpori iz 2002. godine nastoji se na neki način "približiti" ZPP EU, imajući u vidu strateško opredjeljenje RH za pristup toj ekonomskoj integraciji. Državna potpora ovim (novim) Zakonom kroz dvije sastavnice poljoprivredne politike, tržišno-cjenovne i strukturne, od kojih prva čini model poticanja proizvodnje, koji je na neki način nastavak načina (proširene) potpore iz prethodnog Zakona (o novčanim poticajima...), dok je druga sastavnica novina u sustavu dosadašnjih potpora poljoprivredi, kroz tri modela i to (a) potpore dohotku, (b) kapitalnih ulaganja i (c) ruralnog razvitka. Novost je isto tako da pravo na ovu potporu mogu ostvariti samo ona gospodarstva koja su upisana u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava temeljem Pravilnika o upisu u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava odnosno osobe registrirane za ribarsku djelatnost (za ulov, uzgoj i preradu ribe). Isto tako novost je i diferencirana obveza uključivanja korisnika u sustavu poreza na dodanu vrijednost (PDV).

5.2. Ostali zakoni i dokumenti

Od ostalih ključnih zakona je Zakon o poljoprivrednom zemljištu koji obvezuje lokalnu samoupravu (općine i gradovi) na izravno upravljanje poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države. Općine i gradovi su dobili pravo i obvezu izraditi Program raspolaganja zemljištem u vlasništvu države (prodaja, zakup, koncesija, darovanje) sukladno smjernicama "Strategije gospodarenja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države" i "Mjerilima i uvjetima za provedbu privatizacije poljoprivrednog zemljišta". Osnovna činjenica nakon više godina, je da je proces privatizacije državnog poljoprivrednog zemljišta spor i to najviše zbog nepotpunog zakonodavstva, spore reforme zemljišno-knjižnog sustava i katastra, nedovoljnih financijskih sredstava i (ne)stručnosti lokalne samouprave kao i utjecaja političkih i socijalnih čimbenika.

Mnoštvo je zakonskih akata i dokumenta koji uređuju problematiku poljoprivredne proizvodnje i hrane, kao što su to: Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, Zakon o vinu, Zakon o hrani, Zakon o genetski modificiranim organizmima. Zatim područje zaštite okoliša, zaštite prirode, biološke i krajobrazne raznolikosti, prostornog planiranja i zaštite kulturne baštine u seoskim područjima što sve uređuju mnoge strategije, zakoni i propisi. Najvažniji su: Zakon o zaštiti okoliša, Zakon o zaštiti zraka, Zakon o zaštiti prirode, Zakon o prostornom uređenju, Strategija prostornog uređenja RH, Program prostornog uređenja RH, Zakon o šumama, Zakon o vodama, Nacionalna strategija i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti, Nacionalna strategija zaštite okoliša i Nacionalni plan djelovanja na okoliš i drugi. Također, treba spomenuti propise koji se odnose na specifična (seoska) područja kao što je Zakon o brdsko-planinskim područjima, Zakon o području od posebne državne skrbi i Zakon o otocima i drugi.

Regionalni operativni program (ROP) Istarske županije za razdoblje 2006.-2010.

Regionalni operativni program (ROP) je plansko-programski postupak i sredstvo za učinkovitije i uspješnije upravljanje razvojem Istre. To je uobičajen instrument kojim se Europska komisija služi kako bi unaprijedila regionalni, županijski, razvoj u zemljama koje se spremaju pristupiti Europskoj uniji.

RPO sadrži jasno istaknute i definirane vizije, sadrži četiri strateška cilja, putem kojih će se ona ostvariti:

1. Konkurentno gospodarstvo
2. Razvoj ljudskih resursa i visoki društveni standard
3. Uravnoteženi i održivi razvoj
4. Prepoznatljivost istarskog identiteta

ROP sadrži sve segmente društva, njegovo težište je na gospodarstvu i njegovom razvoju, odnosno stvaranju dodane vrijednosti čime ćemo stvoriti preduvjete za razvoj ostalih segmenata. Time u prvi plan stavljanje je znanje, uz pomoć kojeg će se osigurati razvoj novih tehnologija, implementaciju inovacija i poticati razvoj proizvoda i usluga sa što većom dodanom vrijednošću. Drugim riječima, nova dimenzija sigurno se dobiva osnivanjem Sveučilišta u Puli, pokretanjem istraživačkih institucija u industriji, projektom Brijuni rivijera, izgradnjom nove bolnice i nizom drugih projekata, čijom će realizacijom Istra kao regija zadržati i poboljšati svoju prepoznatljivost.

Značaj ruralnog razvoja prepoznat je u ROP-u. U okviru strateškog cilja 1. Konkurentno gospodarstvo kao prioritet navedeno je Poticanje razvoja malog i srednjeg poduzetništva i stvaranje preduvjeta za ulaganje u gospodarstvo, te Razvoj održive poljoprivrede na tradicijskim osnovama i razvoj ribarstva uz slijedeće mjere: (1) Unapređenje infrastrukture za razvoj poljoprivrede i ribarstva; (2) Razvoj ruralnog prostora; razvoj poduzetništva na selu; razvoj agroturizma; (3) Vrednovanje i unapređenje proizvodnje autohtonih proizvoda i (4) Razvoj ribarstva.

U okviru strateškog cilja 4. Prepoznatljivost istarskog identiteta uz slijedeće prioritete:

- (1.) Očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti u funkciji razvoja (mjere: Valorizacija i zaštita prirodnih vrijednosti i Jačanje institucija u području zaštite prirode);
- (2.) Očuvanje kulturne baštine u funkciji razvoja (mjere: Osnivanje i umrežavanje institucija važnih za kulturni razvitak i prepoznatljivi istarski identitet; Očuvanje materijalne i nematerijalne kulturne baštine i Obrazovanje za njegovanje istarskog identiteta i njegove prepoznatljivosti)
- (3.) Razvoj multikulturalizma (mjera: Unapređenje rada institucija i udruga nacionalnih manjina)

Svaka pojedina mjera dodatno je razrađena tako što se definiraju njen operativni cilj, sadržaj/provedbene aktivnosti, dionici odgovorni za provedbu, te indikator uspješnosti provedbe.

Master plan turizma

Master plan razvoja turizma Istre 2002.-2010. godine sastoji se od dvije faze. U prvoj fazi razradit će se master plan za svaki od sedam turističkih clustera koji obuhvaćaju sljedeće dokumente:

(1.) Razvojni model turizma ; (2.) Plan konkurentnosti; (3.) Mogućnosti i potrebe investiranja; (4) Marketing plan i (5.) Plan provedbe .

Master plan "prepoznaje" različitosti pojedinih cjelina - clustera, čije će datosti oblikovati u nove proizvode koji moraju biti konkurentni na tržištu i međusobno komplementarni. Nakon niza istraživanja, analiza, anketa, rasprava, radionica iskristalizirali su se obrisi nove istarske turističke budućnosti u šest obalnih clustera te cluster unutrašnjosti Istre.

Na području Pule i Medulina supotpisnik izrade MP za sada je samo Arenaturist, ali ne i lokalne turističke zajednice te je definiranje tog clustera dovršeno tek djelomice.

U Istri je trenutno definirano sedam clustera: 1. Cluster Umag-Novigrad; 2. Cluster Poreč; 3. Cluster Vrsar - Funtana; 4. Cluster Rovinj; 5. Cluster Labin - Rabac ; 6. Cluster unutrašnjost istre i 7. Cluster Pula - Medulin. Otočje Brijuni je poseban cluster na kojemu se predviđa elitni turizam. Master plan u sebi sadrži master planove za svaki pojedini cluster a potom, u konačnici, i master plan za čitavo područje Istre.

Master plan ima takvu misiju da posluži kao pregovarački sklop i poluga novog razvoja istarskog turizma, a što je uobičajena praksa upravljanja turizmom u brojnim nam konkurentskim zemljama i regijama. Ovim planom danas određujemo kakva će biti sudbina istarskog turizma u idućih tridesetak godina. Na isti način kao što je prije tridesetak godina sličim planovima najvećim dijelom određena slika današnjeg istarskog turizma. Slika o kojoj smo svi suglasni da je moramo mijenjati sukladno današnjim i očekivanim međunarodnim konkurentskim standardima svjetskog turizma.

Program razvitka golfa kao elementa razvojne strategije hrvatskog turizma, 1999.

Obzirom da je ovaj Program sukladan Programu prostornog uređenja RH, kao takav predstavlja i element Strategije njenog prostornog uređenja. Svaki prijedlog izgradnje golf igrališta analiziran je prije svega kao dio šire i u nas nove turističke ponude određenog područja, a u odnosu na prostor kao turističko-rekreacijski i sportski objekt koji svoj smisao i opravdanost, u pravilu nalazi ili u većim urbanim središtima i njihovom neposrednom okruženju, ili u različitim turističkim područjima, odnosno destinacijama.

U polaznim se osnovama o razvitku golfa raspravlja kao obliku i nezaobilaznoj potrebi suvremene turističke ponude na kojoj se razvio i u drugim Mediteranskim zemljama. Stoga je temeljno polazište da u nas turizam predstavlja jedinu tržišno realnu osnovu razvitka golfa. Navedeno predstavlja osnovu predloženog prostornog i tržišno utemeljenog razmjesta golf igrališta, kao i dostignutog stupnja njihove provedbene pripremljenosti i drugih polaznih kriterija.

Ovaj Program, osim odabira lokaliteta za izgradnju golf igrališta od važnosti za RH predlaže određene provedbene pretpostavke i institucionalne i organizacijske postupke, tj. prijedlog programa mjera za ostvarenje samog Programa. Također predlažu se aktivnosti praćenja provedbe donesenih odluka kao i praćenje kontrole kvalitete.

Lokalni program djelovanja za mlade (LPDM)

Lokalnim programom djelovanja za mlade (dalje: LPDM) , iskazuje se jasno i dugoročno opredjeljenje u stvaranju socijalnih , obrazovnih , kulturnih, materijalnih, političkih i drugih uvjeta za trajnu dobrobit mladih Istarske županije, te njihovo aktivno, potpuno i odgovorno sudjelovanje u lokalnoj zajednici

Lokalni Program Istarske Županije koji se sastoji od 8 poglavlja. Dokument LPDM-a temelji se na već postojećim informacijama i istraživanjima, i na rezultatima organiziranih fokus grupa na području Istarske županije. LPDM predstavlja jednu općenitu sliku postojećeg stanja mladih (od 15 do 29 godina) na području Istarske županije. Radna verzija Lokalnog programa djelovanja za mlade obuhvaća sljedeća tematska područja: (1.) Obrazovanje i informatizacija; (2.) Zapošljavanje i poduzetništvo; (3.) Socijalna Politika prema Mladima; (4.) Zdravstvena zaštita i reprodukcijsko zdravlje; (5.) Aktivno sudjelovanje mladih u društvu; (6.) Mladi i civilno društvo; (7.) Kultura mladih i slobodno vrijeme i (8.) Mobilnost, informiranje i savjetovanje.

5.3. Provedba SAPARD program u Republici Hrvatskoj

SAPARD program u Republici Hrvatskoj provodi se na temelju Plana za poljoprivredu i ruralni razvitak za 2005. - 2006. godinu, a u skladu s Višegodišnjim sporazumom o financiranju između Europske Zajednice i Republike Hrvatske (MAFA). Upravna direkcija SAPARD Programa za Republiku Hrvatsku je Uprava za održivi razvitak seoskog prostora pri Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva. Operativnu provedbu SAPARD programa i Plana u Republici Hrvatskoj, odnosno funkciju SAPARD agencije, obavlja Ravnateljstvo za tržišnu i strukturnu potporu u poljoprivredi – Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva (u daljnjem tekstu: Ravnateljstvo). U Hrvatskoj SAPARD agencija je organizirana unutar Ministarstva poljoprivrede i upravlja sredstvima SAPARD programa u skladu s proširenim decentraliziranim sustavom provedbe. Plan za SAPARD predviđa provedbu različitih programa unutar tri mjere: (1) ulaganja u poljoprivredna gospodarstva; (2) poboljšanje prerade i trženja poljoprivrednih i ribarskih proizvoda; (3) poboljšanje infrastrukture na ruralnim područjima i (4) tehnička pomoć. Cilj SAPARD programa u Republici Hrvatskoj je unaprijeđenje poljoprivrednog sektora na sljedeći način: provedbom Mjere 1 unaprijediti kakvoću proizvoda, smanjiti troškove proizvodnje, povećati konkurentnost, modernizirati sustave proizvodnje, smanjiti onečišćenje okoliša, te dostići higijenske, veterinarske i okolišne EU standarde, te provedbom Mjere 2 modernizirati pogone za preradu poljoprivredno prehrambenih proizvoda, unaprijediti upravljanje životinjskim otpadom, povećati konkurentnost na tržištu, te dostići higijenske, veterinarske i okolišne EU standarde.

Na temelju čl. 4. st. 2. Zakona o potvrđivanju višegodišnjeg sporazuma o financiranju između Republike Hrvatske i Europske komisije, (»Narodne novine broj 03/06 – međunarodni ugovori«), ministar poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva donio je *Pravilnik o provedbi SAPARD programa* (NN56/06). Pravilnik posebno utvrđuje ciljeve i namjenu programa, način korištenja sredstava, korisnike i uvjete za dobivanje sredstava, financiranje projekata, izvještavanje, kontrolu, obrasce, postupke i potrebne dokumente vezanih uz provedbu, Planom predviđenih, sljedećih mjera: (1) Ulaganja u poljoprivredna

gospodarstva (Mjera 1) i (2) Unapređenje prerade i trženja poljoprivrednih i ribarskih proizvoda (Mjera 2).

Sredstva SAPARD programa u Mjeri 1 namijenjena su za ulaganja u sljedeće sektore: (a) Sektor mlijeka (kravlje), mesa (goveđe, svinjsko i meso peradi) i jaja; (b) Sektor voća i povrća i (c) Sektor žitarica i uljarica:

Sredstva SAPARD programa u Mjeri 2 namijenjena su za ulaganja u sljedeće sektore: (a) Sektor mlijeka i mliječnih proizvoda; (b) Sektor mesa; (c) Sektor ribarstva i (d) Sektor voća i povrća.

Ravnateljstvu za tržišnu i strukturnu potporu u poljoprivredi pri Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva (SAPARD Agencija) dodijeljena je nacionalna akreditacija za provedbu prve i druge mjere Programa za poljoprivredu i ruralni razvoj.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva raspisalo je javni natječaj (NN 84/06) za podnošenje prijave za dodjelu sredstva iz SAPARD programa za: Mjeru 1 - ulaganja u poljoprivredna gospodarstva i Mjeru 2 - unapređenje prerade i trženja poljoprivrednih i ribarskih proizvoda. Predmet javnog natječaja je dodjela sredstava iz SAPARD programa (posebni pred pristupni fond namijenjen za poljoprivredu i razvitak ruralnih područja), sukladno uvjetima propisanim Pravilnikom o provedbi SAPARD programa Narodne Novine br.: 56/06 i 82/06, (u daljnjem tekstu: Pravilnik) Sredstva iz SAPARD programa su nepovratna, a osigurana su iz proračuna Europske unije i Republike Hrvatske.

U svezi provedbe SAPARD programa, zabrinjavajuća je činjenica kašnjenje u uspostavi provedbene infrastrukture. S obzirom na sadašnju sporost procesa popunjavanja, opremanja i osposobljavanja potrebnih provedbenih kapaciteta. Ova je godina ujedno i jedina u kojoj se mogu ugovarati projekti za financiranje, pa postoji vjerojatnost da sredstva SAPARD-a neće biti iskorištena u odgovarajućoj mjeri. Stoga je potrebno učiniti dodatne napore na ubrzanju procesa osposobljavanja provedbenih kapaciteta.

5.4. IPARD program u Republici Hrvatskoj

IPARD program u Republici Hrvatskoj predviđa ulaganje u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja istih i uvođenja EU standarda.

Program će u potpunosti biti u nadležnosti hrvatske državne uprave.

Prema planu MPŠVG u korištenju sredstava IPARD programa predviđeni su slijedeći koraci:

1. Izrada nacrtu Plana za poljoprivredu i ruralni razvoj 2007. – 2013., temeljem SAPARD plana (Uprava za održivi razvitak seoskog prostora)
2. Opis trenutne situacije u poljoprivredi i ruralnim područjima (zemljopisne karakteristike, društveno-ekonomska situacija, stanovništvo, obrazovanje, zakonodavstvo, nacionalni sustavi potpore, poljoprivredna proizvodnja i industrija, institucionalni okvir...)
3. Odabir mjera koje će se, pored onih koje već postoje u programu SAPARD, uključiti u IPARD – na temelju prioriteta
4. Uspostava i akreditacija sustava financijskog upravljanja – Ravnateljstvo za tržišnu i strukturnu potporu u poljoprivredi

U prijedlogu hrvatskog nacionalnog programa za IPARD, MPŠVG je odredio tri prioriteta odnosno šest mjera, uz uobičajenu 7. mjeru tehničke pomoći. U nastavku dajemo sažeti prikaz dozvoljenih ulaganja po prioritetima, mjerama i sektorima:

Tablica 2 Odabrane mjere u prioritetu 2

PRIORITET 2.	Mjera	Aktivnosti
<p>Provedba poljoprivredno-okolišnih mjera i Leader pristupa kako bi se:</p> <p>postigla bolja zaštita prirodnih resursa u zemlji korisnici razvila praktična iskustva glede provedbe poljoprivrednih metoda osmišljenih radi zaštite okoliša i održavanja krajolika unaprijedilo sudjelovanje lokalnih aktera u pripremi i provedbi lokalnih strategija razvoja</p>	<p>MJERA 3.</p> <p>Aktivnosti u svrhu poboljšanja okoliša i krajolika</p> <p>MJERA 4.</p> <p>Priprema i provedba lokalnih razvojnih strategija</p>	<p>1. Održavanje i zaštita travnjaka u Parku prirode Velebit</p> <p>2. Ogledna mjera za travnjake u Parku prirode Lonjsko polje</p> <p>3. Ogledne mjere za ratarsku proizvodnju u Zagrebačkoj županiji</p> <p>Kroz mjeru Tehnička pomoć, može se financirati mjera „Usvajanje vještina“, koja bi uključivala:</p> <p>1. razvoj administrativnih okvira za provedbu Leadera i osmišljavanje informativne kampanje (korisnik usluga: MPŠVG)</p> <p>2. formiranje i trening budućih LAG-ova uz izradu lokalnih razvojnih strategija na odabranim područjima (korisnik usluga: lokalna samouprava - gradovi i općine, fizičke osobe, poduzetnici, udruge, zadruge, NGOs na odabranim područjima, s interesom postajanja LAG-om, u koordinaciji MPŠVG-a)</p> <p>3. razvoj programa „trening trenera“</p>

5.5. Sustav ruralnih financija u Hrvatskoj

Djelotvorno i učinkovito ruralno financijsko tržište preduvjet je razvoja ruralnog područja budući da osigurava financijska sredstva za poljoprivredna gospodarstva i male i srednje poduzetnike.

Sustav ruralnih financija u Hrvatskoj prošao je (i prolazi) mukotrpan put od klasičnih primjera državni subvencioniranih kredita prema modernom, na tržišnim kriterijima zasnovanom sustavu.

Općenito možemo ustvrditi kako je ruralno financiranje u Hrvatskoj na niskoj razini razvoja i kako je njegova uloga daleko manja od očekivane. Plasmani komercijalnih banaka u poljoprivredu su niski. Trenutno su krediti, i ostali financijski proizvodi, stanovništvu najvažniji za komercijalne banke. Zbog konkurencije u bankarskom sektoru usmjerenost prema ruralnim područjima raste, no još je uvijek nedovoljna. Iako su izvori financiranja dostupni i kamatne stope su relativno povoljne problem leži u osiguranju povrata kredita-kolateralu.

Ostali oblici ruralnih financija poput leasinga, osiguranja gotovo zanemarivi, uz manji izuzetak ugovorne proizvodnje (kooperacije) kao oblika kreditiranja bilo u novcu ili u repromaterijalu.

No problemi se očituju u na strani potražnje. Stanovništvo u ruralnom prostoru uglavnom se bavi poljoprivredno. Poljoprivredna su imanja mala obzirom na količinu zemljišta koju posjeduju, rascjepkana. Obzirom na dob i razinu obrazovanja situacija također nije povoljna. Iz svega proizlazi kako su znanja iz financija nedostatna. Nedostatka savjetodavnih kapaciteta iz područja managementa i financija čine situaciju još težom.

Glavni izvori financijskih sredstava u poljoprivredi su: komercijalne banke; državni programi; ugovorna proizvodnja; štedno-kreditne zadruge, te pred pristupni EU programi.

Komercijalne banke

U Hrvatskoj djeluju 34 banke. Banke su regulirane Zakonom o bankama (NN 84/02, 141/06). Među glavne osobine hrvatskog bankarskog sektora možemo ubrojiti relativno visoku koncentraciju (prevladava nekoliko velikih banaka), većinsko strano vlasništvo i naglašen plasman zajmova stanovništvu. Tek nekoliko banaka ima razrađene kreditne linije za poljoprivredu. Najčešće se radi o regionalno orijentiranim bankama ili manjim bankama. Kamatne stope za poljoprivredu kreću su prosječnoj razini od 8,1%. Ovisno o namjeri, kamatne stope kreću se od 7% do 10%. Najveće su za kratkoročne kredite za nabavu repromaterijala dok su za dugoročne kredite niže.

Državni programi

Ruralno kreditiranje u Hrvatskoj obilježeno je s nekoliko programa, prvenstveno javnih inicijativa koje provode ili podupiru različite institucije izvršne vlasti (ministarstva) ili jedinice lokalne uprave i samouprave. Ti su programi međusobno nekoordinirani, a u svojoj biti svode se na kredite sa subvencioniranom kamatnom stopom. U proteklom razdoblju, uz još uvijek nazočno kreditiranje iz udruženih sredstava MPŠVG i županije.

Reforma sustava potpore u poljoprivredi koja je sadržana u «Zakonu o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu» osigurala je za poljoprivredna gospodarstva četiri

modela potpore i to: Model poticanja proizvodnje; Model potpore dohotka; Model ruralnog razvitka i Model kapitalnih ulaganja.

U sklopu Operativnih programa, Hrvatska agencija za malo gospodarstvo (HAMAG) osigurava garancije u sklopu garancijskog programa „Poljoprivreda“. Cilj programa je poticanje razvoja poduzetništva i novih proizvodnih sustava u poljoprivredi. HAMAG u okviru ovog Programa daje garancije za kredite. Garancija se može dobiti isključivo za gospodarske investicije koje se financiraju iz kredita koje su odobrili kreditori. Gospodarska investicija za koju se može dati garancija je nabava dugotrajne imovine: osnovnog stada, dugogodišnjih nasada, opreme, izgradnja, dogradnja i preuređenje gospodarskih objekata, kupnja poljoprivrednog zemljišta i trajnih obrtnih sredstava.

Od ostalih programa i poticaja valja izdvojiti Projekt poticanja poduzetništva u 2007. godini Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva u kojem su predviđeni slijedeći programi: „Informatičko obrazovanje obrtnika“; „Razvoj strukovnih škola za obrtnička zanimanja“; „Poduzetništvo žena“; „Poduzetnički centri i regionalne razvojne agencije“; „Poduzetnički inkubatori i tehnološki parkovi“, te Projekt „Obrazovanje u poduzetništvu“

Štedno-kreditne zadruge

Donošenjem Zakona o kreditnim unijama (NN 141/06) i izmjenama i dopunama Zakona o bankama (141/06) u Hrvatskoj je dokinuta stoljetna tradicija Štedno-kreditnog zadrugarstva.

Postojeće štedno-kreditne zadruge moraju se transformirati ili u banke ili u kreditne unije³. Na taj način pokušava se sve financijske institucije podvesti pod nadzor Hrvatske narodne banke i donekle ojačati kontrolu poslovanja (Štedno-kreditne zadruge bile su u domeni Ministarstva financija).

No, bez obzir na navedeno štedno-kreditne zadruge nikada nisu niti imale veći utjecaj u plasmanu financijskih sredstava u ruralni razvitka. Uglavnom se to temeljilo na kratkoročnim kreditima do 20 tisuća kuna (OPG), te između 50 i 100 tisuća kuna za zadruge. Kamatne stope su se kretale između 8,99 i 11,99% uz naknade do 3% od iznosa kredita.

Ugovorna proizvodnja

Iako je teško procijeniti obujam i vrijednost ugovorne proizvodnje (bivše kooperacije) ona, u pojedinim segmentima poljoprivredne proizvodnje, ima veliku važnost za poljoprivrednike. Posebice je to važno za mljekarsku industriju (65 tisuća OPG), proizvodnja šećerne repe (10 tisuća OPG) i duhana (2,2 tisuće OPG). Također značajan je broj OPG u području proizvodnji tovne junadi, svinja, peradi, proizvodnji žitarica i industrijskog bilja i proizvodnji grožđa uključen u ugovornu proizvodnju.

---

³ Kreditna unija smije obavljati djelatnost koja obuhvaća samo sljedeće poslove: 1. primati novčane depozite članova kreditne unije u domaćoj valuti, 2. odobravati kredite članovima kreditne unije u domaćoj valuti, 3. obavljati mjenjačke poslove za članove kreditne unije, 4. dodjeljivati novčanu pomoć članovima kreditne unije, 5. davati jamstva za obveze članova kreditne unije u domaćoj valuti. Kreditnu uniju može osnovati 30 ili više osob (trgovci pojedinci, obrtnici i fizičke osobe), a najniži iznos temeljnog kapitala kreditne unije je 500.000,00 kuna. Hrvatska narodna banka obavlja nadzor nad poslovanjem kreditnih unija.

5.6. Pred-pristupni EU fondovi

U razdoblju integracije Hrvatska će ostvariti priljev EU financijskih sredstva. Riječ je o SAPARD/IPARD sredstvima do razdoblja ulaska u EU (2009.), a nakon toga Hrvatskoj će se otvoriti mogućnost pristupa EU poljoprivrednim fondovima. Ostali međunarodni izvori uključuju sredstva Svjetske banke i ostale međunarodne izvore.

Hrvatska je za primjenu SAPARD-a dobila godinu dana (2006. godinu, uz produženje u 2007.). Premda je traženi iznos potpore u visini 70% od raspoloživih sredstava, realno je očekivati realizaciju na razini ostalih zemalja korisnica ovog programa.

Međutim, pokazalo se kako zbog administrativne nepripremljenosti, iskorištenje sredstava iz ovih fondova nije visoko (oko 26,5% je iskorištenje SAPARD-a u razdoblju 2000.-2003., a ISPA-e oko 23% premda su nove članice imale nekoliko godina za pripremu i primjenu).

Tablica 4 Struktura financijskih koristi

<i>Fondovi</i>	<i>Razdoblje</i>	Okvirni iznos (mil. eura)	
SAPARD	2006.-2007.	Raspoloživo:	25,00
		Traženi iznos 2006. godine:	17,60
		Ugovoreno 2006. godine:	0,60
		Očekivano ugovaranje u 2007. godini:	17,00
IPARD	2007.-2010.	Ruralni razvoj	102,90
Sredstva Svjetske banke	1996.-2004.	Uloženo u poljoprivredni sektor:	25,00
	2005.-2013.	Aktivni projekti u poljoprivredi:	70,00
Ostali međunarodni izvori	2005.-2013.	-	-
EU fondovi	2009.-2013.	Godišnje:	1.200,00

Izvor: MPŠVG

Jedan od problema u ruralnom financiranju upravo pitanje instrumenta za osiguranje kredita (kreditiranje poljoprivrede i poduzetničkih djelatnosti u ruralnom području). Zahtjevi prema instrumentu osiguranja su dosta visoki i skupi za zajmoprimce, a s druge strane ne nude dovoljnu zaštitu za banke. To je jedan od paradoksa. Banke traže veće instrumente kako bi zaštitile pri čemu rizičnije skupine i proizvodnje imaju teže uvjete. Radi toga, instrument za otklanjanje neželjenih zajmoprimac (screening), a ne poslovna ideja, osnovni je preduvjet dobivanja zajma. Ovdje treba napomenuti probleme neučinkovitosti sudova, neučinkoviti tržište zemljištem i vlasništvo nad zemljištem (i ostalim nekretninama).

5.7. Ruralne financije- Istarska županija

Ono po čemu se Istarska županija posebna je "*Fond za razvoj poljoprivrede i agroturizma Istre*". Fond djeluje od 1995. godine s osnovnim ciljem pribavljanja povoljnih financijskih sredstava za potrebe dugoročnog financiranja (kreditiranja) agrara kao strategijske gospodarske grane Istarske županije i Republike Hrvatske. Po osnivačima Fonda svrha njegovog osnivanja bila je uspostaviti djelotvoran sustav u iznalaženju i pružanju financijske pomoći poljoprivredi Istarske županije radi zaustavljanja negativnih trendova u svim segmentima primarne poljoprivredne proizvodnje te stavljanja u funkciju proizvodnje hrane svih raspoloživih resursa, poglavito poljoprivrednog zemljišta. Osnivači FONDA su općine i gradovi Istarske županije, Skupština Istarske županije, te Lovački savez Istarske županije.

Fond djeluje na principima solidarnosti i javnosti. Uplate u Fond dolaze iz slijedećih izvora:

- sredstva iz proračuna općina, gradova i Istarske županije
- sredstva iz prihoda turističkih zajednica mjesta, općina gradova i Istarske županije
- sredstva ostvarena po osnovi čl.1. Zakona o poljoprivrednom zemljištu (zakup i prodaja poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu Republike Hrvatske)
- sredstva iz HKBO-a odnosno sredstva od privatizacije
- sredstva Lovačkog saveza Istarske županije (2000. godine, sklopljen Ugovor o namjenskom osiguranju sredstava sa Lovačkim savezom Istarske županije s ciljem kreditiranja lovstva i lovnog turizma.
- sredstva međunarodnih institucija koja se namjenski dodjeljuju Republici Hrvatskoj odnosno Županiji za razvoj poljoprivrede i agroturizma
- sredstva banka (2004. godini potpisan je ugovor o poslovnoj suradnji kojim je u Novoj banci d.d., sadašnja OTP banka d.d., otvorena kreditna linija za kreditiranje poljoprivrednih programa u Istarskoj županiji u visini od 10.000.000,00 kn)
- ostali izvori

Rad Fonda

Osnovni princip rada FONDA prilikom dodjele kredita jest taj da poljoprivrednici s područja gradova i općina koji aktivno ne financiraju FOND iz svog proračuna ne mogu dobiti kredit. Raspodjela sredstava obavlja se po principu solidarnosti. To dokazuju podaci o uplati i dodijeljenim kreditima. Od strane priobalnih općina i gradova uplaćeno je više sredstava u odnosu na unutrašnjost Istre. Međutim, kada je riječ o dodijeljenim kreditima situacija je suprotna, te su plasmani veći u poljoprivredne programe u unutrašnjost Istre.

Kreditni su strogo namjenski, a mogu se koristiti za: (1) Nabavku osnovnog stada (rasplodna grla krupne i sitne stoke, napučene pčelinje košnice i dr.); (2) Remont jata u farmi nesilica; (3) Heliciklaturu; (4) Podizanje dugogodišnjih nasada (vinogradi i voćnjaci); (5) Podizanje maslinika; (6) Obrtna sredstva u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji, preradi i doradi poljoprivrednih proizvoda; (7) Kupnja poljoprivrednog zemljišta; (8) Inicijalna sredstva za osiguranje kredita; (9) Kupnja ili izgradnja i/ili opremanje poslovnog prostora u funkciji prerade i poljoprivredne proizvodnje; (10) Nabavka poljoprivredne mehanizacije; (11) Obrtničke djelatnosti - podrška preradi, doradi i poljoprivrednoj proizvodnji; (12) Programi unapređenje i razvoj lovstva; (13) Poboljšanje uvjeta za razvoj dopunskih djelatnosti; (14) Kreditiranje razvojnih programa za ruralnu Istru i (15) Kreditiranje razvojnih programa u ribarstvu (oprema, marikultura, preradbeni kapaciteti).

Tijekom 2006. godine od plasiranih sredstava, primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji i ribarstvu dodijeljeno je 57%, ulaganjima u stočarstvu 14% te povećanju preradbenih kapaciteta u biljnoj i stočarskoj proizvodnji 18% sredstava.

Uvjeti kreditiranja su povoljni, početak je od 0,5 do 5 godina, a razdoblje otplate od 1 do 10 godina. Kamatna stopa je vrlo povoljna i iznosi 5% (osim kod kreditiranja obrtnih sredstva gdje iznosi 6%). Posebno je značajna jednostavnost realizacije kredita i mogućnost kreditnog praćenje, koja omogućuju obiteljskim gospodarstvima da osiguraju potrebna sredstva, koja bi vrlo teško ostvarili kod komercijalnih banaka.

Svaki zahtjev za kreditiranje programa treba imati suglasnost Poglavarstva općine odnosno grada na kojem se isti kreditira. U rad Fonda uključen je Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu i Hrvatski stočarski centar.

U razdoblju od 1995. godine do 2006. godine za dodijeljene kredite, udio sredstva FONDA iznosio je 73%, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva 14% i Banaka 13%.

6. Opće karakteristike Istarske županije

6.1. Osnovni podaci

Istarski poluotok obuhvaća površinu od 3.476 četvornih kilometara. To područje dijele tri države: Hrvatska, Slovenija i Italija. Vrlo malen dio Istre, tek sjeverna strana Miljskoga poluotoka, pripada Republici Italiji. Slovensko primorje s Koparskim zaljevom i dijelom Piranskoga zaljeva do ušća rijeke Dragonje dio je Republike Slovenije. Većina hrvatskog dijela poluotoka nalazi se u Istarskoj županiji – 2.820 četvornih kilometara, što je 4,98 posto od ukupne površine Republike Hrvatske. Ostali dio administrativno-teritorijalno pripada Primorsko-goranskog županiji.

Istarska županija obuhvaća veći dio Istre - najvećeg jadranskog poluotoka. Najzapadnija točka Republike Hrvatske je u Istarskoj županiji (Bašanija, rt Lako) na 45° sjeverne zemljopisne širine. Smještena u sjeveroistočnom dijelu Jadranskog mora, Istra je s tri strane okružena morem, a sjevernu granicu prema kopnu čini linija između Miljskog zaljeva (Muggia) u neposrednoj blizini Trsta i Prelučkog zaljeva, u neposrednoj blizini Rijeke.

Stanovništvo u Istarskoj županiji prema popisu iz 2001. godine

Ukupan broj stanovnika: 206.344 (4,65 % stanovništva RH)

Broj muškaraca: 99.969 (48,45 % stanovništva)

Broj žena: 106.375 (51,55 % stanovništva)

Prosječna starost: 40,2 godine

Prosječna naseljenost: 73 stanovnika na km²

Stanovništvo u gradovima: 140.243 (67,97% stanovništva)

Stanovništvo u općinama: 66.101 (32,03% stanovništva)

Najveći dio Istre nalazi se na vodo propusnim vapneno dolomitnim stijenama (istarska ploča i planinski dio poluotoka), a samo manji dio poluotoka nalazi se na vodonepropusnim klastičnim stijenama. Složenost reljefa i geolitoška podloga bitno će utjecati na daljnji razvitak poljoprivrede s ciljem zaštite izvorišta pitkih voda te površinskih i podzemnih voda u Istri.

Prirodni uvjeti odnosno klima, reljef i tlo temeljni su čimbenici koji uvjetuju izbor kultura koje će se uzgajati na pojedinom području, a ujedno i bitno utječu na ekonomičnost poljoprivredne proizvodnje.

Prostor Istre predstavlja jedinstvenu cjelinu, ali navedeni čimbenici djeluju različitim intenzitetom na pojedinim područjima, stvarajući čitav niz proizvodnih mikroregija koje bi se mogle svrstati u četiri pod područja:

1. zapadno i južno priobalje (do 200 m nadmorske visine),
2. središnja Istra (200 - 500 m nadmorske visine),
3. sjeveroistočna Istra (dolina Raše do Plominskog zaljeva uključujući Čepičko polje) i
4. pred planinsko i planinsko područje Ćićarije i Učke (nadmorska visina viša od 500 m).

6.2. Administrativni ustroj područja Istarske županije

Istarska je županija, kao jedna od 20 hrvatskih županija, utvrđena Zakonom o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj.

Županije, gradovi i općine u Republici Hrvatskoj, njihov naziv, područje i sjedišta, te druga pitanja od važnosti za teritorijalno ustrojstvo jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave uređena su Zakonom o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj («Narodne novine» br. 10/97, 124/97, 50/98, 68/98, 22/99, 42/99, 117/99, 128/99, 44/00, 129/00, 92/01, 79/02, 83/02, 25/03 i 107/03).

Sukladno odredbama Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi ("Narodne novine" br. 33/01, 60/01 i 106/03), županija je jedinica područne (regionalne) samouprave čije područje predstavlja prirodnu, povijesnu, prometnu, gospodarsku, društvenu i samoupravnu cjelinu, a ustrojava se radi obavljanja poslova od područnoga (regionalnog) interesa.

Administrativno je Istarska županija podijeljena na 41 teritorijalnu jedinicu lokalne samouprave. Županija je podijeljena na 10 gradova i 31 općinu.

Gradovi: Pula (Pola); Pazin (Pisino); Poreč (Parenzo); Buje (Buie); Buzet (Pinguente); Labin (Albona); Novigrad (Cittanova); Rovinj (Rovigno); Umag (Umago); Vodnjan (Dignano)

Općine: Bale (Valle); Barban; Brtonigla (Verteneglio); Cerovlje; Fažana (Fasana); Funtana Gračišće; Grožnjan (Grisignana); Kanfanar (Canfanaro); Karojba; Kaštelir-Labinci (Castellier-Santa Domenica); Kršan; Lanišće; Ližnjan (Lisignano); Lupoglav (Lupoliano); Marčana (Marzana); Medulin (Medolino); Motovun (Montona); Oprtalj (Portole); Pićan; Raša (Arsia); Sveta Nedelja (Santa Domenica); Sveti Lovreč ; Sveti Petar u Šumi (San Pietro in selve); Svetvinčenat ; Tar-Vabriga (Torre-Abriaga); Tinjan ; Višnjan (Visignano); Vižinada (Visinada); Vrsar (Orsera); Žminj (Gimino).

Prema Zakonu o brdsko-planinskim područjima na području Istarske županije status brdsko-planinskog područja imaju sljedeće jedinice lokalne samouprave: Grad Buzet , Općina Cerovlje i Općina Lupoglav i Općina Gračišće. Prema Zakonu o područjima posebne državne skrbi (N.N. 26/03) u treću skupinu područja posebne državne skrbi pripada Općina Lanišće.

Sjedište Istarske županije i Skupštine Istarske županije je u Pazinu. Sjedište Poglavarstva Istarske županije je u Puli.

6.3. Definicija ruralnih područja Istarske županije

U Hrvatskom, slično kao i u drugim tranzicijskim gospodarstvima, koncept *ruralnog* dugo nije precizno definiran te je uglavnom bio ograničen na bukvalni pojam pod kojim su se podrazumijevala područja regija s prirodnim seoskim okolišem, uključujući sela, manja naselja, itd. s poljoprivredom i šumarstvom kao glavnim gospodarskim karakteristikama (prostorni koncept okoliša).

U EU politika ruralnog razvitka djeluje u tri smjera. Prvi se odnosi na povećanje dohotka poljoprivrednog gospodarstva kroz stimuliranje većih produktivnijih poljoprivrednih gospodarstava (npr. konsolidacija i okrupnjavanje zemljišta). Drugi se odnosi na povećanje dohotka od nepoljoprivrednih aktivnosti na poljoprivrednom gospodarstvu (proširenje aktivnosti na poljoprivrednom gospodarstvu na pružanje turističkih usluga i sl.), a treći na promoviranje gospodarskog razvitka koji nije povezan s poljoprivrednim gospodarstvima. Posljednji bi trebao biti najvažniji s obzirom da većina stanovnika u ruralnim područjima nisu poljoprivrednici, a razvitak dodatnih mogućnosti privlači neke mlade poljoprivrednike koji odlaze iz poljoprivrede, a to rezultira povećanjem poljoprivrednih gospodarstava onih koji ostaju u poljoprivredi. Ruralni razvitak je samo dio regionalnog razvitka obzirom da će ekonomske mogućnosti u gradovima imati veliki utjecaj na odljev viška radne snage sa poljoprivrednih gospodarstava i sela

Seoski ili ruralni prostor određuju tri glavne značajke: gustoća naseljenosti, način korištenja zemljišta te identitet zajednice. Tipična seoska područja imaju nisku gustoću naseljenosti, što je posljedica male veličine naselja i njihove raštrkanosti. Isto tako, glavina raspoloživog zemljišta koristi se u poljoprivredi i šumarstvu, dok izgrađeni prostor zauzima manje površine.

U novije se vrijeme u nas za određenje ruralnih i urbanih zajednica rabila i podjela jedinica lokalne samouprave na gradove i općine. Prema ovoj podjeli su stanovnici općina mogli biti svrstani u ruralno stanovništvo, a stanovnici gradova u urbano stanovništvo. Isto tako, sva naselja na području nekog grada bila bi urbana naselja, a na području općine bi sva naselja bila ruralna naselja. Što se tiče površine, područja gradova se tada svrstavaju u urbane površine, a općina u ruralne površine.

Premda je naizgled logična, ovakva definicija je gotovo neupotrebljiva za planiranje ruralnog razvitka, a posebice na regionalnoj razini. Zbog raštrkanih "urbanih točaka", odnosno gradova unutar same regije, bilo bi nemoguće uspješno primijeniti teritorijalni koncept ruralnog razvitka na cijelu regiju. A upravo se na kombinaciji sektorskog i teritorijalnog pristupa temelji i programiranje ruralnog razvitka u EU, kao i provedba njene strukturne i kohezijske politike. Dakle, koji god kriterij primijenili, on mora omogućiti određenje ruralnosti regije kao cjeline. Gustoća naseljenosti područja se zato u većini, posebice razvijenih, zemalja rabi kao temeljni kriterij za razlikovanje regija prema ruralnosti. Isto vrijedi i za države EU, premda se prag ruralnosti razlikuje od države do države. Najčešće rabljena definicija koju primjenjuju međunarodne organizacije za razdvajanje seoskih i urbanih regija je ona razvijena u OECD-u: ruralne regije su one u kojima gustoća naseljenosti iznosi manje od 150 stanovnika po km². Zbog široke primjene, ova je definicija usporediva na međunarodnoj razini, a zbog jednostavnosti je vrlo prihvatljiva.

U određenju ruralnih prostora na području Istarske županije, koristila se definicija OECD-a⁴ i Europske unije. OECD definira prag od 150 stanovnika/km², ali i definicija EU koja koristi prag od 100 stanovnika/km² za razvrstavanje nekog područja u ruralni prostor.

Korištenjem statističkih podataka (Popis 2001.) o područjima i stanovništvu (slijedom toga i o gustoći stanovništva) na nivou *naselja* (647), najniži administrativni nivo na kojem su definirana *ruralna područja* su *nivo naselja / općina / gradova* (10 gradova/ 31 općina). Sve općine i gradovi su bili na osnovu gustoće stanovništva sakupljeni u dvije kategorije tj. *urbane zajednice* (gustoća stanovništva > 150 osoba / km²) i *ruralne zajednice* (gustoća stanovništva < 150 osoba / km²).

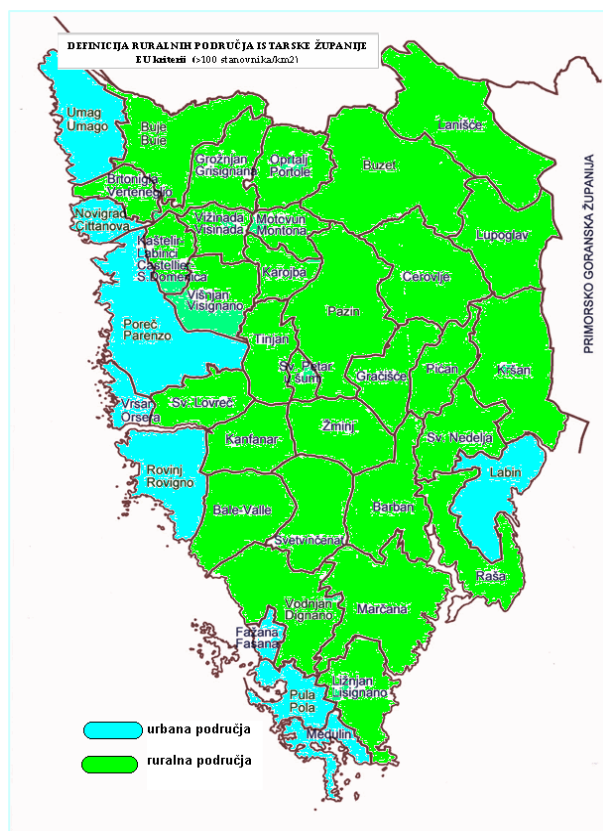
Daljnja klasifikacija ruralnih *područja* (tj. značajno ruralnih, pretežno ruralnih, itd. prema tipologiji OECD-a) izvršena je na *nivou gradova i općina*.

Svakoj općini i gradu dodijeljen je poseban *stupanj ruralnosti* na temelju postotka stanovništva koje živi u ruralnim zajednicama (naselja).

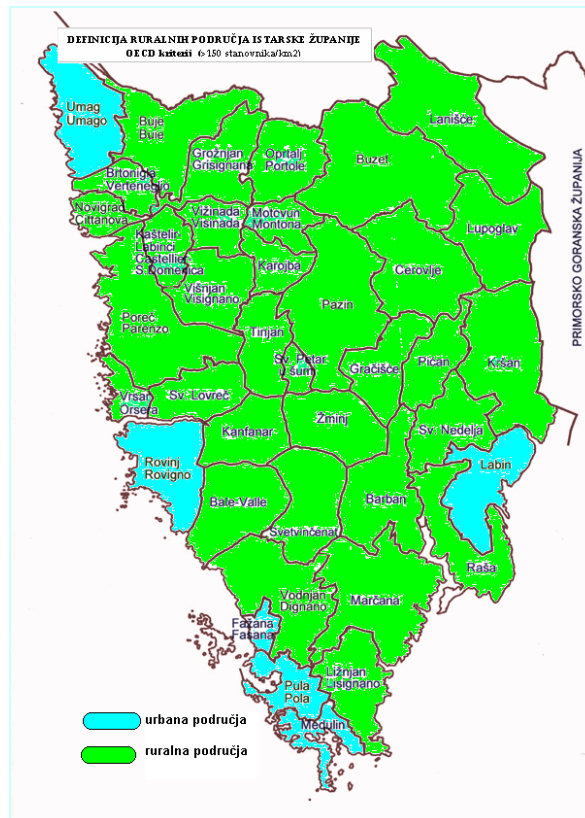
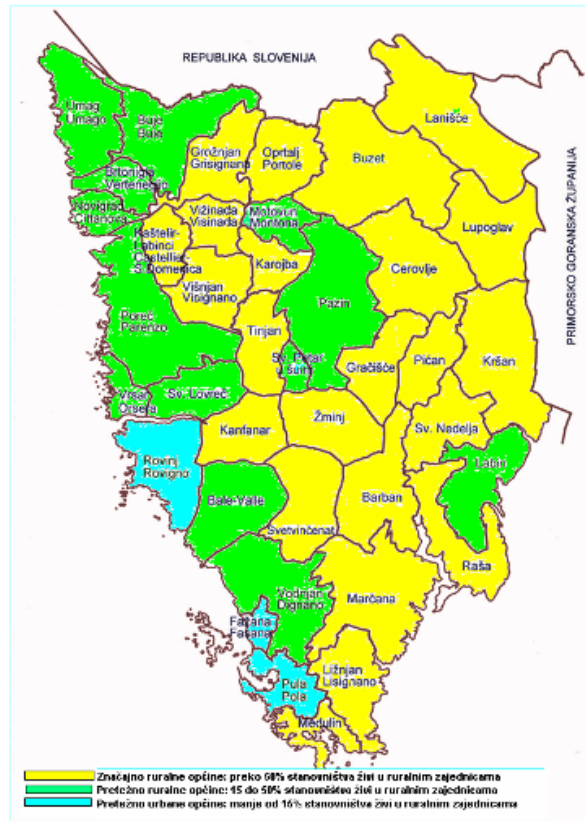
Kako se na regionalnoj razini (uglavnom NUT 3) OECD razlikuje veće funkcionalne ili administrativne jedinice po stupnju njihove ruralnosti, ovisno o tome koliki postotak stanovništva te regije živi u ruralnim zajednicama gradovi i općine.

Sukladno raspoloživim podacima, Općine i Gradovi grupirani su u tri tipa:

- *značajno ruralno područje*: preko 50% stanovništva živi u ruralnim zajednicama;
- *pretežno ruralne područje*: 15 do 50% stanovništva živi u ruralnim zajednicama;
- *pretežno urbane područje*: manje od 15% stanovništva živi u ruralnim zajednicama

⁴ Organization for Economic Co-operation and Development – međunarodna organizacija za gospodarsku suradnju i razvitak

6.4. Stanje ruralnog prostora Istarske županije

Od ukupno 647 naselja u Županiji, njih 52 je svrstano u urbane lokalne zajednice, a 595 u seoske lokalne zajednice. S obzirom da je broj stanovnika u općinama i gradova prema Popisu 2001. godine iznosio 99.135, što je 48,1 % ukupnog stanovništva Županije, prostor županije možemo nazvati pretežito ruralnom regijom.

Tablica 5 Površina - ruralni i urbani prostor, OECD kriteriji Istarske županije

	OECD kriterij		OECD kriterij	
	km ²	%	Broj stanovnika	%
ruralni prostor	2.493,4	88,4	99.135	48,1
urbani prostor	328,6	11,6	107.209	51,9
Ukupno	2.822	100,0	206.344	100,0

Tablica 6 Površina - ruralni i urbani prostor, EU kriteriji Istarske županije

	EU kriterij		EU kriterij	
	km ²	%	Broj stanovnika	%
ruralni prostor	2.301,7	81,6	74.970	36,3
urbani prostor	520,3	18,4	131.374	63,7
Ukupno	2.882	100,0	206.344	100,0

Tablica 7 Prosječna gustoća naseljenosti u Istarskoj županiji

	OECD kriterij stanovnika/km ²	EU kriterij stanovnika/km ²
ruralni prostor	40	33
urbani prostor	326	254
Ukupno	73	73

Tablica 8 Broj naselja u Istarskoj županiji

	OECD kriterij		EU kriterij	
	broj	%	broj	%
ruralna	595	91,96	530	81,92
urbana	52	8,04	117	18,08
Ukupno	647	100,00	647	100,00

Tablica 9 Površina, broj stanovnika i gustoća naseljenosti

	Površina		Stanovnici (Popis 2001.)		Gustoća naseljenosti broj stan/km ²
	km ²	%	Broj	%	
Općine	1858,7	65,9	60.450	29,3	33
Gradovi	963,3	34,1	145.894	70,7	151
Županija, ukupno	2.822,0	100,0	206.344	100,0	73

6.5. Analiza ruralnih područja po LAG-ovima

LAG 1. - Buje

Broj stanovnika	25.588
Polj. stanovništvo (% od ukupnog broja)	4,93
Gust. naseljenosti (stan/km ²)	68,13
Površina, km ²	375,6
Urbano područje %	66,06
Ruralno područje %	33,94
Broj općina i gradova	6
Broj naselja	90

LAG Buje čine gradovi Buje, Umag i Novigrad te općine: Brtonigla, Grožnjan i Oprtalj.

- Područje LAG-a Buje obuhvaća ukupno 375,6 km². Ovoj prostor obilježava gustoća naseljenosti od svega 68,1 stanovnika/km² u ukupno 90 naselja. Prema Popisu 2001. živjelo je 25.588 stanovnika što čini 12,40% stanovništva IŽ. Prema provedenoj analizi u LAG-u Buje, Gradovi Buje, Umag, Novigrad, te Općina Brtonigla mogu se definirati kao pretežno ruralno područje u kojem 15% - 50% stanovništva živi u ruralnim zajednicama. Općine Grožnjan i Oprtalj su značajno ruralna područja u kojem preko 50% stanovništva živi u ruralnim zajednicama.
- Od ukupnog broja stanovnika LAG-a Buje 48,09% (12.305) su muškarci, a 51,91% (13.283) žene. U Gradovima Buje, Umag i Novigrad živi 86,93% (22.243) stanovništva, a u Općinama ukupno 13,07% (3.345) stanovništva. Analiza dobne strukture stanovništva koje živi u ruralnim područjima otkriva niz negativnih trendova. Relativno nizak udio dobne grupe od 65 godina i starije u ukupnom stanovništvu na 100 stanovnika mlađih od 20 godina dolazi 19 stanovnika starijih od 60 godina (kod muškarca 17, a žena 22). Viši postotak mladih žena (između 20 i 29 godina) nazočan je u gradovima Buje, Umag i Novigrad u ukupnom stanovništvu.
- Obrazovna struktura na području LAG-a Buje ukazuje niz karakterističnih za situaciju. Udio nisko obrazovanih stanovnika (starijih od 15 godina) u ukupnom stanovništvu koji žive na području LAG-Buje iznosi 39,89%. Podaci pokazuju da je 1,7% stanovnika bez škole, 14,74% ima 1-7 razreda osnovne škole, a 23,54% osnovnu školu. Na ovom području 49,02% stanovništva ima srednju školu, 5,16% višu školu i fakultet, a svega 5,93% magisterij ili doktorat.
- Udio aktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu na području LAG-a Buje u 2001. godini iznosi 49,05% i niža je od stope ekonomske aktivnosti IŽ (64%). Istodobno udio uzdržavanog stanovništva iznosi 26,74% i jednak je kao u IŽ (26,8%). S prihodima od rada bilo je 39,37% stanovništva, a bez prihoda 31,75%.
- Na području LAG-a poljoprivredno stanovništvo (1.263) u ukupnom stanovništvu sudjeluje s 4,93%. Na značajno ruralnom području udio poljoprivrednog stanovništva je veći (5,0%) nego li na pretežno ruralnom i urbanom području (4,1%). Uočljive su razlike u prostornom rasporedu poljoprivrednog stanovništva unutar pojedinih sastavnica LAG-a Buje. Tako na području Umaga, Brtonigle, Grožnjan i Oprtlja, udio poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu je iznad prosječan (od 11 do 15%), a u području koje administrativno pokriva Grad Novigrad ima svega 1,51% tog stanovništva. Aktivni kontingent poljoprivredne populacije se također je različit. Dok na području IŽ postotak aktivnog poljoprivrednog stanovništva u ukupnom stanovništvu je 59,0% na području LAG Buje on iznosi 56,93%.

- Prema Popisu na ovom području je bilo 1.586 poljoprivrednih kućanstva, od čega je najveći broj na području Grada Buje, Umag i Općina Brtonigla.
- LAG Buje s 0,20 ha poljoprivrednog zemljišta per capita, ulazi u područja koja su siromašna poljoprivrednim zemljištem. Prema Popisu 1991. ovo područje raspolaže s ukupno 22.785 hektara poljoprivrednog zemljišta (51,56 % obradivo zemljište). Prema popisu 1991. ovo područje raspolaže s ukupno 22.785 hektara poljoprivrednog zemljišta (51,56 % obradivo zemljište). Prema podacima Popisa 2003. od ukupno 5264 hektara raspoloživog zemljišta, a OPG su koristila 3.484,35 ha poljoprivrednog zemljišta (66,9%). Rascjepkanost poljoprivrednog zemljišta i mala imanja osnovna su značajka zemljišta OPG, što je posljedica većim dijelom povijesnih okolnosti, ali i fizičke diobe zemljišnih čestica. Od ukupno korištenih 3.484,35ha poljoprivrednog zemljišta na ovom području najznačajnije su oranice (52,48%), slijede vinogradi (18,29%), pašnjaci (11,89%), voćnjaci (9,17%). livade (7,22%) i povrtnjaci 0,58%.
- Na ovom području temeljem osnovnih boniteta prirodnih čimbenika moguć je uzgoj vinove loze i voćarskih kultura-umjerenog klimatskog pojasa (Umag; Buje; Brtonigla;Novigrad). Na područjima Umag; Buje; Brtonigla;Novigrad bonitet prirodnih čimbenika pogoduje uzgoju maslina.
- Na oranicama i vrtovima najznačajnija je proizvodnje proizvodnja žita (47,81%), krmnog bilja (26,93%), povrća (8,16%) i krumpira (7,28%). Udio neobrađeno (ili nekorištenog) zemljišta je značajan; Prema Popisu 2003. dosežao je 15,03% ukupnog poljoprivrednog zemljišta. Od ukupnog obradivog zemljišta ostavljena je na ugaru ili je neiskorišteno 163,04 hektara.
- Brojnost stoke u proteklom desetogodišnjem razdoblju se smanjuje, najviše zbog nepovoljnog gospodarskog stanja u stočarskoj proizvodnji. Takvo stanje utječe i na razmjerno mali udio stočarstva (u ukupnoj vrijednosti proizvodnje u poljoprivredi što ograničava i razvoj proizvodnje krmnog bilja i iskorištenost pašnjaka Od ukupnog broja goveda 42,98% evidentirano je na području Grada Buje i Umag. Od ukupnog broja svinja 51 % je evidentirano na području Grada Buje i Umag, te oko 51,05% ukupnog broja ovaca. Po broju najzastupljenija je perad, a od ukupnog broja 70,46% evidentirano je na području Grada Novigrada. na području Grada Buje i Umag nalazi se oko 49% ukupnog broja pčelinjih zajednica-košnica.
- Prioriteti razvoja su: turizam; obrtništvo; trgovina; poljoprivreda i ribarstvo; industrija
- Prioriteti razvoja poljoprivrede - vinogradarstvo i maslinarstvo, uzgoj voća i povrća; uzgoj muznih krava, svinjogojstvo; ekološka poljoprivreda; ribarstvo; izgradnja sustava za navodnjavanje
- Prioriteti razvoja turizama - povećanje kvalitete i kvantitete turističke ponude i smještajnih kapaciteta te povezivanje turističke ponude na obali sa turističkom ponudom u unutrašnjosti, razvoj lovnog, kulturnog, sportskog i zdravstvenog turizma, obnova starogradskih jezgri, promocija i očuvanje starih zanata i kulturne baštine
- Prioriteti razvoja industrije i obrtništva - razvoj malog i srednjeg poduzetništva, trgovine, te industrije
- Prioriteti razvoja infrastrukture - dovršetak izrade sustava odvodnje otpadnih voda
- Prioriteti u dopuni prostornih planova - definiranje lokacija i uvjeta za izgradnju gospodarskih objekata (štale, farme, plastenici...) uz klauzulu o gabaritima gradnje u skladu sa tradicijskim graditeljstvom kao i očuvanju tradicijske arhitekture.

LAG 2.- Buzet

Broj stanovnika	7.386
Polj. stanovništvo (% od ukupnog broja)	4,08
Gust. naseljenosti (stan/km ²)	18,8
Površina, km ²	406,28
Urbano područje %	-
Ruralno područje %	100
Broj općina i gradova	3
Broj naselja	93

LAG Buzet čini Grad Buzet i općine: Lanišće i Lupoglav.

- Područje LAG-a Buzet obuhvaća ukupno 406,28 km². Ovoj prostor obilježava niska gustoća naseljenosti od svega 18 stanovnika/km² (Grad Buzet 35,9; Općine: Lanišće 2,7 i Lupoglav 10,1%). U ukupno 93 naselja. prema Popisu 2001. živjelo je 7.386 stanovnika što čini 3,58% stanovništva IŽ. Prema provedenoj analizi u LAG-u Buzet može se definirati kao značajno ruralno područje u kojem preko 74% stanovništva živi u ruralnim zajednicama. U Gradu Buzetu 71,6% stanovništva živi u ruralnim zajednicama, a u Općini Lanišće 76,4%, a u Općini Lupoglav 64,7%.
- Od ukupnog broja stanovnika LAG-a 49,84% (3.681) su muškarci, a 50,16% (3.705) žene. U Gradu Buzetu živi 82,03% (6.050) stanovništva, a u Općinama ukupno 17,97% (1.327) stanovništva. Analizom dobne strukture stanovništva ustanovljen je visoki udio dobne grupe od 65 godina i starije u ukupnom stanovništvu na 100 stanovnika, tako da mlađih od 20 godina dolazi 102 stanovnika starijih od 60 godina (kod muškarca 88, a žena 117). Isto tako, u ukupnom stanovništvu (22,17%) je viši udio stanovništava dobne grupe od 65 godina i starije. Istodobno, nazočan je niži udio žena porođajne dobi (između 15-49 godina) u ukupnom stanovništvu 21,7% (Općina Lanišće svega 2,88%), te niži postotak mladih žena (između 20 i 29 godina) u ukupnom stanovništvu 6,69% (Općina Lanišće 3,02%).
- Obrazovna struktura ukazuje da je na ovom području nazočan značajan udio nisko obrazovanih stanovnika (starijih od 15 godina) u ukupnom stanovništvu koji žive na području LAG-Buzet (48,67%). Podaci pokazuju da je 1,68% stanovnika bez škole, 19,87% ima 1-7 razreda osnovne škole, a 27,21% osnovnu školu. Na ovom području 43,01% stanovništva ima srednju školu, 8,18% višu školu i fakultet, a svega 0,14% magisterij ili doktorat.
- Udio aktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu na području LAG-a Buzet u 2001. godini iznosi 47,94% i viši je u odnosu na IŽ (46,4%). Istodobno udio uzdržavanog stanovništva iznosi 24,87% i niži je nego li u IŽ (26,8%). Na ovom području s prihodima od rada 2001. bilo je 39,70% stanovništva, a bez prihoda 28,03%.
- Na području LAG-a Buzet poljoprivredno (301) u ukupnom stanovništvu sudjeluje s 4,08%. Uočljive su razlike u prostornom rasporedu poljoprivrednog stanovništva unutar LAG-a Buzet. Tako Grad Buzet ima prosječan udio (3,66%) poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu, Općina Lanišće 5,03% i Općina Lupoglav 6,35%. Na području LAG Buzet udio aktivnog poljoprivrednog stanovništva u ukupnom poljoprivrednom stanovništvu iznosi 57,8%.
- Na području LAG-a Buzet, prema podacima Popisa 2001., bilo je 985 poljoprivrednih kućanstva (7,3% od ukupnog broja u IŽ), od čega je najveći broj na području Grada Buzetu 76,24%.
- LAG Buzet s 0,34 ha poljoprivrednog per capita, ulazi u područja koja su razmjerno siromašna poljoprivrednim zemljištem, a racionalno gospodarenje zemljištem otežavaju

brojni čimbenici. Prema popisu 1991. ovo područje raspolaže s ukupno 18.035 hektara poljoprivrednog zemljišta (40,49 % obradivo zemljište). Prema podacima Popisa 2003. dd ukupno 14.337 hektara raspoloživog zemljišta, OPG su koristila 4.497 ha poljoprivrednog zemljišta (31,36%). Rascjepkanost poljoprivrednog zemljišta i mala imanja osnovna su značajka zemljišta OPG, što je posljedica većim dijelom povijesnih okolnosti, ali i fizičke diobe zemljišnih čestica. Od ukupno korištenih 2.515,6 ha poljoprivrednog zemljišta na ovom području najznačajnije su oranice (33,22%), slijede livade (34,60%), pašnjaci (24,15%), vinogradi (5,79%) i voćnjaci (1,85%) i povrtnjaci 0,39%.

- Temeljem osnovnih boniteta prirodnih čimbenika na području LAG-a Buzet moguć je uzgoj ratarskih, povrćarskih i krmnih kultura, vinove loze i voćarskih kultura-umjerenog klimatskog pojasa, Lupoglav (južni i zapadni dio), Buzet (osim sjeverozapadnog rubnog dijela). Idući od istoka ka zapadu Bužeština bi se mogla podijeliti u nekoliko poljoprivrednih zona. Roština čini istočni dio gradskog područja. To je pred planinski kraj koji otvoreno gleda na Učku. Ovdje tradicionalno dominira stočarska proizvodnja (uglavnom krave montafonske pasmine), koju omogućuju pašnjačke i livadske površine (ponegdje vrlo kvalitetne), a prati je proizvodnja krmnog bilja i ratarstvo. Tu i tamo mogu se naći manji vinogradi na zaštićenim položajima, međutim to je rubna zona vinogradarske proizvodnje. Na području Buzeta, samo na položajima pod maritimnim utjecajem - sliv Butonige), bonitet prirodnih čimbenika pogoduje uzgoju maslina.
- Na oranicama i vrtovima najznačajnija je proizvodnja žita (48,61%), krmnog bilja (26,59%) krumpira (9,38%) i povrća (1,51%).
- Promatrajući distribuciju prema vrsti i broju stoke, na području Grada Buzeta od ukupnog broja goveda evidentirano je oko 57,8%, 76,9% svinja, oko 50,2% ukupnog broja ovaca i koza. Po broju najzastupljenija je perad, a od ukupnog broja 79,26% evidentirano je na području Grada Buzeta. U Gradu Buzetu nalazi se oko 91% ukupnog broja pčelinjih zajednica-košnica.
- Prioriteti razvoja - industrija, obrtništvo, trgovina, poljoprivreda i turizam
- Prioriteti razvoja u poljoprivredi - vinogradarstvo i maslinarstvo, uzgoj voća i povrća, ratarstvo; šumarstvo; uzgoj svinja i muznih krava, ovčarstvo i kozarstvo, uzgoj Istarskog goveda, pčelarstvo; ekološka poljoprivreda; gradnja sustava za navodnjavanje
- Prioriteti razvoja u turizmu - povećanje kvalitete i kvantitete turističke ponude i smještajnih kapaciteta (agroturizam, mali obiteljski hoteli) te povezivanje turističke ponude na obali sa turističkom ponudom u unutrašnjosti, razvoj lovnog, kulturnog, sportskog i avanturističkog turizma, obnova starogradskih jezgri, promocija i očuvanje starih zanata i kulturne baštine
- Prioriteti razvoja u industriji i obrtništvu - razvoj malog i srednjeg poduzetništva, trgovine te industrije, gradnja vjetroelektrana
- Prioriteti razvoja infrastrukture - dovršetak izrade sustava opskrbe vodom te odvodnje otpadnih voda, gradnja pročistača otpadnih voda
- Prioriteti u dopuni prostornih planova - definiranje lokacija i uvjeta za izgradnju gospodarskih objekata (štale, farme, plastenici) uz klauzulu o gabaritima gradnje u skladu sa tradicijskim graditeljstvom kao i očuvanju tradicijske arhitekture.

LAG 3.- Labin

Broj stanovnika	24.131
Polj. stanovništvo (% od ukupnog broja)	1,20
Gust. naseljenosti (stan/km ²)	61,42
Površina, km ²	392,9
Urbano područje %	51,5
Ruralno područje %	48,5
Broj općina i gradova	5
Broj naselja	94

LAG Labin čini Grad Labin, te Općine: Kršan; Pićan; Raša i Sveta Nedjelja

- Područje LAG-a Labin obuhvaća ukupno 392,9 km². Ovoj prostor obilježava gustoća naseljenosti od svega 61,4 stanovnika/km². U ukupno 94 naselja prema Popisu 2001. živjelo je 24.131 stanovnika što čini 11,69% stanovništva IŽ. Prema provedenoj analizi u LAG-u Labin, Grad Labin može se definirati kao pretežno ruralno područje u kojem 15%-50% stanovništva živi u ruralnim zajednicama. Općine Kršan, Pićan, Raša i Sveta Nedjelja su značajno ruralna područja u kojem preko 50% stanovništva živi u ruralnim zajednicama.
- Od ukupnog broja stanovnika LAG-a Labin 48,8% (11.750) su muškarci, a 51,20% (12.356) žene. U Gradu Labinu živi 51,5% (12.426) stanovništva, a u Općinama ukupno 48,5% (11.702) stanovništva. Analiza dobne strukture stanovništva koje živi u ruralnim područjima ukazuje na relativno visoki udio dobne grupe od 65 godina i starije u ukupnom stanovništvu, te na 100 stanovnika mlađih od 20 godina dolazi 119 stanovnika starijih od 60 godina (kod muškarca 99, a žena 143). Istodobno, nazočan je nizak postotak žena (između 15-49 godina) u ukupnom stanovništvu (24,38%).
- Analiza obrazovne strukture pokazuje visoki udio nisko obrazovanih stanovnika (starijih od 15 godina) u ukupnom stanovništvu koji iznosi 42,58%. Podaci pokazuju da je 2,35% stanovnika bez škole, 14,97% ima 1-7 razreda osnovne škole, a 25,27% osnovnu školu. Na ovom području 48,6% stanovništva ima srednju školu, 3,64% višu školu i fakultet, a svega 5,18% magisterij ili doktorat.
- Udio aktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu (stopa ekonomske aktivnosti) u IŽ porastao je između dva posljednja popisa s 45,6% na 46,4%. Udio aktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu na području LAG-a Labin u 2001. godini iznosi 48,82% i niža je od stope ekonomske aktivnosti IŽ (44,82%). Istodobno udio uzdržavanog stanovništva iznosi 24,66% i niži je od IŽ (26,8%). Na ovom području s prihodima od rada bilo je 32,97% stanovništva, a bez prihoda 33,08%.
- Na području LAG-a Labin poljoprivredno (290) u ukupnom stanovništvu sudjeluje s 1,20%. Uočljive su razlike u prostornom rasporedu poljoprivrednog stanovništva unutar pojedinih Općina LAG-a Labin. Aktivni kontingent poljoprivredne populacije je također različit. Na području IŽ postotak aktivnog poljoprivrednog stanovništva u ukupnom stanovništvu je 59,0% na području LAG Labin on iznosi 58,28%.
- Na području LAG-a Labin, prema podacima Popisa 2001., bilo je 1.703 poljoprivrednih kućanstva, od čega je najveći broj na području Općina Sveta Nedjelja, Pićan i Kršan.
- LAG Labin s 0,11 ha poljoprivrednog zemljišta per capita, ulazi u područja koja su siromašna poljoprivrednim zemljištem, a racionalno gospodarenje zemljištem otežavaju brojni čimbenici. Prema popisu 1991. ovo područje raspolaže s ukupno 21.727 hektara poljoprivrednog zemljišta (40,74% obradivo zemljište). Prema podacima Popisa 2003. od ukupno 4.533,87 hektara raspoloživog zemljišta, OPG su koristila 1.861,71 ha poljoprivrednog zemljišta. Od ukupno korištenih 1.861,71 poljoprivrednog zemljišta na

ovom području najznačajnije su oranice (37,49%), slijede pašnjaci (26,93%), livade (19,97%), vinogradi (11,62%), voćnjaci (2,67%) i povrtnjaci (0,87%).

- Temeljem osnovnih boniteta prirodnih čimbenika na području LAG-a Labin moguć je uzgoj ratarsko, povrćarskih i krmnih kultura: Pićan (osim dijela u dolini Raše), Raša, Sv. Nedelja, Pićan (manji nizinski dio). Uzgoj vinove loze i voćarskih kultura-umjerenog klimatskog pojasa moguć je (Pićan -osim dijela u dolini Raše; na dijelovima općina na nižim nadmorskim visinama, pod maritimnim utjecajem: Sv. Nedelja, Labin, Kršan). Na području Labina na nižim nadmorskim visinama, pod maritimnim utjecajem i prisojni položaji bonitet prirodnih čimbenika pogoduje uzgoju maslina.
- Na oranicama i vrtovima najznačajnija je proizvodnja žita (51,86%), krmnog bilja (27,82), krumpira (8,69%) i povrća (5,56%). Od ukupno obradivog zemljišta ostavljeno je na ugaru ili je neiskorišteno 43,27, ha (6,02%).
- Promatrajući distribuciju prema vrsti i broju stoke, 37,43% od ukupnog broja goveda evidentirano je na području Općine Kršan, te 23,98% od ukupnog broja ovaca. Od ukupnog broja svinja 61 % je evidentirano na području Općine Pićan. Po broju najzastupljenija je perad. Na području Grada Labina nalazi se 59,70% ukupnog broja pčelinjih zajednica-košnica.
- Prioriteti razvoja- industrija, obrtništvo, trgovina, turizam, poljoprivreda i ribarstvo
- Prioriteti razvoja poljoprivrede - vinogradarstvo i maslinarstvo, uzgoj voća i povrća, ratarstvo; ovčarstvo i kozarstvo, pčelarstvo; ekološka poljoprivreda; ribarstvo i marikultura; izgradnja sustava za navodnjavanje
- Prioriteti razvoja turizama - povećanje kvalitete i kvantitete turističke ponude i smještajnih kapaciteta (agroturizam, mali obiteljski hoteli) te povezivanje turističke ponude na obali sa turističkom ponudom u unutrašnjosti, razvoj lovnog, kulturnog i sportskog turizma, obnova starogradskih jezgri, promocija i očuvanje starih zanata i kulturne baštine
- Prioriteti razvoja industrije i obrtništva - razvoj malog i srednjeg poduzetništva, trgovine te industrije
- Prioriteti razvoja infrastrukture - dovršetak izrade sustava opskrbe vodom te odvodnje otpadnih voda, gradnja pročistača otpadnih voda, sanacija lokalnih cesta
- Prioriteti u dopuni prostornih planova - definiranje lokacija i uvjeta za izgradnju gospodarskih objekata (štale, farme, plastenici...) uz klauzulu o gabaritima gradnje u skladu sa tradicijskim graditeljstvom kao i očuvanju tradicijske arhitekture.

LAG 4.- Pazin

	Broj stanovnika	17.658
	Polj. stanovništvo (% od ukupnog broja)	4,42
	Gust. naseljenosti (stan/km ²)	40,12
	Površina, km ²	440,08
	Urbano područje %	-
	Ruralno područje %	100,00
	Broj općina i gradova	7
	Broj naselja	58

LAG Pazin čine Grad Pazin i općine: Cerovlje, Gračišće, Karojba, Motovun, Sv. Petar u šumi i Tinjan.

- Područje LAG-a Pazin obuhvaća ukupno 440,08 km². Ovoj prostor obilježava niska gustoća naseljenosti od svega 40 stanovnika/km². U ukupno 58 naselja prema Popisu 2001. na ovom području je živjelo 17.658 stanovnika što čini 8,56% stanovništva IŽ. Prema provedenoj analizi u LAG-u Pazin, Grad Pazin i Općina Motovun mogu se definirati kao značajno ruralno područje u kojem preko 50% stanovništva živi u ruralnim zajednicama. Općine Cerovlje, Gračišće, Karojba, Motovun, Sv. Petar u šumi i Tinjan su pretežno ruralna područja u kojem od 15 do 50% stanovništva živi u ruralnim zajednicama.
- Od ukupnog broja stanovnika LAG-a Pazin 49,33% (8.710) su muškarci, a 50,67% (8.948) žene. Prosječna starost stanovnika je 40,2 godine (muškarci: 38,8 god.; žene: 41,5 god.). U Gradu Pazinu živi 52,25% (9.227) stanovništva, a općinama ukupno 47,75% (8.431). Visoki je udio dobne grupe od 65 godina i starije u ukupnom stanovništvu, te na 100 stanovnika mlađih od 20 godina dolazi 89 stanovnika starijih od 60 godina (kod muškarca 74, a žena 104). Istodobno, nazočan je nizak postotak žena (između 15-49 godina) u ukupnom stanovništvu (23,88%).
- Analiza obrazovne strukture pokazuje visoki udio nisko obrazovanih stanovnika (starijih od 15 godina) u ukupnom stanovništvu koji iznosi 49,3%. Podaci pokazuju da je 2,01% stanovnika bez škole, 11,03% ima 1-7 razreda osnovne škole, a 36,57% osnovnu školu. Na ovom području 41,47% stanovništva ima srednju školu, 3,82% višu školu i fakultet, a svega 4,9% magisterij ili doktorat.
- Udio aktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu (stopa ekonomske aktivnosti) u IŽ porastao je između dva posljednja popisa s 45,6% na 46,4%. Udio aktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu na području LAG-a Pazin u 2001. godini iznosi 44,37% i niža je od stope ekonomske aktivnosti IŽ (46,4%). Istodobno, udio uzdržavanog stanovništva iznosi 28,58% i veći je nego li u IŽ (26,8%). Na ovom području s prihodima od rada bilo je 39,05% stanovništva, a bez prihoda 31,20%.
- Na području LAG-a Pazin poljoprivredno stanovništvo (782) u ukupnom stanovništvu sudjeluje s 4,42%. Aktivni kontingent poljoprivredne populacije se također je različit. Dok na području IŽ postotak aktivnog poljoprivrednog stanovništva u ukupnom stanovništvu je 59,0% na području LAG Pazin on iznosi 56,3%.
- Na području LAG-a Pazin, prema podacima Popisa 2001., je bilo 2.406 poljoprivrednih kućanstva, od čega je najveći broj na području Grada Pazina i Općina Cerovlje, Gračišće i Tinjan.
- LAG Pazin s 0,25 ha poljoprivrednog per capita, ulazi u područja koja su razmjerno siromašna poljoprivrednim zemljištem, a racionalno gospodarenje zemljištem otežavaju brojni čimbenici. Prema popisu 1991. ovo područje raspolaže s ukupno 35.944 hektara poljoprivrednog zemljišta (46,59% obradivo zemljište). Prema podacima Popisa 2003. od ukupno 14.337 hektara raspoloživog zemljišta, a OPG su koristila 4.497 ha poljoprivrednog zemljišta (31,36%). Rascjepkanost poljoprivrednog zemljišta i mala imanja osnovna su

značajka zemljišta OPG, što je posljedica većim dijelom povijesnih okolnosti, ali i fizičke diobe zemljišnih čestica. Od ukupno korištenih 4.497,25 ha poljoprivrednog zemljišta na ovom području najznačajnije su oranice (47,84%), slijede livade (26,16%), pašnjaci (13,10%), vinogradi (8,45%) i voćnjaci (3,59%). U ostalom zemljištu (9.840,20 ha) najveći dio čine šume (57,66%) te neobrađeno zemljište (26,57%)..

- Temeljem osnovnih boniteta prirodnih čimbenika na području LAG-a Pazin moguć je uzgoj ratarskih, povrćarskih i krmnih kultura, vinove loze i voćarskih kultura-umjerenog klimastkog pojasa (Cerovlje; Gračišće; Pazin; Tinjan; Motovun; Sv. Petar u Šumi). Na područjima Općina Cerovlje (sliv Butonige), Gračišće (područje Škopljaka i sjeveroistočno područje), Tinjana, Motovuna bonitet prirodnih čimbenika pogoduje uzgoju maslina.
- Na oranicama i vrtovima najznačajnija je proizvodnje proizvodnja žita (48,61%), krmnog bilja (26,59%) krumpira (9,38%) i povrća (1,51%). Udio neobrađeno (ili nekorištenog) zemljišta je značajan; Prema Popisu 2003. dosegao je čak 26,57% ukupnog poljoprivrednog područja. Od ukupnog obradivog zemljišta ostavljena je na ugaru ili je neiskorišteno 205 hektara.
- Promatrajući distribuciju prema vrsti i broju stoke, oko 67% od ukupnog broja goveda evidentirano je na području Grada Pazina i Općine Cerovlje. Od ukupnog broja svinja 70 % je evidentirano na području Grada Pazina i Općine Cerovlje i Tinjana, te oko 76% ukupnog broja ovaca i koza. Po broju najzastupljenija je perad, a od ukupnog broja 73% evidentirano je na području Grada Pazina i Općine Gračišće i Karojba. U Gradu Pazinu i Općinama Karojba i Tinjan nalazi se oko 93% ukupnog broja pčelinjih zajednica-košnica.
- Prioriteti razvoja su: industrija, obrtništvo, trgovina, poljoprivreda i turizam
- Prioriteti razvoja poljoprivrede su: vinogradarstvo i maslinarstvo, uzgoj voća i povrća, ratarstvo; šumarstvo; uzgoj svinja i muznih krava, ovčarstvo i kozarstvo, peradarstvo, uzgoj Istarskog goveda, pčelarstvo, uzgoj divljači; ekološka poljoprivreda; gradnja sustava za navodnjavanje
- Prioriteti razvoja turizam - povećanje kvalitete i kvantitete turističke ponude i smještajnih kapaciteta (agroturizam, mali obiteljski hoteli) te povezivanje turističke ponude na obali sa turističkom ponudom u unutrašnjosti, razvoj lovnog, kulturnog i sportskog turizma, obnova starogradskih jezgri, promocija i očuvanje starih zanata i kulturne baštine
- Prioriteti razvoja industrije i obrtništva - razvoj malog i srednjeg poduzetništva, trgovine te industrije
- Prioriteti razvoja infrastrukture - dovršetak izrade sustava opskrbe vodom te odvodnje otpadnih voda, gradnja pročistača otpadnih voda
- Prioriteti u dopuni prostornih planova - definiranje lokacija i uvjeta za izgradnju gospodarskih objekata (štale, farme, plastenici) uz klauzulu o gabaritima gradnje u skladu sa tradicijskim graditeljstvom kao i očuvanju tradicijske arhitekture.

LAG 5.- Poreč

Broj stanovnika	26.229
Polj. stanovništvo (% od ukupnog broja)	4,32
Gust. naseljenosti (stan./km ²)	74,59
Površina, km ²	351,64
Urbano područje %	23,13
Ruralno područje %	76,87
Broj općina i gradova	8
Broj naselja	187

LAG Poreč čine Grad Poreč i općine: Kaštelir-Labinci; Višnjan; Sveti Lovreč; Vrsar; Vižinada; Funtana i Tar-Vabriga.

- Područje LAG-a Poreč obuhvaća ukupno 351,64 km² (12,35% IŽ). Ovoj prostor obilježava srednja gustoća naseljenosti od 75 stanovnika/km². U ukupno 187 naselja prema Popisu 2001. živjelo je 26.229 stanovnika što čini 12,71% stanovništva IŽ. Prema provedenoj analizi, općine Kaštelir-labinci; Višnjan; Sveti Lovreč i Vižinada mogu se definirati kao značajno ruralno područje u kojem preko 50% stanovništva živi u ruralnim zajednicama. Grad Poreč i Općina Vrsar su pretežno ruralna područja u kojem od 15 do 50% stanovništva živi u ruralnim zajednicama.
- Od ukupnog broja 26.229 stanovnika LAG-a Poreč 48,75% (12.787) su muškarci, a 51,25% (13.442) su žene. Prosječna starost stanovnika je 39,6 godine (muškarci: 38,4 god.; žene: 40,8 god.). U Gradu Poreču živi 66,57% (17.462) stanovništva, a Općinama ukupno 33,43% (8769) stanovništva. Analiza dobne strukture stanovništva pokazuje da na 100 stanovnika mlađih od 20 godina dolazi 78 stanovnika starijih od 60 godina (kod muškarca 67, a žena 90). Na ovom području nazočan je mali udio stanovništava dobne grupe od 60 godina i starije u ukupnom stanovništvu 18,59%
- Analiza obrazovne strukture ustanovljen je značajan udio nisko obrazovanih stanovnika (starijih od 15 godina) u ukupnom stanovništvu koji žive na području LAG-Poreč (37,29%). Podaci pokazuju da je 1,99% stanovnika bez škole, 13,75% ima 1-7 razreda osnovne škole, a 21,55% osnovnu školu. Na ovom području 51,90% stanovništva ima srednju školu, 10,81% višu školu i fakultet, a svega 0,42% magisterij ili doktorat.
- Udio aktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu na području LAG-a Poreč u 2001. godini iznosi 48,08% i viša je od stope ekonomske aktivnosti IŽ (46,4%). Istodobno udio uzdržavanog stanovništva iznosi 26,98% i gotovo je jednak kao i u IŽ (26,8%). Na ovom području s prihodima od rada bilo je 38,50% stanovništva, a bez prihoda 30,26%.
- Na području LAG-a Poreč poljoprivredno stanovništvo (1.133) u ukupnom stanovništvu sudjeluje s 4,32%. Uočljive su razlike u prostornom rasporedu poljoprivrednog stanovništva unutar pojedinih Općina LAG-a Poreč. Tako Općina Višnjan i Kaštelir-Labinci, ima iznad prosječan udio (10,20% odnosno 7,65%) poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu, a u području koje administrativno pokriva Grad Poreč ima svega 2,74% tog stanovništva. Aktivni kontingent poljoprivredne populacije se također je različit. Dok na području IŽ postotak aktivnog poljoprivrednog stanovništva u ukupnom stanovništvu je 59,0% na području LAG Poreč on iznosi 57,90%.
- Na području LAG-a Poreč, prema podacima Popisa 2001., bilo je 2.095 poljoprivrednih kućanstva, od čega je najveći broj na području Grada Poreča.
- LAG Poreč s 0,18 ha poljoprivrednog per capita, ulazi u područja koja su razmjerno siromašna poljoprivrednim zemljištem, a racionalno gospodarenje zemljištem otežavaju brojni čimbenici. Prema podacima Popisa 1991. ovo područje raspolaže s ukupno 19.933 hektara poljoprivrednog zemljišta (67,98 % obradivo zemljište). Prema popisu 1991. ovo

područje raspolaže s ukupno 19.933 hektara poljoprivrednog zemljišta (67,98 % obradivo zemljište). Prema Popisu poljoprivrede 2003. od ukupno 8.092 hektara raspoloživog zemljišta, OPG su koristila 3.718 ha poljoprivrednog zemljišta (45,95%). Prema podacima ukupnog zemljišta u LAG Poreč (8012 ha), koristi se svega 46,40%. Od ukupno korištenih 3.717,73 ha poljoprivrednog zemljišta na ovom području najznačajnije su oranice (56,16%), slijede vinogradi (18,43%), pašnjaci (10,26%), livade (7,97%), i voćnjaci (6,71%). U ostalom zemljištu najveći dio čine šume (33,39%) te neobrađeno zemljište (24,68%).

- Temeljem osnovnih boniteta prirodnih čimbenika na području LAG-a Poreč mogući je uzgoj ratarskih, povrćarskih i krmnih kultura, Vižinada (zapadni i istočni dio), Kaštelir-Labinci, Višnjan (zapadni i istočni dio), Vrsar, Sv. Lovreč (zapadni i istočni dio), Poreč (istočni rubni dio). Uzgoj vinove loze i voćarskih kultura-umjerenog klimatskog pojasa mogući je na području Vižinade (zapadni i istočni dio, osim doline rijeke Mirne), Kaštelir-Labinca, Višnjana (zapadni i istočni dio), Poreča (istočni rubni dio), Vrsar, Sv. Lovreč (zapadni i istočni dio. Na područjima Općina Vižinada (zapadni i istočni dio, osim doline rijeke Mirne), Kaštelir-Labinci (osim doline rijeke Mirne), Višnjan (zapadni i istočni dio), Poreč (istočni rubni dio), Vrsar, Sv. Lovreč (zapadni i istočni dio), bonitet prirodnih čimbenika pogoduje uzgoju maslina.
- Na oranicama i vrtovima najznačajnija je proizvodnje proizvodnja žita (44,79%), krmnog bilja (17,17%) krumpira (6,38%) i povrća (4,24%). Od ukupnog obradivog zemljišta ostavljena je na ugaru ili je neiskorišteno 572 hektara (27,4%).
- Promatrajući distribuciju prema vrsti i broju stoke, oko 66% od ukupnog broja goveda je evidentirano na području Grada Poreča i Općine Višnjan. Te oko 53% od ukupnog broja svinja. Od ukupnog broja ovaca oko 68% je evidentirano na području Grada Poreča i Općine Sv. Lovreč. Po broju najzastupljenija je perad, a od ukupnog broja oko 73% evidentirano je na području Općina Kaštelir-Labinci i Višnjan. U Gradu Poreču i Općini Kaštelir-Labinci nalazi se oko 80% ukupnog broja pčelinjih zajednica-košnica.
- Prioriteti razvoja su turizam, obrtništvo, industrija, poljoprivreda i ribarstvo, trgovina
- Prioriteti u razvoju poljoprivrede - vinogradarstvo i maslinarstvo, uzgoj voća i povrća, aromatičnog i ljekovitog bilja, ratarstvo; svinjogojstvo, ovčarstvo i kozarstvo, uzgoj Istarskog goveda, pčelarstvo; ekološka poljoprivreda; ribarstvo i marikultura; gradnja sustava za navodnjavanje
- Prioriteti u razvoju turizam - povećanje kvalitete i kvantitete turističke ponude i smještajnih kapaciteta (agroturizam, mali obiteljski hoteli) te povezivanje turističke ponude na obali sa turističkom ponudom u unutrašnjosti, razvoj lovnog, kulturnog i sportskog turizma, obnova starogradskih jezgri, promocija i očuvanje starih zanata i kulturne baštine
- Prioriteti u razvoju industrije i obrtništvo - razvoj malog i srednjeg poduzetništva, trgovine te industrije
- Prioriteti u razvoju infrastrukture - dovršetak izrade sustava odvodnje otpadnih voda, gradnja pročistača otpadnih voda
- Prioriteti u dopuni prostornih planova - definiranje lokacija i uvjeta za izgradnju gospodarskih objekata (štale, farme, plastenici...) uz klauzulu o gabaritima gradnje u skladu sa tradicijskim graditeljstvom kao i očuvanju tradicijske arhitekture

LAG 6.- Pula

Broj stanovnika	85.167
Polj. Stanovništvo (% od ukupnog broja)	1,16
Gust. Naseljenosti (stan/km ²)	151,21
Površina, km ²	563,25
Urbano područje %	79,43
Ruralno područje %	20,57
Broj općina i gradova	8
Broj naselja	89

LAG Pula čine gradovi Pula i Vodnjan, te općine: Barban, Svetvinčenat, Marčana, Fažana, Ližnjan i Medulin.

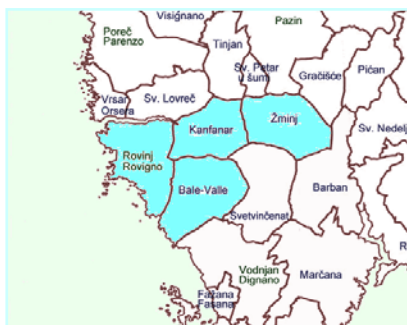
- Područje LAG-a Pula obuhvaća ukupno 563,25 km² (19,95% IŽ). Ovoj prostor obilježava srednja gustoća naseljenosti od 151 stanovnik/km². U ukupno 89 naselja prema Popisu 2001. živjelo je 85.167 stanovnika što čini 41,28% stanovništva IŽ. Prema provedenoj analizi područja LAG Pula, Grad Pula i Grad Vodnjan prema definiciji OECD-a i EU pripadaju urbanim područjima. Općine: Barban, Svetvinčenat, Marčana, Fažana, Ližnjan i Medulin prema definiciji OECD-a i EU pripadaju u ruralnom području.
- Od ukupnog broja 85.167 stanovnika LAG-a Pula o kojih su 48,13% (40.990) su muškarci, a 51,87% (44.177) su žene. Prosječna starost stanovnika je 41,1 godine (muškarci: 39,6 god.; žene: 42,6 god.). U Gradu Puli i Gradu Vodnjanu živi 75,43% (62.425) stanovnika, a Općinama ukupno 24,57% (20.922) stanovnika. Analiza dobne strukture stanovništva pokazuje da na 100 stanovnika mlađih od 20 godina dolazi 109 stanovnika starijih od 60 godina (kod muškarca 90, a žena 128). Istodobno, udio stanovništava dobne grupe od 60 godina i starije u ukupnom stanovništvu iznosi 22,63%.
- Na području LAG-a Pula značajan je udio nisko obrazovanih stanovnika (starijih od 15 godina) u ukupnom stanovništvu koji žive na području LAG-Pula (31,06%). Podaci pokazuju da je 1,73% stanovnika bez škole, 11,16% ima 1-7 razreda osnovne škole, a 18,17% osnovnu školu. Na ovom području 53,37% stanovnika ima srednju školu, 15,57% višu školu i fakultet.
- Udio aktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu na području LAG-a Pula u 2001. godini iznosi 45,84% i gotovo je jednaka stopi ekonomske aktivnosti IŽ (46,4%). Istodobno, udio uzdržavanog stanovništva iznosi 25,66% i gotovo je jednak kao i u IŽ (26,8%). Na ovom području s prihodima od rada bilo je 38,94% stanovništva, a bez prihoda 31,22%.
- Na području LAG-a poljoprivredno (991) u ukupnom stanovništvu sudjeluje s 1,16%. Nema značajnijih razlika u prostornom rasporedu poljoprivrednog stanovništva unutar pojedinih Općina kao i aktivnog kontingenta poljoprivredne populacije. Na području IŽ postotak aktivnog poljoprivrednog stanovništva u ukupnom stanovništvu je 59,0%, a na području LAG Pula je veći i iznosi 64,08%.
- Na području LAG-a Pula, prema podacima Popisa 2001., bilo je 3.342 poljoprivrednih kućanstva.
- LAG Pula s 0,10 ha poljoprivrednog per capita, ulazi u područja koja su siromašna poljoprivrednim zemljištem, a racionalno gospodarenje zemljištem otežavaju brojni čimbenici. Prema podacima Popisa 1991. ovo područje raspolaže s ukupno 34.568 hektara poljoprivrednog zemljišta (48,46 % obradivo zemljište). Prema podacima Popisa 2003. od ukupno 8.566 hektara raspoloživog zemljišta, a OPG su koristila 3.699 ha poljoprivrednog zemljišta. Rascjepkanost poljoprivrednog zemljišta (13.343 parcela) i mala imanja osnovna su značajka zemljišta OPG, što je posljedica većim dijelom povijesnih okolnosti, ali i fizičke diobe zemljišnih čestica. Od ukupno korištenih 3.699,29 ha poljoprivrednog zemljišta na

ovom području najznačajnije su oranice (47,81%), slijede pašnjaci (16,94%), livade (15,03%), vinogradi (10,34%), i voćnjaci (9,03%). Neobrađenog poljoprivrednog zemljište na ovom području je 1.513 ha (17,66%).

- Temeljem osnovnih boniteta prirodnih čimbenika na području LAG-a Pula mogući je uzgoj ratarskih, povrćarskih i krmnih kultura,)na području Sv. Vincent (jugozapadni dio), Vodnjan, Marčana (južni i jugoistočni dio), Pula, Medulin i Ližnjan. Uzgoj vinove loze i voćarskih kultura-umjerenog klimatskog pojasa mogući je na području Vodnjan, Marčana (južni i jugoistočni dio), Pula, Medulin, Ližnjan, Sv. Vincent (osim jugozapadnog dijela), Marčana (sjeveroistočni i istočni dio), Barban. Na područjima Sv. Vincent (jugozapadni dio), Vodnjan, Marčana (južni i jugoistočni dio), Marčana (sjeveroistočni i istočni dio), Pula, Medulin i Ližnjan. bonitet prirodnih čimbenika pogoduje uzgoju maslina.
- Na oranicama i vrtovima najznačajnija je proizvodnje proizvodnja žita (38,72%), krmnog bilja (36,13%) krumpira (8,28%) i povrća (6,39%). Od ukupnog obradivog zemljišta ostavljena je na ugaru ili je neiskorišteno 172 hektara (10,48%).
- Promatrajući distribuciju prema vrsti i broju stoke, oko 64% ukupnog broja goveda je evidentirano na području Općina Barban i Marčana te Grada Vodnjana. Od ukupnog broja svinja oko 51% je evidentirano na području Općina Barban i Marčan. Od ukupnog broja ovaca oko 57% je evidentirano na području Grada Vodnjana i Općine Marčan. Po broju najzastupljenija je perad, a od ukupnog broja oko 71% evidentirano je na području Općina Svetvincent, Marčana i Ližnjan. U Općinama Svetvincent, Marčana i Ližnjan nalazi se i oko 95% ukupnog broja pčelinjih zajednica-košnica.
- Prioriteti razvoja su: turizam, industrija, obrtništvo, trgovina, poljoprivreda i ribarstvo
- Prioriteti razvoja poljoprivrede su: vinogradarstvo i maslinarstvo, uzgoj voća i povrća, aromatičnog i ljekovitog bilja, ratarstvo; uzgoj mliječnih krava, svinjogojstvo, ovčarstvo i kozarstvo, uzgoj Istarskog goveda, pčelarstvo; ekološka poljoprivreda; ribarstvo i marikultura; gradnja sustava za navodnjavanje
- Prioriteti razvoja turizama su: povećanje kvalitete i kvantitete turističke ponude i smještajnih kapaciteta (agroturizam, mali obiteljski hoteli) te povezivanje turističke ponude na obali sa turističkom ponudom u unutrašnjosti, razvoj lovnog, kulturnog, sportskog i zdravstvenog turizma, obnova starogradskih jezgri, promocija i očuvanje starih zanata i kulturne baštine
- Prioriteti razvoja industrije i obrtništva su: razvoj malog i srednjeg poduzetništva, trgovine te industrije
- Prioriteti razvoja infrastrukture - dovršetak sustava odvodnje otpadnih voda, prometne infrastrukture, gradnja pročistača otpadnih voda, plinifikacija kućanstava
- Prioriteti u dopuni prostornih planova - definiranje lokacija i uvjeta za izgradnju gospodarskih objekata (štale, farme, plastenici...) uz klauzulu o gabaritima gradnje u skladu sa tradicijskim graditeljstvom kao i očuvanju tradicijske arhitekture.

LAG 7.- Rovinj

Broj stanovnika	20.185
Polj. stanovništvo (% od ukupnog broja)	2,82
Gust. naseljenosti(stan/km ²)	69
Površina, km ²	292,24
Urbano područje %	-
Ruralno područje %	100,0
Broj općina i gradova	4
Broj naselja	59

LAG Rovinj čine Grad Rovinj i općine: Bale, Žminj i Kanfanar.

- Područje LAG-a Rovinj obuhvaća ukupno 292,24 km² (10,35% IŽ). Ovoj prostor obilježava srednja gustoća naseljenosti od 69 stanovnika/km². U ukupno 59 naselja prema Popisu 2001. živjelo je 20.185 stanovnika što čini 9,79% stanovništva IŽ. Prema provedenoj analizi u LAG-u Rovinj, Grad Rovinj može se definirati kao pretežno urbano područje u kojem živi manje od 15% stanovništva u ruralnim zajednicama. Općina Bale može se definirati kao pretežno ruralna područja u kojem od 15 do 50% stanovništva živi u ruralnim zajednicama, a Općine Žminj i Kanfanar u značajno ruralno područje u kojem preko 50% stanovništva živi u ruralnim zajednicama.
- Od ukupnog broja 20.185 stanovnika LAG-a Rovinj o kojih su 48,16% (9.721) su muškarci, a 51,84% (13.442) su žene. Prosječna starost stanovnika je 40,7 godine (muškarci: 38,9 god.; žene: 42,4 god.). U Gradu Rovinju živi 70,52% (14.234) stanovnika, a općinama ukupno 29,48% (5.951) stanovnika. Analiza dobne strukture stanovništva pokazuje da na 100 stanovnika mlađih od 20 godina dolazi 97 stanovnika starijih od 60 godina (kod muškarca 78, a žena 117). Istodobno, nazočan je i mali udio stanovništava dobne grupe od 60 godina i starije u ukupnom stanovništvu 21,23%
- Analiza obrazovne strukture na području LAG-a Rovinj pokazuje da na značajan udio nisko obrazovanih stanovnika (starijih od 15 godina) u ukupnom stanovništvu koji žive na području LAG-Rovinj (38,46%). Podaci pokazuju da je 1,77% stanovnika bez škole, 12,25% ima 1-7 razreda osnovne škole, a 24,42% osnovnu školu. Na ovom području 49,75% stanovništva ima srednju školu, 11,79% višu školu i fakultet.
- Udio aktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu na području LAG-a Rovinj u 2001. godini iznosi 46,36% i jednaka je stopi ekonomske aktivnosti IŽ (46,4%). Istodobno, udio uzdržavanog stanovništva iznosi 26,58% i gotovo je jednak kao i u IŽ (26,8%). Na ovom području s prihodima od rada bilo je 38,94% stanovništva, a bez prihoda 31,22%.
- Na području LAG-a Rovinj poljoprivredno stanovništvo (401) u ukupnom stanovništvu sudjeluje s 2,82%. Nema uočljivih razlika u prostornom rasporedu poljoprivrednog stanovništva unutar pojedinih općina. kao i aktivnog kontigenta poljoprivredne populacije. Na području IŽ postotak aktivnog poljoprivrednog stanovništva u ukupnom stanovništvu je 59,0% kao i na području LAG Rovinj (59,63%).
- Na području LAG-a Rovinj, prema podacima Popisa 2001., bilo je 1.417 poljoprivrednih kućanstva, od čega je najveći broj na području Općine Žminj (38,81%) i Grada Rovinja (34,86%).
- LAG Rovinj s 0,17 ha poljoprivrednog per capita, ulazi u područja koja su razmjerno siromašna poljoprivrednim zemljištem, a racionalno gospodarenje zemljištem otežavaju brojni čimbenici. Prema podacima Popisa 1991. ovo područje raspolaže s ukupno 16.257 hektara poljoprivrednog zemljišta (40,66 % obradivo zemljište). Prema podacima Popisa 2003. od ukupno 5.415 hektara raspoloživog zemljišta, a OPG su koristila 2.264 ha

poljoprivrednog zemljišta (41,80%). Rascjepkanost poljoprivrednog zemljišta (6.048 parcela) i mala imanja osnovna su značajka zemljišta OPG, što je posljedica većim dijelom povijesnih okolnosti, ali i fizičke diobe zemljišnih čestica. Od ukupno korištenih 2.263,64 ha poljoprivrednog zemljišta na ovom području najznačajnije su oranice (43,25%), slijede livade (22,05%), pašnjaci (17,75%), vinogradi (9,06%), i voćnjaci (6,90%). Neobrađenog poljoprivrednog zemljište na ovom području je 1.110,77 ha (32,92%).

- Temeljem osnovnih boniteta prirodnih čimbenika na području LAG-a Rovinj mogući je uzgoj ratarskih, povrćarskih i krmnih kultura,), Rovinj, Kanfanar (istočni i zapadni dio), Bale. Uzgoj vinove loze i voćarskih kultura-umjerenog klimatskog pojasa mogući je na području Rovinj, Kanfanar (istočni i zapadni dio), Bale i Žminj. Na područjima Rovinj, Kanfanar (zapadni dio), Bale, bonitet prirodnih čimbenika pogoduje uzgoju maslina.
- Na oranicama i vrtovima najznačajnija je proizvodnje proizvodnja žita (35,42%), krmnog bilja (31,08%) krumpira (9,70%) i povrća (8,84%). Od ukupnog obradivog zemljišta ostavljena je na ugaru ili je neiskorišteno 149 hektara (14,96%).
- Promatrajući distribuciju prema vrsti i broju stoke, oko 88% od ukupnog broja goveda je evidentirano na području Općina Žminj i Kanfanar. te oko 79% od ukupnog broja svinja. Od ukupnog broja ovaca oko 64% je evidentirano na području Grada Rovinja i Općine Bale. Po broju najzastupljenija je perad, a od ukupnog broja oko 91% evidentirano je na području Općina Žminj. U Općinama Žminj I Kanfanar nalazi se oko 88% ukupnog broja pčelinjih zajednica-košnica.
- Prioriteti razvoja su: turizam, industrija, obrtništvo, poljoprivreda i ribarstvo, trgovina
- Prioriteti razvoja poljoprivrede su: vinogradarstvo i maslinarstvo, uzgoj voća i povrća, aromatičnog i ljekovitog bilja; uzgoj mliječnih krava, svinjogojstvo, ovčarstvo i kozarstvo, uzgoj Istarskog goveda, pčelarstvo, uzgoj divljači; ekološka poljoprivreda; ribarstvo i marikultura; gradnja sustava za navodnjavanje
- Prioriteti razvoja turizama - povećanje kvalitete i kvantitete turističke ponude i smještajnih kapaciteta (agroturizam, mali obiteljski hoteli) te povezivanje turističke ponude na obali sa turističkom ponudom u unutrašnjosti, razvoj lovnog, kulturnog i sportskog turizma, obnova starogradskih jezgri, promocija i očuvanje starih zanata i kulturne baštine
- Prioriteti razvoja industrije i obrtništva - razvoj malog i srednjeg poduzetništva, trgovine te industrije
- Prioriteti razvoja infrastrukture - dovršetak izrade sustava odvodnje otpadnih voda, gradnja pročistača otpadnih voda
- Prioriteti u dopuni prostornih planova - definiranje lokacija i uvjeta za izgradnju gospodarskih objekata (štale, farme, plastenici...) uz klauzulu o gabaritima gradnje u skladu sa tradicijskim graditeljstvom kao i očuvanju tradicijske arhitekture

7. Demografske i socio-ekonomske karakteristike i trendovi

Demografska povijest Istre pokazuje velike oscilacije u broju stanovništva, što je ponajprije uvjetovano zemljopisnim položajem, miješanim sastavom stanovništva, ratovima i s time povezanim političkim okolnostima u povijesti.

Nakon Drugog svjetskog rata broj stanovnika smanjivao se za 40.609. Od 1971. godine broj stanovnika počinje rast. Tome su ponajprije uzrok poslijeratne migracije stanovništva - to jest iseljavanje. Stanovništvo Istarske županije povećalo se u razdoblju 1948-2001. za samo 11,3%, u usporedbi s Hrvatskom gdje je u istom razdoblju zabilježen porast od 26,6%.

Uzorak naseljenosti IŽ govori o koncentraciji stanovništva u manjem broju gradskih naselja. U deset (10) gradova živi 145.894 stanovnika što je čak 70,70% stanovništva, a u 31 općina živi 60.450 stanovnik što je 29,30% stanovništva.

Ruralni prostor obilježava izrazito niska gustoća naseljenosti – samo 33 stanovnika/km², dok prosječna gustoća naseljenosti urbanog prostora iznosi 254 stanovnika/km² (prema EU kriteriju).

U razdoblju 1971. - 1991. udio fertilnog kontingenta u ženskom stanovništvu Istre smanjio se s 51,9 na 47,9 %. U apsolutnim brojkama taj kontingent, naravno, raste, ali se još brže povećava broj starijih žena izvan fertilne dobi. Udio fertilnog kontingenta neznatno se povećao od Popisa 1991. do 2001. godine i to s 47,9 na 49,1 %.

U istom razdoblju indeks starenja povećao se s 51,2 na 67,4. Budući da žene duže žive, one u starijoj populaciji čine većinu (u nekim naseljima je "višak" žena u starijoj populaciji i do 30 %!). Zadnjih 12 godina u IŽ fertilni je kontingent rastao po prosječnoj stopi od 0,47 % godišnje. Područja Poreštine, Bujštine, Rovinjštine i Buzeštine su u pogledu porasta fertilnog kontingenta iznad prosjeka Istarske županije, Labin i Rovinj su ispod prosjeka, dok je Pula - zbog veličine i velikoga pondera - blizu prosjeka.

Pokazatelji vitalne statistike pokazuju tendenciju smanjenja prirodnog prirasta. Prosječna stopa prirodnog prirasta u Istarskoj županiji u razdoblju 1981.-1985. iznosila je 3,7 na 1.000 stanovnika, u 1991. godini 1,3, a već 1992. godine bila je negativna (-1,7). U središnjem dijelu Istarske županije negativna se stopa javlja već nakon 1986. godine, a u 1992. godini iznosila je čak -3,6 ‰. Hrvatska u cjelini pokazuje sličnu tendenciju smanjenja prirodnog prirasta stanovništva: u 1991. godini stopa nataliteta bila je 10,8%, a stopa mortaliteta 11,1%. Uzroke smanjenog prirodnog prirasta treba potražiti u smanjenoj stopi nataliteta. Stopa mortaliteta uglavnom je stalna i odnosi se na prirodnu smrtnost stanovništva (koja iznosi oko 10 %).

Podaci o dobnoj i spolnoj strukturi stanovništva Istarske županije pokazuju nekoliko nepovoljnih tendencija. Koeficijent starosti se od popisa 1971. godine povećao s 51,2 na 99,7. To znači da stanovništvo sve više demografski stari. Na 100 stanovnika mlađih od 20 godina dolazi 100 starijih od 60 godina. To je posljedica smanjenog nataliteta, ali ima i još jednu važnu nepovoljnu konzekvencu - ne povećavanje fertilnog kontingenta, to jest udjela žena u dobi od 15 do 49 godina starosti, što opet dovodi do smanjenja nataliteta.

Narušena biološka struktura ima (i imat će) daljnje posljedice na reproduktivnu sposobnost (pad nataliteta, nesposobnost reprodukcije seoskih zajednica) i pad vitalnosti (pad opće stope ekonomske aktivnosti) seoskog, ali i ukupnog stanovništva.

U zadnjem popisnom razdoblju (1991-2001.) demografske promjene zbivale su se pod snažnim utjecajem destabilizirajućih (vanjskih) čimbenika kao što su poratne i tranzicijske poteškoće u svim sferama gospodarskog i društvenog života. To je sve pogoršalo ionako nepovoljnu demografsku situaciju sela koje je tijekom prethodnih trideset i više godina bilo izloženo snažnom egzodusu pretežno mlađe i vitalnije populacije i procesima depopulacije.

U ukupnom stanovništvu IŽ danas poljoprivredno sudjeluje sa svega 2,60% što je znatno niže nego li u RH (5,5%).

Na području IŽ manje od 25% OPG-a (oko 4.600) je registrirano u upisniku poljoprivrednih proizvođača MPŠVG za tržišnu proizvodnju, dok se ostali ili bave poljoprivredom samo za „vlastitu potrošnju“ ili je u potpunosti napustilo poljoprivrednu proizvodnju, što implicira da je njihovo zemljište zapušteno / neobrađeno. Isključivo od poljoprivrede živi tek oko 1.000 OPG-a.

Na području IŽ trenutna agrarna struktura je vrlo nepovoljna za intenzivan razvoj suvremene i specijalizirane poljoprivredne proizvodnje i predstavlja osnovnu prepreku postizanju proizvodnje konkurentne s poljoprivredom EU.

Na području Istarske županije prema podacima Popisa 2001., bilo je ukupno 13.534 poljoprivrednih kućanstava. Iskustvo stečeno od 1990. godine do danas nedvojbeno pokazuje da su na tržištu uspjela OPG koja su: a) koristila suvremena znanja i tehnologiju; b) povećala posjed; c) uspjela stvoriti prepoznatljivu marku proizvoda. Posebno su uspješna ona OPG kod kojih su se u proces proizvodnje uključili mladi i školovani nasljednici. U tim OPG se prisutne stručne i savjetodavne institucije, koriste se suvremena tehnološka i marketinška iskustva te je u tijeku uspješna smjena generacija.

Poljoprivredno zemljište je na području cijele županije podvrgnuto procesima degradacije i nestajanja. Posebno su ovi procesi naglašeni u neposrednoj blizini urbanih naselja i u priobalju što rezultira ne samo nepovratnim gubitkom ovog dragocjenog prirodnog resursa, već i zagađenjem šireg prostora, a posebice voda (uključujući i more), te se na taj način ugrožavaju vitalni prirodni resursi ovih prostora. Racionalno gospodarenje poljoprivrednim zemljištem na principu ekološki održive poljoprivrede osnovni je uvjet za očuvanje ukupnog prostora i očuvanja njegovih vrijednosti.

Značajnija koncentracija zemljišta te promjena strukture može očekivati tek u budućnost. Naime, stvaranjem države Hrvatske zatečeni su znatni naslijeđeni problemi glede zemljišta, koji su posebno naglašeni u kontekstu pretvorbe tj. pitanja kao što je privatizacija i denacionalizacija zemljišta, kao i pitanje upravljanja i zaštite ovog dobra od interesa za Republiku Hrvatsku.

Na području Istarske županije u tijeku je postupak privatizacije poljoprivrednog zemljišta. Zaključno valja istaći da je u proteklom razdoblju određeni broj gospodarstava svoju potrebu za poljoprivrednim zemljištem je rješavao zakupom privatnog poljoprivrednog zemljišta odnosno zakupom i koncesijom zemljišta u vlasništvu RH. Svrishodnu uporabu poljoprivrednog zemljišta, kao najvažnijeg poljoprivrednog resursa, danas ograničava i

postojeća nesređenost zemljišnih knjiga, te spori i zamršeni postupak usklađivanja katastra i gruntovnice. Ovo su samo ujedno i neki (iako ne i glavni) razlozi sporosti okrupnjavanja i povećanja poljoprivrednog zemljišta obiteljskih gospodarstava, koji će se većim dijelom umanjiti završetkom postupka privatizacije poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države.

8. Stanje razvijenosti ključnih ruralnih sektora

Poljoprivredna gospodarstva, obrt, mali i srednji poduzetnici glavni su subjekti uključeni u proizvodnju na ruralnim područjima. Prirodni izvori, staništa bilja i životinja, tradicija, mogućnosti za rekreaciju i rasonodu sastavnice su ruralnog prostora koje ga razlikuju od urbanog. Istodobno u ruralnim područjima osim poljoprivrednika obitavaju i druge strukture ljudi te da se ekonomski boljitak tih područja ne može održati isključivo na način da se održavaju ili povećavaju poticaji za poljoprivrednike. Dohodak poljoprivrednih gospodarstava moguće je povećavati kroz veću produktivnost i povećanjem veličine gospodarstava, ali treba podržavati i sve aktivnosti koje su izvor dohotka izvan poljoprivrede.

Napredak i razvitak određenog prostora u izravnoj su vezi s razvitkom gospodarskog sustava istog prostora. U Istarskoj županiji prisutna je gospodarska aktivnost u svim sektorima gospodarstva, od poljoprivrede i šumarstva do prometa i veza.

Za ruralna područja od presudnog su značenja oni sektori čijom se aktivnošću značajno doprinosi povećanju kvalitete života ukupnog stanovništva, ali i očuvanju i održivom korištenju prirodnih resursa, kao i održavanju krajolika

Tablica 10 Temeljna infrastruktura, na razini županija (DZS, 2001.)

	Stanovnika/ km ceste	Gustoća cestovne mreže u km/km ²	Ukupna opskrba vodom per capita (m ³ /capita)	Otpadne vode iz javnih kanal. sustava (m ³ /stan.)	Broj stanovnika po 1 telefonskom priključku
Istarska županija	110,8	0,7	121,1	52,8	2,2
Republika Hrvatska	155,8	0,5	71,7	43,1	2,7

Općenito vrijedi konstatacija da su, kao i u slučaju demografskog razvitka, glavni nositelji gospodarske djelatnosti županijska gradska sjedišta i njihovo okruženje. Svojim rasporedom oni svakako predstavljaju dobar temelj za osmišljanje i provedbu razvitka cjelokupnog prostora, pa tako i ruralnih područja Županije.

Na području Istarske županije u 2005. godini poslovalo je 6.229 poduzetnika.

Prema podacima FINA-e⁵ (predani Godišnji statistički izvještaji za 2005. godinu) od ukupnog broja poduzetnika u Istarskoj županiji u kategoriji velikih poduzetnika je svega 0,85% (53). Srednje velikih poduzetnika je 2,91% (181). Najbrojnija je kategorija malih poduzetnika s 96,24% (5.995).

⁵ Prem predanim Godišnjim statističkim izvještajima za 2005. godinu

Prema podacima za odnosnu godinu, broj zaposlenih iznosio je 43.297. Kod malih poduzetnika bilo zaposleno 41,15%, srednjih 21,77%, a velikih 37,08 % zaposlenih.

Osnovicu gospodarskog razvitka Županije čine malo i srednje poduzetništvo, tako da su u središtu gospodarske aktivnosti Županije programi poticanja i kreditiranja malog i srednjeg poduzetništva.

Premda je IŽ, u prosjeku, u usporedbi s ostatkom RH, relativno razvijena, unutar same IŽ, između njenim gradovima i općinama postoje znatne razlike u razvijenosti. Sve jedinice bilježe ispodprosječnu stopu nezaposlenosti, s tim da čak 30% lokalnih jedinica bilježi stopu nezaposlenosti manju od 5%. Najteža situacija je u istočnom dijelu Istre, i odnosi se na općine Labin, Kršan i Raša, gdje je stopa nezaposlenosti oko dvostruko veća od županijskog prosjeka. Najbolje rezultate bilježe jedinice u sjevernom i zapadnom dijelu Istre.

U strukturi gospodarstva⁶ Istarske županije, prema podacima o ukupnom prihodu za 2005. godinu ključno mjesto pripada prerađivačkoj industriji s oko 33% i trgovini s oko 29 %, a slijede djelatnosti hoteli i restorani sa 10 %; građevinarstvo sa 8,3 % te poslovanje nekretninama i poslovne usluge sa 6,4 %. Zbog toga je sadašnje stanje, u kojem znatan dio ovih poslovnih subjekata ne posluje financijski i ekonomski uspješno, dugoročno je neodrživo u smislu razvitka područja.

Mjerama ruralnog razvitka potrebno je, koliko to omogućavaju sredstva i politika županije, djelovati na promjenu stanja ovih sektora i/ili otvarati prigode u drugim segmentima gospodarstva.

.U tom smislu, premda ne osigurava značajan dio županijskog BDP-a, pri razmatranju stanja u gospodarstvu u ovom poglavlju posebna se pozornost posvećuje poljoprivredi.

8.1. Poljoprivredni sektor

Poljoprivreda – posebno uzgoj maslina i proizvodnja visoko kvalitetnog maslinovog ulja, vinogradarstvo i proizvodnja vrhunskih vina, proizvodnja ranih povrtlarskih kultura, ali i stočarstvo i peradarstvo, te ribarstvo s marikulturom – imaju veliku tradiciju na području IŽ. Postojeći resursi (poljoprivredno zemljište, povoljna klima, mogućnost osiguranja navodnjavanja, prostrani i bogati akvatorij) s jedne strane, te sektor turizma kao potencijalno značajno tržište za visokokvalitetne (tradicionalne, prepoznatljive, „zdravo“ uzgojene) proizvode, s druge strane, uvjeti su koji, izvjesno omogućuju i daljnji uspješni razvoj poljoprivrede i ribarstva, te njihovih pratećih djelatnosti, kao značajnih elementa cjelokupnog održivog razvoja na području IŽ.

Trenutna agrarna struktura vrlo je nepovoljna za intenzivan razvoj suvremene i specijalizirane poljoprivredne proizvodnje i predstavlja osnovnu prepreku postizanju proizvodnje konkurentne s poljoprivredom EU. Izrazito su nepovoljne veličine posjeda i usitnjenost parcela. te je rascjepkanost posjeda jedna od osnovnih prepreka racionalnijem korištenju proizvodnih potencijala⁷.

---

⁶ Preuzeto iz Regionalnog operativnog programa (ROP-a) Istarske županije

⁷ Razlog smanjenja veličine poljoprivrednih gospodarstava osim nasljeđivanja je i prenamjena poljodjelskih tala u nepoljodjelske svrhe. Taj gubitak tala po stanovniku u Hrvatskoj je 3-4 puta veći nego u razvijenim europskim zemljama:

8.1.1. Biljna proizvodnja

Ratarstvo

Ratarska proizvodnja predstavlja jednu od najvažnijih poljoprivrednih grana u pogledu uporabe zemljišta i proizvodnje za prehranu ljudi i životinja te doprinosa ukupnoj poljoprivredi.

Ratarska proizvodnju na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima u Istri karakteriziraju uzgoj tradicionalnih kultura: pšenice, ječma, kukuruza i lucerke. Njima je zasijano 2/3 ukupnih oraničnih površina. Ove se kulture, usprkos nižim proizvodnim i financijskim efektima, na istoj oranici neizostavno pojavljuju u plodoredu svake druge do treće godine. Velika većina gospodarstava nije specijalizirana, nego se bave mješovitom biljno-stočarskom proizvodnjom. U takvom je sustavu biljna proizvodnja podređena prirodnoj potrošnji kućanstva i potrebama stočarske proizvodnje.

Prirodi ratarskog bilja su u niži, u usporedbi s zemljama zapadne Europe (a slični prirodima susjednih tranzicijskih zemalja) zbog loše kakvoće inputa, usitnjenosti gospodarstava, nestašice investicija, unatoč povoljnih klimatskih i pedoloških uvjeta koje za njihov uzgoj. Kod možebitnih aktivnosti oko rastrojavanja velikih proizvodnih sustava (ex-kombinati), nužno je spriječiti daljnje usitnjavanje agromelioracijama uređenih zemljišta, jer to dovodi u pitanje potrebu veličine oraničnih površina za proizvodnju glavnih ratarskih, ali i drugih kultura.

Nedostatak organizirane tržišne infrastrukture i povoljnih financijskih impulsa putem kojih bi se proizvođačima olakšalo uvođenje novih kultura i zajamčio plasman usprkos nižim prinosima i zaradama, proizvođači se odlučuju za "sigurnu", tradicionalnu proizvodnju.

Ekološki faktori: loš raspored godišnjih oborina i učestala pojava ljetnih suša (što nije nadomješteno širom primjenom sustava za navodnjavanje), sitne, razbacane parcele dosta udaljene od gospodarskog dvorišta i drugo.

Povrćarstvo

Povrćarska proizvodnja u novije vrijeme postaje sve interesantnija i raširenija što uvjetuje apsolutno povećanje obujma ponude povrća, naročito od strane manjih i srednjih gospodarstava koja su podložna bržem prestrukturiranju. Razlozi takvog trenda su prvenstveno velika konjunktura na tržištu, posebno tijekom turističke sezone, zatim blaga klima koja, uz upotrebu odgovarajućeg sortimenta, omogućuje proizvodnju na otvorenom tijekom cijele godine, primjena intenzivne proizvodnje na manjim površinama, mogućnost navodnjavanja crpljenjem podzemnih voda i dr. Prostorno-ekološki potencijal znatno bi se bolje iskoristio. Ograničavajući čimbenik u uzgoju je nepovoljan raspored oborina i manjak vode u tlu tijekom ljetnih mjeseci. Najčešće povrćarske kulture na istarskim poljima su krumpir, kupus, kelj, luk, češnjaka, krastavci, rajčica, cvjetača i paprika.

---

između 1965. i 1987. godine Hrvatska je prenamjenom tala izgubila 166.441 ha poljoprivrednog zemljišta; 7.235 ha godišnje, odnosno 20 ha dnevno.

Proizvodnja povrća je gotovo u cijelosti usmjerena za plasman tijekom turističke sezone, a organizirana proizvodnja povrća za preradu ne postoji, osim rajčice u Umagu. Razlog tome su: ograničene proizvodne površine, ograničena mogućnost korištenja vode za navodnjavanje i što je najvažnije, do sada se sve proizvedeno povrće moglo kvalitetno plasirati na lokalnom tržištu (Rovinj, Poreč, Pazin, Pula i Rijeka). Zahvaljujući prirodnim posebnostima Istre, uzgoj različitog povrća, te stoga i njegova ponuda na tržištu moguća je tijekom cijele godine.

Prirodni resursi za proizvodnju povrća su u IŽ nedovoljno iskorišteni, bilo za ponudu svježeg povrća ili onoga za preradu. Tu treba posebno istaknuti da je na ovom području, zbog povoljnih klimatskih uvjeta, povrće moguće gotovo neprestano proizvoditi. U proizvodnji za tržište je mali broj vrsta i sorta povrća, često ograničenih količina i kratke sezone. Uzroci takvog stanja su neorganiziranost proizvođača i izostanak tržišne infrastrukture, usitnjenost gospodarstva, neopremljenost sustavima za navodnjavanje, sortirnicama, sušarama, i hladnjačama za čuvanje svježeg povrća, i drugo.

Jedno od osnovnih ograničenja daljnjeg razvitka proizvodnje povrća je nemogućnost navodnjavanja. Dva su moguća izvora vode: korištenje podzemne vode⁸ u kontroliranim uvjetima (postoji mogućnost "zagađenja" morskom vodom i trajno onesposobljavanje bušotine) i korištenje vode iz gradske ili magistralnog vodovoda. Gotovo svi povrtlari koriste sustav navodnjavanja kap-po-kap čime se troše manje količine vode, a efikasnost je veća, nema erozije tla, migracija makro i mikro hranjiva je minimalna, kao i upotreba pesticida.

Konkurentnost ovog sektora pod velikim je utjecajem korištenja određene proizvodne infrastrukture, kao npr. plastenici, navodnjavanje, raspoloživost skladišnih prostora, tipovi skladišta (hladnjače ili prirodni prostori), te posebice tržišni kanali povrća. Tržišni kanali određuju putove koje prolazi povrće do krajnjeg potrošača. Prvu liniju prodaje danas čini tradicionalna veletržnica (Matulji-Rijeka), veletrgovci koji proizvođače (ili Udruge) direktno kontaktiraju, supermarketi i prerađivačka industrija, hoteli i drugi.

Objektivna slabost, usitnjenost proizvođača i neorganiziranost u stadiju prodaje, mogla bi se znatnim dijelom premostiti objedinjavanjem ponude preko proizvođačkih marketinških skupina ili udruženja, shodno iskustvima i zakonskim određenjima EU .

Stvaranjem uvjeta za poslovno udruživanje preko poslovnih udruženja ili tržištvinih (marketinških) zadruga, te trženja povrća putem dražbe, pridonijelo bi povećanju ekonomije veličine (returns to scale), smanjenju troškova trženja, zajedničkom korištenju skladišnih i preradbenih kapaciteta i učinkovitijem nastupu na tržištu, uključivši i raspolaganjem odgovarajućim obavijestima glede preferencije potrošača (cijene, količine i kakvoća proizvoda).

Autohtono ljekovito, aromatično i začinsko bilje

Iako je prikupljanje i uporaba ljekovitoga, medonosnog i medonosnog bilja u Republici Hrvatskoj nazočno stoljećima, suvremeni način proizvodnje i prerada ovog bilja tek je u začetku. Od oko 600 ljekovitih, aromatičnih i medonosnih vrsta koje samoniklo rastu na prostorima RH, njih više od stotinjak mogu se uspješno uzgajati na mediteranskim, brdsko planinskim ili kontinentalno-nizinskim prostorima.

---

⁸ Najveći broj povrćara koristi ovaj izvor vode

U Istarskoj županiji posljednjih godina sve veće je zanimanje za revitalizaciju proizvodnje i plasmana proizvoda autohtonog, ljekovitog, aromatičnog i začinskog bilja.

S ciljem razvoja i poticanja ove proizvodnje poljoprivrednici okupljeni u skupini „Lavandula histrica“ , pred konac 2005. godine, započeli su aktivnosti na projektu „Istarska lavanda“. Prema planu namjera im je na području Istarske županije do 2010. godine podići 600 hektara nasada lavande. Uzgoj aromatičnog i ljekovitog bilja-uzgoj lavande, u sklopu projekta provode Raiffeisen banka i Istarska razvojna agencija (IDA d.o.o..

U 2006. godini u suradnji s Raiffeisenbank Austria d.d. i Agrofarmacijom d.o.o. kao nositeljima projekta, pokrenuta je kreditna linija za podizanje dugogodišnjih nasada lavande u Istarskoj županiji, program koji se provodi po uzoru na državni model poticanja dugogodišnjih nasada putem HBOR-a.

Osim proizvodnje lavande, planira se i značajnije pokretanje proizvodnje ljekovitog i aromatičnog bilja poput ružmarina, kadulje, timijana, lovora, smilja, buhača i drugo.

Proizvodnja ovog bilja, kao ekološki čistog, biološki i kemijski ujednačenog, ima izvrsne izgleda na uspjeh kako u zadovoljavanju domaćeg tržišta tako i za izvoz gotovih proizvoda ili poluproizvoda. Istodobno, ova proizvodnja omogućava obogaćivanje turističke ponude stvaranjem turističkih cesti pod nazivom "Ceste ljekovitog, aromatičnog i začinskog bilja" odnosno organiziranjem manifestacija kao što su «Tjedan lavande», »Tjedan kadulje»,«Tjedan aroma proizvoda» .

8.1.2. Vinogradarstvo i vinarstvo

Vinogradarstvo (i vinarstvo) je za Istru važna poljoprivredna grana s višestoljetnom tradicijom. Najznačajnije i podesne poljoprivredne površine za uzgoj vinove loze se nalaze na onim proizvodnim prostorima na kojima se većina poljoprivrednih kultura ne može uzgajati.

Na temelju ortofoto snimaka iz 2004. godine u Istarskoj županiji ima 4278 ha vinograda, dok po Upisniku proizvođača grožđa, vina i voćnih vina ima 2790 ha s 10.511.853 trsa (prosječno 3768 trsova na ha), te 2.610 proizvođača. U Istri prevladava Malvazija sa 61 %, a slijede merlot 13 %, teran 8 %, cabernet sauvignon 3 %, ugni blanc 3 %, chardonay 2%, i ostale sorte 10% (2790 ha). U Istri 54 % vinograda starije od 35 godina, a 22 % između 25 i 35 godina. Oko 83 % proizvođača grožđa i vina raspolažu sa manje od 1 ha vinograda. Kontroliranu zaštitu geografskog porijekla u Istri ima 79 proizvođača vina, 248 vina na 1595 ha. Godišnje se u Istri proizvede 13.031 tona grožđa, odnosno promet vina iznosi 56.723 hl (60% vina sa kontroliranim porijeklom, 40% stolna vina, 164 proizvođača).

Prema podacima Hrvatskog zavoda za vinogradarstvo i vinarstvo, Istarska županiji ima najviše vinograda u odnosu na ostale hrvatske županije. Poseban problem u vinogradarstvu, predstavlja još uvijek nedovoljno razvijena domaće rasadničarska proizvodnja koja bi osiguravala dovoljan i kvalitetan sadni materijal. Isto tako postoje znatne poteškoće u otkupu grožđa od malih proizvođača, kao i nepostojanje vinogradarskog katastra. U prostornim planovima uvjeti za gradnju vinskih podruma opisno definirani, ali takvih lokacija po navedenim uvjetima na terenu nema. Stvaranja robne marke Istarskih vina temeljenoj na kvaliteti za što postoje potencijali uz

odgovarajuću edukaciju proizvođača grožđa i vina omogućiti će daljnji razvitak ove grane. Iako Institut za poljoprivredu i turizam u Poreču radi na podlogama za vinovu lozu u Istri, te razvoju rasadničarstva potrebno je nastaviti s naporima za zaštitu svih autohtonih proizvoda na području IŽ jer jedino je ekonomska eksploatacija način na koji se mogu određeni proizvodi spasiti od njihova nestanka. Navedena institucija, uz srednju školu Mate Balota u sklopu koje djeluje poljoprivredna škola kao i Veleučilište u Rijeci, Poljoprivredni odjel u Poreču, treba se i nadalje aktivno uključivati u reformu sustava obrazovanja u poljoprivredi u skladu sa suvremenim dostignućima i sustavima rada. Česta je pojava da učenici niti nakon četiri godine obrazovanja još uvijek nisu u dovoljnoj mjeri sposobni za obavljanje neke poljoprivredne djelatnosti, a da istovremeno 90% sadašnjih poljoprivrednih proizvođača nije stručno osposobljena za obavljanje takve djelatnosti. Takav sustav je neodrživ, te postoji veliki rizik da se ova proizvodnja neće moći nositi sa suvremenim trendovima u vinogradarstvu i vinarstvu.

Za proizvodnju rakija postoji potreba otvaranja destilerije u Istri u obliku javno-privatnog ili privatnog partnerstva. Jedan od problem danas je i postupanje s kominom nakon proizvodnje rakije, koju bi trebalo kompostirati. Potrebno je osigurati pojačan nadzor nad proizvodima, jer su neki proizvodi patvoreni, a neki čak i zdravstveno upitni. Neloyalna konkurencija zbog patvorenih rakija traži promjenu sadašnjeg Pravilnika kontrole kvalitete rakija jer pogoduje pojedinim proizvođačima. Nedopustivo je da se rakija prodaje izvan sustava nadzora na cesti i tržnicama.

U slijedećem razdoblju potrebno je:

1. Nastaviti istraživanja biološke raznolikosti autohtonih sorata *Vitis* sp. te podići nasade izvornih biotipova kao baza za daljnja genetska i gospodarska istraživanja
2. Ustanoviti genetska i gospodarska svojstva nekih introduciranih i autohtonih vinskih i stolnih sorata te utjecaj uzgojnih oblika na prinos i kvalitetu grožđa.
3. Provesti klonsku selekciju autohtonih istarskih sorata vinove loze (malvazija, teran, momjanski muškat)
4. Provesti istraživanja unaprjeđenja kakvoće grožđa i vina nekih crnih sorata u Istri primjenom reflektirajuće folije
5. Poticati proizvodnju vinskog octa
6. Proširiti paletu vina (desertna vina-muškat ruža porečka, aromatizirana vina, pjenušci, prošek) i povratka autohtonih sorta na tržišni scenu te zauzimanje značajnijeg mjesta u strukturi sortimenata.
7. Izraditi program razvitka vinogradarske proizvodnje i razvoja vinarstva
8. Izraditi proizvodno-potrošnu bilancu po sortama grožđa i vrstama vina
9. Razviti sveobuhvatni sustav prikupljanja podataka važnih za vinogradarstvo i vinarstvo.
10. Razviti tržišni sustav za grožđe i vino
11. Osnovati edukacijsko-eksperimentalne poligone, kao istraživačko-pokazna mjesta za brzi prijenos i usvajanje novih tehnoloških znanja u proizvodnji grožđa i vina
12. Poduzeti aktivnosti (donošenjem odgovarajućih propisa) na suzbijanju nelegalne trgovine i sive ekonomije
13. Provesti reformu Operativnog programa podizanja dugogodišnjih nasada
14. Poticanje i potpora poslovnom organiziranju preko zadruga (povezano sa zajedničkim preradbenim pogonima) odnosno udruživanje u organizacije proizvođača radi jačanje konkurentnosti.

8.1.3. Voćarstvo

Voćarska proizvodnja u Istri zastupljena je s velikim brojem voćnih vrsta. Najčešće se odvija u mješovitim nasadima i nespecijaliziranoj proizvodnji, te ima tendenciju opadanja. Kada se radi o voćnjacima u vlasništvu obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, koji prema - kriteriju površine zauzimaju najveći dio od ukupnih, proizvodnja na tim voćnjacima usitnjena i neproduktivna i nije u potpunosti u funkciji opskrbe tržišta. Danas se voćne vrste uzgajaju: (1) na okućnicama obiteljskih gospodarstava ili hobby poljoprivrednika za proizvodnju koja se u većini koristi za vlastitu potrošnju u kućanstvu (u svježem stanju ili za domaću preradu) te (2) uzgoj voća na obiteljskim plantažnim voćnjacima, uključivši tu i poduzetnike i obrtnike.

Zbog povoljnih agro-ekoloških uvjeta u pojedinim područjima postoji tradicija uzgoja voća, no uzgoj voća na suvremenim nasadima ipak je novijeg datuma, no ne toliko zbog nedostatka tradicije već radi neodgovarajućih mjera potpore od strane poljoprivredne politike. Nadalje, nedostatak znanja i obučenosti također ne predstavlja neku veliku slabost, budući da je voćarima koji ulaze u suvremenu tržišnu proizvodnju, osim mogućih vlastitih iskustava, na raspolaganju podrška stručnjaka poljoprivredne savjetodavne službe, državnog zavoda za voćarstvo, regionalnih uprava za gospodarstvo i poljoprivredu i seoski razvoj i ostalih.

Voćarstvo je manje tradicijski zastupljeno u uzgoju kod poljoprivrednika u Istri, a lješnjak koji je do prije tridesetak godina krasio svaki istarski vinograd gotovo je nestao.

Suvremeno voćarstvo polako ulazi u praksu kod mnogih poljoprivrednika. Istra ima uvjete za uzgoj bresaka, trešanja, krušaka, jabuka, šljiva, jagoda i drugih voćnih vrsta. U Istarskoj županiji danas je ukupno oko 300 ha⁹ nasada voćnih vrsta i to: breskve oko 100 ha; šljive oko 65 ha; jabuke oko 35 ha; kruške oko 35 ha; trešnje oko 25 ha; oraha oko 15 ha i ostalo voće oko 25 ha.

Programom sufinanciranja i nabave sadnog materijala odnosno model intenzivnih potpora za podizanje višegodišnjih nasada na području Istarske županije za razdoblje od 2004. do 2008. godine predviđeno je zasaditi 100 ha novih nasada voćnjaka (oko 40.000 sadnica). U tu svrhu Istarska županija osiguravala je značajna proračunska sredstva.

Objektivna slabost usitjenosti proizvođača voća kao i neorganiziranost u stadiju prodaje, mogla bi se znatnim dijelom premostiti objedinjavanjem ponude preko proizvođačkih marketinških skupina ili udruženja, shodno iskustvima i zakonskim određenjima EU (*Uredba Vijeća EC br. 2200/1996. od 28. listopada 1996. godine o zajedničkoj organizaciji tržišta voća i povrća i kasnije uredbe, npr. Uredba Povjerenstva br.1432/2003. od 11. kolovoza 2003. Godine, kojom se ustanovljuju detaljna pravila za primjenu prethodno navedene Uredbe Vijeća (EZ) o uvjetima za priznanje organizacija proizvođača te preliminarno priznanje skupina proizvođača, itd. , zatim Uredba Vijeća br. 1698/2006.*), što bi tražilo i prilagodbu hrvatskog zakonodavstva. Stvaranje uvjeta za poslovno udruživanje voćara preko poslovnih udruženja ili tržištvanih (marketinških) zadruga, pridonijelo bi povećanju ekonomije veličine (*returns to scale*), smanjenju troškova utrživanja, zajedničkom korištenju skladišnih i preradbenih kapaciteta i učinkovitijem nastupu na tržištu, uključivši i raspolaganjem

---

⁹ Prema procjeni g-dina Miholić Zdravka, stručnog savjetnika u HZPSS zaduženog za voćarski sektor

odgovarajućim obavijestima glede preferencije potrošača (cijene, količine i kakvoća proizvoda). (Svrha proizvođačkih organizacija navedena je u već spomenutoj Uredbi Vijeća (EC) br. 2200/1996. u pet točaka čl. 11.).

U sljedećem razdoblju potrebno je:

1. Izraditi *regionalizaciju voćarstva*, uvažavajući agro-ekološke uvjete. Na temelju regionalizacije donijeti prioritetne sortne liste za sve vrste voćaka, koje se u odnosnim uvjetima mogu uspješno uzgajati. Isto tako to treba učiniti za voćne podloge pojedinih vrsta.
2. Urediti *rasadničarsku proizvodnju*, kako bi se osigurala najviša kakvoća voćnih sadnica. To se odnosi na (1) usklađivanje zakonske regulative s odnosnom u EU i (2) podizanja matičnjaka sorata i podloga prema standardima, uključivši matičnjake bez virusnih sorti i podloga.
3. Usklađivanje *standarda za voće* s onima u EU, uz učinkovit inspekcijski nadzor.
4. Očuvati *autohtone vrste/sorte voćaka*
5. Poticati gradnju preradbenih i skladišnih kapaciteta
6. Razviti *tržne institucije za trženje voća* (dražbe)
7. Edukacija voćara putem srednje škole Mate Balota, Veleučilišta u Rijeci poljoprivredni odjel u Poreču, Instituta za poljoprivredu i turizam, HZPSS
8. Prilagoditi hrvatsko zakonodavstvo onom u EU za *poslovno povezivanje proizvođača voća* (proizvođačke marketinške skupine voćara) za objedinjavanje ponude, uključivši zajedničke skladišne i preradbene kapacitete. Potporu za navedeno povezati sa strukturnom (institucijskom) politikom.
9. *Obuka i informacija proizvođača i upravnih struktura u području voćarstva o ključnim konceptima Zajedničke organizacije tržišta EU za područje voća* (proizvođačka udruženja, marketinški standardi, tržne institucije za voće i sl.).

8.1.4. Maslinarstvo

Istra je sjeverno rubno područje za uzgoj maslina čime ima predispoziciju za dobivanje odlične kvalitete ulja, kvalitetne autohtone sorte, te čista, pesticidima nezagađena tla, pogodna za ekološku proizvodnju.

Povijest maslinarstva u Istri zadnjih 100 godina (pozeba 1928. godine, dizanje prvih intenzivnih nasada 60-tih godina) i kao posljedicu sadašnje stanje. U Istri prema procjenama, ima oko 900 tisuća stabala maslina. S obzirom na neodgovarajući sustav zabilježbe, potrebno je uspostaviti katastra maslina kako bi dobili točan podatci o površini maslinika u Istri. Radi toga potrebno je izvršiti identifikaciju i inventarizaciju nasada maslina, te obradu prikupljenih podataka kako bi se moglo razviti strategiju budućeg razvoja i proizvodnje maslinarstva u Istri.

Podaci Popis poljoprivrede, 2003 (DZS), o broju stabala maslina u Županiji ne pokazuju sadašnje stanje već stanje u popisnoj godini, te je s obzirom na primijenjenu metodologiju obuhvaćen samo dio maslinika. Prema ovom izvoru u Istarskoj županiji je 266.382 stabala maslina. Prema podacima o realizaciji nabave sadnog materijala (sadnica maslina) u razdoblju 1994-2003., poticanjem, te sufinanciranje županije i lokalne uprave zasađeno je 277.764 stabala maslina. Prema planu sadnje dugogodišnjih nasada za razdoblje 2004. - 2008. predviđeno je zasađiti oko 400.000 novih sadnica maslina odnosno dostići brojku od

1.0 milijun stabala (bez obnove zapuštenih maslinika). Temeljem navedenog razvidno je da ne postoje pouzdani i detaljni statističkih podaci o površinama, proizvodnji i prinosu maslina u Istarskoj županiji.

Kada je riječ o tržištu i prodaji, potrebno je upozoriti da tržište maslinovog ulja u Hrvatskoj je još uvijek neorganizirano sa visokim udjelom sivog tržišta. Osim toga, veći dio maslinara drži maslinovo ulje kao dio vlastite strateške materijalne pričuve i na tržište plasira kao "staro" ulje prilikom obnove svojih pričuva. Još uvijek nazočan je nerazmjer između napora i aktivnosti koje se ulažu u unapređenje proizvodnje, prerade i kvalitete na jednoj strani i nedovoljnog rada u područjima organizacije tržišta proizvoda od masline (maslinovog ulja i stolnih maslina), poslovnog organiziranja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koja se bave maslinarskom proizvodnjom i marketinga za proizvode od masline na drugoj strani. U slijedećem razdoblju jedna važnih zadaća je stvaranje robne marke maslinovog ulja Istre (brand) kao zbroj svih opipljivih i neopipljivih karakteristika proizvoda (trgovačko ime, simbol, logotip, prepoznatljiv dizajn), koji razlikuju ovaj proizvod od istog ili sličnog proizvoda s drugog područja (konkurencije).

U tom kontekstu smatramo da je intenziviranje aktivnosti i ulaganja u područjima organizacije tržišta, poslovnog organiziranja i marketinga s ciljem ublažavanja nesrazmjera, uz nastavak dosadašnjih aktivnosti i ulaganja u unaprjeđenje proizvodnje, prerade i kvalitete preduvjet ostvarivanja pozitivnih proizvodno - potrošnih i vanjskotrgovinskih bilanci, odnosno i povećanja konkurentnosti istarskog maslinarstva.

Za daljnji razvoj maslinarstva u Istri potreban je timski pristup i suradnja među HZPSS-u i Županije. Potrebno je inzistirati na primjeni integrirane zaštite bilja kao i ekološkoj zaštiti bilja. Bitna je edukacija kako stručnih kadrova tako i proizvođača, te osnivanje izvještajno prognozne službu kojom bi se određivali i javno objavili rokovi biljne zaštite. Potrebna je daljnji rad na motivaciji poljoprivrednika za ulazak u sustav PDV-a kao i na stvaranju poljoprivrednih zadruga.

U strategiju budućeg razvoja bila bi uključena kontrola podrijetla maslinovog ulja, kao i osnova za dobivanje oznake zemljopisnog podrijetla, te rješavanja problema tehnoloških voda iz uljara.

Prostornim planovima često se atraktivno i plodno poljoprivredno zemljište pogodno za uzgoj maslina prenamijeni u građevinsko, te se na taj način gube vrijedna poljoprivredna zemljišta. Da bi se dostigla dovoljna razina proizvodnje maslinovog ulja potrebno je osigurati poljoprivredno zemljište za nove nasade maslina. Ovoj problem moguće je značajno smanjiti kroz privatizaciju poljoprivrednog zemljište u vlasništvu države, a raspodjelu treba izvršiti prema prioritetima poljoprivredne proizvodnje pojedine Općine/Grada, te pogodnosti pojedinih mikrolokacija za sadnju maslina glede kvalitete zemljišta i klimatskih uvjeta. Potrebno je oformiti poljoprivredne zadruge kako bi se manji maslinari ujedinili i na taj način osigurali opstanak na tržištu. Potrebna je bolja organizacija maslinara i vlasnika uljara u vrijeme berbe. Potrebno je intenzivirati rad na identifikaciji i zaštiti autohtonih sorata na području Istre, uspostaviti matične nasade autohtonih sorata, te provoditi stalnu edukaciju maslinara, a posebno stjecanje inozemnih iskustava.

Potrebno je provesti istraživanjem sortimenta maslina (DNA analiza) u Istri kako bi našli i analizirali moguće autohtone sorte (genetsku varijabilnost u Istri), te ih onda zaštititi. Naime, sorta Črnica koja je rasprostranjena u okolici Buzeta i Umaga, ali i u Slovenskom

priobalju, Slovenija ju je zaštitila kao svoju autohtonu sortu. Potrebno je utvrditi pojedine sinonime (razni nazivi za jednu sortu) i homonimi (isti nazivi, a razne sorte) pojedinih sorti. Sukladno tome potrebno je provesti zaštitu geografsko porijekla maslinovog ulja iz područja Istre .

U sljedećem razdoblju je potrebno:

1. Izraditi strategiju razvoja maslinarstva kao značajnog gospodarskog potencijal u IŽ.
2. Izraditi *katastar maslina*, uvažavajući agro-ekološke uvjete. Donijeti prioritete sorte liste, koje se u odnosnim uvjetima mogu uspješno uzgajati.
3. Urediti *rasadničarsku proizvodnju posebno autohtonih sorata*, kako bi se osigurala najviša kakvoća sadnica maslina. To se odnosi na (1) usklađivanje zakonske regulative s odnosnom u EU i (2) podizanja matičnjaka sorata i podloga prema standardima, uključivši matičnjake bez virusnih sorti i podloga.
4. Usklađivanje *standarda za maslinovo ulje* s onima u EU, uz učinkovit inspekcijski nadzor.
5. Očuvati *autohtone sorte*
6. Podići kolekcijske i matične nasade sorata maslina
7. Zakonski urediti postupanje sa kominom i tehnološkim vodama u uljarama
8. Poticati ustroj Centra za razvoj maslinarstva (Vodnjan i dr.)
9. Razviti *tržne institucije za trženje* (dražbe i aukcije), te prilagoditi hrvatsko zakonodavstvo onom u EU za *poslovno povezivanje proizvođača voća* (organizacije proizvođača) za objedinjavanje ponude, uključivši zajedničke skladišne i preradbene kapacitete. Potporu za navedeno povezati sa strukturnom (institucijskom) politikom.
10. *Edukacija, obuka i informacija* proizvođača i upravnih struktura u području maslinarstva o ključnim konceptima Zajedničke organizacije tržišta EU za područje voća (proizvođačka udruženja, marketinški standardi, tržne institucije za maslinarstvo i sl.)

8.2. Stočarska proizvodnja

Stočarska proizvodnja ima tendenciju stalnog opadanja, kako ukupnog broja jedinki životinja, tako i proizvodnje mesa i drugih životinjskih proizvoda. Brojnost stoke u proteklom desetogodišnjem razdoblju se smanjuje, najviše zbog nepovoljnog gospodarskog stanja u stočarskoj proizvodnji. Takvo stanje utječe i na razmjerno mali udio stočarstva (u ukupnoj vrijednosti proizvodnje u poljoprivredi što ograničava i razvoj proizvodnje krmnog bilja i iskorištenost pašnjaka.

Na stanje u poljoprivrednoj proizvodnji na ovom području djeluje nekoliko čimbenika: (a) značajne migracije poljoprivrednog pučanstva posljednjih godina, što je na taj način umanjilo poljoprivredni proizvodni prostor; (b) devastirani bivši društveni sektor poljoprivrede, koji je po kapacitetima i proizvodnji predstavljao bitan dio ukupne poljoprivrede; (c) smanjeni obujam samofinanciranja (ukupno nepovoljan ekonomski položaj poljoprivrede) i drugo.

Stočarska proizvodnja je danas na ovom području u znatnim teškoćama, a razlozi su višebrojni. Prvi je razlog, mala veličina gospodarstava ograničava i broj stoke. Drugi je

razlog, još uvijek je nazočna iluzija da se tek neznatnim promjenama i uz tradicijski način proizvodnje odnosno sustav gospodarenja i uz stalnu potporu i brigu državnih institucija (poglavito otkupa i subvencija) može odgovoriti novim uvjetima tržišnog gospodarstva. Međutim, bez temeljitog preoblikovanja organizacije stočarske proizvodnje, bitnih i kvalitativnih promjena na području stočarske selekcije neće biti moguće osigurati razvitak stočarstva kao djelatnosti. Treći je razlog, niska proizvodnost u stočarstvu posljedica je neodgovarajuće prehrane i sustava hranjenja, neodgovarajućeg pasminskog sastava, teškoća u poboljšanju kakvoće gospodarskih zgrada, mehanizacije i drugo.

Budućnost stočarstva ovisiti će prvenstveno o promjenama gospodarskog okruženja, te uspješnosti njene prilagodbe novonastalim uvjetima. Stoga povećanje konkurentnosti postaje pretpostavka opstojnosti ove važne djelatnosti, posebice na obiteljskim poljoprivrednim.

Svinjogojstvo u IŽ nedovoljno je razvijeno i ekstenzivno. Postojeći proizvodni sustavi, ne udovoljavaju uvjetima konkurentnosti otvorenog tržišta, a često su upitni glede okolišnih i uvjeta dobrobiti životinja.

Sadašnja svinjogojska proizvodnja ne zadovoljava po razini proizvodnje. Organizacijski se ova proizvodnja odvija u većini na malim proizvodnim jedinicama obiteljske poljoprivrede, na kojima nije moguće provesti učinkoviti sustav uzgoja i proizvodnje.

Prema podacima Popisa poljoprivrede 2003. godine na području Istarske županije zabilježeno je obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima 11.915 (od čega 507 krmača) i 75 svinja kod poslovnih subjekta. Prema podacima Hrvatskog stočarskog centra za 2006. godinu na području Županije registrirano je samo sedam uzgajivača na obiteljskim gospodarstvima od čega šest gospodarstva imaju od 10 do 19 matičnih krmača, a jedno je gospodarstvo s 20 i više.

Radi toga stočari, uglavnom u proljeće na sajmovima otkupljuju prasad podrijetlom iz središnje Hrvatske i Slavonije, te ih tove do kasne jeseni.

Vrlo pogodni klimatski uvjeti ovog područja i kakvoća svinjskog mesa omogućava mnogobrojnim malim gospodarstvima da se orijentiraju na proizvodnju toga sada nedostatnog proizvoda.

"Istarski pršut", kao reprezentant kulinarstva i turizma, pobudio je neočekivano veliko zanimanje potrošača kako domaćih tako i inozemnih, temeljem čega su izgrađene i još se grade nove pršutane. Međutim, sadašnja razina uzgoja svinja nedostatna je s obzirom na potrebu u proizvodnji pršuta, te bi na podizanju svinjogojstva trebalo uložiti više napora. Prvi uvjet za zaštitu izvornosti pravog istarskog pršuta jest da meso mora biti podrijetlom od svinja koje su uzgojene i koje žive na području poluotoka Istre. Za sada tih svinja nema dovoljno, no u budućnosti to je potrebno osigurati. Proizvodnja svinjskog mesa radi proizvodnje pršuta je najtraženiji i ekonomski najvredniji dio svinjske polutke.

Proizvodnja kvalitetnog svinjskog mesa pretpostavka je i za druge istarske proizvode (npr. suha plečka, kobasica, zarebnjaka, panceta), a proizvodnja se može odvijati na malim gospodarstvima i u kooperaciji s industrijskim klaonicama.

Osnovna prepreka za podizanje razine uzgoja svinja, odnosno izgradnju farmi je: nepostojanje lokacija za farme i ostale gospodarske objekte, te neprikladne odredbe o veličini farmi i njihovoj udaljenosti od naseljenog mjesta u Prostornim planovima Općina i

Gradova, rješavanje infrastrukture za farme, te problem neriješenog raspolaganja poljoprivrednim državnim zemljištem, kao i visoka cijena zemljišta. Također javlja se problem kod dijela lokalne samouprave koja favorizira turizam u selima, a na štetu izgradnje farmi. Da stočarstvo ne isključuje turizam postaje primjeri iz nekih europskih zemalja, gdje te dvije gospodarske grane u potpunosti funkcioniraju na istom području.

Govedarstvo

Govedarstvo je najjeftiniji način konverzije manje vrijedne (trava...) u više vrijednu hranu (meso). Govedarska proizvodnja značajna je grana stočarstva jer osim što se u sustavu ove proizvodnje osiguravaju neki značajni proizvodi (mlijeko i meso) njezina je važnost posebice naglašena zbog komplementarnosti s ratarskom proizvodnjom.

Sadašnje stanje govedarske proizvodnje ne osigurava mogućnost učinkovitog razvoja u slijedećem razdoblju. Male proizvodnje jedinice i niska razina proizvodnje mlijeka ne mogu osigurati konkurentnost govedarstva u uvjetima sve otvorenijeg tržišta.

Prema podacima Popisa poljoprivrede 2003. godine na području Istarske županije zabilježeno je obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima 6.433 (od čega 3.669 muznih krava) i 1.083 goveda kod poslovnih subjekta.

Za daljnji razvoj govedarstva potrebno je osnovati Centar za kvalitetni uzgoj rasplodnog materijala kojim bi se prikupio kvalitetan materijal za uzgoj.

Uzgoj krava

Općenito za poljoprivredu izvor je organske tvari kojom se čuva i povećava kvaliteta poljoprivrednog zemljišta. Godišnje širom Istre prikupe oko 7,5 milijuna lit mlijeka od 300 proizvođača mlijeka. Oko 50 % proizvođača mlijeka u Istri ima oko 1000 lit mlijeka mjesečno, a samo 20 % proizvođača preko 5000 litara mlijeka mjesečno što ukazuje na činjenicu da prevladavaju farme s malim brojem krava. Problem viška mlijeka javlja se u zimskom razdoblju, odnosno manjka mlijeka u ljetnom razdoblju. Na području Istre dnevno se prikupi oko 20 tona mlijeka, te pri tom treba prijeći i do 1000 km vozilima za otkup mlijeka. To predstavlja problem s obzirom da velika disperzija proizvođača mlijeka koja povećava transportne troškove. Jedan od osnovnih problema s kojim se susreću proizvođači mlijeka su prvom redu prostorni planovi koji otežavaju bavljenje ovom proizvodnjom što uzrokuje teškoće oko registracije postojećih štala. Problem je i neopravdano visoka cijena vode s obzirom da se naplaćuje industrijska voda po cijeni od 12 kn po m³, dok je vode koja se koristi u poljoprivredne svrhe po cijeni od 4 kn po m³.

U malim mljekarama treba poraditi na modernizaciji pogona kako bi prerada mlijeka bila sukladna suvremenim propisima EU, a u mikro mljekarama treba poticati proizvodnju posebnih mliječnih proizvoda u malim serijama. Treba napomenuti i da postojeći pogoni imaju kapacitet za daleko veće otkupe. Sustav poticaja proizvodnje mlijeka usmjeren je na održanje malih proizvođača, pa je u pravilu srednjim i malim mljekarama osigurana relativno jeftina sirovina. To je posebno izraženo posljednjih godina kada proizvođači sufinanciraju troškove prikupljanja mlijeka i transporta do mljekare. Uzimajući u obzir značaj govedarske proizvodnje u stočarstvu Republike, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva sačinilo je Operativni program njegova razvoja. Međutim, na području IŽ zanemari se broj korisnika ove potpore.

Istarsko govedo

Autohtone pasmine domaćih životinja čine sastavnicu ukupnih nacionalnih i globalnih životinjskih genetskih resursa. Istarsko govedo autohtona je pasmina ovog područja. Iznimna radna sposobnost istarskog goveda odlika je i svrha njegovog postojanja i opstanka. Zanimljiv je podatak da je područje Istarskog poluotoka, u vrijeme kada se uglavnom radilo sa govedima, u potpunosti bilo obrađeno, za razliku od danas kada je veliki dio istog područja neobrađen.

U Istri je trenutno: 375 krava, 18 bikova, 120 junica, 40 volova (kastrata), 170 teladi istarskog goveda. Podaci o uzgoju Hrvatskog stočarskog centra (izvješće za 2006.) bilježe ukupno 361 goveda (343 ženskih i 18 muških grla).

Tijekom proteklog desetljeća stanje populacije istarskog goveda u znatnoj se mjeri stabiliziralo. Visoki novčani godišnji poticaj stimulatивно je djelovao na rast interesa za uzgoj istarskog goveda. Tijekom prvih godina premiranja, nakon što su se uzgajivači osvjedočili u ozbiljnost programa, dolazi do prestanka pada veličine populacije, te njenog dobrog pomlađivanja, što je pogodovalo i reproduktivnoj učinkovitosti aktivnih grla. Starija i neplodna grla zamijenjena su mlađim, reproduktivno učinkovitim grlima. Međutim, ova izvorna pasmina goveda još uvijek je u opasnosti.

Većina uzgajivača uzgaja goveda uz pomoć obitelji na malim obiteljskim gospodarstvima (od 101 uzgajivača istarskog goveda 95 ih je u Istri, a šest je na otoku Krku). Većina uzgajivača spada u stariju populaciju (svega je 10% uzgajivača u dobi od 31 do 40 godina).

Očuvanje ove autohtone pasmine od iznimne je važnosti za Istru i cijelo društvo, budući da podržava genetsku raznolikost koja predstavlja kulturološko i genetsko naslijeđe.

Provedba projekta „Trajna zaštita istarskog goveda gospodarskim iskorištavanjem u sustavu ruralnog razvitka Istre“ jedna je od značajnih aktivnosti u cilju očuvanja, razvoja uzgoja ove pasmine. Ovim projektom će se definirati metode trajne zaštite kao i očuvanja genofonda te iznaći sredstva za komercijalno korištenje, mogući oblici korištenja uzgoja istarskog goveda kao javni interes i opravdanost zaštite, tehnološki postupci proizvodnje govedeg mesa tovom teladi odnosno junadi s posebnim naglaskom na mogućnost proizvodnje govedine poznatog i zaštićenog porijekla s ekološkim bonusom i zaštitom izvornosti, odrediti tehnološke postupke pri klanju, klasiranju, zrenju, čuvanju i pripremi mesa za prodaju, te ustanoviti vrijednosti mesa istarskog goveda u odnosu na klasično tržište govedeg mesa

Osnovni cilj ovog projekta je kroz navedene aktivnosti povećati populaciju istarskog goveda na način da prihod od prodaje tovnih grla stimulira uzgoj i držanje rasplodnih grla u gospodarstvima i na specijaliziranim farmama. Pri tome, i ne manje važno je, stvaranje posebnog brenda mesa istarskog goveda i plasman u istarski agroturizam, korištenjem u pripremi istarskih tradicijskih jela.

Konjogojstvo

Uloga i funkcija konjogojstva se mijenja u smislu usmjerenja prema uzgoju konja namijenjenih športu, rekreaciji i turizmu, uloga konja kao vučne sile praktički je već nestala, a ostaje i mogućnost uzgoja hladnokrvnih pasmina za proizvodnju mesa za prehrambene svrhe s naglašenom izvoznom orijentacijom.

Posljednjih godina u IŽ bilježi se sve veći interes za bavljenje konjima. Gotovo svakodnevno pojavljuju se novi vlasnici konja. Tako je u 2006. godini u Središnji registar kopitara RH koji vodi HSC za područje IŽ prijavljeno 37 novih uzgajivača i vlasnika konja.

Prema procjenama u Istri ima 1000¹⁰ grla konja. Prema podacima Saveza uzgajivača trakenerskih konja Hrvatske u Istri je registrirano i 140 konja ove pasmine.

Ekonomska vrijednost konja, u nas pa i u svijetu, izgubila se pojavom mehanizacije u poljoprivredi. Danas svoju vrijednost iskazuje u športu - rekreativno jahanje, hipoterapija, te kao dio ekološke cjeline prirode. Isto tako upotrebljiv je za proizvodnju mesa i specifičnih proizvoda od konjskog mesa i kobiljeg mlijeka koje je vrlo traženo u svijetu.

Osnovni problemi s kojim se susreće konjogojstvo u Istri prvom su redu Prostorni planovi koji otežavaju bavljenje konjogojstvom, te visoka cijenu državnog poljoprivrednog zemljišta. S ciljem daljnjeg razvoja konjogojstva potrebno je osigurati sufinanciranje kredita za izgradnju staja za konje, te olakšati uvoz kvalitetnih rasplodnih grla.

Istarski magarac

Uglavnom ga nalazimo na području Istre, a ima ga još na Kvarneru i kvarnerskom otočju, te na otoku Visu. Nastao je na području Istre i Kvarnera križanjem domaćeg magarca s pastusima apulijske pasmine.

Gospodarsko-socijalna kretanja u ruralnim područjima Istre, orijentacija regije prema turizmu kao vodeće gospodarske grane, te sve intenzivnije korištenje mehanizacije, uvjetovali su marginalizaciju magaraca, što je rezultiralo stalnim smanjivanjem njihovog broja. Intenziviranje poljoprivredne proizvodnje te gospodarsko-socijalna kretanja u ruralnim područjima uvjetovala su znatan pad broja stoke, osobito magaraca.

Najveću uzgojnu vrijednost pokazao je u području Istre i Kvarnera. Kako u tome području ima manjih oraničnih površina, koristio se magarac većeg, koji može preživjeti na oskudnijoj hrani. Veliku važnost imao je u proizvodnji mula i mazgi.

Ekonomska vrijednost mu je danas beznačajna, osim kao turistička atrakcija. U središnjem popisu matičnih grla Hrvatskog stočarskog centra kopitara HSC-a¹¹ upisana su 133 rasplodna grla magaraca istarskog tipa - 108 ženskih i 25 muških što ukazuje na kritični stupanj ugroženosti ove vrste, te na potrebu hitnog sprečavanja izumiranja, zaštite i očuvanja biološke vrijednosti magaraca.

Država značajno utječe na zaštitu i očuvanje ove pasmine stimulirajući uzgajivače na uzgoj putem novčanih poticaja. Uz navedene mjere potrebno je izraditi akcijski plan zaštite na obiteljskim gospodarstvima kao nosiocima uzgoja magaraca u području Istre i Kvarnera.

Ovčarstvo i kozarstvo

Proizvodnjom ovaca i koza u Županiji uglavnom se obiteljska gospodarstva. Ovčarstva je marginalizirano, uglavnom prevladava smjer proizvodnje mlijeko-meso, s naglaskom na mlijeko. Glavni su proizvodi ovčarstva mliječni proizvodi (ovčji sir i skuta), te dijelom janjeće meso.

---

¹⁰ Procjenama Alfreda Jedrejčića, stručnog suradnika za stočarstvo u Azri d.o.o. Pazin

¹¹ U 2004. godini ubilježeno je 35 uzgajivača magaraca pod selekcijskim obuhvatom i 132 magarca.

Prema podacima o uzgoju Hrvatskog stočarskog centra u 2006. godini u IŽ evidentirano je 154 uzgajivača¹² s 11.678¹³ ovaca i ovnova. Od toga su 2.261 grla hrvatske izvorne pasmine - istarska ovca (1.923 ovaca, 285 šilježica i 53 ovnova). Sva grla istarske ovce koja se uzgajaju, uključena su u provedbu uzgojnog programa. U cjelokupnoj populaciji provodi se kontrola reproduktivnih osobina i u jednom dijelu kontrola mliječnosti.

Osnovni problemi vezani uz ovčarstvo su: nomadska ispaša radi kojih mnogi uzgajivači nemaju dovoljno vlastitih pašnjaka, te na taj način dolaze u sukob sa vlasnicima zemljišta, tvrtkom Hrvatske šume d.o.o. i državnim poljoprivrednim zemljištem); teškoće oko osiguranja radnih dozvola za pastire koji pretežno dolaze iz BiH i Makedonije; visoke cijene, nemogućnost najma i koncesije državnog poljoprivrednog zemljišta i zemljišta u vlasništvu Hrvatskih šuma; problem prodaje janjaca i ovaca za klanje.

U tijeku su postupci registracije objekta za proizvodnju ovčjeg sira u sklopu domaćinstava kako bi mogli plasirati svoje proizvode u vlastitom dvorištu. Isto tako provode se aktivnosti na zaštiti istarskog ovčjeg sira u suradnji sa Agronomskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu, kao i na zaštiti izvornosti istarske janjetine. Trenutno u Istri postoje 3 objekta za preradu ovčjeg sira u sklopu domaćinstva, te 2 registrirana obrta.

Prema procjenama danas u Istri ima ukupno oko 2000 grla koza, te mali broj manjih uzgajivača (oko 4 uzgajivača) s po 50-tak grla rasnih koza. Zasad većina kozara u Istri bavi se uzgojem koze kao dopunskom djelatnošću, iako bi željeli se ovom proizvodnjom baviti profesionalno. Osnovni problemi u kozarstvu su: neorganizirano tržište, neriješeno pitanje raspolaganja poljoprivrednim državnim zemljištem, kao i visoka cijena poljoprivrednog zemljišta u prodaji, te Prostorni planovi koji otežavaju bavljenje stočarstvom.

Peradarstvo

Od 60-ih godina prošlog stoljeća i nadalje peradarska proizvodnja u Hrvatskoj usmjerava se na industrijski način proizvodnje, poprimivši u znatnom dijelu sve odlike suvremenoga »industrializiranog« peradarstva. Ovo područje uzgoja životinja je tijekom posljednja tri desetljeća doživjelo velike tehnološke promjene u smislu razvoja industrijske proizvodnje. Manji objekti za proizvodnju konzumnih jaja novijeg su datuma kao rezultat poduzetničkih ulaganja obiteljskih gospodarstava.

Prema podacima Popisa poljoprivrede 2003. na području IŽ zabilježeno je 352.249 komada peradi u obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (8.810) i 615.813 u proizvodnji poslovnih subjekata (24).

Obiteljska poljoprivredna gospodarstva drže značajan dio peradi, no njihov je udio niži od većine drugih stočarskih resursa, kao i udio u proizvodnji zbog znatno niže intenzivnosti.

Na području IŽ još uvijek je nazočna značajna komercijalna proizvodnja purana (poznati pazinski purani), dok je uzgoj ostalih vrsta znatno manje zastupljen, ekstenzivan i namijenjen lokalnoj potrošnji i prodaji. Tvrtka "Puris" iz Pazin poznat je proizvođač purećeg mesa i prerađevina na bazi purećeg mesa.

---

¹² Evidentirani uzgajivači s najmanje 20 odraslih grla što je minimalno potreban broj gla da bi uzgajivač ostvario pravo na novčanu potporu.

¹³ Prema procjenama u IŽ ima 15.000 grla ovaca i oko 300 uzgajivača.

Osnovne poteškoće sadašnje proizvodnje je otežana mogućnost dobivanja kredita, a također i povećana uvozna konkurencija, te posebice cijena hrane za perad tj. troškova proizvodnje. Značajan problem za ovu proizvodnju je činjenica da dio postojećih farmi se nalazi u blizini naseljenog područja, a pronalazak novih lokacija je vrlo težak zbog previsoke cijene zemljišta i nedostatne infrastrukture.

Pčelarstvo

Istarska županija ima povoljne uvjete i tradiciju u pčelarstvu, za proizvodnju meda i drugih pčelinjih proizvoda. Znatna je uloga pčelarstva i neposredno, zbog važne uloge pčela u oprašivanju kulturnog (poljoprivrednog) i samoniklog bilja.

Prema podacima Popisa 2003. na području IŽ zabilježeno je 4.183 pčelinjih zajednica (popisom obuhvaćeni pčelari koji imaju 30 i više košnica). U Istri prevladavaju pojedinačni pčelari sa manjim brojem košnica, te je tek manji broj njih registriran. Putem udruga pčelari organiziraju edukaciju članova, odlazak na stručne izlete, te su pokrenute i manifestacije Dani meda.

Pčelari se susreću sa znatnim teškoćama, posebice kada je riječ o zakonskoj regulativi koja se odnosi na gradnju punionica meda. Nedostatak odgovarajuće veterinarske službe koja bi pratila ovu proizvodnju, te svrstavanje meda pod animalne proizvode koji podliježu Zakonu o animalnim proizvodima dodatno otežavaju ovu proizvodnju. Problemi se javljaju u plasmanu meda i izvozu, ali i u uskom asortimanu pčelarske proizvodnje, u ponudi koju treba proširiti (npr. paketni rojevi, med s geografskim podrijetlom, itd.). Poticaj razvoju pčelarstva bilo bi označavanje i promocija mednih cesta u Istri kojima bi se omogućila prodaja meda i ostalih pčelinjih proizvoda na kućnom pragu proizvođača.

8.3. Ekološka poljoprivreda

Ekološka proizvodnja (*“organska”*; *“biološka”*) poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda poseban je sustav održivog gospodarenja, koji uključuje sve ekološki, gospodarski i društveno opravdane proizvodno-tehnološke metode, procese i zahvate, najpovoljnije koristeći plodnost tla i raspoložive vode te prirodna svojstva biljaka, s pomoću prirodnih sila i zakona, uz propisanu uporabu gnojiva, sredstava za zaštitu bilja i životinja sukladno međunarodno usvojenim normama i načelima. Definicija ekološke poljoprivrede pokazuje da je zapravo riječ o vrlo složenom konceptu. U okviru istog poljoprivreda je samo njegov najvažniji dio. Dinamičan razvoj naime uvjetuje njegovo stalno proširivanje. Tako danas sustav obuhvaća: skladištenje, preradu, transport, marketing, preradu vlakana, ribarstvo, šumarstvo, lovstvo, proizvodnju drveni predmeta i prerađevina, namještaja, prikupljanje ljekovitog bilja i plodova šume, proizvodnju preparata za njegu tijela, gastronomiju,...i mnoge druge djelatnosti, čiji se proizvodi na svjetskom tržištu nalaze pod certificiranom oznakom ekološkog proizvoda. Složenost područja definicije rezultira i terminološkom zbrkom, a često i nedosljednošću. Vrlo su česti sinonimi za ekološku poljoprivredu: organska, alternativna, prirodna, naturalna, samoodrživa, opstojna, ekološki prihvatljiva, bio-dinamička, biološka, organska, proizvodnja zdrave hrane. Ipak, Hrvatski je zakon ekološku poljoprivredu definirao kao sustav ekološke proizvodnje poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda pa bi bilo uputno pridržavati se službene terminologije.

Opis trenutne situacije

Na području Istarske županije postoji samo sedam ekoloških seoskih obiteljskih gospodarstava, s jedne strane pokazuje da je proizvodnja hrane u Istarskoj županiji nazočna, ali i da ju je prijeko potrebno intenzivnije razvijati. Dosadašnji napori i sredstva uložena u programe ekološke proizvodnje poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (sufinancirani od strane Upravnog odjela za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodoprivredu Istarske županije) solidna su osnova za razvoj, koji je u skladu sa strateškim ciljevima i interesom za održivi razvoj Istarske županije.

S obzirom na prirodne posebnosti i razvijenu ekološku svijest, ali i višegodišnju senzibilizaciju građana prema projektima ekološke proizvodnje, stvoreno povoljno ozračje za njezin intenzivniji rast Stoga zakonska, kulturna, materijalna i politička ograničenja i potencijali trebaju staviti u funkciju proizvodnje ekoloških proizvoda sve raspoložive resurse kojima raspolaže Istarska županija, a koji mogu direktno ili indirektno utjecati na porast proizvodnje certificiranog ekološkog proizvoda.

Iako Istarska županija ima izuzetno povoljne uvijete za razvoj ekološke poljoprivrede, poljoprivredni subjekti tek se sporadično počinju interesirati o mogućnostima masovnije proizvodnje. Bilo kako bilo, ekološka proizvodnja hrane još uvijek nije dobila svoje pravo mjesto.

Među prvim hrvatskim županijama, Istarska županija je prepoznala važnost ekološke proizvodnje hrane kao jednog od strateških opredjeljenja u sektoru. Razvoj ekološke poljoprivrede podupire potporom osnivanju i djelovanju udruga, a uz osiguranje materijalne potpore putem Proračuna Istarske županije.

Niti jačanje ekološke svijesti, ni politička senzibilizacija prema problemima razvoje ekološke proizvodnje, ni simpatija poljoprivrednih proizvođača nisu bitno utjecale na legalizaciju ekološke proizvodnje kako na nacionalnoj, tako i na regionalnoj razini. To znači da Hrvatska ne prati svjetski trend porasta i da postoje brojna nedovoljno dobro riješena pitanja.

Istarska županija je i u dosadašnjim razvojnim programima ekološke poljoprivrede, kao i u projektima koji rubno dotiču ovo područje, po mnogo čemu bila inicijator promjena. Ograničenja na nacionalnoj razini inicirala su mnoge pozitivne promjene na županijskoj razini pa je razvidno da je Istarska županija po mnogo čemu bila inicijator promjena, te pionir i nositelj brojnih projekata, što znači da je realno za očekivati takav stav i u budućnosti. Implementacija programa stvaranjem savjetodavne službe unutar udruge kao glavnog nositelja aktivnosti, pokazala se višestruko korisna. Postojeća savjetodavna služba prenositelj je informacije i znanja.

Pionirsku prednost Istarske županije je najviše usporila nemogućnost aktivnog učešća na međunarodnim razvojnim projektima koja se očitovala u manjku financijskih sredstava. Međutim, izraziti je manjak stručnih kadrova, otpor poslovnog poljoprivrednog sektora, propaganda industrije kemijskih sredstava za gnojidbu i zaštitu, zloupotreba imena ekološkog proizvoda, poistovjećivanje tradicionalne poljoprivrede sa konvencionalnom, manjak većih količina proizvoda za ugradnju u turistička poduzeća jasna su ograničenja.

Osnovicu razvoja pored registriranih ekoloških proizvođača predstavlja i kritična masa registriranih poljoprivrednih obiteljskih gospodarstava članova udruge spremnih za certificiranje tj. ulaz u sustav ekološke proizvodnje.

Stalna provedba programa proizvodnje bio-hrane (poticanja interesnog udruživanja, promocije tipičnih i ekoloških proizvoda, razvojni programi zaštite izvornosti i geografskog podrijetla te genetičkog materijala, programi poticanja tradicijske i kulturne baštine organizacijom sajmova i izložbi) pokazala je da su provedene aktivnosti polučile dobre rezultate. Zabrana uporabe genetski modificiranog sjemena i hrane, te ugradnja ekološke proizvodnje u Prostorne planove i ROP polazna su osnova sustavnog planiranja projekcije razvoja ekološke proizvodnje.

Državna politika: važnost sektora, sustavi potpora

Republika Hrvatska ekološku je poljoprivredu ugradila je u Strategiju razvoja poljoprivrede, čime su stvorene temeljne pretpostavke daljnjeg razvoja. Ekološka se proizvodnja posebno potiče 30 % većim poticajima/subvencijama (u odnosu na konvencionalnu) pojedinačnih poljoprivrednih kultura i kod podizanja višegodišnjih nasada. Država također potiče njezin razvoj unutar modela ruralnog razvoja temeljem zakonskih uporišta.

Zakonom je točno predviđen postupak ulaska u sustav koji se sastoji od 6 glavnih koraka (poznavanje regulative, stručni nadzor, zahtjev za upis, rješenje o upisu, traženje potvrđnice, traženje rješenja ministarstva o dozvoli uporabe znaka) što znači da su ispunjeni neki preduvjeti legalnog razvoja. Uz postojanje Odjela za ekološku proizvodnju Hrvatskog zavoda za poljoprivrednu i savjetodavnu službu u pojedinim županijama postoje savjetodavna tijela, locirana

pretežito u udrugama. Postoji odjel za ruralni razvoj unutar Ministarstva poljoprivrede i šumarstva, županijske institucije te brojne udruge koje promiču ekološku proizvodnju.

U Hrvatskoj Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, popraćen brojnim pravilnicima koje donosi Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva (NN 91/01, 13/02, 81/02, 85/02, 101/03 i 15/04), na snazi je od 2001. godine i propisuje načela ekološke proizvodnje, sustav inspekcijskog nadzora, postupak certifikacije i poticaje za ekološku poljoprivredu.

Reforma Zajedničke poljoprivredne politike Europske unije (ZPP) iz 2003. godine uključuje direktna plaćanja i cjenovnu potporu za ekološku poljoprivredu jer ona djeluje na principu zaštite okoliša i održivog razvitka. Standardi kvalitete hrane omogućuju ekološkim proizvođačima ispunjavanje novih standarda ZPP-a.

Objektivno promatrajući ograničenja ekološke proizvodnje proizlaze iz njezine multidisciplinarnosti. Tematiku ekološke proizvodnje prati čitav niz Zakona i zakonskih odredbi i pravilnika kojima se regulira proizvodnja i promet robe u Hrvatskoj, od kojih se mnogi preklapaju i najčešće se ne provode.

Prema važećim zakonima i pod zakonskim aktima, ekološka proizvodnja poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda poseban je sustav održivog gospodarenja točno definiranog ponašanja.

Između ostalog, Zakonom i navedenim pravilnicima predviđen je upisnik uzgajivača bilja (npr. Popis eko-proizvođača upisanih u Upisnik 2004, NN 32/05), rad nadzornih stanica i ovlaštenih laboratorija za kontrolu uzgoja i proizvodnje, te prijelazno razdoblje s konvencionalnog na ekološki uzgoj, kao i sva ostala zakonska legislativa potrebna za poticanje ekološkog uzgoja bilja, stoke i trženja ekološkim proizvodima. Navedena zakonska regulativa s pratećim pravilnicima koja se primjenjuje u RH izrađena je sukladno i drugim zakonima, kao i uredbi Europske unije (Uredba (EC) 2092/91). Važno je naglasiti da su RH Pravilnici koncipirani tako da se prema preporukama stručnjaka i eko-farmera mogu vrlo jednostavno i vrlo brzo promijeniti tj. poboljšati. Sukladno Zakonu, 2002. godine osnovan je Odjel za ekološku poljoprivredu u Ministarstvu poljoprivrede i šumarstva, koji je zadužen za provedbu Zakona i razvoj ekološke proizvodnje u RH.

Temeljem Zakona o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu (N.N. 87/02) definirani su korisnici poticaja te visina poticaja za ekološku proizvodnju. Korisnici poticaja jesu poljoprivredna gospodarstva koja imaju potvrđnicu o sukladnosti s temeljnim zahtjevima za ekološku proizvodnju i upisana su u Upisnik ekoloških proizvođača. Poticaj za biljnu proizvodnju, u stočarstvu i akvakulturi ostvaruje se jednom godišnje uključujući prijelazno razdoblje (sukladno Zakonu o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda).

Definirane su četiri grupe za koje slijede poticaji:

1. ratarske kulture: krušna žita, pivarski ječam i soja, stočna žita, uljarice, krmno bilje, šećerna repa, povrće, ljekovito bilje i poljoprivredno sjeme.
2. sadni materijal, višegodišnji nasadi i maslinovo ulje: sadni materijal, vinogradi, voćnjaci, masline, nasadi lavande, hmelj i maslinovo ulje.
3. stočarstvo i stočarski proizvodi: mlijeko (kravlje, ovčje, kozje), uzgoj goveda, konja, svinja, ovaca, koza, peradi, tov junadi, svinja, peradi, janjadi i jaradi, pčelinje zajednice, livade i pašnjaci.
4. ribarstvo: uzgoj autohtonih vrsta bijele morske ribe, uzgoj dagnji i kamenica, proizvodnju mlađi autohtonih vrsta bijele morske ribe, te uzgoj morske i slatkovodne ribe.

8.4. Ruralni turizam

Stručnjaci još nisu usuglasili jedinstvenu definiciju agroturizma, ruralnog turizma i seoskog turizma mada je do sada na svim kongresima (jedan svjetski, dva europska) dotaknuta ta tema s pokušajima da se definicije konačno unificiraju i standardiziraju.

Europska federacija ruralnog turizma EUROGITÉS na generalnoj skupštini 2005. godine donijela je definiciju proizvoda za smještaj u seoskom turizmu, a pojedinačne standarde bi na temelju općih kriterija trebala razviti svaka zemlja. Slijedeće su se definicije koje su prihvaćene u stručnim krugovima ustalile:

Ruralni turizam je široki pojam koji označava svaku turističku aktivnost unutar ruralnih područja, odnosno obuhvaća različite vidove turizma (lovni, ribolovni, turizam u parkovima prirode, zimski, seoski, ekoturizam, zdravstveni, kulturni.). Ruralni turizam ne mora stvarati dodatan prihod već može biti i profesionalna djelatnost.

Agroturizam - uži pojam od ruralnog turizma, a istovremeno širi pojam od turizma na poljoprivrednom domaćinstvu (seoskom gospodarstvu) i vezan je ambijent sela i njegove uže okolice te sve njegove aktivnosti (poljoprivreda, manifestacije, gastronomija, folklor, etnologija, zanatstvo i ostala gospodarska aktivnost).

Turizam na poljoprivrednom domaćinstvu (seoskom gospodarstvu) isključivo je vezan za poljoprivrednu aktivnost unutar domaćinstva te ponudi proizvoda proizvedenih isključivo na takovom gospodarstvu. Turističke usluge vezane su za ponudu smještaja i prehrane, ali i dodatnih aktivnosti kao mogućnost sudjelovanja u poljoprivrednim radovima, radionice starih zanata, mogućnost sudjelovanja u pripravljanju tradicionalnih jela. Turizam predstavlja isključivo dodatnu djelatnost. Vrlo često se ova kategorija naziva agroturizmom.

U prvom redu tu postoji interakcija domaćin-gost. Gost više nije samo statistički broj ili još gore, ključ od sobe, već ovdje postaje sastavni dio obitelji. Turističke usluge su personalizirane, gost se tretira kao prijatelj. Gostu je u agroturizmu na raspolaganju cjelokupni prostor domaćinstva kojeg dijeli samo s domaćinom. Postoji i kontakt s lokalnim stanovništvom, običajima, kulturom, načinom života, lokalnom gastronomijom, aktivnostima u okruženju (outdoor i posebni programi) što omogućuje originalno iskustvo i potpuni doživljaj. Smještaj je obično organiziran u ambijentalnim, tradicionalnim kućama.

Prema definiciji Vijeća Europe, ruralni turizam je turizam na seoskom području sa svim aktivnostima koje se provode na tom području, a najvažnije karakteristike takve vrste turizma su mirna sredina, odsutnost buke, očuvani okoliš, komunikacija s domaćinima, domaća hrana i upoznavanje seljačkih poslova. Razvoj ruralnog turizma temelji se na održivom razvoju, odnosno na revitalizaciji već postojeće tradicijske gradnje, odnosno baštine, kojoj se daje nova turistička namjena. Ovaj oblik turizma nema potrebu za izgradnjom novih kapaciteta, već, dapače, susreće se s izazovima kako na najbolji i najkvalitetniji način iskoristiti postojeće strukture.

No, bez obzira na definicije, bitno je ono što seoski turizam, agroturizam i ruralni turizam čini specifičnim i originalnijim od ostalih vidova turizma.

Opis trenutne situacije

Istarska županija i Turistička zajednica Istarske županije su, prepoznavši potencijal ruralne Istre, 1996. godine donošenjem strateških odluka dale izravni poticaj razvoju turizma na seoskim domaćinstvima u unutrašnjosti Istre.

Već samo spominjanje Istre, asocira na more, plaže, sunce, gradiće uz obalu. No već samo dva koraka od obale, Istra je posve drugačija: zelena s mnoštvom pitomih brežuljaka, starih gradića na brdima, suhozida, bijelih putova, netaknute i čiste prirode. Upravo u toj zelenoj Istri razvio se seoski turizam

Boravak na selu, u prirodi i s prirodom postaje apsolutni turistički hit u svijetu sa sve više pobornika željnih bijega iz frustrirajućeg urbanog kaosa. Ovaj segment turističke ponude u Istri prerastao je u poseban proizvod, a ne više prateći segment, odnosno nadopuna maritimnom turizmu, produžavajući sezonu s dosadašnjih dva do tri mjeseca sunca i mora na punih pola godine.

Trenutni kapacitet su 184 domaćinstava s 1.430 postelja (obuhvaćeni u posebnom katalogu Turističke zajednice) različitih kategorija i to od pravog agroturizma - gdje se mogu kušati tradicionalni specijaliteti spravljani na izvoran, domaći način i to proizvodima vlastite proizvodnje, ruralnim kućama za odmor, ruralnim obiteljskim hotelima, sobama i apartmanima u seoskim domaćinstvima. Danas je u Istarskoj županiji registrirano 250 domaćinstava različitih kategorija, a 2002. god. izvršena je podjela seoskih domaćinstava na slijedeće tipove¹⁴:

Agroturizam - turizam na domaćinstvu gdje postoji poljoprivredna proizvodnja. Osim usluga smještaja, na ovim domaćinstvima moguće je doći na kraći, jednodnevni izlet, te uživati u gastronomskim delicijama spravljanih od vlastitih proizvoda

Ruralne kuće za odmor - tradicionalne istarske kuće, potpuno adaptirane poštujući uvjete ambijentalnosti i korištenja prirodnih materijala. Cjelokupna se kuća s pripadajućim prostorom iznajmljuje gostima. Gosti imaju potpunu privatnost, ali kontakt s domaćinom postoji.

Ruralni B&B - domaćinstvo koja pored noćenja nude i doručak, također spravljen od vlastitih proizvoda. Domaćin živi na tome domaćinstvu i praktički gost je smješten u kući domaćina. Postoji privatnost jer su životni prostori domaćina odvojeni kao i prostor gosta (posebne sobe s kupaonicama).

Ruralni obiteljski hoteli - mali, intimni hoteli, organizirani u starim zdanjima i nemaju kapacitet kreveta veći od 35 kreveta. Vode ga sami vlasnici te i tu postoji interakcija gost-domaćin. Usluge su personalizirane a postoje i bogati dodatni sadržaji. Gost je osim usluga u hotelu, upućen i na destinaciju. Postoji i vlastita proizvodnja nekih od proizvoda.

Odmor na vinskoj cesti - domaćinstva specijalizirana za proizvodnju vina. Gostu se omogućuje upoznavanje s proizvodnjom i naravno konzumacija.

Kušaonice - mjesta gdje se može upoznati, probati i kupiti određeni tradicionalni proizvod: med, maslinovo ulje, vino, pršut, rakija, sir. Na ovim domaćinstvima nema smještaja već se turističke usluge baziraju na kratkim posjetima s mogućnošću konzumacije i kupnje.

Seoskim turizmom, Istra je podignula vrijednost destinacije. Posebno ruralnih područja. Vrijednost se destinacije, prije svega, ogledava u ljubaznosti domaćina, originalnosti ponude, položaju smještaja, dobroj usluzi, različitim aktivnostima, te povoljnoj cijeni.

Ovakvim tipom turizma Istarska županija je bitno povećala vrijednost destinacije, posebno u ruralnom dijelu.

Na seoskim domaćinstvima u Istarskoj županije 2006. godine ostvareno je 76.578 noćenja, 17% više nego 2005. godine.

2006. godine osnovan je RURALIS - konzorcij agroturizma i ruralnog turizma Istre, u koji se uključuju zainteresirana domaćinstva, a koji ima cilj promovirati i artikulirati seoski turizam Istre kao cjelogodišnju stacionarnu destinaciju.

Intencija Turističke zajednice Istarske županije je, kroz seoski turizam, gostu omogućiti drugačiji doživljaj Istre kroz kvalitetniji prijem, individualnost, familijarnost, omogućiti

---

¹⁴ Preuzeto: <http://www.ruralis.hr/hr/agroturizam.html>

mu direktan susret s prirodom, kulturnim nasljeđem, a sve u seoskom ambijentu, ekološki još uvijek u ravnoteži s prirodnim zakonitostima.

Sama ponuda agroturizma raznolika je i specifična. I to od boravka u tradicionalno uređenim, ambijentalnim smještajnim kapacitetima, druženja s životinjama, sudjelovanja u seoskim radovima, pješačenja i vožnja biciklom, bavljenja ekstremnim sportovima, uživanje u gastro delicijama (vino, pršut, sir, tartufi...), jednom riječju idealno za aktivan i antistres odmor daleko od urbane civilizacije. Na tim domaćinstvima vlasnici se bave poljoprivredom i proizvodnjom tradicionalnih proizvoda koji se mogu direktno kušati, ali i naučiti kako se spravljaju domaći istarski specijaliteti.

Ruralna kuća za odmor potpuno je različiti segment od agroturizma a čini je tradicionalna istarska kuća koja se u cijelosti iznajmljuje gostu koji tu ima svoj mir.

Vlasnici ne žive na domaćinstvu, nema poljoprivredne proizvodnje, ali kako je potpuno okruženje seosko, neće nedostajati seoski ugođaj. Tu su i mali obiteljski ruralni hoteli u kojima ćete također doživjeti svu čar seoske idile i mira u tišini okruženi prirodom.

Stoga provođenje godišnjeg odmora, vikenda ili ugodne večeri u živopisnoj kućici na brežuljku daleko od gužve i gradske vreve više nije neostvareni san zbog putovanja u udaljene krajeve, već je potpuna realnost i to na dohvat ruke: unutrašnjost Istre.

Državna politika: važnost sektora, sustavi potpora

U okviru politike gospodarskog razvitka, Republika Hrvatske ističe ulogu turizma kao jednu od osnovnih smjernica već gotovo tri desetljeća. Pri tome se ponajprije misli na obalno područje, koje tu postavku potvrđuje rezultatima postignutim u turističkim aktivnostima.

Strateški ciljevi hrvatskog turizma do 2010. godine su:

1. Uređenje vlasničkih odnosa i okončanje procesa privatizacije hotela
2. Konkurentnost Hrvatske na međunarodnim tržištu kapitala
3. Donošenje prostornog plana razvoja hrvatskog turizma u svrhu očuvanja atraktivnih prirodnih resursa – pokretača razvoja i poticanja održivog razvoja turizma.
4. Trajna zaštita, implementacija i poštivanje visokih ekoloških standarda te dugoročno održiva valorizacija turističkih potencijala.
5. Edukacija managementa i svih zaposlenih u turizmu
6. Izgradnja prometne infrastrukture i optimalna organizacija prometa u službi turizma te podizanje kvalitete pratećih sadržaja na prometnim pravcima i terminalima.
7. Razvoj cjelovite ponude turističke destinacije
8. Podizanje razine kvalitete svih smještajnih kapaciteta, osnovnih i komplementarnih, te prilagođavanje kriterija kvalitete međunarodnim standardima
9. Ulazak poznatih međunarodnih hotelskih "brendova" na hrvatsko tržište
10. Efikasnija distribucija i korištenje suvremenih trendova komunikacije i marketinga

Vlada Republike Hrvatske prihvatila je 2006. godine 'Program kreditiranja malog obiteljskog poduzetništva u turizmu' tijekom kojega će se u sljedeće tri godine u Hrvatskoj otvoriti još 200 do 300 malih obiteljskih hotela visoke kategorije. Vlada je

zadovoljna dosadašnjom trogodišnjom provedbom programa u okviru kojega je izgrađeno 162 hotela i zaposleno oko 2.000 osoba. Na tragu gore navedenih osobina modernog turizma i Istra se je izuzetno brzo priključila novim trendovima unatoč mnogim poteškoćama.

Uloga turizma naglašava se u Strategiji razvitka turizma Ministarstva turizma, ali u problematiku ruralnog i agroturizma uključene su i neke druge institucije. Ministarstvo poljoprivrede u Strategiji razvitka hrvatske poljoprivrede daje temelje skladnom djelovanju poljoprivrede i turizma, dok Hrvatska gospodarska komora zajedno s udrugama poljoprivrednika razvija model "turističkog seljačkog obiteljskog gospodarstva". To je manja ekonomska jedinica u turistički atraktivnom području, koja nudi izvorni proizvod ili uslugu na gospodarstvu.

Prema Strategiji razvoja hrvatskog turizma do 2010. godine turizam značajno pridonosi gospodarskom rastu Republike Hrvatske i blagostanju njenih građana, bazirajući se na održivom korištenju prirodnih i kulturno-povijesnih potencijala aktivno sudjelujući u njihovom očuvanju i razvoju, stvarajući okruženje privlačno za investitore.

8.5. Šumarstvo

Opis trenutne situacije

Danas u Istarskoj županiji šume zauzimaju oko 33,59 % ukupne površine.

Prema strukturi vlasništva, preko 58 % površina šuma nalazi se u privatnom posjedu, a svega oko 42 % je u državnom vlasništvu. Za razliku od privatnih posjeda koji su usitnjeni i čija je prosječna veličina čestica oko 0,3 ha, državne šume prostiru se na znatno većim kompleksima, prosječne veličine preko 1,0 ha. Kako su, međutim, posjedi međusobno vrlo isprepleteni, možemo reći da šume ukupno uzevši čine značajne i vrijedne očuvane komplekse.

Najveći dio prostora prekrivaju niske šume - inače poznate pod nazivom panjače, te degradacijski stupnjevi istih. Svega oko 15 % površina obrasle su visokim šumama - sjemenjačama i to pretežito u državnom vlasništvu. Među njima, najviše je umjetno podignutih kultura raznih vrsta borova i drugih četinjača. Manjim dijelom ima sjemenjača listača i to uglavnom bukve na obroncima Ćićarije i Učke, te hrasta lužnjaka i poljskog jasena u dolini rijeke Mirne.

Usporedimo li površinu šuma u Istarskoj županiji sa stanjem u Hrvatskoj ili u Europi, tada vidimo da je šumovitost Republike Hrvatske oko 43,5 %, Europe oko 28%, dok je Istarske županije oko 36 %. Usporedimo li površinu šume po stanovniku, prema stanju iz 1989. godine u Europi je na jednog stanovnika otpadalo 0,34 ha šuma, u Republici Hrvatskoj 0,51 ha dok je u Istarskoj županiji otpadalo samo neznatno manje i to 0,50 ha.

U šumskom fondu prevladavaju listopadne šume panjače vrlo niskog uzrasta, što je posljedica lošeg gospodarenja kroz duže vremensko razdoblje, posebno prekomjerne sječe, paše i požara.

Površine i raspored šuma i šumskog zemljišta

Prema statističkim podacima šumarske operative i izrađenom elaboratu, šume se u Istarskoj županiji sveukupno prostiru na 94.848 ha.

Struktura šuma u Istarskoj županiji prema namjeni je slijedeća:

1. Gospodarske šume ,uz očuvanje i unapređenje njihovih općekorisnih funkcija, koriste se za proizvodnju šumskih proizvoda i prostiru se na ukupno 66.383 ha
2. Zaštitne šume prvenstveno služe za zaštitu zemljišta, voda, naselja, objekata i druge imovine a prostiru se na ukupno 9.450 ha
3. Šume s posebnom namjenom su šume i dijelovi šuma registrirani za proizvodnju šumskog sjemena, šume unutar zaštićenih područja ili prirodnih vrijednosti zaštićene na temelju propisa o zaštiti prirode, šume namijenjene znanstvenim istraživanjima, nastavi, potrebama obrane RH te potrebama utvrđenim posebnim propisima i prostiru se na ukupno 19.015 ha. Šumama u državnom vlasništvu gospodari JP "Hrvatske šume", a za obavljanje poslova dijela javnih ovlasti te unapređenja gospodarenja šumama šumo posjednika Uredbom vlade Republike Hrvatske osnovana je specijalizirana javna ustanova - Šumarska savjetodavna služba.

Obzirom na visok postotak privatnih šuma ona će u šumarstvu u Istarskoj županiji imati vrlo značajnu ulogu.

Glede površine šume po stanovniku (0,5 ha), Istarska županija nalazi se u okvirima Hrvatskog prosjeka (0,51 ha) što je u odnosu na Europski prosjek (0,34 ha) pokazatelj bogatstva šumskog fonda koji ipak predstavlja značajni (iako do sada ne dovoljno prepoznat) potencijal za proizvodnju drva i proizvoda od drva, ubiranje sporednih šumskih proizvoda, uzgoj krupne divljači i razvoj turizma. Uz stručnu podršku Šumarske savjetodavne službe privatni šumoposjednici su u mogućnosti značajno poboljšati gospodarenje, odnosno dugoročno planirati uzgoj i korištenje šuma na željeni i ekonomski najisplativiji način, što bi trebalo rezultirati i *stvaranjem radnih mjesta* u sektoru šumarstva.

Obzirom na zapuštanje, odnosno zarastanje dijela poljoprivrednih površina koje postaju šuma, čime se površine šuma još uvijek povećavaju (iako najčešće ne evidentiraju) u Istarskoj županiji nema opasnosti od smanjivanja površina pod šumama.

JP "Hrvatske šume" i Šumarska savjetodavna služba trebali bi biti jamac trajne prisutnosti šumarske struke (u državnim i privatnim šumama) i provedbe mjera zaštite šuma (od požara, bolesti, štetnika...).

Osobita vrijednost šuma u IŽ kao turistički razvijenoj regiji su i velike mogućnosti korištenja njihovih općekorisnih funkcija u turizmu, odnosno agroturizmu. Prevođenje šuma panjača i šikara (koje u šumskom fondu prevladavaju) u više uzgojne oblike bi trebala biti jedna od glavnih odrednica razvoja šumarstva u IŽ.

Državna politika: važnost sektora, sustavi potpora

Zakonom o šumama (NN 140/05) regulirano je gospodarenje šumama na cijelom području RH, a IŽ spada u područje krša gdje se ono zasniva prvenstveno na korištenju njihovih *općekorisnih funkcija*.

Vlada Republike Hrvatske je 2003. godine donijela *Nacionalnu šumarsku politiku i strategiju* (NN 120/03) čiji je opći cilj povećati doprinos nacionalnom gospodarstvu održivim gospodarenjem, korištenjem i sveobuhvatnom zaštitom šumskih resursa i bioraznolikosti, primjenjujući rezultate istraživanja, poštivanje međunarodnih normi i rezolucija i uvažavajući prava lokalne zajednice.

Usklađivanje zakonske regulative u sektoru šumarstva sa EU rezultiralo je, među ostalim, osnivanjem *Šumarske savjetodavne službe* i otvaranjem *moćnosti korištenja sredstava naknade* za korištenje općekorisnih funkcija šuma.

Ta sredstva trebaju se rasporediti šumoposjednicima razmjerno udjelu u površini šuma i šumskih zemljišta u skladu sa šumskogospodarskim planovima.

Iz sredstava naknade općekorisnih funkcija šuma financiraju se:

- radovi biološke obnove šuma
- radovi zaštite šuma
- radovi gospodarenja šumama na kršu
- radovi na sanaciji i obnovi sastojina ugroženih sušenjem i drugim nepogodama, izgradnja šumskih prometnica, ostali radovi prijeko potrebni za očuvanje i unaprjeđenje općekorisne funkcije šume
- radove sjemenarske i rasadničarske djelatnosti u šumarstvu
- znanstveni radovi iz područja šumarstva
- troškovi izrade, obnove i revizije programa gospodarenja šumoposjednika

Nužnost usklađivanja sa EU standardima rezultirala je i zakonskim odredbama prema kojima šumarske radove mogu izvoditi isključivo za te poslove registrirani i licencirani izvođači. To za Istarsku županiju, obzirom na početak gospodarenja privatnim šumama u skladu sa zakonom s jedne, i značajni udio privatnih šuma s druge strane, stvara prostor za stvaranje radnih mjesta u šumarskom sektoru.

Od niza ovlasti i djelatnosti Šumarske savjetodavne službe, koje ujedno pokazuju sustav i način potpore šumarskom sektoru, treba naglasiti slijedeće:

- vođenje evidencije o šumama šumoposjednika;
- predlaganje smjernica gospodarenja i praćenje provedbe programa gospodarenja šumoposjednika;
- organiziranje i pripremanje šumoposjednika za korištenje sredstava iz međunarodnih fondova namijenjenih razvoju šumarstva i ruralnom razvitku;
- davanje savjeta o gospodarenju šumama, te organiziranje stručnih edukacija, radionica i seminara iz područja šumarstva za šumoposjednike;
- planiranje korištenja i vođenje postupka ostvarivanja prava na sredstva iz naknade za korištenje općekorisnih funkcija šuma za izvršene radove u šumama šumoposjednika;
- na zahtjev šumoposjednika organiziranje prodaje njihovih šumskih proizvoda;
- za šumoposjednike organiziranje izvođenja šumarskih radova putem licenciranih izvođača, ako ih šumoposjednik sam ne obavlja;
- organiziranje osposobljavanja šumoposjednika za izvođenje jednostavnijih šumarskih radova

8.6. Lovstvo

Opis trenutne situacije

Lovstvo je zakonski regulirano Zakonom o lovstvu (NN 140/05) i njegovim podzakonskim aktima. Zakon uređuje gospodarenje lovištem i divljači, što obuhvaća uzgoj, zaštitu, lov i korištenje divljači i njezinih dijelova, a ti poslovi imaju gospodarsku, turističku i rekreativnu funkciju te funkciju zaštite i očuvanja biološke i ekološke ravnoteže prirodnih staništa, divljači i divlje faune i flore.

U Istarskoj županiji je ustanovljeno 8 državnih na ukupno 18.350 ha i 38 zajedničkih lovišta na ukupno 260 972 ha. Sa tri državna lovišta gospodare privatni lovozakupnici, jednim JP "Hrvatske šume", a sa preostalih pet lovačka društva sa područja gdje su lovišta ustanovljena. Svim zajedničkim lovištima gospodare lovačka društva/udruge koja djeluju na području gdje su lovišta ustanovljena. Lovačka društva udružena su u Lovački savez Istarske županije koji ima oko 4.000 članova.

Glavne i najznačajnije vrste divljači u Istarskoj županiji (kojima se gospodari, lovno se koriste ili samo obitavaju) jesu:

Krupna divljač - jelen obični, jelen lopatar, srna, divlja svinja, smeđi medvjed

Sitna divljač - zec, fazan, trčka, jarebica kamenjarka - grivna, šljuka bena, golub grivnjaš, patka gluhara

Ukupni prihod od lovnog turizma koji se ostvaruje u Istarskoj županiji iznosi oko 17 milijuna kuna godišnje, računajući pored prihoda od prodaje odstrjela divljači, i ukupnu ostalu potrošnju i davanja stranih lovaca. Najveći udio u turističkom odstrjelu otpada na pernatu divljač, a od toga preko 90 % otpada na šljuku.

Potencijali i mogućnosti uzgoja i turističkog odstrjela krupne divljači su vrlo slabo iskorišteni, kao i mogućnost proizvodnje mesa divljači koje je u Istarskoj županiji vrlo traženo i cijenjeno.

Problemi

Nameće se zaključak da je jedan od glavnih problema Hrvatskog lovstva uopće, gledajući njegov razvoj u proteklih 10 godina i probleme koje iznose lovozakupnici generalni nedostatak znanja ili pak nepoznavanje načina (na svim razinama) na koji bi se značaj, potencijali i problemi lovstva, obzirom na njegovu *specifičnost*, najprije na državnoj razini trebali cjelovito i realno sagledati i proanalizirati, te zatim smjestiti u realne zakonske okvire koji garantiraju jednostavnu provedbu u praksi, i na kraju, omogućuju razvitak lovstva i lovnog turizma.

U lovstvu prevladavaju kadrovi šumarske struke, a znatno manje su zastupljeni kadrovi veterinarske, agronomske i naročito biološke struke, što nije slučaj u većini zemalja EU. Poteškoću predstavlja neprepoznavanje značaja lovstva od strane diplomiranih biologa-ekologa što, uz njihovu aktivno uključivanje u niz programa zaštite vrsta i staništa nerijetko rezultira nepotrebnim sukobima na relaciji zaštita prirode - lovstvo.

Sve navedeno u praksi generira niz poteškoća u gospodarenju lovištima. Dodatne probleme stvaraju u praksi teško provedive odredbe zakona o veterinarstvu ili njihovo nejasno tumačenje, kao i pojedine odredbe zakona o oružju što rezultira opravdanim

negodovanjem lovozakupnika, jer sve izravno negativno utječe na gospodarenje lovištima odnosno gotovo potpuno onemogućava ostvarivanje prave gospodarske funkcije lovstva.

Konačno, divljač kao dobro od osobitog interesa za Republiku Hrvatsku, koje ima njenu osobitu zaštitu prema odredbi Zakona o lovstvu, se ne štiti aktivnim, neposrednim i od lovo zakupnika neovisnim nadzorom od strane države ili županije.

Navedeni problemi su danas malo bolje prepoznati na gotovo svim razinama što ukazuje da će u bliskoj budućnosti bar dio biti kvalitetno riješeni, a svi se reflektiraju i na području Istarske županije.

U Istarskoj županiji valja istaći slijedeće probleme:

- dio lovačkih društava se sve teže nosi sa nizom zahtjevnih, složenih i ponekad u praksi neprovedivih ili nepotrebnih odredbi zakona o lovstvu, veterinarstvu i oružju
- prihod koji se ostvaruje od lovnog turizma najviše otpada na odstrel šljuke (u koju se u smislu uzgoja praktički ništa ne ulaže-selica koja dolazi zimi) a on je ograničen zakonom i, danas sve više nepredvidivošću njene brojnosti i dolaska koji ovise o vremenskim i klimatskim uvjetima
- agroekosustav koji je nekada bio idealno stanište sitne divljači, posebno zeca i jarebice, danas više ne postoji (zapuštanje malih obradivih površina, pesticidi...) i ne daje prirodno uzgojenu divljač u dovoljnim količinama
- veliki potencijal i mogućnost uzgoja i racionalnog korištenja krupne divljači (srna, divlja svinja, jelen), iako bitno ograničen zakonom, nije dovoljno prepoznat (osim u iznimnim slučajevima)
- tradicionalni načini lova koji zadovoljavaju sve članove lovačkih udruga, a načinom lova ili neselektivnim odstrelom štete populaciji divljači često imaju za posljedicu poteškoće u gospodarenju i problematičnu provedbu lovno gospodarskih osnova
- štete od divljači, prvenstveno krupne divljači u cestovnom prometu stvaraju velike probleme lovo zakupnicima kroz povećane iznose za obavezno osiguranje (za štetu koju počinu divljač odgovoran je lovo zakupnik)
- nema zakonske mogućnosti podzakupa cijelog ni dijela lovišta, što onemogućuje smanjivanje troškova gospodarenja malim lovištima (koja graniče) njihovim okrupnjivanjem kroz jednog lovo zakupnika koji preuzima sva prava i obveze
- nije prepoznato domaće tržište, unutar županije, na kojem je moguće po tržišnim cijenama prodati odstrjel i meso praktički sve raspoložive krupne divljači i dio sitne
- zakonska nemogućnost aktivnog gospodarenja redovitim odstrelom i lovom problematičnih vrsta divljači (lisica, divlja svinja, srna...) u područjima 300 metara od naseljenih mjesta (osim u iznimnim slučajevima)

Uzimajući u obzir da će barem većina zakonskih ograničenja i poteškoća kojima su opterećeni lovo zakupnici biti u narednih desetak godina riješeni, lovstvo u Istri može izravno osigurati oko 100 radnih mjesta iskorištavajući sve komparativne prednosti koje nudi prostor Istarske županije uz bezuvjetno prilagođavanje lovo zakupnika stanju i suvremenim tendencijama u lovstvu.

Pojednostavljenje i poboljšanje zakonske regulative bez korjenitih promjena u gospodarenju i planiranju razvitka lovstva od strane lovo zakupnika biti će nedovoljno za pozitivni pomak u njegovom razvitku.

8.7. Ribarstvo

Ocjena stanja

Istarska županija je poznati ribarski kraj, sa dugom tradicijom ribarstva i uzgoja i na njene obale se uslijed povoljnih klimatskih, geomorfoloških i bioloških uvjeta, nastavlja područje vrlo bogato ribom. Poznati su ribolovni tereni, kako za gospodarski, tako i za rekreacijski i športski ribolov. Ustrojem Uprave ribarstva ustrojena je i Područna jedinica Uprave ribarstva sa sjedištem u Puli, koja se bavi upravnim i stručnim poslovima iz područja ribarstva. Od prije dvije godine uspostavljen je i odjel ribarstva u okviru Hrvatskog zavoda za poljoprivrednu savjetodavnu službu.

U posljednje tri godine ukupni ulov stalno raste. Ulov je u 2005. godini iznosio oko 5.000 tona. Najzastupljenije vrste u ulovu su srdela, inćun, trlja, muzgavci i list.

U Puli, Rovinju, Umagu i Poreču je koncentrirano 70,38 % plovila. Od ukupnog broja plovila njih 73,11 % je duljine manje od 10 metara a 26,89 % je preko 10 metara duljine.

Ribolovna flota u Istarskoj županiji broji 1.057 ribarskih plovila, što je najveći broj plovila u odnosu na ostale županije. S obzirom na tip plovila u istarskoj županiji ima 8,98 % koća, 2,64% plivarica i 88,36 % višenamjenskih. Prosječna tonaža ribarskih plovila je 5,73 GT plovila a prosječna snage 62,68 KW i tijekom posljednjih godina je stabilna.

Prema evidenciji o broju i veličini plovila u gospodarskom ribolovu kao plivarice registrirano je ukupno 28 brodova (< 10 m- 5; 10-15 m 9; > 15 m 14). Kao koće registrirano je 95 brodova (< 10 m 15; 10-15 m 32; > 15 m 48).

U ovom trenutku istarski ribari po metodologiji iz Studije izvodljivosti izgradnje dijela ribarske infrastrukture sukladno pravnoj stečevini EU 1- imaju potrebu kod brodice manjih od 10 metara za 2360 m obale za iskrcaj. Kod ovih brodice je pretpostavka iskrcaja na mjestu veza. Kod koća i višenamjenskih plovila od 10-15 metara duljine potrebe su za 1380 m obale za iskrcaj koja dijelom može uključivati i vez. Kao posljednja kategorija javljaju se brodovi veći od 15 metara kod kojih je ovisno o uređenosti obale i dubina uz obalu potrebno između 960 -1770 m obale za iskrcaj. Ovaj vid iskrcaja vezan uz plivarice odvija se najvećim dijelom u Plominu, Puli, Rovinju, a manjim dijelom u Ližnjanu i Vrsaru. U ovaj dio dijelom je uključena i migratorna flota. Većim dijelom obala je nedefinirana , nestalna i valja istaći da u dobrom dijelu, sadržajno ili organizacijski, ne udovoljava EU standardima za obavljanje iskrcaja te ju je potrebno definirati i privesti standardizaciji. Standardizacija znači u svjetlu usklađivanja definiranje većih «ribarskih luka» sa svim popratnim sadržajima suprastrukture u okviru luka otvorenih za javni promet koja će biti sukladna EU propisima kao i stalno definirana mjesta u tradicionalno manjim ribarskim mjestima.

Istarska županija donijela je popis potencijalnih 18 iskrcajnih mjesta no potrebno je spomenuti da ih je potrebno revidirati na osnovu stvarnog broja brodova u određenom području i potreba za iskrcaj sukladno i standardima za iskrcaj kao i potrebnoj logistici.

Prema podacima HGK, u Istarskoj županiji u razdoblju od 1996. do 2000. za djelatnost ribarstva registrirano je 67 poslovnih subjekata. U razdoblju 200.-2006. u morskom ribarstvu je registrirano 10 poslovnih subjekata te jedan poslovni subjekt za slatkovodno ribarstvo.

Prema DG Sanco¹ listi izvoznika ribe (iz ulova i uzgoja) nalazi se 15 subjekta. Prema podacima MPŠVG (stanje 01.11. 2006.), ukupno je 13 registriranih uzgajivača u 2006. godini (2 bijela riba i 11 školjkaši). Od 5 otpremnih centra i centra za pročišćavanje školjkaša samo je jedan registrirana za izvoz, ali nema dozvolu za izvoz na tržište EU.

Za djelatnost prerade ribe, prema podacima Trgovačkog suda, registrirano je u Hrvatskoj 40 tvrtki, od čega je njih 24 dostavilo završna izvješća za 2004. godinu (smatraju se poslovno aktivnima). Od ukupno 24 tvrtke, prema EU definiciji Malog i srednjeg poduzetništva (EU direktiva 2003/61/EC) u Istarskoj županiji registrirano je ukupno pet tvrtki (jedna je srednje velika, tri tvrtki su male te jedna tvrtka spada u mikro).

Području zapadne obale Istre (ribolovna zona A) spada u nekarakteristično kočarsko područje na Jadranu, jer su glavne vrste u ulovu sipa, muzgavaca i pišmolj, koji su uglavnom organizmi kratkog životnog vijeka te po današnjim istraživanjima još nisu ugroženi. Time se zasigurno ostvaruje mogućnost da se pravilnim gospodarenjem ribolov ovih vrsta poveća, što i nije slučaj sa nekim drugim vrstama na Jadranu. Iako kod nekih vrsta koje se love na ovim područjima, postoji opasnost od prelova, mora se napomenuti da se, uslijed ograničenog tržišta i neorganiziranog otkupa, veći broj vrsta riba i drugih morskih organizama, koji u ostalim područjima na Jadranu spadaju u gospodarski značajne vrste, ne lovi zbog nemogućnosti otkupa.

Promet ribom, danas, nije u potpunosti organiziran sukladno pojedinim normama europskih zemalja kao i pravilima u prodaji. Riba i drugi morski organizmi prodaju se većinom veletrgovcima i „ostalim kupcima“ na više registriranih i neregistriranih mjesta dok se ostali manji dio prodaje na malobrojnim ribarnicama (javne i privatne), koje se nalaze duž obale i u većim gradovima u unutrašnjosti zemlje.

U Istarskoj županiji gradi se jedna od prvih veletržnica ribom (druga na području Rijeke), pa je za pretpostaviti da će udruženi ribari iskoristiti mogućnosti koje donose ti sadržaji. No za napomenuti je da uspjeh u ovisi o povjerenju ribara i prihvaćanju novog načina prodaje ribe.

Naime, veletržnica, kao mjesto susreta ponude i potražnje, nudi odgovarajuće prostore za veći broj nezavisnih korisnika koji mogu biti trgovačke tvrtke, obrti, individualni ili združeni proizvođači koji se bave prodajom roba na veliko, skladištenjem, pripremom i preradom svježih prehrambenih proizvoda za maloprodajne dućane, restorane, cateringe, tržnice na malo i slično.

Državna politika: važnost sektora, sustavi potpora

Većina prepreka stvaranja učinkovite poljoprivrede i ribarstva već su prepoznata u nacionalnom dokumentu *Strategija poljoprivrede i ribarstva Republike Hrvatske* („Narodne novine“, br. 89/02). Temeljem smjernica iz Strategije poljoprivrede i ribarstva Republike Hrvatske, Vlada je donijela *Nacionalni program proizvodnje i potrošnje ribe u Republici Hrvatskoj*. Uspostava organiziranog sustava prodaje ribe jedna je od sastavnica tog programa, koji osim uspostave sustava organiziranog prometovanja ribom obuhvaća izgradnju i modernizaciju ribolovne flote, izgradnju ribarskih luka i pristaništa, održivi razvitak akvakulture, obrazovanje kadrova u ribarstvu i poticanje razvoja zadrugarstva. U Nacionalnom programu je predviđena uspostava iskrajnih mjesta za ribu, sabirnih

centara, otkupnih stanica za ribu, veletržnica i konačno kao najviši oblik trgovanja aukcijske ili burzovne veleprodaje.

Zakonom o trgovini („Narodne novine“ br. 11/96., 101/98., 30/99., 75/99., 76/99., 62/01., 109/01., 49/03. – pročišćeni tekst, 103/03. i 170/03.) su propisani uvjeti stavljanja roba na tržište i oblici trgovanja bilo kojim robama, pa tako i ribom i drugim vodenim organizmima.

Promet životinja i proizvodima životinjskog porijekla reguliran je *Zakonom o veterinarstvu* („Narodne novine“ br. 70/97. , 105/01. i 172/03) na način da i proizvodi ribarstva podliježu važećim propisima koji se odnose na kontrolu i nadzor u proizvodnji i prometovanju istih, prvenstveno radi zaštite zdravlja ljudi od pojave zaraznih ili nezaraznih bolesti, ali i zaštite zdravlja životinja.

Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama („Narodne novine“ br.158/03) i *Pravilnikom o uvjetima i načinu održavanja reda u lukama i na ostalim dijelovima unutrašnjih morskih voda i teritorijalnog mora Republike Hrvatske* („Narodne novine“, br. 90/05), *Uredbom o razvrstaju luka otvorenih za javni promet i luka posebne namjene* („Narodne novine“, br. 110/04) kao i u osam Naredaba („Narodne novine“, br. 37/96, 96/96, 102/96, 2/97, 5/97, 37/97, 118/97, 21/98, 36/01, 3/02, 36/03, 156/04 i 159/04) kojim se razvrstaju luke otvorene za javni promet, definirane su luke, u kojima na dijelovima operativne obale namijenjenim javnoj namjeni, mogu ribarska plovila obavljati manipulativne poslove (iskrcaj i ukrcaj, opskrba i sl.).

Proizvodi ribarstva namijenjeni ishrani ljudi podliježu propisima o hrani koji su *Zakonom o hrani* „Narodne novine“ br. 117/03, 130/03, 48/04 i 85/06) definirani kroz sam Zakon i provedbene propise donesene temeljem njega, kao i druge posebne propise koji se odnose na hranu, osobito na higijenu i zdravstvenu ispravnost hrane, a obuhvaćaju sve faze proizvodnje, prerade i distribucije hrane, kao i hrane za životinje koje proizvode hranu ili se upotrebljavaju za proizvodnju hrane.

Svi objekti primarne proizvodnje (uzgoja i ribolova) moraju biti upisani u upisnik Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva, a proizvođač mora osigurati sustavno provođenje općih i posebnih uvjeta higijene hrane sukladno provedbenim propisima. Svi ostali subjekti u poslovanju hranom životinjskog podrijetla, pa tako i ribom i drugim vodenim organizmima (prerada, skladištenje, prodaje i sl.) podliježu istim kriterijima, ali su dužni uspostaviti i provoditi sustav samokontrole higijenskih uvjeta na načelima sustava analize opasnosti i kritičnih točaka (HACCP). Nadalje, svaki subjekt u poslovanju hranom mora uspostaviti sustav evidencija i vođenja podataka o svim relevantnim fazama proizvodnje, podrijetlu hrane, dobavljačima, putovima transporta i sl., kao i voditi evidenciju iz koje je moguće identificirati ostale subjekte u poslovanju s kojima su poslovali tj. nabavljali hranu od njih ili je njima isporučili.

U RH danas ne postoji zakonom jednoznačno definirana strukturna potpora u ribarstvu, te način njezine provedbe. Strukturna politika se temelji na Zakonu o poljoprivredi (NN 66/01 i 83/02) i pripadajućim pod zakonskim aktima.

U Zakonu o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu (NN 87/02, 117/03, i 82/04) identificirane su mjere koje su dijelom u skladu s mjerama strukturne politike EU, ali je njihova provedba i način korištenja drugačije koncipiran . Ove mjere mogu se

djelomično usporediti sa mjerama koje propisuje FIFG i EFF (fondovi EU za ribarstvo). To su: Kapitalna ulaganja; Otkup povlastica; Modernizacija flote i Izgradnja veletržnica.

Ostale mjere koje su predviđene temeljem zakona RH, a koje su dijelom analogne strukturnim mjerama EU su: Inovacijske mjere i tehnička pomoć u akvakulturi; Potpore za primijenjena i razvojna istraživanja; Potpore osiguranju od mogućih šteta u ribarstvu i Plavi dizel (subvencionirani dizel za uporabu u poljoprivredi i ribarstvu.

Temeljem Zakona o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu postoje sheme koje nisu potpuno u skladu s odredbama EU, Riječ je o modelu poticanja proizvodnje po kilogramu uzgojene ribe i školjaka te po komadu riblje mlađi.

Pravo na poticaj ostvaruje se za: uzgoj autohtonih vrsta bijele morske ribe; uzgoj školjaka; proizvodnju mlađi autohtonih vrsta bijele morske ribe; uzgoj autohtonih vrsta slatkovodne ribe; ulov male plave ribe; proizvodnju ribljih proizvoda od domaćeg ulova male plave ribe i od domaćeg uzgoja slatkovodnih riba i tržišna kompenzacija.

Temeljem Zakona o ekološkoj poljoprivredi (NN 12/01) ostvaruju se poticaji ekološke proizvodnje u proizvodnji autohtonih vrsta bijele morske ribe. Model je istovjetan modelu poticaja proizvodnje, ali je za ekološku proizvodnju iznos poticaja nešto viši.

Problemi

U Istarskoj županiji nazočna je neusklađenost dimenzija optimalnog kapaciteta flote s kapacitetom namjenski uređene obale kao i sa razinom organiziranja proizvođača za nastup hrvatskog ribolova na europsko tržište.

U situaciji naglašenog sukoba interesa mnogih djelatnosti za obalnu crtu od njenog korištenja do pa sve do zaštite potrebno je hitno definirati količinu obale namijenjene za ribarstvo, kako bi svi drugi planovi vezani za tu gospodarsku grani imala smisla. U tu svrhu preporučamo koristiti načela integralnog upravljanja obalnim područjem i inaugurirati isti u svim primorskim županijama.

U Istarskoj županiji do sada je definirano 18 iskrcajnih mjesta. Što se tiče marikulture, definirana su mjesta za marikulturu, a za izgradnju iskrcajnih mjesta potrebno je na dijelu obale izgraditi otpremne i purifikacijske centre, te definirati prostore za te sadržaje. Također nisu definirane ni mjere za razvoj ribolovnog turizma.

Potrebno je istodobno organizirati edukaciju za marikulturu, te dodatno educirati i lokalne dužnosnike, s obzirom da postoje znatne mogućnosti uzgoja školjkaša. Sadašnji lokaliteti nisu dostatni da bi se opstalo, te da je potrebno povećati proizvodnju. Opstanak ribara osigurati će se jedino izgradnjom novih uzgajališta, što bi trebalo i posebno poticati.

Uzgajivači kamenica i dagnji smatraju da su prepušteni sami sebi. Procedure za dobivanje kredita su komplicirane i traju dugo, kamatne stope su previsoke, a uzgoj školjkaša je djelatnost gdje je povrat kapitala spor. Uzgajivači smatraju bespotrebnim zahtijevati da svaki uzgajivač ima depuracijski centar. Za opstanak na tržištu i osvajanje novih tržišta potrebno je osigurati kako količine, tako i kontinuitet proizvodnje. Pri tome treba povezati uzgoj i preradu, ali isto tako i skladišne kapacitete.

Rastući sektor turizma danas jedna od kategorija koja se „agresivnije“ natječe za obalni prostor s ribarstvom. Smanjenje prirodne i uporabne vrijednosti resursa u obalnom području koje uključuje ograničeni fizički prostor vodi sve učestalijem sukobu između

korisnika kao npr. između marikulture i turizma. Obalno područje jer suočeno sa sve češćim socio-ekonomskim i kulturnim problemima.

Važno je napomenuti da je sukob marikulture ili ribolova i turizma izražen samo u onim područjima koja nisu pretpostavila načelo jednakog razvoja cijele županije pojedinačnom interesnog i političkom lobiranju. Unatoč pojedinim isključivim pristupima sve češće nailazimo na modele suživota različitih interesa što pretpostavlja porast odgovornog obavljanja tih djelatnosti i uspostavi suradnje na tragu mogućeg suživota.

Kvaliteta okoliša je temeljni uvjet kvalitetnog turizma i ribarstva. Obzirom da su obje djelatnosti «samo-zagađujuće» te povećani intenzitet svake od tih djelatnosti smanjuje njihovu efikasnost. Osim načina kako ove djelatnosti utječu same na sebe one imaju potencijal međusobnog nepoželjnog utjecaja. Razina neprihvatljivog odnosno prihvatljivog utjecaja se određuje intenzitetom djelatnosti, lociranjem i načinom gospodarenja svake od navedenih djelatnosti.

9. Snage, slabosti, mogućnosti i opasnosti za razvoj ruralnih područja

Velika raznolikost Istarske županije što se tiče prirodnih, socijalnih, ekonomskih i kulturnih značajki velikim je dijelom nastala zbog učinka četiri skupine čimbenika koji danas određuju razvojni proces ruralnih područja:

-Prirodni potencijal regije (klimatski i hidrološki uvjeti, kvaliteta tla, šuma, vodnih resursa, podjela naselja, itd.);

-Povijesni i socijalni faktori – tradicija regije, posljedice promjene političkih sustava (migracije, druženje različitih kultura, politička svijest i sudjelovanje u procesu donošenja odluka, lobiranje, organizacija lokalne zajednice), dob i obrazovna struktura stanovništva (postotak starih ljudi koji nisu skloni promjenama u usporedbi s mladim poduzetnicima), svijest o kulturnom nasljeđu i tradicionalnim vrijednostima;

-Ekonomski faktori –udaljenost do tržišta, naročito većih gradskih centara, struktura i organizacija lokalnog tržišta, pristup osnovnoj infrastrukturi, financijska snaga lokalnog proračuna, ekonomska učinkovitost tvrtki, poduzetništvo, itd.;

-Institucionalni faktori – zakoni i propisi njihovo provođenje, stupanj lokalnog sudjelovanja u donošenju odluka, učinkovitost administracije, itd.

Analiza Snage, slabosti, mogućnosti i opasnosti za razvoj ruralnih područja se temelji na prikupljenim i analiziranim podacima, kao i na stručnim i razvojnim dokumentima koji su dobiveni na uvid. Uz to, korištena su i ekspertna mišljenja autora koji već duži niz godina djeluju na istraživanom području. Ova je analiza polazište za određivanje prioriteta za ostvarenje ciljeva plana, unutar kojih su određene odgovarajuće provedbene mjere.

9.1. Rezultati analize Istarske županije

Snaga (+)	Slabosti (-)
<p>GEOSTRATEŠKI I PROMETNI POLOŽAJ (pitanje utjecaja)</p> <ul style="list-style-type: none"> -povoljan zemljopisan i geopolitički položaj -relativno dobra avionska povezanost s Europom i Svijetom -redovne brodske linije s Republikom Italijom -Blizina tržišta Slovenija, Italija <p>PRIRODNI RESURSI</p> <ul style="list-style-type: none"> -bogati i raznoliki prirodni resursi (razvedena obala) -prostorna i biološka raznolikost -povoljni klimatski uvjeti za razvoj poljoprivredne proizvodnje (voćarstvo, vinogradarstvo, ribarstvo, pčelarstvo, ovčarstvo, peradarstvo, povrčarstvo i dr.) -vodni resursi <p>LJUDSKI RESURSI</p> <ul style="list-style-type: none"> -Ljudski potencijali – iskusna radna snaga u određenim područjima (poljoprivreda, turizam, ribarstvo, pomorstvo) -postojanje motivacije za pozitivne promjene stanja u Županiji -nazočnost mlađe obrazovane populacije <p>GOSPODARSKI RESURSI</p> <ul style="list-style-type: none"> -postojeće i planirane poduzetničke zone -mogućnost razvoja poljoprivrede, obrtništva i poduzetništva u službi turizma -pozitivna klima za osnivanje poduzetničkih centara -inicijativa osnivanja zadruga -programi kreditiranja poduzetnika -postojanje turističkih zajednica <p>INFRASTRUKTURA</p> <ul style="list-style-type: none"> -postojanje osnovne infrastrukturne mreže (ceste, plovni putovi, međunarodna pomorska luka međunarodna zračna luka, željezničke postaje, mostovi, vodovodi, elektroenergija, telekomunikacije ...) <p>OBRAZOVNE USTANOVE</p> <ul style="list-style-type: none"> -dostatan broj osnovnih i srednjih škola -Sveučilište u Puli -mogućnost dopunskog obrazovanja u županijskom centru <p>TURISTIČKI I SPORTSKO</p> <p>REKREATIVNI UVJETI</p> <ul style="list-style-type: none"> -postojanje uvjeta za razvoj različitih vidova turizma (lovni, ribolovni, robinzonski, rekreativni, seoski, vjerski, tematski i dr.) -veliki broj hotela, smještajnih objekata i raznovrsna ugostiteljska ponuda -sportski tereni <p>KULTURNE USTANOVE</p> <ul style="list-style-type: none"> -veliki broj objekata kulturološkog značaja (muzeji, kazališta, akvarij, kino-dvorane, koncertni prostori i dr.) -sakralni objekti - povijesni i kulturni spomenici <p>TRADICIJA I POVIJESNO NASLJEĐE</p> <ul style="list-style-type: none"> -prirodna i kulturna baština, - turističke atrakтивности, lokaliteti, građevine, prirodne znamenitosti -marikultura, ribarstvo, ekološka proizvodnja -tradicija obrta, poljoprivrede, turizma i pomorstva -njegovanje tradicijskih vrijednosti, lokalne kulture i običaja -kulturne, sportske i vjerske manifestacije 	<p>NEDOVOLJNO EFIKASNA LOKALNA UPRAVA I SAMOUPRAVA</p> <ul style="list-style-type: none"> -nedostatna informatiziranost -sporo provođenje razvojnih planova i programa -nedovoljno kvalitetna razmjena informacija -sporo donošenje strateških odluka i provođenja ključnih aktivnosti (neriješeni imovinsko-pravni odnosi, evidencija i upravljanje javnom imovinom) <p>NEDOVOLJNO IZRAŽENA POZITIVNA PODUZETNIČKA KLIMA</p> <ul style="list-style-type: none"> -kapilarna nerazvedenost vodovoda (poglavito za potrebe poljoprivrede) -orijentacija na samo jednu granu ekonomskog razvoja (turizam) -nedovoljna zaštita okoliša (onečišćenje izvora vode, sustav odvodnje i zbrinjavanje otpada) -nejednako razvijena infrastruktura u svim dijelovima Županije -velika razlika vrijednosti zemljišta i objekata unutar Županije -troma administracija u svezi iniciranja i razvoja poduzetništva -pretpostavke za razvoja suvremene poljoprivrede (nepostojanje detaljnih planova uređenja i sveukupnih baza podataka, -edukacija u područje ekološke proizvodnje -slaba povezanost prerade s turizmom i trgovinom -nedovoljan broj visoko kategoriziranih hotelskih kapaciteta -nezadovoljavajuća vanpansionska ponuda -nedovoljna medijska podrška pozitivnim primjerima, idejama i rezultatima -manjak suvremenih poslovnih ideja i programa <p>NEADEKVATNO UPRAVLJANJE LJUDSKIM RESURSIMA</p> <ul style="list-style-type: none"> -nedovoljna educiranost (kapilarna područja, neusklađenost školskog sustava s potrebama gospodarstva, -nedovoljna svijest o potencijalu civilnog sektora i socijalnom poduzetništvu, -nepravovremena informiranost gospodarskih aktera o standardima privređivanja u EU i pristupu EU fondovima) -manjak menadžerskih i pojedinih specifičnih znanja -nedostatno ulaganje u razvoj kadrova

Mogućnosti (++)	Opasnosti (--)
<p>INSTITUCIONALNE REFORME</p> <ul style="list-style-type: none"> -potenciranje raznih reformi u RH povećava šanse za lokalne promjene -proces decentralizacije može omogućiti veći djelokrug i odgovornost lokalne uprave i samouprave – nedostaje odgovarajuća fiskalna decentralizacija -uključivanje u programe SAPARD-IPARD -postojanje Nacionalne strategije regionalnog razvoja -Strategija razvoja ribarstva Hrvatske -ekološka proizvodnja, proizvodnja ljekovitog i aromatičnog bilja i proizvoda <p>TRANSFERI ZNANJA I TEHNOLOGIJA</p> <ul style="list-style-type: none"> -Sveučilišni centar – programi -Modernizacija obrazovnog sustava i njegova prilagodba sustava u EU (Bolonjska deklaracija) -Razvoj telekomunikacijske infrastrukture i Interneta <p>DOMAĆA I STRANA POTICANJA PODUZETNIŠTVA</p> <ul style="list-style-type: none"> -postojanje Nacionalne strategije razvoja malog i srednjeg poduzetništva -nacionalni sustav poticanja poduzetništva -državni fondovi potpore -pretpristupni fondovi -dovršenje procesa privatizacije državnog zemljišta -ribarstvo -poljodjelstvo -obnova tradicionalnog obrta -program razvoja turizma i spremnost države na financijske potpore -Istarski ipilon <p>POZITIVNI PROCESI U OKRUŽENJU</p> <ul style="list-style-type: none"> politička i ekonomska stabilnost -uspostavljanje bilateralne i multilateralne suradnje sa zemljama u okruženju -luke za javni promet i luke nautičkog turizma -ulazak u EU- pretpristupni fondovi (SAPARD; IPARD i dr.) -gestrateški položaj IŽ - jačanje nevladinog sektora – izgradnja institucija 	<p>KLIMA I POLOŽAJ</p> <ul style="list-style-type: none"> -izloženost elementarnim nepogodama (požari – visoke ljetne temperature, bura – vjetrovi, ljetni pljuskovi) -neriješen sustav navodnjavanja <p>GLOBALIZACIJA</p> <ul style="list-style-type: none"> -razaranje podmorja i narušavanje eko-sustava -rasprodaja javne imovine -prijevoz opasnih tereta (morem i kopnom) -pritisak strane konkurencije na nespremne domaće proizvođače <p>MIGRACIJE</p> <ul style="list-style-type: none"> -depopulacija unutrašnjosti Istre -emigracija mladih i obrazovanih <p>NEPOVOLJNO POSLOVNO OKRUŽENJE</p> <ul style="list-style-type: none"> -loša privatizacija -nedovoljna istraživanja bioloških potencijala -neusklađenost katastra s evidencijom u ZK -nedovoljni poduzetnički poticaji, financijski izvori <p>SKUPA I NEEFIKASNA DRŽAVA</p> <ul style="list-style-type: none"> -slaba organizacija i neefikasnost državne uprave -visoka razina korupcije -neadekvatno i neefikasno sudstvo -pravna nesigurnost -visoke kamatne stope -nema zaštite vlastitog proizvoda uz potpunu liberalizaciju uvoza – nekontrolirani uvoz stimuliran mjerama fiskalne i monetarne politike -nedostatak efikasnih mjera za povećanje izvoza -nedovoljno poticanje stvaranja brand-a

9.2. Rezultati analize poljoprivrede

Rezultati analize za biljnu proizvodnju

ŽITARICE			
Snaga (+)	Slabosti (-)	Mogućnosti (++)	Opasnosti (--)
<p>-Vrlo dobra plodnost poljoprivrednih tala</p> <p>-Iskustva poljoprivrednika u bavljenju ratarskom proizvodnjom</p> <p>-Prirodni uvjeti kao agroekološki kapaciteti</p> <p>-Povećanja prinosa i rentabilnosti proizvodnje</p>	<p>-Usitnjena obiteljska gospodarstva</p> <p>-Slabija opremljenost gospodarstava (mekhanizacija, oprema, silosi, sušare)</p> <p>-Heterogenost proizvodnje</p> <p>-Dotrajalost i zastarjelost mehanizacije i tehnologije</p> <p>-Slaba edukacija</p> <p>-Sezonska proizvodnja</p> <p>-Loša kreditna sposobnost</p>	<p>-Povećanje konkurentnosti proizvodnje</p> <p>-Približavanje procesa prerade izvoru sirovine</p> <p>-Mogućnost proizvodnje durum pšenice</p> <p>-Povezivanje u interesne zajednice</p> <p>-Povećanje kapaciteta prerade</p>	<p>-Sve više neobrađenih ratarskih površina</p> <p>-Tradicijsko naslijeđe</p> <p>-Nepovjerenje u interesne oblike udruživanja</p>

VOĆE I POVRĆE			
Snaga (+)	Slabosti (-)	Mogućnosti (++)	Opasnosti (--)
<p>-Povoljni pedološki i klimatski uvjeti</p> <p>-Stimulativne mjere agrarne politike:</p> <p>-Politika zaštitnih carina</p> <p>-Politika potpore podizanju nasada i proizvodnji povrća</p>	<p>-Mala poljoprivredna gospodarstva</p> <p>neorganiziranost u fazi prodaje</p> <p>- Nedostatak znanja i obučenosti proizvođača u korištenju novih i modernih tehnoloških rješenja</p> <p>-Nedostatna i neadekvatna tržišna infrastruktura</p>	<p>-Povećanje količine i kvalitete proizvodnje</p> <p>-Povećanje konkurentnosti domaće proizvodnje</p> <p>-Ulaganje u tržišnu infrastrukturu s ciljem stvaranja stimulativnog okruženja za domaće proizvode</p>	<p>-Pritisak uvoznih proizvoda, i usporedna liberalizacije trgovine</p> <p>-Nepovjerenje u sustave organiziranja (zadruga)- povijesno naslijeđe</p> <p>-Nastupajuće promjene pri priključenju EU nužne reforme sustava potpora</p>

MASLINARSTVO			
Snaga (+)	Slabosti (-)	Mogućnosti (++)	Opasnosti (--)
<p>-visoki državni poticaji</p> <p>-dobar teritorijalni raspored uljara</p> <p>-gospodarski važan potencijal u poljoprivrednoj proizvodnji</p> <p>-moderne uljare</p> <p>-visoka kvaliteta maslinova ulja</p> <p>-tipične autohtone sorte maslina</p> <p>-uspješan Operativni program podizanja nasada maslina</p>	<p>-nije uspostavljen katastar maslina</p> <p>-nije uspostavljen GIS</p> <p>-nedostatnost matičnog materijala autohtonih sorata u rasadnicima</p> <p>-nedovoljna edukacija maslinara i prerađivača</p> <p>-nedostatak skladišnih prostora</p> <p>-nedovoljan broj i neadekvatna opremljenost laboratorija</p> <p>-nedostatak pogona za pakiranje ulja</p> <p>-usitnjenost zemljišta</p> <p>-velik broj malih proizvođača</p> <p>-pretežito uslužna prerada</p> <p>-maslinari sami brinu o prodaji ulja</p> <p>-nedostatna povezanost primarne i sekundarne proizvodnje</p> <p>-nedovoljno praćenje i kontrola proizvoda na tržištu</p> <p>-visoka cijena maslinovog ulja</p>	<p>-poboljšanje kakvoće ulja</p> <p>-poboljšanje konkurentnosti proizvodnje</p> <p>-smanjenje cijene</p> <p>-povećanje proizvodnje</p> <p>-udruživanje proizvođača maslina</p> <p>- organiziranje proizvodnog lanca (od plantaže do tržišta)</p> <p>- uspostava učinkovitog otkupnog sustava</p> <p>- zaštita kvalitete i autohtonosti</p> <p>-uspostava registra za maslinarstvo</p>	<p>-gomilanje zaliha ulja</p> <p>-nelojalna konkurencija (jeftin uvoz)</p> <p>-otežana uspostava GIS-a zbog nesređenih zemljišnih knjiga</p> <p>-nemogućnost okrupnjavanja posjeda</p>

VINO			
Snaga (+)	Slabosti (-)	Mogućnosti (++)	Opasnosti (--)
-značajno domaće tržište vina i potrošnja kroz turizam -bogata ponuda autohtonog sortimenta vina -moguća ponuda vina putem seoskog turizma i vinskih cesta -iskustvo i tradicija proizvodnje grožđa i vina	-velik broj malih proizvođača koji zbog visokih troškova proizvodnje ne mogu konkurirati velikim proizvođačima na tržištu -korištenje dijelom zastarjele tehnologije u proizvodnji -slaba edukacija proizvođača -visoke cijene vina na tržištu	-modernizirati postojeće kapacitete vinarija -ojačati male proizvođače -povećanje konkurentnosti proizvodnje vina -smanjenje cijena troškova proizvodnje modernizacijom vinarija -obrazovanje potrošača -povećanje zapošljavanja	-veliki broj malih proizvođača koji su slabo tehnološki opremljeni -stvaranje velikih zaliha vina -porast uvoza jeftinijih vina iste kvalitete u odnosu na izvoz vina -vina nisu cjenovno konkurentna na vanjskom tržištu

Rezultati analize za stočarsku proizvodnju

Svinjsko meso			
Snaga (+)	Slabosti (-)	Mogućnosti (++)	Opasnosti (--)
-komplementarnost s ratarstvom -meso je proizvod koji može postići visoku cijenu, što utječe na povećanje prihoda -tradicionalna proizvodnja mesa i preradevina (istarski pršut, kobasica i zarebnjak, sušena plečka, panceta, špek,	-nepovoljna struktura gospodarstava (nedostatak ekonomije obujma) i nedovoljna specijalizacija -slaba tehnološka učinkovitost (zbog strukture gospodarstava i načina uzgoja) -klaonice koje ne udovoljavaju zdravstveno-higijenskim uvjetima sigurnosti hrane -mali broj klaonica je u praksu uveo HACCP -nedovoljna povezanost između proizvođača, prerađivača i trgovaca -nedovoljno kvalitetna genetska osnovica -neodgovarajući proizvodni sustavi glede okolišnih i uvjeta dobrobiti životinja	-povećanje proizvedenih količina i poboljšanje kakvoće, -povećanje potrošnje svinjskog mesa u idućem razdoblju -mogućnost prerade svinjskog mesa u prepoznatljive tradicionalne proizvode koji postižu veću cijenu na domaćem i inozemnom tržištu -poboljšanje organizacije proizvodnog procesa -poboljšanje odnosa između proizvođača, prerađivača i trgovaca -značajna proizvodnja žitarica - velik potencijal za proizvodnju koncentrata stočne hrane	-subvencionirani i ponekad ilegalni uvoz svinjetine koja se prodaje po niskoj cijeni ili cijeni nižoj od troškova proizvodnje u RH. -pojava bolesti koje mogu utjecati na domaću potrošnju i izvoz -mala gospodarstva -stalno kolebanje odnosa cijena svinja i uvjeta poslovanja proizvođača, prerađivača i organizacija prometa -nerazvijeno tržište zemljištem

Goveđe meso			
Snaga (+)	Slabosti (-)	Mogućnosti (++)	Opasnosti (--)
-velika neiskorištena površina namijenjena stoci (livade i pašnjaci) - kapaciteti na gospodarstvima za tov -Komplementarnost s ratarstvom -Meso je proizvod koji može postići visoku cijenu - Meso istarskog goveda	-nepovoljna struktura gospodarstava (nedostatak ekonomije obujma) i nedovoljna specijalizacija -kratki proizvodni ciklus intenzivnog tova koji rezultira klanjem životinja kod nižih završnih težina -slaba tehnološka učinkovitost (zbog strukture gospodarstava i načina uzgoja) -nedovoljna upotreba svježe trave kroz ispašu i loša kakvoća zimske hrane (sijena) -nerazvijeno tržište zemljištem -veliki broj klaonica koje ne udovoljavaju zdravstveno-higijenskim uvjetima sigurnosti hrane -mali broj klaonica je u praksu uveo HACCP	-povećanje proizvedenih količina i poboljšanje kakvoće goveđih proizvoda -izvoz mesa istarskog goveda koje postiže veću cijenu na inozemnom tržištu -aktivacija neiskorištenih travnih i krmnih resursa, tj. korištenje stočne hrane koja može biti tri do četiri puta jeftinija od koncentrata -uvođenje novih proizvoda, kako bi se potrošačima ponudio širi izbor -povećanje potrošnje lokalno proizvedene govedine	-subvencionirani i ponekad ilegalni uvoz svinjetine koja se prodaje po niskoj cijeni ili cijeni nižoj od troškova proizvodnje u RH. -mala gospodarstva -nedovoljan broj teladi za tov (problem dovoljnog broja teladi -značajan broj proizvođača mlijeka koristi mliječnu pasminu goveda čija telad nije posebno pogodna za kvalitetnu proizvodnju goveđeg mesa) -pojava bolesti koje mogu utjecati na domaću potrošnju i izvoz

Proizvodnja mlijeka			
Snaga (+)	Slabosti (-)	Mogućnosti (++)	Opasnosti (--)
<p>- najznačajnija stočarska grana i jedna od najvažnijih grana poljoprivrede</p> <p>- iskusni poljoprivrednici</p> <p>- raspolaganje s dostatnim količinama hrane za proizvodnju</p> <p>- postojeće državne potpore pomažu razvoju ove grane</p> <p>- preferiranje domaćih mliječnih proizvoda od strane kupaca</p> <p>- prepoznatljivost regionalnih proizvoda (istarski sir)</p> <p>- dostupna radna snaga</p>	<p>- male proizvodne jedinice i rascjepkana gospodarstva niska razina proizvodnje po kravi i farmi (kvantitetom i kvalitetom)</p> <p>- niska razina konkurentnosti na otvorenom tržištu</p> <p>- nepotpuno udovoljavanje uvjetima očuvanja okoliša</p> <p>- niži higijensko zdravstveni uvjeti proizvodnje</p> <p>- nedostatni uvjeti za osiguranje dobrobiti životinja</p> <p>- niska razina obrazovanja farmera (u proizvodnji i u upravljanju)</p>	<p>- restrukturiranje sektora uspostavom novih proizvodnih jedinica-farmi, adaptacija i rekonstrukcija postojećih farmi i modernizacija mljekara</p> <p>- mogućnost udovoljavanja ekološkim uvjetima proizvodnje, higijensko zdravstvenim uvjetima i uvjetima dobrobiti životinja</p> <p>- postizanje više razine proizvodnje i konkurentnosti na tržištu</p> <p>- potencijalno mali troškovi za povećanje količine i kvalitete</p>	<p>- smanjenje cijene mlijeka na svjetskom tržištu</p> <p>- nekonkurentnost proizvođača s malim proizvodnim jedinicama</p> <p>- potreba za okrupnjavanjem zemljišnih parcela</p> <p>- manji broj teladi za tov zbog smanjenja broja krava</p> <p>- nedostatna proizvodna kvota za mlijeko</p> <p>- kod dijela proizvođača nezadovoljavanje ekološkim uvjetima proizvodnje, uvjetima kakvoće mlijeka i dobrobiti životinja</p>

Perad i jaja			
Snaga (+)	Slabosti (-)	Mogućnosti (++)	Opasnosti (--)
<p>- značajan izvor kvalitetne i jeftine hrane za ljude</p> <p>- organizirana na industrijski način gdje se ostvaruju visoki proizvodni rezultati</p> <p>- raspolaganje s dostatnim količinama hrane za proizvodnju</p> <p>- proizvodnja istarskog purana</p>	<p>- nepotpuno udovoljavanje uvjetima očuvanja okoliša</p> <p>- nedostatni uvjeti za osiguranje dobrobiti životinja</p> <p>- niži higijensko zdravstveni uvjeti proizvodnje za tržište</p>	<p>- uspostava novih proizvodnih jedinica-farmi - restrukturiranje sektora uz adaptaciju i rekonstrukciju postojećih farmi</p> <p>- mogućnost udovoljavanja ekološkim uvjetima proizvodnje, higijensko zdravstvenim uvjetima i uvjetima dobrobiti životinja</p> <p>- postizanje više razine proizvodnje i konkurentnosti na tržištu</p>	<p>- smanjenje cijene jaja na svjetskom tržištu</p> <p>- nekonkurentnost proizvođača s malim proizvodnim jedinicama</p> <p>- neudovoljavanje ekološkim uvjetima proizvodnje i dobrobiti životinja kod malih proizvođača</p>

9.3. Rezultati analize ekološke proizvodnje

Snaga (+)	Slabosti (-)
<ul style="list-style-type: none"> -Pogodni prirodni uvjeti (tla, klima,vode) -Entuzijazam pojedinaca–motivacija proizvođača -Relativno dobro sačuvani prirodni biotopi i biocenoze te bogata biološka raznovrsnost -Pravni okvir – uređen, odjel u MPŠVG -Rast brige o zdravlju i prehrani(anti-GMO) -Velike nezagađene površine(livade,pašnjaci, šume, oranice,otoci,kraška područja i dr.) -Ekstenzivna-tradicionalna seoska proizvodnja pogodna za brži prijelaz na ekološku -Visoka nezaposlenost u ruralnim područjima,mogućnost brzog uključivanja u proizvodnju -Nema ograničenja (kvota) za EU tržište, a postoji veliki interes kupaca –uvoznika -Udruga proizvođača i potrošača (EKOP) -Međusektorska suradnja lokalne uprave i civilnog društva (BIO ISTR) -Studija razvoja ekološke proizvodnje (Institut za poljoprivredu i turizam), -Prva GMO-free županija (Poglavarstvo i Skupština Istarske županije) 	<ul style="list-style-type: none"> -Katastar – nesređeni odnosi, uvjeti zakupa -Nedostatak fondova za ove djelatnosti -Visoki trošak prijelaza – mali prinosi -Previsoka cijena eko-proizvoda -Nema formalne izobrazbe proizvođača niti obučeni službenika državne HZSSP -Slabo znanje-svijest proizvođača i potrošača o vrijednostima prirode, bio-raznovrsnosti, kakvoći proizvoda - zdrave prehrane -Slabo razvijeno-nepovezano domaće tržište -Nesigurni poticaji – nedosljedna politika -Rascjepkana proizvodnja – bez udruživanja -Male količine proizvoda - nema prerađivačkih kapaciteta,hladnjača i sl. -Otpor agro-biznisu -Nepovezanost resornih ministarstava (poljoprivrede, turizma, zdravstva i dr.) -Slabo uključivanje lokalnih vlasti
Mogućnosti (++)	Opasnosti (--)
<ul style="list-style-type: none"> -Razvoj ruralnih područja na konceptu održivog razvoja sukladno EU konceptima -Povećanje zapošljavanja i dohotka na selu putem diversifikacije aktivnosti i prerade -Trajnija zaštita prirode i okoliša, kulturnog nasljeđa i krajobraza ruralnih područja -Razvoj ekološke poljoprivrede (prema nacrtu FAO-MPŠVG strategije RH, 2005–najmanje10% površina do 2010.) -Povećano zapošljavanje u ruralnim i zaštićenim područjima kroz ekološku poljoprivredu i preradu, seoski i eko-turizam, tradicionalni obrt, rukotvorine, manifestacije i sl., zadržavanje mladih na tim područjima -Primjena ekološke poljoprivrede na područjima vodo zaštitnih zona (kao u EZ) -Raznovrsnost tržišta(lokalno, turizam,izvoz) -Privlačenje imućnijih gostiju sa zapada uvrštavanjem eko-jelovnika na Jadranu i šire -Interes potrošača/tržište -Fond za razvoj poljoprivrede --Ekološko zbrinjavanje otpada, ušteda energije 	<ul style="list-style-type: none"> -GMO-nekontroliranost-predstavljanje,svijest -Utjecaj agroindustrije-nepoznavanje alternativnih tehnologija, uvozni lobiji -Nedostatak eko-sjemena –selekcija vlastitog -Nedostatak eko-pripravaka za zaštitu i gnojidbu bilja, zaštitu životinja, preradu – problemi s dozvolama za uvoz ("kemijski lobi") -Sporost administracije – komunikacije, spora provedba zakona i programa na nivou MPŠVG, županija i općina -Novi veliki proizvođači «zdrave hrane» nezalnice, privučeni samo višim poticajima -Nedostatak fondova i informacija o pristupu domaćim i inozemnim fondovima(«veze») -Javna glasila – najčešće prikazivanje samo neuspješnih ili novih «potemkinovih sela» -Neznanje i stoga nezainteresiranost državnih službenika (od savjetnika do referenata) -Omalovažavanje od stručnjaka odanih «kemijskim», uvoznim i drugim lobijima

9.4. Rezultati analize ruralnog turizma

Snaga (+)	Slabosti (-)
<ul style="list-style-type: none"> -Očuvani okoliš i priroda Bogatstvo i raznolikost krajolika -Priroda, kulturno i povijesno nasljeđe -Seoski ambijent, ekološki još uvijek u ravnoteži s prirodnim zakonitostima -Prostor ruralne Istre izuzetno pogodan za razvitak svih tipova ruralnog turizma - Tradicionalno uređeni, ambijentalni smještajni kapaciteti Šumska područja s velikim potencijalom za lovni turizam 	<ul style="list-style-type: none"> - Nepostojanje posebne standardizacije, klasifikacije i označavanja seoskih domaćinstava - Nezadovoljavajući pravni okvir (Pravilnik o pružanju ugostiteljskih usluga na seljačkim domaćinstvima NN 22/96) - Nepostojanje koordinacije između nadležnih ministarstava: 4 ministarstva nadležna za pojedina pitanja u agroturizmu - Agroturizam pod nadležnošću 5 inspekcijskih službi - 10 različitih Zakona i Pravilnika reguliraju aktivnosti na agroturističkim domaćinstvima - Tretiranje agroturizama kao ugostiteljskih objekata - Gubljenje tradicionalnosti - uvjeti za uređenje agroturizma isti kao i kod klasičnih ugostiteljskih objekata - Nepostojanje zajedničkih poljoprivrednih i turističkih poticaja agroturističkoj djelatnosti - Kaos u prostornom planiranju u ruralnim područjima – vizualno zagađenje, uništavanje “sela” - Ne ambijentalna arhitektura na uštrb tradicijskom graditeljstvu - Nepostojanje poticaja za tradicionalno graditeljstvo - Nezadovoljavajuće vanjsko uređenje (neposredni okoliš) - Ograničenje infrastrukture

Mogućnosti (++)	Opasnosti (--)
<ul style="list-style-type: none"> - Izrada, usvajanje i promocija jedinstvenog vizualnog identiteta Istre - Ponuda selektivnih oblika turizma u unutrašnjosti Istre - Povećanje količine i kakvoća poljoprivrednih proizvoda koji se nude u ruralnom turizmu - Poticanje suradnje između turizma, kulturnog sektora i aktivnosti u ruralnom razvoju - Poticanje održavanja agro-ekosustava i kultiviranog krajolika - Proizvodnja tipičnih istarskih poljoprivrednih proizvoda - gastro ponuda delicijama (vino, pršut, sir, tartufi...) - sudjelovanje u seoskim radovima - pješačenja i vožnja biciklom -bavljenja ekstremnim sportovima - Poticanje i razvoj aktivnosti <i>domicilnog</i> stanovništva na <i>svim</i> područjima (kulturno-umjetničkom, povijesnom, prirodnom, sportsko-rekreativnom) - Izrada zakonskih propisa koji će omogućiti dopunsko bavljenje turističkom djelatnošću -Certifikacija turističkih proizvoda -Ulaganja u infrastrukturu 	<ul style="list-style-type: none"> -Pritisak masovnog turizma - Apartmanizacija prostora -Neizgrađen sustav gospodarenja otpadom (sakupljanje, transport i odlaganje) -Neodgovarajuća zakonska regulativa o okolišu (izostanak integracije politike zaštite i očuvanja okoliša) -Spori napredak u unapređenju ruralne infrastrukture -Nedostatak pouzdanih statističkih podataka o ruralnim područjima. -Niski stupanj organizacije ruralnog civilnog društva

9.5. Rezultati analize istarskog ribarstva

Snaga (+)	Slabosti (-)
<ul style="list-style-type: none"> - Više od 1000 godine tradicije u ribarstvu - Ribarstvo je tradicionalno važna djelatnost - Prirodni resursi povoljni za razvoj ribarstva, brodogradnja, itd) - Bogatstvo prirodnih resursa - Čisti okoliš - Dobro očuvan eko sustav - Raspoloživost autohtonih vrsta za potrebe morske akvakulture - Velika potražnja tržišta 	<ul style="list-style-type: none"> - Ribolovni napor koncentriran na unutrašnje ribolovno more; - Ribarenje u otvorenom moru je izuzetno niskog intenziteta - Ribolovna flota s lošim karakteristikama (male ribolovne jedinice); - Nedovoljno organizirani otkup ribe; - Nesiguran i nedefinirani vez; - Neorganizirana opskrba brodova uz nedostatak servisnih radionica; - Nedostatni skladišni i rashladni kapaciteti ; - Nedostatak ostalih uslužnih djelatnosti i institucija - Nedostatak kapitala - Nedostatno znanje ribara - Otpor prema međusobnom udruživanju i suradnji

Mogućnosti (++)	Opasnosti (--)
<ul style="list-style-type: none"> - Udovoljavanje visokim standardima okoliša I dobrobiti životinja - Brži razvoj ribarstva - Implementiranje dodatnih djelatnosti uz ribarstvo - Promoviranje kvalitete hrvatske ribe - Povećanje domaće potrošnje - Uzgoj autohtonih vrsta bijele morske ribe, - Uzgoj školjaka, - Organiziranje proizvođača - Izbjegavanje monopolističke i/ili špekulantske pozicije pojedinih kanala prodaje, - Osiguranje kontrole i kvalitete proizvoda koji prođu kroz veletržnicu, - Osiguranje brže i sigurnije naplate prodanih proizvoda za ribare, - Smanjenje sive ekonomije 	<ul style="list-style-type: none"> - Dulje razdoblje potrebno za promoviranje drugačijih oblika prometa i prodaje ribe - Slaba povezanost usitnjenih ribolovnih centara - Povećanje konkurentnosti na europskom tržištu - Problemi tržišta ribom (organizacijski, ekonomski, pravni i dr.), - Neuređeno tržište - Nedefiniranost prostornih planova - Neprihvatan pristup integralnog upravljanja obalnim pojasom - Nazočan monopol u trgovini ribom - Nepoznavanje uvjeta i prednosti prodaje od strane ribara

SWOT analiza marikulture

Snaga (+)	Slabosti (-)	Mogućnosti (++)	Opasnosti (--)
<ul style="list-style-type: none"> - Blizina turističkog i talijanskog tržišta - Povećana primarna produkcija daje mogućnost otvaranja velikih uzgajališta školjakaša na otvorenom moru. 	<ul style="list-style-type: none"> - Prosječno niže temperature mora smanjuju proizvodnu konkurentnost bijele ribe - Nije uspostavljen sustav upravljanja obalnim područjem 	<ul style="list-style-type: none"> - Uspostava integralnog upravljanja obalnim područjem (IUOP) 	<ul style="list-style-type: none"> - Blizina velikih rijeka u Italiji i njihov mogući utjecaj na kvalitetu mora

9.6. Rezultati analize šumarstva

Snaga (+)	Slabosti (-)
<p>- visoki stupanj bio raznolikosti zbog strukture prirodnih šuma</p> <p>-odgovarajuće stručno osoblje s dugom tradicijom u šumarstvu</p>	<p>- vlasnička usitnjenost šumskog posjeda (prosječna veličina privatnog šumskog posjeda je 1ha)</p> <p>- neriješeni vlasnički odnosi</p> <p>- sporo ekipiranje i opremanje potrebnom opremom Šumarske savjetodavne službe i njene podružnice za Istarsku županiju</p> <p>- neprepoznavanje potencijala i značaja razvoja šumarstva i gospodarenja privatnim šumama zbog tradicionalno slabe zastupljenosti šumarstva kao značajnije djelatnosti u većem dijelu ruralnog prostora Istarske županije</p> <p>- <i>poteškoće u nadzoru provedbe odredbi Zakona o šumama i ostalih zakonskih odredbi u obimu koji je stvarno potreban</i></p> <p>-šume crnike, koje se prostiru na malom i uskom obalnom i priobalnom području, su ugrožene urbanizacijom, turizmom i nizom nedozvoljenih ili nepoželjnih aktivnosti.</p> <p>-sve veća prisutnost gradnje i nedozvoljenih aktivnosti na šumskom području na cijelom prostoru županije koje, među ostalim, rezultira otežanim ili nemogućim korištenjem šuma u funkciji turizma i agroturizma (zbog vizualne degradacije, buke terenskih vozila i motocikala...)</p> <p>- razvitak turizma i turističke ponude u šumskim područjima bez prethodnog vrednovanja šumskih resursa i analize načina njihovog turističkog korištenja koji im neće štetiti</p> <p>- razvoj lovstva na neodrživim načelima i na način koji ugrožava ili može ugroziti vrijedne šumske ekosustave (vrijedne na nacionalnoj i Europskoj razini)</p>

Mogućnosti (++)	Opasnosti (--)
<p>-Razvoj turizma i korištenje šuma u socijalne i ekonomske svrhe</p> <p>-Povećanje šumskog područja na poljoprivrednom zemljištu je po strani</p> <p>-Iskorištavanje napuštenih šumskih resursa (Privatnih šuma)</p>	<p>-Šumski požari</p> <p>-Izumiranje kontinentalnih šuma</p> <p>-Smanjenje šumskog područja zbog izgradnje</p> <p>-Napuštanje privatnih šuma</p> <p>-Nedovoljno obrazovanje vlasnika privatnih šuma</p> <p>-Monopol državne tvrtke na tržištu drva</p>

10. STRATEŠKI PROGRAM RAZVOJA

10.1. Misija vizija razvoja ruralnih područja Istarske županije

Temeljeno na zaključcima provedenih analiza i ocjenama radnih skupina definirana je misija te dvije razvojne vizije ruralnog razvoja Istarske županije (2008-2013).

Misija

Poticati i osigurati održivi ruralni razvoj Istarske županije koji se temelji na očuvanju i razvoju okolišnog, ljudskog, socijalnog i stvaralačkog/proizvodnog kapitala radi poboljšanja uvjeta za cjeloviti razvoj i kvalitetan život u ruralnim područjima Istarske županije.
Zadovoljstvo i kvaliteta života lokalnog stanovništva, održivi razvoj županije uz ekološke smjernice, kao i pokretanje gospodarskih aktivnosti.

Suvremene teorije i praksa polaze od potrebe integralnog ruralnog razvitka, koji podrazumijeva sveobuhvatni gospodarski, socijalni i kulturni napredak seoskog prostora i zajednice koja tu živi, uključujući i unapređenje prirodnog okoliša. Radi toga, ruralni razvoj Istarske županije treba temeljiti na dobroj europskoj praksi i LEADER pristupu, a to su:

- Pristup temeljen na osobitostima područja - ruralna područja su slična, ali opet, svako ima svoje posebnosti; njih treba uzeti u obzir prilikom planiranja budućnosti, jer su one temelj kvalitetnog razvoja svakog pojedinog područja.
- Pokretanje zajednica koje kasne u uključivanju u razvojne procese - ima zajednica kojima treba podrška kako bi se uključile u razvojne procese. Vjerujemo da takve zajednice ne smiju biti ostavljene po strani i prepuštene tijeku vremena, već ih treba prepoznati i posvetiti im posebnu pažnju radi njihovog pravovremenog uključivanja.
- Pristup odozdo prema gore - bez uključivanja javnosti, današnji razvoj nije moguć. Zato je potrebno široko uključivanje svih raspoloživih snaga u lokalnim zajednicama kako bi se bogatstvom ideja i mogućih rješenja postigao što kvalitetniji razvoj.
- Razvoj lokalnih partnerstva u pristupima i djelovanju - u današnje vrijeme, usitnjene inicijative često su unaprijed osuđene na propast, nedostaje im snaga, uvjerljivost i povjerenje. Stoga je razvoj partnerskih odnosa i kulture suradnje od iznimne važnosti.
- Umrežavanje i suradnja - povezivanje, sinergijsko djelovanje u razvojnim procesima, razmjena znanja i iskustava, u današnjoj modernoj Europi, pa tako i u Hrvatskoj od ključne su važnosti.
- Inovativnost - tradicija je svakako temelj održiva ruralnog razvoja, ali su inovacije nužne kako bi se tradicionalne vrijednosti predstavile na nov i tržišno konkurentan način.
- Integralni pristup - sektorska podijeljenost čest je uzrok problemima u razvoju. Horizontalno, međusektorsko povezivanje kao i okomito, povezivanje lokalnih, regionalnih i nacionalnih institucija, osobito je važno u ostvarivanju održivog ruralnog razvoja.
- Lokalno financiranje i upravljanje projektima - izuzetno je važno da aktivnosti na lokalnoj razini budu i financirane iz lokalnih proračuna. Poznajući situaciju u Hrvatskoj znamo da to nije jednostavno, ali makar i mali poticaj iz lokalnog proračuna znači potvrdu vjerodostojnosti lokalnih projekata

10.2. Vizija razvoja ruralnih područja Istarske županije

VIZIJA I

"Do 2013. godine razlike u prihodima i životnom standardu između jedinica lokalne samouprave na području Istarske županije i društvenih skupina su značajno smanjene. Osaženi društveno-gospodarski akteri i vlast u IŽ i RH značajno surađuju na svim razinama s ciljem dostizanja optimalnog korištenja i upravljanja razvojnim potencijalom ovog područja.

Ostvarene su osnovne pretpostavke održivog razvoja odnosno razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnje generacije pritom ne ugrožavajući mogućnost sljedećih naraštaja da zadovolje svoje potrebe."

VIZIJA II

"Ruralni razvitak u širem smislu doprinosi poboljšanju produktivnosti poljoprivrednih gospodarstava i njihovoj konkurentnosti.

Ruralna područja sposobna su prilagoditi se gospodarskim, društvenim, kulturnim, ekološkim i tehnološkim promjenama koje su u tijeku i potpuno se integrirati u tržišno gospodarstvo

Ruralna područja su vitalna, održiva i privlačna mjesta za život i rad, s jednakim gospodarskim mogućnostima za sve stanovnike ruralnih područja."

Na temelju navedenih vizija utvrđuju se pet strateških prioriteta:

1. Izgradnja institucionalnog okruženja koje potiče poboljšanje životnih uvjeta u ruralnim područjima i stvaranje uvjeta za povratak i zadržavanje stanovništva u ruralnim područjima
2. Povećanje konkurentnosti glavnih gospodarskih sektora u ruralnim područjima (proizvodnih, prerađivačkih i uslužnih djelatnosti)
3. Zaštita i očuvanje kulturnog nasljeđa
4. Održiva uporaba prirodnih resursa, očuvanje i zaštita prirode i okoliša
5. Trajno poboljšanje učinkovitosti rada komplementarnih – suradnih institucija u funkciji ruralnog razvitka

10.3. Usklađenost strateških ciljeva ruralnog razvoja s okruženjem

Polazišta u izradi Strateškog programa razvoja ruralnog područja Istarske županije (2006.-2012.g.), brojni su nacionalni dokumenti koji se odnose na poljoprivredu i seoska područja i Nacionalni dokumenti koji se odnose na proces pristupa članstvu Europske unije.

Zakon o poljoprivredi, Strategija razvitka poljoprivrede i ribarstva, Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu, Nacionalni program proizvodnje i potrošnje ribe u RH, Strategija ruralnog razvitka – FAO, Plana za poljoprivredu i ruralni razvitak za 2005. – 2006. godinu (SAPARD program) i Plana za poljoprivredu i ruralni razvitak za 2007. – 2013. godinu (IPARD program). nacionalni program za poljoprivredu i seoska područja važan je nacionalni dokumenti koji se odnose isključivo na poljoprivredu i seoska područja te su ključna i zajednička polazišta koncipiranja i izrade ovog Strateškog programa.

Polazišta u izradi Strateškog programa su i brojni dokumenti Istarske županije od kojih navodimo:

- Prostorni plan Istarske županije
- Regionalni operativni program (ROP) Istarske županije
- Master plan razvoja turizma

U planiranju lokalnog razvoja treba uzeti u obzir novo programiranje ruralnog razvoja, u njegovim različitim značenjima:

- gospodarski razvoj: jačanje poduzetničke mreže putem racionalizacije i inovacije produktivnih procesa;
- poboljšanje uvjeta života u ruralnim zonama, kroz jačanje uslužnih djelatnosti za stanovništvo te strukturalnim intervencijama u korist malih centara i raspršenih kuća odnosno mjesta stanovanja
- valorizacija ekoloških i kulturnih specifičnosti, putem intervencija očuvanja, spašavanja i korištenjem prednosti koje daje povijesna, kulturna i ekološka baština

poboljšanje životnih prilika i uvjeta mladih i žena, putem uslužnih servisa čija je namjerna i čije su inicijative poticaji za zapošljavanje;

Potencijali postoje, a njihov će razvoj, kroz utvrđivanje tipologija intervencija koje treba podržati, biti povjerene koliko je više moguće, lokalnom programiranju, kojeg će provoditi svi javni subjekti ali i privatni a koji predstavljaju pojedine teritorije; jedina velika nepoznanica su financijski resursi, koji će značajno uvjetovati stvarni efekt.

U svakom slučaju takve akcije biti će raspoređene po teritorijima odnosno koncentrirane na teritorije koji su zaista ruralni, a utvrđeni kao takvi prema objektivnim parametrima.

Mudrost u poljoprivrednoj politici počinje s spoznajom da nema idealnih rješenja. Prihvaćene mjere poljoprivredne politike uvijek su rezultat kompromisa među različitim interesnih skupinama, a najmanje stručnih analiza i koncepata. U praksi ostaje mogućnost ići više ili manje u "zacrtnom smjeru" s politikom malih ali promišljenih koraka.

U nizu vizija o poljoprivredi u budućnosti i definicija o održivosti zajednička je suradnja s prirodom, veća ekonomska neovisnost poljoprivrednika od banaka i vladinih programa pomoći, smanjena ovisnost uporabe pesticida i mineralnih gnojiva i smanjena ovisnost o nafti. Na Međunarodnoj konferenciji u organizaciji FAO i Nizozemske vlade u Maastrichtu 1999. godine istaknuta je «višeznačna uloga poljoprivrede i tla» (Multifunctional character of agriculture and land - MFCAL). Koncept polazi od postavke da poljoprivreda i poljoprivredno tlo imaju višeznačne uloge, od kojih su najvažnije: proizvodnja hrane, ekološka, socijalna, prostorna uloga, uloga u oblikovanju krajobrazu, kao izvor sirovina i energije i rekreacijsko - turistička uloga.

Europska unija Uredbom 2078/92 uvodi koncept tzv. poljoprivredno-okolišnih programa s ciljem integracije okolišne i poljoprivredne politike.

Uredba 2078/92 zacrtala je tri osnovna cilja:

1. u poljoprivrednu praksu uvesti dobrovoljne mjere koje doprinose očuvanju prirode i okoliša;
2. ojačati cjelokupnu Zajedničku poljoprivrednu politiku EU-a, posebno u pogledu

3. smanjenja viškova poljoprivrednih proizvoda;
4. putem potpore osigurati poljoprivrednicima odgovarajući dohodak

Strateški ciljevi ruralnog razvitka u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2007. – 2013. godine su sljedeći:

1. Izgradnja institucionalnog okruženja koje potiče poboljšanje životnih uvjeta u ruralnim područjima i stvaranje uvjeta za povratak i zadržavanje stanovništva u ruralnim područjima
2. Povećanje konkurentnosti glavnih gospodarskih sektora u ruralnim područjima (proizvodnih, prerađivačkih i uslužnih djelatnosti)
3. Zaštita i očuvanje kulturnog nasljeđa
4. Održiva uporaba prirodnih resursa, očuvanje i zaštita prirode i okoliša
5. Trajno poboljšanje učinkovitosti rada komplementarnih – suradnih institucija u funkciji ruralnog razvitka

Prioriteti IPARD programa su:

Prioritet 1: Poboljšanje tržišne efikasnosti i provedba EU standarda

Prioritet 2: Pripremne aktivnosti za provedbu poljop.-okolišnih mjera i Leadera

Prioritet 3: Razvoj ruralne ekonomije

10.4. Strateški ciljevi ruralnog razvoja Istarske županije

Zakonom o poljoprivredi načelno su određene smjernice politike razvoja seoskih područja, te internim dokumentima MPŠVG (Nacionalni program za poljoprivredu i seoska područja do 2005. godine; Strategija ruralnog razvitka (FAO)). Seoski razvitak podrobnije uređuje Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu kroz model potpore ruralnom razvitku (usmjeren na 17 područja) i pod zakonski akt Pravilnik o provedbi programa razvitka seoskog područja. Spomenuti propisi nisu u potpunosti usklađeni s propisima EU kojim su potpore seoskom razvitku odvojene od tržišno-cjenovne potpore¹⁵. Iako su učinjeni koraci u ustrojstvu upravnog sustava, nužne su daljnje aktivnosti za uspostavu strategije seoskog razvika kao polazišta za osmišljavanje, provedbu, nadzor i praćenje programa razvoja seoskih područja. Donošenjem programa SAPARD: Nacionalni plan za poljoprivredu i seoska područja 2005–2006.

Planom određene su četiri skupine razvojnih prvenstava sukladno okviru ZPP EU¹⁶. U postupku je donošenje programa IPARD: Nacionalni plan za poljoprivredu i ruralna područja 2007–2013. Planom određene su četiri skupine razvojnih prvenstava sukladno okviru ZPP EU¹⁷.

---

¹⁵ Politika ruralnog razvitka EU planira pojednostavniti i uvesti financiranje iz jedinstvenog fonda – Europski poljoprivredni fond za seoski razvitak (European Agricultural Fund for Rural Development – EAFRD).

¹⁶ Prijedlog mjera u ovom planu usmjeren je na četiri prioriteta: (a) razvitak ruralnog gospodarstva, (b) razvitak (pristup) tržišta (c) razvitak seoske infrastrukture i (d) razvitak ljudskih potencijala.

¹⁷ Prijedlog mjera u ovom planu usmjeren je na tri prioriteta: (a) Poboljšanje tržišne efikasnosti i provedba EU standarda (b) Pripremne aktivnosti za provedbu polj.-okolišnih mjera i Leadera (c) Poboljšanje tržišne efikasnosti i provedba EU standarda (c) Razvoj ruralne ekonomije.

Program ruralnog razvoja Istarske županije ima pet strateških ciljeva koji su međusobno usko povezani i sukladni su strateškim ciljevima ruralnog razvitka u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2007. – 2013. .

Cilj 1. - Izgradnja institucionalnog okruženja koje potiče poboljšanje životnih uvjeta u ruralnim područjima i stvaranje uvjeta za povratak i zadržavanje stanovništva u ruralnim područjima

Iz podataka predstavljenih u analizi vidljiv je neujednačen razvoj pojedinih područja Istarske županije. S jedne strane postoji ubrzan gospodarski rast, a s druge, trajno slabljenje i nazadovanje pojedinih područja posebice ruralnih. Ta razvojna složenost predstavlja značajan izazov svim sadašnjim i budućim kreatorima regionalne politike.

Unutar županije ubrzan rast nekih urbanih središta prouzročivao je dodatne poremećaje i razlike između grada i sela. To je posebno naglašeno u odnosu između gradova priobalja i unutrašnjosti Istre. Takvi su slučajevi također očiti u razvijenijom i bogatijem obalnom području u usporedbi s njihovim nerazvijenijim i siromašnijim ruralnim zaleđem. U Istarskoj županiji, gradovi poput Pule, Poreča, Rovinja, Pazina imaju značajan utjecaj na gospodarstvo u pogledu tržišta, usluga, lokalnog prometa, povezanosti između visokog obrazovanja, istraživanja i poduzetništva, no ipak do sada nisu uspjeli u dovoljnoj mjeri potaknuti uravnoteženi razvoj ostalih područja.

Općenito, postoji nedostatak konsenzusa o prioritetnim potrebama te ne postoji zajedničko razumijevanje za dosljedan smjer razvojne politike. Također, treba istaknuti nedostatak suradnje između različitih razvojnih institucija. Pozitivno je to što postojeća iskustva s ROP-om predstavljaju korisne modele za bolju koordinaciju lokalnih agencija i tijela javne vlasti. Važno je iskoristiti dosadašnja pozitivna iskustva i nastaviti razvojne aktivnosti u tom smjeru.

Ovaj strateški cilj priznaje heterogenost okolnosti i vrlo veliku složenost razvojnih izazova u različitim dijelovima Istarske županije. On obuhvaća najmanje dva stupa razvojne politike: županijski razvoj i razvoj potpomognutih područja. U samoj osnovi tog cilja nalazi se novi odnos utemeljen na načelu partnerstva u kojem središnja i lokalna razina («odozgo prema dolje» i «odozdo prema gore») dijele odgovornost za razvoj. Zasniva se na shvaćanju kako nijedan pristup sam za sebe nije prikladan ukoliko ne postoji njihova međusobna koordinacija. Ovakav pristup kombinira županijske prioritete i njihovu prilagođenost specifičnom prostoru. Navedeni strateški cilj daje lokalnoj upravi i samoupravi eksplicitan zadatak smanjenja društveno-gospodarskih razlika između razvijenih i manje razvijenih dijelova županije, kako bi se postigao održivi razvoj i konkurentnost.

Prioritet: Poboljšanje životnih uvjeta u ruralnim područjima i stvaranje uvjeta za povratak i zadržavanje stanovništva u ruralnim područjima

Mjere ovog prioriteta su:

- (1) poboljšanje temeljne ruralne infrastrukture (cestovna i prometna, telekomunikacije, vodovodne i kanalizacijske mreže, opskrba energijom i dr.);
- (2) poboljšanje i razvitak društvene, socijalne i kulturne infrastrukture;
- (3). poboljšanje usluga u području zdravstva i socijalne skrbi ;
- (4) poboljšanje i unaprjeđenje dostupnosti obrazovnih sustava i programa u ruralnim područjima (osnovno, srednjoškolsko i visoko obrazovanje) i neformalnog obrazovanja

(stručni tečajevi, škole stranih jezika, informatičko obrazovanje, obuka i edukacija za pripremu razvojnih projekata, stjecanje novih znanja i vještina i dr.)

Cilj 2. - *Povećanje konkurentnosti glavnih gospodarskih sektora u ruralnim područjima (proizvodnih, prerađivačkih i uslužnih djelatnosti)*

Ovaj cilj proizlazi iz potrebe osiguranja održivog ruralnog razvitka kroz optimizirani i uravnoteženi gospodarski razvitak, očuvanje okoliša i socijalnu koheziju te je sukladan strateškim ciljevima ruralnog razvitka u Republici Hrvatskoj.

Preobrazba istarskog gospodarstva predstavlja cilj pun izazova. S obzirom na trenutačnu situaciju koja je opisana u ovom programu, ustanovljena je potreba za njegovom temeljnom preobrazbom u učinkovito gospodarstvo koje je okrenuto izvozu i temeljeno na znanju.

Povećanje dohotka i uposlenosti u ruralnom prostoru, uz očuvanje tradicijskog i kulturološkog naslijeđa, pretpostavlja prepoznavanje osnovnih nositelja proizvodnih, prerađivačkih i uslužnih djelatnosti na području županije. Istarska županija i dosad je u svojim aktivnostima nizom mjera poticala povećanje konkurentnosti glavnih gospodarskih sektora. Međutim, u slijedećem razdoblju ovom pitanju potrebno je posvetiti posebnu pozornost.

Analiza stanja pokazala je da su području Istarske županije prioriteti razvoja: turizam, obrtništvo, poljoprivreda i ribarstvo, industrija i trgovina. Radi heterogenosti područja redoslijed njihovog značaja različit je na prostoru Županije.

U svrhu jačanja gospodarske snage poljoprivrednih proizvođača, a time i njihove konkurentnosti, potrebno je djelovati na uklanjanje problema loše agrarne strukture i troškovne nekonkurentnost. Potrebno je istodobno povećati konkurentnu sposobnost malog i srednjeg poduzetništva, kao osnovice ravnomjernog razvoja županije i to izgradnjom poslovne infrastrukture, uklanjanjem administrativnih prepreka, jačanjem nadzora u dodjeli kako županijskih tako i državnih poticaja i potpora .

Još uvijek ne možemo biti zadovoljni tempom pokretanja poduzetničkih inicijativa i financijskom snagom malih i srednjih poduzeća. Osim tih osnovnih slabosti, sektor je opterećen i kroničnim deficitom obrazovnih programa za poduzetništvo, ne stimilirajućim okruženja za poduzetništvo, administrativnim preprekama u raznim fazama

Prioritet: Razvijanje posebnih resursa, koji su neiskorišteni, zanemareni ili podcijenjeni

Važno je naglasiti da inovacija na ovom području ne znači nužno kretanje od nule. To prvenstveno znači prepoznavanje stvarne situacije područja, unošenje novih znanja i vještina, korištenje resursa i postojećih struktura na nov način te analiziranje dosadašnjih i pronalaženje budućih uloga nositelja razvoja na lokalnoj razini;

Mjere ovog prioriteta su:

(1) restrukturiranje i modernizacija poljoprivrednih gospodarstava i poslovnih subjekata u ruralnim područjima kroz bolje korištenje proizvodnih kapaciteta, uvođenje novih tehnologija i inovacija;

(2.) usvajanje i primjena standarda zaštite okoliša, zaštite potrošača i standarda kvalitete u poljoprivrednom, šumarskom i ribarskom, odnosno prehrambenom sektoru; (3) diverzifikacija ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima;

(3) Potpora organiziranju i zajedničkom djelovanju poljoprivrednih gospodarstava, s ciljem povećanja proizvodno-tržne konkurentnost i poboljšane društveno-političkog status poljoprivrednih proizvođača.

(4.) Poboljšanje i olakšanje pristupa financijskim i kreditnim sredstvima u ruralnim područjima

(5.) Promicanje proizvoda i aktivnosti u ruralnim područjima (potpora marketingu i promidžbi).

(6) Pružanje prikladnih odgovora na potrebe seoskih područja (traženje novih ideja, stvaranje novih kombinacija novih resursa).

Cilj 3. - Održiva uporaba prirodnih resursa, očuvanje i zaštita prirode i okoliša

Osiguranje primjerenih radnih i životnih uvjeta u ruralnom području uz održivu uporabu prirodnih resursa, očuvanje i zaštitu prirode i okoliša trajni je zadatak. Zaštita se mora provoditi u svim djelatnostima, osobito u gospodarskima, koje utječu na promjene u prostoru i u okolišu.

Mjere za ostvarenje ovog cilja su:

(1) Stvaranje uvjeta za uvođenje novih proizvodnih tehnika i tehnologija koje su prihvatljive za očuvanje i zaštitu okoliša;

(2.) Jačanje uloge i potpore razvitku integrirane i ekološke poljoprivredne proizvodnje;

(3.) Jačanje uloge i potpore razvitku održivog šumarstva, upravljanju šumskim zemljištem te očuvanju šumskog potencijala;

(4.) Održivo korištenje prirodnih dobara ugrađivanjem mjera očuvanja biološke raznolikosti u sve djelatnosti prostornog uređenja i korištenja prirodnih dobara (poljoprivreda, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo, vodoprivreda i drugo);

(5.) Očuvanje genetičke varijabilnosti i kulturnog nasljeđa kroz potporu ugroženim, autohtonim i tradicijskim biljnim i životinjskim vrstama;

(6.) Očuvanje i unaprjeđenje kvalitete vode, tla i zraka;

(7.) Promoviranje i potpora razvoju korištenja obnovljivih izvora energije;

(8.) Stvaranje prikladnog institucionalnog okvira za provedbu programa i mjera očuvanja i zaštite okoliša

Cilj 3. - Zaštita i očuvanje kulturnog nasljeđa

Očuvanje kulturno-povijesnog i graditeljskog nasljeđa na području Istarske županije važna je zadaća današnjih stanovnika koji trebaju zaštititi i očuvati ovu baštinu za buduća pokoljenja.

Mjere za ostvarenje ovog cilja su:

(1.) poticanje i unaprjeđenje obnove objekata i područja značajnih povijesnih, kulturnih i tradicijskih vrijednosti;

(2.) očuvanje i obnova kulturnog nasljeđa, seoskih običaja i manifestacija;

(3.) promicanje kvalitetnih autohtonih i tradicijskih poljoprivrednih i obrtničkih proizvoda.

Cilj 5. - Trajno poboljšanje učinkovitosti rada komplementarnih – suradnih institucija u funkciji ruralnog razvitka

Prepoznavanje skupina ljudi s vizijom i idejama za buduće projekte jedna je važnih sastavnica ruralnog razvoja. Aktivnost započinje pokretanjem zajedničkog procesa učenja te planiranjem i pokretanjem aktivnosti koje stvaraju nove proizvode i usluge, itd.

Ustroj pokusnih/pilot-projekata ili projekata koji donose promjene, što podrazumijeva: osiguranje podrške za preuzimanje rizika (financijska podrška, svi uključeni sudionici su odgovorni za sve faze procesa, korištenje istraživačkih centara i laboratorija itd.); osiguranje podrške inicijativama koje potiču promjenu (stvaranje sinergija) i “novu lokalnu kulturu”.

Mjere ostvarenje ovog cilja su:

(1.) Primjena Leader pristupa kroz potporu osnivanju i radu lokalnih akcijskih grupa, usvajanju vještina i animiranju područja, pripremu i provedbu lokalnih strategija razvoja i projekata suradnje te stvaranju nacionalne mreže ruralnog razvitka;

(2.) Jačanje i uključivanje lokalnih organizacija (udruge, zadruge, nevladine organizacije i drugi ekonomski i socijalni partneri) u provođenju aktivnosti usmjerenih na osmišljavanje i provedbu politike ruralnog razvitka na lokalnoj razini;

(3.) Povećanje učinkovitosti djelovanja upravnih i stručnih službi, obrazovnih, znanstvenih, tržišnih, novčarskih, nadzornih i drugih institucija.

11. Postizanje napretka u jedanaest prioriternih područja djelovanja

Temeljno načelo Strateškog programa glasi da se održivost treba temeljiti na međusobnoj ovisnosti njena tri stupa: gospodarskom razvoju, socijalnoj pravednosti i zaštiti okoliša, kao i na unaprijeđenom upravljanju. Okoliš, kultura i razvoj u Istri nerazdvojivo su međusobno povezani te stoga ne samo od odlučujuće važnosti već također i sve hitnije kako bi se postigao napredak u ubrzanju ka održivom razvoju. U tu je svrhu nužno otvarati radna mjesta šireg opsega i usredotočiti se na ublažavanje „siromaštva“ ruralnih područja, iako ovo također ovisi o politikama koje su izvan opsega ovog programa. Na socijalnoj razini, od temeljne je važnosti unaprijediti standard života koji se temelji na pristupu osnovnim uslugama i financijskim resursima, postignuću jednakosti spolova i pravednosti među naraštajima.

Provedba Programa također zahtijeva promicanje unaprijeđenog upravljanja. Potrebno je snažno podupirati pristupe koji se temelje na lokalnom razvoju, civilnom društvu, sudjelovanju privatnog sektora i nevladinih udruga, sudjelovanju raznih dionika, partnerstvu i odgovornosti poduzeća.

Program se temelji na dugoročnom viđenju „održive“ Istre koja je politički stabilna i u procvatu. Ovo se viđenje temelji na proaktivnom izboru scenarija koji donosi prednosti za sve koji promiču zajednički razvoj obalnog područja i unutrašnjosti Istre uz korištenje pozitivnih sinergija učinkovitog okolišnog, razvojnog i gospodarskog upravljanja.

Potrebni su zajednički naponi kako bi se postigao napredak u održivom upravljanju resursima, te povećanju prirodne i kulturne raznolikosti ovog područja.

11.1. Mjere za unapređenje zaštite okoliša i zaštitu poljoprivrednog zemljišta

Poljoprivreda je djelatnost koja pojedinačno i najjače djeluje na prirodu i krajobraz. Sa stajališta pritiska poljoprivrede na okoliš u RH valja istaknuti nepostojanje jasnog sustava učinkovite uporabe inputa (najviše mineralno gnojivo i zaštitna sredstva) – mogućih uzroka onečišćenja iz poljoprivrede u poljoprivrednoj praksi. Nekontrirana i neopravdana primjena većih količina mineralnih gnojiva i sredstava za zaštitu bilja predstavlja potencijalnu opasnost za okoliš, te postoji rizik gubitka dušika i drugih nepoželjnih tvari otjecanjem u podzemne vode. Uobičajeno je da se gnojidba i zaštita kultura temelje najčešće na iskustvenim načelima, a ne na sustavnom praćenju potreba za hranjivima i zaštitom. Aktiviranje većih poljoprivrednih površina, posebice u sustavu konvencionalne poljoprivrede, može za posljedicu imati dodatno povećanje rizika i utjecaja poljoprivrede na okoliš. Pri tome je primjena mineralnog i stajskog gnojiva odnosno dušika bez nadzora odnosno postaje mogući izvor onečišćenja i vodnih resursa što traži izradu detaljnijih preporuka za primjenu ovih gnojiva sukladno tipu tla, klimatskim uvjetima, kulturama, itd..

Neodgovarajući plodored i uporaba mineralnih gnojiva smanjuje plodnost tla i uzrokom je njegove degradacije. Unapređenje plodnosti tla uvođenjem sjetve ozimih i leguminoznih kultura još uvijek se nedovoljno primjenjuje. Neodgovarajući načini čuvanja stajskog gnojiva predstavljaju potencijalnu opasnost za okoliš.

Danas je sve više nazočno neodgovarajuće postupanje s kominom nakon proizvodnje rakije, koju bi trebalo kompostirati. Isti problem javlja se vezano za zbrinjavanje, odnosno načine uporabe komine od maslina,(gdje je jedna od mogućnosti i zbrinjavanje komine u svrhu uporabe za gorivo - proizvodnja bio-dizela)

Hrvatsku poljoprivredu obilježavaju dva suprotna načina proizvodnje, tj. intenzivna i ekstenzivna poljoprivreda, koji mogu imati nepovoljni učinak na okoliš.

Zatim područje zaštite okoliša, zaštite prirode, biološke i krajobrazne raznolikosti, prostornog planiranja i zaštitu kulturne baštine u seoskim područjima što sve uređuju mnoge strategije, zakoni i propisi. Najvažniji su: Zakon o zaštiti okoliša, Zakon o zaštiti zraka, Zakon o zaštiti prirode, Zakon o prostornom uređenju, Strategija prostornog uređenja RH, Program prostornog uređenja RH, Zakon o šumama, Zakon o vodama, Nacionalna strategija i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti, Nacionalna strategija zaštite okoliša i Nacionalni plan djelovanja na okoliš i drugi. Također, treba spomenuti propise koji se odnose na specifična (seoska) područja kao što je Zakon o brdsko-planinskim područjima, Zakon o području od posebne državne skrbi i Zakon o otocima i drugi.

Zakon o poljoprivredi u dijelu mjera strukturne poljoprivredne politike potiče se gospodarska učinkovitost poljoprivredne proizvodnje kao i skladan razvitak poljoprivrednih regija i seoskih prostora. Tim mjerama predviđeno je više vrsta potpore i to: područjima s težim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi; razvitku poljoprivrede koja skrbi o prirodnom okolišu i očuvanju biološke raznovrsnosti, investicijama u poljoprivredna gospodarstva; stručnom osposobljavanju za rad u poljoprivredi, ulasku mladih u poljoprivredu i ranijem umirovljenju poljoprivrednika, regionalnom razvitku poljoprivrede i dopunskim aktivnostima na poljoprivrednim gospodarstvima. Potpora područjima s težim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi odnosi se na: gorska područja; otoke i poluotok Pelješac; područja nepovoljnih hidroloških i pedoloških obilježja i područja od posebne državne skrbi.

Mjerama zemljišne politike (uređene posebnim zakonom) utječe se na razumno gospodarenje poljoprivrednim zemljištem uz sustavnu i učinkovitu zaštitu okoliša. Uvođenje sustava navodnjavanja rezultira na određeni način promjenama u svim medijima okoliša. Te su promjene izravno i prevladavajuće vezane uz vodu (hidrosferu) i tlo (pedosferu), dok su utjecaji na biosferu (živi svijet) neizravni, ali ne i manje značajni. To znači da primjena navodnjavanja može ostaviti trajne štetne posljedice u okolišu ukoliko se takve mogućnosti ne prepoznaju, ne predvide i ne pokušaju minimizirati ili u potpunosti spriječiti.

Neke od promjena se lako uočavaju i kvantificiraju, ali postoji skupina posrednih utjecaja koji su obično odmaknuti u vremenu, javljaju se nakon dulje primjene pa i izvan područja projekta. Rješenja treba tražiti u sustavnom planiranju, projektiranju, izvedbi i korištenju zahvata. Zato provedba i ovog projekata navodnjavanja mora prethoditi procjena utjecaja na okoliš kojom će se utvrditi moguće promjene u okolišu i održivost sustava.

Ruralna područja će u slijedećih nekoliko godina morati prilagoditi svoju socioekonomsku strukturu kako bi mogla spremno odgovoriti izazovima povećanja opće svijesti o potrebi zaštite okoliša, brzog širenja i uporabe novih tehnologija.

Održiva poljoprivreda središnji je i ključnim sustav gospodarenja s gospodarskog, ekološkog, društvenog i etičkog motrišta. Nastala kao kompromis između gospodarskih i ekoloških zahtjeva, održiva poljoprivreda manje je opasna za okoliš. Radi toga primjerenu pozornost u slijedećem razdoblju nužno je posvetiti održivoj poljoprivredi i ekološkoj poljoprivredi.

Trajno praćenje stanja i sadržaja onečišćenja poljoprivrednog zemljišta, ustroj baze podataka o kretanjima tvari iz poljoprivrede – potencijalnih uzroka pritiska na vodne resurse, te smanjenje i sprječavanje onečišćenja tla uzrokovanog dušikom prioritetne su zadaće u zaštiti okoliša. RH je obvezna primijeniti Direktivu o dušiku- zaštita voda od onečišćenje uzrokovanog poljoprivredom (91/676/EEC) u cilju smanjenja kemijske i fizičke degradacije poljoprivrednog zemljišta.

Mjere za unapređenje zaštite okoliša i zaštitu poljoprivrednog zemljišta su:

1. Poticanje tehnologije poljoprivredne proizvodnje koja skrbi o zaštiti prirodnih resursa, očuvanju ugroženih područja i zaštiti poljoprivrednog zemljišta te očuvanju biološke i raznolikosti eko-sustava.
2. Provođenje politike zaštite okoliša postiču kombinacijom različitih regulacijskih instrumenata (naredbodavnih i nadzornih) u očuvanju i unapređenju prirodnog okoliša, te zaštiti okoliša u poljoprivredi.
3. Trajno praćenje stanja i sadržaja onečišćenja poljoprivrednog zemljišta,
4. Ustroj baze podataka o kretanjima tvari iz poljoprivrede – potencijalnih uzroka pritiska na vodne resurse,
5. Smanjenje i sprječavanje onečišćenja tla uzrokovanog dušikom prioritetne su zadaće u zaštiti okoliša.
6. Povećanje opće svijesti o potrebi zaštite okoliša
7. Spomenici narodnog graditeljstva čuvaju in situ ili prenošenjem vrijednih tradicijskih građevina na novu lokaciju, tj. osnivanjem "muzeja na otvorenom"
8. Pravna zaštita kulturne baštine – priprema i donošenje rješenja o preventivnoj zaštiti kulturnih dobara, postupak određivanja svojstva kulturnog dobra te zabilježbu kulturnih dobara od lokalnog značenja.

11.2. Mjere za unapređenje ekološke proizvodnje

Raznolikost ekoloških jedinica unutar šireg poljoprivrednog proizvodnog prostora IŽ ukazuje na mogućnost njegovog raznovrsnijeg korištenja uzgojem komercijalno vrijednih povrtnih, krmnih i ratarskih kultura. Na žalost, taj prirodni potencijal ovog područja za sada još nije u potpunosti iskorišten. Pri promišljanju o razvitku poljoprivrede na ovom području ne bi se smjelo zaobići pitanje sustava uzgoja bilja odnosno prosudbu mogućnosti, koje otvaraju suvremeni trendovi u poljoprivrednoj proizvodnji.

Koncept održive poljoprivrede ne isključuje intenzivnu poljoprivredu, ali objektivno predstavlja napor u smjeru preispitivanja nekih ekološki rizika. Naime, uz intenzivnu (konvencionalnu) poljoprivredu, kao kapitalnu-intenzivnu i tržišno orijentirana poljoprivreda, visokih ulaganja kapitalnih proizvodnih činitelja u kojoj je, nedvojbeno, jasan cilj – visok profit i tržišno konkurentan proizvod (odnosno sirovina) nužno je i veću pozornost posvetiti održivoj poljoprivredi odnosno ekološkoj proizvodnji.

Održiva poljoprivreda je gospodarski, ekološki, socijalno i etički održiva ili opstojna poljoprivreda. Ona je manje opasna za okoliš (eng. "Environment friendly"), svi postupci u njoj uređeni su i određeni više kodeksima (*Codex of good agricultural practice*), nego li zakonskom regulativom. Nastala je kao kompromis između gospodarskih i ekoloških zahtjeva. Ovaj sustav gospodarenja držimo središnjim i ključnim, jer je gospodarski, ekološki, društveno i politički održiv, osigurava samo-dostatnost konkurentnih proizvoda – hrvatsko žiteljstvo može opskrbiti dostatnom količinom hrane visoke kakvoće, privlačne za turističku klijentelu i izvoz kao prepoznatljiv hrvatski proizvod. U njega se može podvesti najveći dio tradicijske poljoprivrede u nas, dakle najveći dio poljoprivrednih gospodarstava, koja mogu isporučivati hranu visoke kakvoće. Nažalost, te vrijednosti hrvatskih poljoprivrednih proizvoda danas u Svijetu nisu poznate, a jedan od razloga (osim nedostatne promidžbe) je današnja standardizacija hrane, prema kojoj Svjetska zdravstvena organizacija - WHO u hranu svrstava sve namirnice namijenjene prehrani, ako je sadržaj za zdravlje opasnih tvari u njima ispod dopuštene razine¹⁸. Radi toga zalažemo za preispitivanje tih standarda i uvođenje primjerice kategorije tradicijske hrane – dobivene u tradicijskoj poljoprivredi.

Ekološka proizvodnja ("organska", "biološka") kao poseban sustav održivog gospodarenja u poljoprivredi i šumarstvu obuhvaća uzgoj bilja i životinja, hrane, sirovina i prirodnih vlakana te preradu primarnih proizvoda, a uključuje sve ekološki, gospodarski i društveno opravdane proizvodno-tehnološke metode, zahvate i sustave, najpovoljnije koristeći plodnost tla i raspoložive vode, prirodna svojstva biljaka, životinja i krajobraza, povećanje prinosa i otpornosti biljaka s pomoću prirodnih sila i zakona, uz propisanu uporabu gnojiva, sredstava za zaštitu bilja i životinja, sukladno međunarodno usvojenim normama i načelima. Svrha je ekološke proizvodnje zaštita zdravlja i života ljudi, zaštita prirode i okoliša i zaštita potrošača.

Za naglasiti je da Istarska županija raspolaže s velikim potencijalom glede ekološke poljoprivrede, što znači da postoje prirodni uvjeti za razvoj ekološke poljoprivrede i proizvodnje hrane. Ekološku poljoprivredu potrebno je povezati s turizmom, jer je eko-turizam dijelom budućnost hrvatskog turizma. Stoga su sve dosadašnje aktivnosti neophodne kako bi proizvođači u ekološkoj proizvodnji bili u funkciji eko-turizma, a koji je dio globalne strategije za zaštitu prirodnih bogatstava i kulture.

Unapređenje ekološke poljoprivrede pretpostavlja provedbu slijedećih mjera:

1. Ekološku proizvodnju hrane u Istarskoj županiji potrebno je razvijati koristeći prirodne prednosti, dosadašnja iskustva, raspoloživi kadar i institucije te pozitivnu zakonsku regulativu.
2. Nastaviti provedbu razvojnih programa proizvodnje ekološke hrane, poticanja dorade, standardizacije i marketinške valorizacije ekoloških tipičnih, tradicijskih i autohtonih proizvoda s ciljem stvaranja prepoznatljive marke Istarskog ekološkog proizvoda.
3. Tematski objediniti regionalne subjekte institucionalizacijom ili projektnim zadacima, te osnovati Savjetodavno Vijeće za ekološku proizvodnju Istarske županije, Konzorcij proizvođača i Savjetodavni centar održivog razvoja i proizvodnje tipičnih proizvoda.

---

¹⁸ Tako se događa da se u hranu iste kategorije kakvoće uvrste namirnice koje sadrže 99,99% i one koje sadrže 1,00%, dakle 98 puta manje neke štetne tvari.

4. Stimulativnim mjerama agrarne politike i harmonizacijom mjera na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou stvarati pretpostavke za ugradnju novih tehnologija i nadzor ekološke proizvodnje.
5. U strateške razvojne dokumente Istarske županije etablirati programe razvoja ekološke poljoprivrede.
6. Inicirati stvaranje javno - privatnih partnerskih odnosa u cilju prostorne i ekonomske valorizacije ekološke proizvodnje te zaštite općeg društvenog interesa.
7. Razvijati ogledna imanja introdukcijom suvremenog znanja i novih tehnologija poštujući ekološke posebnosti prostora.
8. Potpora preusmjeravanju na ekološku poljoprivrednu proizvodnju (sufinanciranje troškova registracije i nadzora ekološke proizvodnje; sufinanciranje nabave opreme za ekološku proizvodnju i poticanje ekološke proizvodnje)
9. Stvarati pretpostavke za ugradnju i provedbu obrazovnih programa ekološke proizvodnje u sve razine obrazovnog sustava uključujući i izradu / izdavanje stručne literature.
10. Ustrojiti županijsko bioetičko povjerenstvo za provedbu zaključaka zabrane uporabe GMO sjemena i hrane.
11. Izraditi Studiju izvodljivosti razvoja ekološke poljoprivrede u Istarskoj županiji sukladno pravnoj stečevini Europske unije.

Prema Strategiji razvoja ekološke poljoprivrede za 2005. godinu, u razdoblju do 2010. godine cilj je povećanje udjela površina pod ekološkom proizvodnjom uključujući pašnjake i šume na najmanje 10 % i razvijanje domaćeg tržišta za ekološke proizvode. Strateški ciljevi su sljedeći:

Poboljšanje prirodnih resursa koji se koriste u poljoprivredi, posebno na graničnim i osjetljivim područjima s ciljem smanjenja onečišćenja nitratima, fosfatima i pesticidima te očuvanje bio raznolikosti i ekosistema.

Promoviranje održivog ruralnog razvitka kroz diversifikaciju poljoprivrednih aktivnosti, povećanje produktivnosti, rast zaposlenosti i prihoda i smanjenje ruralne depopulacije.

Razvoj domaćeg tržišta i olakšan pristup hrvatskih ekoloških proizvoda na EU i druga izvozna tržišta kroz poboljšanje sigurnosti i kvalitete certificiranih ekoloških proizvoda i povećanje količine proizvoda.

Zbivanja na regionalnoj i nacionalnoj razini ekološkom obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu osiguravaju do 30% veće poticaje i sufinanciranje kontrole na razini županije te nekih općina i gradova. Brojne marketinške aktivnosti i lokalne izložbe i sajmovi premošćuju probleme na tržištu. Izrazit manjak sredstava i veliki broj projekata uzrokuju pozitivnu konkurenciju. Razdoblje je vrlo dinamično i ostvaruje se najveći broj rezultata.

Udruženja se na lokalnoj i nacionalnoj razini udružuju, razmjenjuju iskustva, pronalaze odgovore na brojna nedovoljno dobro riješena pitanja i pri tome svoj rad usmjeravaju na popularizaciju ekološke proizvodnje hrane. Senzibilizirane skupine građana prenose informacije dalje, mediji prate gotovo svaki nastup u javnosti, članovi traže jačanje aktivnosti. Stoga se popularizacija provodi organizacijom radionica, seminara, okruglih stolova, oglednim imanjima, zajedničkim nastupima na sajmovima, izložbama i turističkim manifestacijama, javnim medijskim nastupima, stručnim ekskurzijama i dakle gotovo svim postojećim metodama mirne senzibilizacije javnosti koje postoje unutar civilnog društva.

Bez obzira koliko god udruge bile najzaslužnije za popularizaciju ekološke poljoprivrede, velika je uloga i javnih glasila i medija.

Ipak bez političke platforme i podrške Upravnog odjela za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodoprivredu, župana i vijećnika Istarske županije, ostalih upravnih odjela (kultura, turizam, gospodarstvo, zdravstvo,..), načelnika i gradonačelnika istarskih gradova i općina, kao i struktura vlasti poput: Ministarstva poljoprivrede, Ministarstva zaštite okoliša, HZZPSS, inspekcijских službi i ureda za gospodarstvo, ekološka proizvodnja hrane na našim prostorima vjerojatno ne bi nikad zaživjela. Snažnu podršku razvoju ekološke poljoprivrede daju HGK, HOK, turističke zajednice, ali i gospodarski subjekti. Sve više se u promociju uključuju obrazovne institucije, vrtići, znanstvene i znanstveno-istraživačke organizacije, te subjekti turističkog sektora. Osviještena i dobro informirana javnost značajan je rezultat.

Prostorni planovi općina i gradova, kao i Prostorni plan Istarske županije predviđaju mjesta na kojima kao jedini oblik gospodarske aktivnosti dozvoljava ekološka poljoprivreda. Nacionalni parkovi, ornitološki rezervati, parkovi prirode, zaštićeni krajobraz, vodo zaštitna područja različitih kategorija, područja su koja su već sama po sebi idealna polazišta za ekološku poljoprivredu.

Prostornim planovima također se štiti prostor – krašku strukturu- od zagađenja podzemnih voda štenim i toksičnim spojevima iz konvencionalne poljoprivrede uslijed opasnosti propuštanja, pa se održiva poljoprivreda nameće kao logični izbor. Stoga je ugradnja ekološke poljoprivrede (dakle terminološki točno definirane, a ne održive) u prostorni plan dobar rezultat napora svih provoditelja ovog razvojnog programa u Istarskoj županiji.

Ekološka proizvodnja ugrađena je i u ROP – razvojni operativni plan Istarske županije, te Master plan razvoja turizma.

Zaključak o zabrani upotrebe genetski modificiranog sjemena i proizvodnje genetski modificirane hrane na području istarske županije za sobom je polučio čitav niz dešavanja na nacionalnoj razini. Stvorio je preduvjete postupanja i iznjedrio Istarsku županiju kao prvu Hrvatsku GMO-free županiju. Velik je to, mada ipak, tek prvi korak.

Valorizacija tipičnih Istarskih proizvoda način je zaštite prostora u kojem živimo, zaštite tradicije, ugleda, marljivog rada Istarskog seljaka. U političkoj volji za provedbu ovih pojedinačnih program ogledaju se mnogobrojni sociološki, društveni, tradicijski, kulturni i gospodarskih činitelji održivog razvitka. Tako smatramo da se u tipičnim poljoprivredno-prehrambenim proizvodima ogleda upravo Istra.

Zato zaštitu i označavanje autohtonih proizvoda oznakama izvornosti geografskog podrijetla smatramo nužnom platformom za razvoj ekoloških autohtonih proizvoda, koji bi se obilježavanjem samo oznakom Hrvatski ekološki proizvod, nakon ulaska u Europske integracije izgubili u masi. Takvi vrsni proizvodi pronositi će s ponosom harmoniju gospodarenja i postupanja sa prirodnom, gospodarskom i kulturnom baštinom Istarske županije te će s obzirom na to moći postići i odgovarajuću cijenu na tržištu.

11.3. Mjere za unapređenje prostornog uređenja ruralnih područja

Prostornim uređenjem se ostvaruju pretpostavke za unapređenje gospodarskih, društvenih, prirodnih, kulturnih i ekoloških polazišta održivog razvitka u prostoru.

Prostornim planom Istarske županije, županija je podijeljen na: urbana područja; prijelazna i ruralna područja; nastanjena (neantropogenizirana) područja; područja značajnih infrastrukturnih koridora; pogranična područja; područja pod različitim režimima zaštite prirodne baštine; vodo zaštitna područja

Svrha prostornog planiranja je prvenstveno organizacija prostora kao odgovor na potrebe njegovih stanovnika, ali uz uvažavanje strategije održivog razvoja.

Očuvanje okoliša je jedan od važnih izazova ruralnog prostora. Svaka degradacija okoliša, znači ozbiljnu opasnost od gubitka glavnih dobara koja ga čine tako jedinstvenim, posebno u poljoprivredi i turizmu.

Razlozi tome mogu biti brojni. Loše upravljanje oskudnim prirodnim resursima, posebno u pogledu vode, poljoprivrednog zemljišta, energija i obalnih područja, ugrozit će gospodarski razvoj, kakvoću života i socijalnu stabilnost. Populacijska dinamika i nezaposlenost zajedno s poduzetničkom tromosti i socijalnim pitanjima povećava ove pritiske. Nedostatna suradnja jedinica lokalne uprave i samouprave i neodgovarajući mehanizmi upravljanja procesima.

Posljednjih se desetljeća propadanje okoliša ubrzava, pokrećući niz negativnih trendova kao što su:

- Gubitak vrijednog poljoprivrednog zemljišta zbog urbanizacije
- Posljedice klimatskih promjena (suša i drugo)
- Nekontrolirano i prekomjerno korištenja vodnih resursa
- Onečišćenja obalnih područja i mora, a obala je zahvaćena izgradnjom i/ili erozijom, dok se riblji resursi osiromašuju.
- Jedinstveni krajobrazi i biološka raznolikost ruralnih područja poremećeni su u brojnim slučajevima prekomjernom eksploatacijom odnosno napuštanjem i to u rasponu od gusto naseljene obale do marginaliziranih područja u unutrašnjosti,.

Radi toga potrebno je na razini Istarske županije izraditi strategiju u kojoj će biti jasno definirano kakav prostor želimo, te odrediti okvir daljnjeg razvoja. Lokalne jedinice putem Prostornih planova, a u skladu sa županijskim planovima, imaju veliku mogućnost, ali i odgovornost za postavljanje uvjeta za opći razvoj prostora. Problem nastaje u predugoj proceduri izrade i stupanja na snagu Prostornih planova što onemogućava razvoj u današnjim, vrlo promjenjivim uvjetima. Naime, od dana kada potencijalni investitor krene sa idejom o investiranju do same realizacije nekog projekta prođe previše vremena, što vrlo često stvara veliki otpor za realizacijom.

Pri tome prostorni planeri imaju veliku odgovornost, ali oni ne mogu biti stručnjaci za sve djelatnosti koje se odvijaju na prostoru. Iz tog razloga bilo bi nužno planerima dati smjernice od strane županije ili države što se zapravo želi, odnosno koji su prioriteti u prostoru. Izuzetan je pritisak, pogotovo u priobalnom dijelu, tijekom izrade prostornih planova što često dovodi do nepridržavanja pravila gradnje i do narušavanja prostora.

Poljoprivredne površine, kao osnovni gospodarski resurs, je podijeljeno u tri kategorije i to: kao vrlo vrijedno (građenje nije dopušteno), te vrijedno (dopušteno građenje uz zadovoljenje određenih kriterija) i ostalo poljoprivredno zemljište u kojemu je dopuštena izgradnja gospodarskih subjekata i seoskih turizama ako je zadovoljen kriterij o veličini zemljišta.

Vrlo značajnu ulogu u izgradnji gospodarskih objekata imaju upravo lokalne jedinice koje definiraju konkretne uvjete za gradnju. U praksi se često dešava da je gotovo nemoguće zadovoljiti sve uvjete za izgradnju gospodarskih subjekata što predstavlja veliko ograničenje za razvoj poljoprivrednog sektora u Istri. Posebno je to važno kada znamo da postoji velika perspektiva razvoj stočarstva.

Trebalo bi na županijskoj razini izraditi smjernice za razvoj poljoprivrede, te pronaći ravnotežu između zahtjeva modernih naseljenih zona i ruralnih, pretežno poljoprivrednih zona s druge strane. Jedna od ideja je izgradnja poljoprivrednih zona u kojima bi se odvijala poljoprivredna djelatnost, te se na taj način ne bi imalo direktan utjecaj na urbano područje.

Jedan od problema je i legalizacija postojećih gospodarskih objekata koji su u funkciji. U legalizaciji gospodarskih objekata presudnu ulogu imaju lokalne jedinice. To ujedno i znači važnost definiranja i postizanja konsenzusa oko pitanja kakvo zapravo ruralno područje želimo, da li se želi nastaviti sa uzgojem životinja u naseljenim mjestima ili pak izdvojiti posebne poljoprivredno-uzgojne zone, te na taj način, uvjetno rečeno, promijeniti donekle izgled istarskog sela, ali isto tako udovoljiti potrebama modernog naselja.

Primjer uspješnog rješavanja ovo pitanja je Općina Brtonigla koja je svojim stanovnicima koji su obrađivali zemlju ili uzgajali životinje u samom središtu mjesta ponudila zamjensko zemljište izvan naselja. Na taj način Općina je dobila moderno naselje, a da istovremeno nije smanjila poljoprivrednu proizvodnju.

Uz navedeno i ne manje važno je pojednostaviti i ubrzati proces dobivanja građevinske dozvole kako bi se omogućilo potpuno legalno funkcioniranje privatnih i gospodarskih subjekata.

Kultura i tradicija jednog naroda najjasnije se očituje kroz njegovo graditeljstvo. Graditeljsko umijeće Istre temeljeno je na prenošenju iskustva "s koljena na koljeno", na izravnoj predaji. Kao i na ostalim područjima prenošena je cjelokupna vještina građenja, od izbora i obrade materijala, načina gradnje, do oblikovanja i smještaja na teren.

Odlaskom stanovništvo iz ruralnih područja u gradove, napuštaju se tradicionalna zanimanja, poljoprivreda se polako gasi i istarski krajolik se mijenja. Zapuštanje polja, samim time suhozida i tipičnih istarskih kažuna u zadnjim desetljećima je vrlo naglašeno.

Pučko graditeljstvo svjedoči o običajima i prošlosti Istre, o ustrajnosti, snalažljivosti i životnoj snazi istarskih poljodjelaca i pastira. Kamena zdanja i krajolici središnje i južne Istre "kažuni" prekrasni su primjer tradicionalnog graditeljstva. Kažun, nije tek puki oblik male funkcionalne građevine, već odraz ljudske vještine koja iz običnog kamena uobličuje ljepotu. U ruralnom području Istre, radi toga, je potrebno restaurirati, očistiti i zaštititi suhozide i istarske kažune čime bi očuvali krajolik i stvorili nove uvjete za poljoprivredu i agroturizam/turizam. Ovakav pristup rezultirao bi revitalizacijom istarskog ruralnog prostora i osigurao očuvanje tipičnih istarskih pejzaža.

11.4. Mjere za unapređenje ruralnog turizma

Novi razvojni model je također sasvim precizno definiran i u dokumentu Master plan razvoja turizma Istre; 2004.-2012., koji putem pet temeljnih elemenata (razvojni model, plan konkurentnosti, investicijske potrebe i mogućnosti, marketing plan te plan implementacije) nalaže precizan hodogram aktivnosti novog strateškog opredjeljenja razvoja turizma Istre. U agroturizmu Istarske županije do sada uspješno je oblikovano i ostvareno nekoliko programa i projekata od kojih su najznačajniji:

Vinske ceste Istre- danas možemo smatrati kao jedan prepoznatljiv i uobličen turistički proizvod koji se iz godine u godinu upotpunjuje i usavršava.

Gastro vodič Istre- ima važnu ulogu u strateškom razvoju nove koncepcije turizma. Svojim multiplikativnim učincima projekt je izvrsno nadovezao i pripojio ostale (kompatibilne) razvojne projekte poput agroturizma, vinskih cesta, cesta maslinova ulja, Wine daya, Dana tartufa, bike staza itd u integralni turistički proizvod).

Izvorni tartuf/tartufo vero- je projekt kojim se želi dodatno osnažiti projekt *Dani tartufa u Istri* te na stručnoj osnovi omogućiti kvalitetno upoznavanje različitih vrsta tartufa, kako bijelih tako i crnih, a s osnovnom namjerom da ugostitelji steknu potrebno znanje za kvalitetnu prezentaciju te gastro delicije, ali i pojasniti i/ili dočarati cijelu priču o tartufima.

Ceste maslinova ulja Istre- jedan su od potencijalno izuzetno atraktivnih turističkih proizvoda. osnovni je cilj promocija maslina, maslinova ulja i proizvoda od maslina te njegova turistička prezentacija koja se sastoji u revalorizaciji, razvoju i njezi maslinarstva u Istri.

Bike turizam u Istri- je specifičan projekt jer sadrži vrlo bitan element objedinjavanja svih razvojnih projekata u jedinstvenu cjelinu. Temelji se na očuvanoj prirodnoj okolini, kulturno-povijesnoj baštini te visokom stupnju ekološke svijesti. Proizašao je kao logičan slijed ubrzanog razvoja urbanih i industrijskih sredina, koje su često u neposrednom konfliktu s najugroženijom vrstom našeg planeta - vrijednim prirodnim i kulturnim blagodatima.

Golf u Istri- golf projekta podrazumijeva se izgradnja, ne samo golf igrališta već kompletnih golf centara s mnogostrukim pratećim i smještajnim sadržajima. U stvari, radi se o stvaranju jednog sasvim novog i vrlo kurentnog turističkog proizvoda, a s druge strane, to znači otvaranje novih tržišta, dolazak novih gostiju te u konačnici stvaranje sasvim novog imidža Istre kao turističke regije.

11.5. Mjere za unapređenje proizvodnje autohtonih i izvornih proizvoda

U budućnosti na europskom tržištu Istra neće moći konkurirati velikim količinama prehrambenih proizvoda, već je njena šansa u proizvodnji autohtonih i izvornih proizvoda, poput istarskog maslinovog ulja, istarskog pršuta i istarskih vina (malvazija, teran, muškati bijeli momjanski, muškati ruža) i rakija (komovica, ruda, medenica, biska).

Autohtoni proizvodi sve više privlače potrošače te bi oni kroz turističku ponudu mogli postati značajan izvozni istarski brend.

Autohtoni proizvodi odlikuju se posebnim karakteristikama koje proizlaze iz vrijednosti njihovih sastojaka, načina proizvodnje i prerade, te podneblja iz kojeg dolaze.

Ruralni prostor Istre treba prepoznati kao prostor visoke ekološke vrijednosti i neprocjenjive gospodarske važnosti, te kroz ostvarenje ciljeva kao što su poboljšanje postojećeg stanja, stvaranje uvjeta za povratak stanovništva i unapređenje kakvoće života u seoskim sredinama, postići njegov održivi razvitak.

Od posebnog je značaja neraskidiva veza između autohtonih proizvoda i ruralnog turizma, te njegovom značaju za razvitak seljačkih gospodarstava i ruralnog područja.

Proizvodnja autohtonih mesnih proizvoda potencijal je istarskog gospodarstva koji treba njegovati. Proizvođači bi trebali prvo težiti uspjehu na domaćem turističkom tržištu, a onda postupno, kako se proizvodnja bude razvijala i u svijetu.

Istarski autohtoni mesni proizvodi su istarski pršut, plečka (pleće, špaleta), istarski zarezanjak (kanica, ombolo itd.), istarske kobasice, panceta i drugo.

Ne manje važno je i meso istarskog goveda, istarska janjetina, pazinski puran, ali i mlječni proizvodi kravli i ovčji sir, proizvodi od tijesta (fuži, njoki, makaruni, ravijoli) te posebice istarski tartuf (proizvodi na bazi tartufa) i istarski med. Proizvodi „slatka“ Istra, pinca, povetica, fritule upotpunjuju bogatstvo ponude ovog područja.

Ključni problem je još uvijek premala proizvodnja autohtonih mesnih proizvoda, vezana isključivo za manufakture i seljačka gospodarstva. Sadašnja proizvodnja nije dovoljna niti za zadovoljenje domaćih potreba, a pogotovo ne za izvoz.

Problem je ne postojanje uvjeta za kvalitetniju proizvodnju autohtonih mesnih proizvoda od domaće sirovine, jer država nedovoljno potiče proizvođače da bi im ta proizvodnja bila zanimljiva.

Autohtoni proizvodi u turizmu mogu biti kao dio ponude u restoranima, hotelima i drugim ugostiteljskim objektima više kategorije, specijaliziranim ugostiteljskim objektima te seoskom (ruralnom) turizmu, a posebice turističkim seljačkim gospodarstvima.

Valorizacija i znalačka prezentacija vrhunskih lokalnih eno-gastro aduta, temeljenih na autohtonim proizvodima: bijelog tartufa, pršuta, ovčjeg sira, maslinova ulja, plodova mora, malvazije, terana, istarska maneštra (lončanica, varivo), kulturnih fritaja sa šparugama ili sipe sa šparugama, pasticcio ili canelloni sa šparugama, pašteta od šparuga i rižota predstavlja važan korak u tržišnom pozicioniranju bogatstva Istre.

Zaštita, valorizacija i promocija tipičnih istarskih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda važna je potpora ostvarenju tog cilja. Započete aktivnosti projektima „Identifikacija i utvrđivanje tipičnih istarskih proizvoda“ i „Valorizacija mesa istarskog goveda“ treba nastaviti, ali i poticati nove projekte i programe koji će stvarati nove šansa u proizvodnji autohtonih i izvornih proizvoda te osigurati održivi razvoj ruralnih područja.

Autohtoni proizvodi trebaju biti ne samo proizvedeni na tradicijski način već moraju biti zaštićeni na odgovarajući način kao autohtoni proizvodi jer samo tako registrirani proizvodi mogu ići na europsko tržište.

Temeljem Zakona o hrani i Uredbi Vijeća 2081/92 o zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka izvornosti za poljoprivredne i prehrambene proizvode, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva donijelo je Pravilnik o oznakama

izvornosti i oznakama zemljopisnog podrijetla hrane. Donošenjem toga pravilnika stvorene su normativne pretpostavke, što treba iskoristiti na način da se razraditi strategija kako da do sada „anonimne“ izumiruće autohtone vrijednosti zažive novim modernim gospodarskim životom i postanu dio istarskog bogatstva.

11.6. Mjere za unapređenje obrazovanja ruralnog stanovništva

Još uvijek postoje značajne razine nepismenosti, posebno u ruralnim područjima i među ženama. Neravnoteža između vještina stečenih u školama i na sveučilištima i tržišta radnih mjesta ima negativne učinke i rezultira u nedovoljnom zapošljavanju posebno mladih akademski obrazovanih osoba. Izdaci za istraživanje i razvoj, u prosjeku su puno niži nego u zemljama u drugim regijama koje imaju slične razine prihoda.

Posebice nedostaje obrazovanje u održivom razvoju, uključujući i na višim razinama. Jačanje ljudskih resursa i temeljnih građanskih prav, integriranje informacijskog društva, smanjenje informacijskog jaza između obalnog područja i unutrašnjosti Istre .

Potrebno je provesti prilagodbu gospodarstvu znanja koje se ubrzano razvija među najhitnijim su uvjetima za održivi razvoj. Ovo je ujedno i poziv svim čimbenicima koji mogu ponuditi svoj konsenzus i aktivnu potporu, uključujući:

- javna i privatna poduzeća
- istraživače, nastavnike
- lokalne vlasti i druge relevantne ustanove, od kojih sve imaju sve važniju ulogu pri povećanju svijesti i provedbi održivog razvoja na svim primjerenim razinama.

Obrazovna je struktura poljoprivrednika daleko je nepovoljnija od istovrsne strukture drugih kategorija aktivnog stanovništva. S druge strane razmjerno je malo dopunskih oblika stručnog obrazovanja i sektora intelektualnih usluga primjerene poljoprivrednicima.¹⁹ To izravno utječe na širenje i nisku primjenu znanstveno-tehnoloških postignuća u poljoprivredi osobito na seljačkim gospodarstvima. Općenito hrvatsko selo znatno zaostaje za gradom po razini opremljenosti socijalnom i tehničkom infrastrukturom. Jedan od bitnih indikatora te opremljenosti jest broj i razmještaj obrazovnih ustanova (poglavito škola) za potrebe edukacije podmlatka te za stručno usavršavanje i permanentno obrazovanje odraslih.

Prosječni stupanj obrazovanosti poljoprivrednika (obiteljskih gospodarstva) u nas je nizak (obrazovanije su skupine među aktivnim poljoprivrednicima doslovno marginalne) i time disparatan potrebnim znanjima i vještinama za uvođenje i primjenu navodnjavanja. S druge strane, razmjerno je malo izvaninstitucionalnih i dopunskih oblika stručnog obrazovanja i informiranja koje su primjerene i dostupne poljoprivrednicima. Poljoprivredna savjetodavna služba kao važan «kanal» prijenosa znanja, vještina i tehnika i sl. na obiteljska gospodarstva, barem zasada, nema odgovarajuće specijaliste za sva područja (posebice za ekološku proizvodnju). Učinkovitost oblikovanja i provedbe programa izravno je vezano uz djelotvornost i interakcijsko djelovanje upravnih i stručnih

---

¹⁹ Istraživanje na uzorku voditelja vitalnih gospodarstava pokazalo je da je za razmjerno mali broj seljaka (16,4%) presudnu ulogu u prenošenju praktičnih poljoprivrednih znanja i vještina imao poljoprivredni stručnjak (poljoprivredna savjetodavna služba). Za dvije trećine poljoprivrednika presudnu ulogu u stjecanju praktičnih znanja i prenošenju novih tehnologija ima autonomni funkcionalni odgoj na seljačkom gospodarstvu i u lokalnoj zajednici. (Žutinić, Brkić, 1999).

službi na državnoj i lokalnoj razini, kojima također nedostaju stručnjaci s potrebnim znanjima i vještinama upravljanja takvim projektima.

U velikom broju čimbenika koji djeluju na napredak u poljoprivredi grada i županije važnu ulogu ima promicanje osmišljene politike i programa prenošenja i korištenja vještina i obrazovanja koji odgovaraju ruralnom razvoju i održivom razvitku obiteljskog gospodarstva. Unapređenje obrazovanja u sustavu povećanja poljoprivredne proizvodnosti važno je pitanje u oblikovanju sustava poljoprivrednog znanja.

Primjena raznovrsnih znanja u suvremenoj poljoprivrednoj proizvodnji na obiteljskom gospodarstvu zahtijeva danas poljoprivrednika s višim stupnjem znanja i vještina. Manjak usko specijaliziranog stručnog kadra, literature, obrazovnih programa i periodičnih seminara, nepostojanje oglednih farmi i pokusnih centara,

Stalno obrazovanje i osposobljavanje proizvođača i stručnjaka za rješavanje praktičnih problema vezanih uz ekološku (održivu) poljoprivredu.

Strateški cilj 1. Utemeljiti edukacijsko–obrazovne centre, odnosno škole na otvorenom (npr. pilot–gospodarstva, za edukaciju, obuku i praksu poljoprivrednika, ali također i učenika i studenata). Na ovim gospodarstvima kroz suradnju znanstveno–nastavnih i istraživačkih ustanova, savjetodavne službe, udruga te samih nositelja proizvodnje vršio bi se prijenos znanja prema novim sudionicima u sustavu poljoprivredne i eko proizvodnje.

Programi za provedbu ovog strateškog cilja mjere su:

1. Osnivanje transparentne središnje baze podataka o poljoprivrednoj i ekološkoj proizvodnji; kao što su važeći propisi, standardi i postupci, popis ekoloških proizvođača (poljoprivredne proizvodne jedinice, prerađivači, trgovine, uvoznici), godišnjih planova proizvodnje
2. Organizacija obrazovnih tečajeva, predavanja, radionica, okruglih stolova
3. Organiziranje sajмова, izložbi, izradi različitih promidžbenih materijala
4. Potpora izdavaštvu (knjige, brošure, časopisi); medijske kampanje; izrada video filmova, CD
5. osnivanje regionalnih ekoloških proizvodnih jedinica (npr. 5 eko–centara) za edukaciju i praksu (mješovita poljoprivredna gospodarstva s prikladnim tipom diversifikacije; eko–turizam, rekreacija, obrti, prerada na imanju i dr.),
6. Stvaranje oglednih poligona–OPG za stručno i praktično usavršavanje za poljoprivrednu i eko proizvodnju, koji bi u suradnji s udrugama, zadrugama, školskim i znanstveno–obrazovnim ustanovama služile za edukaciju (radionice, vježbovnice, praksu) te istraživanja i unapređivanje ekološke proizvodnje.
7. Uvođenje predmeta ekološke proizvodnje na odgovarajuće stručne i visoke škole.

Strateški cilj 2. Uvođenje certificiranih tečajeva za stručno osposobljavanje poljoprivrednih proizvođača. Potreba za višim stupnjem stručnog znanja i vještina za učinkovito obavljanje poljoprivredne proizvodnje na gospodarstvu, svjesni su i sami poljoprivredni proizvođači, budući da se radi o složenim proizvodnim sustavima koji se mogu izgraditi i staviti u funkciju uz znatna investicijskih ulaganja.

Programi za provedbu ovog strateškog cilja mjere su:

1. Osnivanje koordinacijskog tijela (Povjerenstvo) za izradu programa osposobljavanja poljoprivrednika
2. Izrada prijedloga plana i programa edukacije te odrediti (regionalno) centre koji bi to provodili za pojedine grane poljoprivredne proizvodnje
3. Uspostavu sustava obrazovanja i osposobljavanja poljoprivrednika na razini nacionalno priznatih certifikata (javnih isprava) za osposobljenost za obavljanje proizvodnje poljoprivrednicima sa imenovanjem certifikata
4. Određivanje prvenstva u korištenju sredstava državne potpore kapitalnim ulaganjima i korištenju kredita za operativne programe razvitka poljoprivredne proizvodnje koje je usvojila i koje će usvojiti Vlada RH

11.7. Mjere za unapređenje sustava za navodnjavanje

U svijetu nema visoko razvijene zemlje bez visoko razvijene poljoprivrede za koju je preduvjet razvijeno navodnjavanje koje osigurava sigurnu i stabilnu proizvodnju. Važno je napomenuti da danas nisu bitni prirodni resursi, već gotovo isključivo kvalitetno upravljanje resursima.

Istarska županija, 1998. godine, znatno prije nego li u ostalim županijama u RH dobiva svoj plan navodnjavanja u vidu bazne studije/plana pod naslovom „Plan navodnjavanja na području istarskih slivova“ (Bazni Plan Navodnjavanja Istarske Županije - BPNIŽ), izrađenog na Građevinskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci. Taj je planski dokument predvidio mrežu površinskih akumulacija u kontinentalnoj Istri te dugačke razvodne kanale i transportne cjevovode do većih kompleksa poljoprivrednog zemljišta na prostoru IŽ - ukupno cca 22.000 ha raspoređenih uglavnom na zapadnoj obali Istre (na potezu od Savudrije do Bala), krajnjem jugu poluotoka (između Šišana i Marčane), Čepić polju i riječnim dolinama Mirne i Raše.

Tijekom proteklih 10-tak godina u istarskom prostoru (ali i na razini države) dogodile promjene zbog kojih se novelacija BPNIŽ-a nameće kao potreba i po nekoliko dodatnih osnova:

1. Objavljena je državna Strategija upravljanja vodama
2. Iniciran je Nacionalni projekt navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i vodama u RH (NAPNAV)
3. Na snazi je nova prostorno-planska dokumentacija na županijskoj razini (Prostorni plan IŽ=PPIŽ), kao i razini jedinica lokalne samouprave u IŽ (PPUG/O)
4. Na snazi je nova Odluka o zonama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće u Istarskoj županiji
5. Nastupila je dezintegracija većih poljoprivrednih subjekata (kombinata), odnosno daljnje usitnjavanje poljoprivrednih parcela u IŽ

Radi toga pristupilo se 2007. godine novelaciji Plana navodnjavanja Istarske županije koji je izradio IGH PC Rijeka.

Nivelirani PNIŽ (novi PNIŽ) pretpostavlja faznu gradnju sustava navodnjavanja i to:

1. Prva faza (kratkoročna, okvirno predvidivo za slijedeće 10 do 15-godišnje razdoblje) potreba za vodom za navodnjavanje planira se osigurati izgradnjom niza manjih sustava za navodnjavanje baziranih na raspoloživim podzemnim i

nadzemnim lokalnim vodnim resursima (uključivo i dopunske/pričuvne tehničke sustave) te akumuliranju vode u mini-akumulacijama (<1.000.000 m³). Veličina i mikrolokacija određene mini akumulacije odrediti će se za svako pojedino područje kod detaljnije razrade projekta navodnjavanja u idejnoj projektnoj dokumentaciji. Što se izgradnja manjih sustava za navodnjavanje bude brže odvijala (što će prvenstveno ovisiti o iskazanom interesu krajnjih korisnika), to će se brže doći do punog iskorištenja lokalnih resursa (tj. do granica prirodne obnovljivosti) te će se aktualizirati potreba za dovodom dodatne vode iz velikih površinskih akumulacija u kontinentalnoj Istri, čime se stvaraju uvjeti za početak 2. faze razvoja sustava.

2. Druga faza potreba za vodom za navodnjavanje pokriti će se faznom izgradnjom velikih površinskih akumulacija odabranih iz spektra akumulacija obrađenih u BPNIŽ-u. Budući je za velike površinske akumulacije neizostavno potrebna izrada studije o utjecaju na okoliš (SUO), taj institut otvara prostor za preispitivanje utjecaja na okoliš, opravdanosti i rentabilnosti izvedivosti svake pojedinačne akumulacije iz BPNIŽ-a, uključivo i onih koje nisu proglašene sastavnim dijelom optimalnog rješenja.

Detaljna stručna ocjena svake pojedinačne akumulacije iz BPNIŽ-a izraditi će se sukladno postignutom stupnju razvijenosti malih sustava navodnjavanja s mini-akumulacijama koji će prostorno disperzirati i količinski umanjiti ukupnu potražnju za vodom iz velikih akumulacija. Izrada SUO, dakako, uključuje i mogućnost napuštanja nekih lokacija iz BPNIŽ-a te traženje novih u regionalnom prostoru.

Budući da je danas glavni subjekt poljoprivredne proizvodnje obiteljsko gospodarstvo, normalno je usmjeriti razvoj navodnjavanja na tim gospodarstvima, posebno na već okrupnjenim gospodarstvima koji imaju i ostale uvjete za uspješnu primjenu ovih sustava. Osim obiteljskih gospodarstava, u svakom slučaju, za razvoj i primjenu navodnjavanja dolaze u obzir i ostala poljoprivredna gospodarstva: poduzetnici, državne firme, znanstveno-nastavni pogoni i ostali oblici poljoprivrednih gospodarstava koji imaju odgovarajuću poljoprivrednu proizvodnju i ostalu potrebnu opravdanost za primjenu navodnjavanja.

U ovom vremenu, kada je Hrvatska postala kandidat za članstvo u EU, poljoprivredni proizvođači su svjesni da ne mogu biti konkurentni na tržištu poljoprivrednih proizvoda ako ne pristupe unapređivanju poljoprivrede s primjenom navodnjavanja, posebice pri uzgoju povrćarskih, voćarskih i krmnih kultura, te pri uzgoju maslina i grožđa. Upravo zbog toga poljoprivrednici su prinuđeni samo inicijativno, pojedinačno pa i neorganizirano pronalaziti mogućnosti za nabavku odgovarajućih sustava navodnjavanja za njihove potrebe. Ove činjenice i stvarni značaj navodnjavanja u razvoju naše poljoprivrede prepoznala je i sadašnja Vlada Republike Hrvatske.

11.8. Mjere za unapređenje upotrebe malih šuma

Gospodarenje šumskim resursima mora voditi povećanju postojećih proizvodnih mogućnosti svih dobara (proizvoda) šume. Uz pretpostavljeno dosljedno gospodarenje šumama može se očekivati povećanje postojećih i postizanje značajnih potencijalnih proizvodnih mogućnosti šumskih resursa (državne i privatne šume). To se odnosi na povećanje površina, povećanje drvene zalihe, povećanje godišnjeg sječivog prihoda, ali i

povećanje šumsko uzgojnih radova. Iz toga proizlazi i značajno povećanje ne samo vrijednosti šuma i šumskog zemljišta, nego i njihovih ekoloških i socijalnih funkcija.

Kako privatne šume zauzimaju gotovo 92 % cjelokupne površine šuma i šumskog zemljišta, te kako je prema ocjenama stanje privatnih šuma daleko ispod njihovih potencijalnih proizvodnih mogućnosti, jasna je činjenica u kojem se dijelu to povećanje vrijednosti i proizvodnih mogućnosti odnosi na privatne šume.

Činjenica je da postoji velika neistraženost toga segmenta šumarstva, jer se općenito privatnim šumama do sada posvećivalo vrlo malo pažnje, kako u pogledu stručnog, tako i u pogledu znanstvenog rada.

Iz naprijed navedenog, te zbog velike heterogenosti gospodarskih, uzgojnih, sastojinskih oblika na manjim površinama, usitjenosti posjeda, velikog broja šumovlasnika, različitosti interesa i odnosa vlasnika prema šumi i šumarstvu, nepostojanja kontinuiteta uređivanja i gospodarenja šumama, teškoća i potrebe pomirenja općih interesa i užih interesa pojedinih šumovlasnika.

Sa stajališta gospodarstvenog razvoja, značenje šuma:

1. drvena zaliha za drveno prerađivačku industriju i ogrjev
2. sporedni šumski proizvodi (šumsko sjeme i sadnice, proizvodi za ljudsku prehranu, lijek, stočarstvo, industrija)
3. poljoprivredno zemljište i izvori mineralnih sirovina
4. potencijali za lov
5. ekološki sustav (hidrološka i vodo zaštitna funkcija, protu erozijska funkcija, klimatska funkcija, protu emisijska funkcija, vjetrobrana i cesto zaštitna funkcija)
6. turistička funkcija šuma.

U slijedećem razdoblju potrebno je:

- poticati optimalno gospodarenje svim šumskim resursima u suradnji sa zainteresiranim stranama
- poticati učinkovitost i racionalizacija šumarske uprave kao osnove održivog gospodarenja šumama i stvaranje potrebne razine ljudskih resursa unutar sektora
- poticati okrupnjavanja privatnih šumskih posjeda i osnivanja udruženja privatnih vlasnika šuma
- inicirati zakonski okvir koji će omogućiti učinkovitu provedbu strategije
- lovstvo i šumske ekološke sustave optimalno uključiti u turističku ponudu, a ostale proizvode šuma i šumskog zemljišta uključiti u gospodarenje šumama i šumskim zemljištem
- razviti i održavati fleksibilnu drvenu industriju konkurentnu na međunarodnom tržištu i sposobnu za optimalno korištenje sortimenata
- proglasiti zaštićena područja i odrediti režim za njihovo upravljanje na osnovi jasnih kriterija i u skladu s međunarodnim standardima
- prilagoditi obrazovanje i istraživanje potrebama modernog šumarstva

Od projekata koji su trenutno za Istarsku županiju od osobitog interesa je izrada i provedba projekta cjelovite zaštite i upravljanja Motovunskom šumom (poplavna šuma hrasta lužnjaka) koji bi uključio popravlanje vodnog režima u interesu stvaranja optimalnih uvjeta za njen opstanak (nakon reguliranja toka rijeke Mirne nema periodičnog poplavljanja). Pored toga što predstavlja jedinstveni primjer takve šume na Mediteranu, a jednim dijelom je i zaštićena, osobito je značajna kao stanište tartufa.

11.9. Mjere za unapređenje ribarstva

Strateške odrednice ribarske politike definirane su Strategijom razvoja poljoprivrede i ribarstva koja je donesena kao jedna od 19 sastavnica Strategije Vlade Republike Hrvatske »Hrvatska u 21. stoljeću« (NN, 89/02), a razmatra područja poljoprivrede, ribarstva i prehrambene industrije te uključuju:

1. prilagoditi ribolov i uzgoj načelu održivog i odgovornog gospodarenja u skladu sa zaštitom prirode,
2. prilagoditi uzgojnu proizvodnju zahtjevima tržišta,
3. promicati ekološke kriterije uzgoja i gospodarenja vodenim bogatstvima u svrhu njihove promidžbe kao atraktivnog izvoznog i turističkog proizvoda,
4. osuvremeniti preradu ribe i omogućiti njeno proširenje na nove subjekte kroz omogućavanje povoljnih investicijskih sredstava i financiranje operativnih troškova,
5. poticati razvoj malih obiteljskih ribnjačarskih gospodarstava,
6. poticati korištenje primjerenih i selektivnih ribolovnih alata,
7. organizirati prometovanje ribom kroz iskrcajna mjesta, otkupne stanice, aukcijske centre i veletržnice,
8. inicirati i poticati izgradnju kopnene ribarske infrastrukture i logistike,
9. poticati interesna udruživanja ribara.

Glavni ciljevi hrvatske ribarske politike RH su:

1. jačanje i restrukturiranje ribarskog sektora;
2. postizanje trajnog, uravnoteženog i održivog gospodarenja ribolovnim resursima u skladu s ribolovnim mogućnostima;
3. razvoj akvakulture s posebnim naglaskom na postizanje međunarodne konkurencije, uz zadovoljavanje najviših ekoloških i kvalitativnih standarda;
4. poboljšanje prerade dodavanjem nove vrijednosti i boljom iskoristivošću ulovnih i uzgojnih proizvoda;
5. uspostava organiziranog trženja ribom i ribljim proizvodima;
6. unapređenje i modernizacija ribolovne flote;
7. razvoj infrastrukturne i logističke podrške ribarstvu (luke, pristaništa, vezovi, transport);
8. uspostava efikasnih mehanizama strukturnih mjera u ribarstvu;
9. edukacija svih subjekata uključenih u ribarstvo;
10. jačanje ribarskih udruženja.

Da bi tržište ribom profunkcioniralo u Istarskoj županiji sukladno standardima EU nužno je u slijedećem razdoblju, pristupiti rješavanju tri osnovna problema sukladno aktivnostima MPŠVG:

1. Uspostava lučke infrastrukture i suprastrukture namijenjene za ribarstvo
2. Uređenje tržišta ribom
3. Uspostava organizacija proizvođača

U dijelu koji se odnosi na uspostavu lučke infrastrukture i suprastrukture namijenjene za ribarstvo potrebno je provesti slijedeće mjere:

1. Uspostava ribarskih luka i iskrcajnih mjesta
2. Uspostava suprastrukture u ribarskim lukama i iskrcajnim mjestima
3. Izmjene i dopune županijskih i lokalnih prostornih planova

U dijelu koji se odnosi na uređenje tržišta ribom potrebno je provesti slijedeće mjere na razini MPŠVG-a:

1. Osnivanje odjela za tržište uz donošenje vezanih propisa uz CMO (organizacije proizvođača, intervencijski mehanizmi, regulacija potpora, standardi, potrošačka informacija, informacije o cijenama, kontrola i nadzor)
2. Donošenje propisa o prodaji ribe od mjesta prve prodaje
3. Uspostava središnjeg ubilježnika/registra UR
4. Potpuno preuzimanje pravne stečevine EU u hrvatsko zakonodavstvo o hrani i poboljšanje sustava kontrole

U dijelu koji se odnosi na uspostavu organizacija proizvođača potrebno je provesti slijedeće mjere na nivou MPŠVG-a:

1. Definiranje organizacija proizvođača
2. Uspostava sustav poticanja za udruživanje ribara (u udruge, zadruge i organizacije proizvođača)
3. Izrada studije o mogućnosti uključivanja pojedinih gospodarski interesantnih vrsta riba u anekse EU uredbi koje se vežu za ribe za koje je predviđena financijska nadoknada.

Mjere za razvoj ribarskog sektora

1. Izmjena i dopuna županijskog prostornog plana u kontekstu nužne potrebe planiranja ribarskih luka i tradicionalnih ribarskih privezišta, te uvođenje obveze priobalnim općinama i gradovima u kontekstu osiguranja prostora za potrebe svojih ribara kako za lučkom infrastrukturom tako i suprastrukturom. Definiranje prostornih planova i kod potreba obale za djelatnost marikulture (iskrcaj, otpremni i purifikacijski centri).
2. Izrada projektne dokumentacije za izgradnju i adaptaciju planiranih obalnih sadržaja namijenjenih ribarstvu. U dijelu ribarskih luka za pojedine suplementarne aktivnosti mogu se izdavati koncesije koje će služiti u svrhu djelomičnog financiranja potreba.
3. Odabir nositelja aktivnosti
4. Izgradnja i adaptacija planiranih sadržaja na obali
5. Uzgoj mlađi i poribljavanje²⁰
6. Sukladnost s Eu uredbama o veterinarsko sanitarnim normama, standardima iskrcaja, sljedivošću, kontroli i nadzoru.

---

²⁰ Prema amandmanu vijećnika u Skupštini Istarske Županije (gospodin Vladimir Gašparini)

11.10. Mjere za unapređenje ruralnih financija

Pristup financijskim sredstvima je temeljno razvojno pitanje. Problem financiranja razvoja je općenit i nije ograničen samo na ruralna područja. Međutim, nedostatno financiranje na ruralnom području predstavlja jedan od temeljni problem i ograničenja razvoja takovih područja, kako zbog njihove važnosti tako i zbog njihove složenosti.

Ruralno financiranje obuhvaća cijeli niz usluga i službi koje uvelike nadilaze kreditiranje. Ono uključuje upravljanje ulozima i štednjom građana, kredite za poljoprivrednu proizvodnju, kredite za aktivnosti usko povezane s poljoprivredom (repromaterijal, mehanizacija prerada i marketing poljoprivrednih proizvoda), kredite za poslovne aktivnosti koje nisu isključivo poljoprivredne (obrt, malo i srednje poduzetništvo), te ostale financijske usluge u nužne u ruralnom prostoru, poput leasinga, osiguranja, kreditnih kartica, platnog prometa i sl. Osobine djelatnosti ruralnog financiranja jesu visoki troškovi i rizik, a neke od ključnih značajki ruralnog financiranja jesu: a) složeno okruženje (preklapanje i nekonzistentnost između tri ključna područja: makroekonomska politika, financijski sektor i poljoprivredna politika, b) neadekvatni zakonski okvir (kao što su nedjelotvornosti u stečajnim procedurama i nedostatak mehanizama financijske kontrole) naglašavaju problem osiguranja jamstva zajma, c) problem nadzora nad svim institucijama i d) potreba za izgradnjom institucija i kadrova sposobnih za kreiranje sustava ruralnog financiranja kao integralnog dijela cjelokupnog financijskog sustava. U proteklom razdoblju bankarski sektor sve više i više se udaljavao od specifičnih potreba promicatelja malih projekata, osobito u poljoprivredi i posebice u ruralnim područjima. Komercijalne banke danas održavaju slabe ili nikakve kontakte s poljoprivrednicima. Obzirom na razinu razvijenosti ukupnog financijskog tržišta u Hrvatskoj, ponuda kredita u poljoprivredi je nedovoljna, a i uvjeti su relativno nepovoljni, posebice obzirom na instrumente osiguranja kredita i proceduru. Banke izbjegavaju poljoprivredu zbog brojnih razloga: klimatski uvjeti čine kreditiranje poljoprivrede rizičnim poslom, nedovoljna je količina znanja iz managementa i marketinga kao i problem dostupnosti tržišnih informacija, nedostatak poduzetničkih ideja, nesavršeno tržište poljoprivrednih inputa i outputa, a niti privrednici nisu skloni zaduživanju.

Osim uvođenja modela kapitalnih ulaganja 2003. godine, kako bi se povećala konkurentnost poljoprivrede u procesu pristupanja EU, država pokreće i nekoliko, tzv. "operativnih programa" Cilj im je ubrzati i povećati ulaganja na područjima i u sektorima u kojima imamo relativne komparativne prednosti (govedarstvo, svinjogojstvo, proizvodnja slavonskog kulena, dugogodišnji nasadi). Sukladno Zakonu o državnoj potpori u poljoprivredi i ribarstvu, odobravaju se i poticaji za podizanje novih vinograda, godišnja plaćanja po hektaru za nove vinograde i sadni materijal. Pri tome se razlikuju osnovna plaćanja i plaćanja područjima s težim uvjetima gospodarenja.

Pred pristupni fondovi EU koji su nedavno pokrenuti predstavljaju također važan element poticanja ulaganja u poljoprivredu i na taj način povećanja proizvodnje, konkurentnosti i strukturnih problema. Operativni programi i pred pristupni fondovi bi osim direktnih učinaka kroz povećanje dohotka trebali imati i učinke na kvalitetu proizvoda, njihovu zdravstvenu ispravnost i standarde.

U slijedećem razdoblju potrebno je mobilizirati štednju ruralnog stanovništva i omogućiti fleksibilnost u financijskom poslovanju. Treba raditi na uspostavi i izgradnji lokalnih financijskih institucija koje će biti specijalizirane za ruralna područja i agrobiznis.

Usluge ruralnog financiranja (što može i treba postati jedna od budućih uloga Fonda) je i uspostava usluga iz financija, managementa i marketinga za poduzetnike u ruralnom prostoru. Radi toga, potrebno je promicati provedbu sustava, poput mikro kredita, poduzetničkog kapitala i programa poticaja, kao potpora i financiranje proizvodnih aktivnosti i inovacija od strane malih i srednjih poduzeća.

Neusklađenost ponude i potražnje može se javljati na puno različitih načina, pa tako postoji i mnoštvo mogućih načina za rješavanje tog problema. Kako bilo, u svoj svojoj složenosti postaje sve jasnije da rješenja trebaju uključivati i uspostavu veza koje prelaze lokalne okvire.

Ruralno područje samo nema kritičnu masu potrebnu za rješavanje tako kompleksnog problema kao što je lokalno financiranje. Zato je sve važnije uspostavljanje veza s urbanim područjima.

11.11. Mjere za unapređenje ruralne ekonomije

Sukladno Zajedničkoj poljoprivrednoj politici u EU i programu IPARD RH te ostalih srodnih politika potrebno je u slijedećem razdoblju povećati ulaganja u ruralnim područjima, posebice za:

- povećani prihod ruralnog stanovništva kroz razvoj i diverzifikaciju poljoprivrednih i nepoljoprivrednih aktivnosti
- razvoj novih mogućnosti zapošljavanja kroz razvoj i diverzifikaciju poljoprivrednih i nepoljoprivrednih aktivnosti
- očuvanje postojećih radnih mjesta
- povećanje dostupnih usluga ruralnom stanovništvu i njihove kvalitete
- poboljšanje socijalne strukture u ruralnim područjima

Za provedbu novih i diverzifikaciju ekonomskih aktivnosti, potrebna je razvijena lokalna infrastruktura, poput cesta, opskrbe vodom i si. Te su dvije mjere povezane, što je razvidno iz sljedećeg: turističko gospodarstvo => lakša dostupnost => obnova cesta.

Sukladno prioritetnim sektorima i dozvoljenim ulaganjima prema programu IPARD potrebno je osigurati potporu:

1. *Ruralnom turizmu:*

Ulaganja u izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje turističkih objekata, poput soba, toaleta i drugih objekata, uključujući objekte za držanje životinja u turističke svrhe, objekte za rekreaciju, sportsku opremu, turističke kampove, uređenje okoline (jahačke staze, sportski ribolov, biciklizam, eko-staze i si.), obnovu zgrada i objekata povijesne i kulturne važnosti (stari podrumi, mlinovi i slično).

2. *Tradicionalnim obrtima:*

Ulaganja u izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje radionica za tradicionalne obrte, uključujući pakiranje i marketing proizvoda

3. *Izravnoj prodaji:*

Ulaganja u izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje prodajnih mjesta za izravnu prodaju poljoprivrednih proizvoda (pojedinačno ili grupe proizvođača)

4. Preradi na poljoprivrednom gospodarstvu:

Ulaganja u izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje mikro i malih prerađivačkih pogona za proizvodnju mesnih i mliječnih proizvoda, uključujući pakiranje i marketing proizvoda

5. Uslugama:

Ulaganja u izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje objekata za pružanje nepoljoprivrednih usluga u ruralnim područjima, poput informatičkih radionica, mehaničarskih radionica, knjigovodstvenih servisa i slično

6. Obnovljivim izvorima energije:

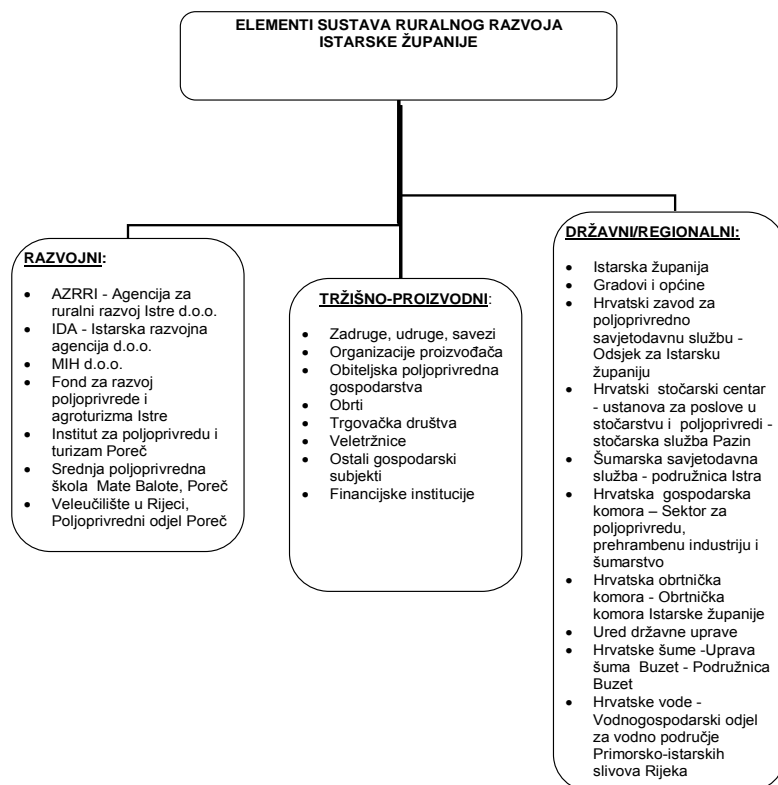
Ulaganja u izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje objekata za korištenje obnovljivih izvora energije, poput biodizela, bioplina i slično

Ulaganje moraju biti u skladu sa relevantnim nacionalnim minimalnim standardima glede zaštite okoliša, javnog zdravlja, zdravlja biljaka i životinja, dobrobiti životinja i zaštite na radu u trenutku odobrenja potpore. Ukoliko su nacionalni minimalni standardi temeljeni na EU standardima usvojeni u vrijeme zaprimanja zahtjeva, odluka o odobrenju potpore bit će uvjetna za korisnika do realizacije ulaganja.

12. Smjernice institucionalnih promjena za provođenje programa

Istarska županija nema u potpunosti razvijen institucionalne okvire koji bi omogućili pravilnu provedbu Programa ruralnog razvoja. Program je prilično složen i nije ga lako administrirati. Lokalne upravne strukture imaju ograničen opseg djelovanja (nedostatak financija i kadrova), te nepostojanje odgovarajućih upravnih struktura predstavlja ozbiljnu prepreku u provedbi Programa.

Prihvatanje Programa među poljoprivrednicima i lokalnim nositeljima razvoja iz privatnog, javnog ili civilnog sektora jedan je od ključnih čimbenika njegovog uspjeha.

12.1. Praćenje i ostvarivanje provedbe strateškog programa

Odgovornost za provedbu Strateškog programa povjerena je svakom tijelu državne uprave u njegovoj nadležnosti. Kao središnji upravljački mehanizam rada IŽ u provedbi Programa, na unutarnjoj razini odgovornost za njegovu provedbu objektivno leži na Poglavarstvu Istarske županije i svakom pojedinom članu. Predstavljaju najvišu hijerarhijsku instancu uključene u provedbu Programa. Upravljaaju procesom kroz osnovne smjernice i regulativnu podršku.

Potrebno je osnovati Savjetodavno vijeća za ruralni razvoj Istarske županije. Provedba Strateškog programa ovisi o kvaliteti koordinacije između pojedinca, lokalnih nositelji razvoja iz privatnog, javnog i civilnog sektora kroz lokalne akcijske grupe (LAG) i ostalih tijela lokalne uprave uključenih u proces. Ovo tijelo koordinira provedbu Programa na razini Istarske županije.

Nositelj provedbe i praćenje Programa je Agencija za ruralni razvoj Istre d.d. (AZRRI), koja je i osnovana za povezivanje javnog i privatnog sektora te za pripremu i provedbu projekata u ruralnom prostoru te koordiniranje proizvodnih aktivnosti u ruralnom području Istre s ciljem pokretanja gospodarskih i razvojnih programa u ruralnom prostoru Istre

Koordinaciju na razini lokalne uprave i samouprave, treba biti povjerena "koordinatorima" zaduženima za organizaciju, koordinaciju i kontrolu njihove provedbe. Zadaća je svakog koordinatora praćenja pravovremenog ispunjavanja zadataka opisanih u Strateškom programu. Koordinator je odgovoran je za redovito prikupljanje informacija o provedbi programa na razini svog dijela i priprema izvješća o stanju provedbe aktivnosti iz svog djelokruga te ga dostavlja AZRRI-u.

Prateći pojedini sektor, djelatnici lokalne uprave i samouprave ("koordinatori) zaduženi su za provedbu Programa na operativnoj razini pri čemu ostvaruju redovite kontakte sa službenicima iz odnosnog sektora tijela državne uprave. Ovim sustavom ostvaruje se provedbe na operativnoj razini i to kako međuresornoj, tako i na razini svakog tijela uprave.

Radi olakšanog tehničkog praćenja provedbe Programa, u AZRRI-u potrebno je uspostaviti Interaktivnu bazu podataka (Management Reporting Information System). Na političkoj razini za praćenje provedbe zadužena je Skupština Istarske županije. Koordinacija raznih izvora financiranja u cilju postavljanja učinkovitog djelatnog sučelja između projekata temeljnih na Programu i vanjskih sredstava. Nadzor nad ukupnim radom, praćenje rezultata i razvoj daljnjih smjernica.

Potrebna je veća koordinacije mehanizama združenog financiranja iz više domaćih i međunarodnih izvora financiranja, upravljanja razvojnom politikom te nadzora i vrednovanja razvojnih programa.

Načelo Programa je koherentnosti planiranih aktivnosti koje svoje mjesto nalaze u Državnom i Županijskom proračunu u okviru stavki svakog tijela državne uprave.

Prva faza provedbe Programa poklapat će se s izradom proračuna i izravno će se vezati za sljedeće proračunsko razdoblje u pogledu:

- a) mjera čija će se provedba predviđati u proračunskom razdoblju;
- b) mjera koje se predviđaju za sljedeće proračunsko razdoblje.

Na taj način povezuje se Program s proračunom, a ujedno i započinje provedba Programa za sljedeću godinu.

Tablica 35. Pregled strukture sudionika u provedbi Strateškog programa

Tijelo/Institucija	Način djelovanja	Uloga i odgovornost u primjeni programa	Potrebni resursi
Skupština Istarske županije Poglavarstvo Istarske županije	Izabrano zastupničko i izvršno tijelo	Usvaja Nacrt i konačnu verziju Strateškog programa	Usvajanje SPRRIŽ - 2008. Provedba 2008.-2013.
Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodoprivredu Istarske županije	Koordinira provedbu Programa na razini Istarske županije	Savjetodavno tijelo županijske Skupštine	Neznatna dodatna sredstva za pokrivanje troškova rada
Agencija za ruralni razvoj Istre d.d. (AZRRI)	Osnovana za pripremu i provedbu projekata u ruralnom prostoru te koordiniranje proizvodnih aktivnosti u ruralnom području Istre	Nositelj provedbe i praćenja ostvarenja Programa. Koordinacije između pojedinca, lokalnih nositelji razvoja iz privatnog, javnog i civilnog sektora kroz lokalne akcijske grupe (LAG) i ostalih tijela lokalne uprave Ocjena provedbe Programa	Jačanje ljudskih resursa i dodatna sredstva za opremanje potrebnom infrastrukturom (iteraktivnu bazu podataka -Management Reporting Information System) pokrivanje troškova rada
"Koordinatori" na razini lokalne uprave i samouprave	Zaduženima za organizaciju, koordinaciju i kontrolu provedbe Programa	Operativna razina pri čemu ostvaruju redovite kontakte sa službenicima iz odnosnog sektora tijela državne uprave	Dodatna sredstva za pokrivanje troškova rada
Pojedinci, lokalni nositelji razvoja iz privatnog, javnog i civilnog sektora, lokalne akcijske grupe (LAG).	Planiranje projekata i programa, sukladno postavljenim prioritetima i ciljevima	Ključni sudionici razvoja ruralnog područja Pridonose razvoju lokalnih resursa: potiču društveno gospodarske čimbenike	Korištenje postojećih ili mogućih sinergija među različitim aktivnostima na lokalnoj razini

Faza praćenja - dvogodišnja revizija

Nakon dvije godine, provodi se ocjena provedbe Programa po dogovorenim načelima od strane Agencije za ruralni razvoj Istare (AZRRI) koja podnosi izvješće Poglavarstvu i Skupštini Istarske županije sukladno proceduri ažuriranja.

U ovoj fazi praćenja provedbe Strateškog programa, istodobno se ocjenjuje ostvarivanje Programa i priprema Programa za sljedeću godinu. Na osnovi te ocjene Izvješća promatranog kroz prioritete Programa, Savjetodavno vijeća za ruralni razvoj Istarske županije u suradnji s Agencijom za ruralni razvoj predložiti potrebne izmjene ili reviziju Programa. Preporuke će raspravljati i o njima odlučivati, ovisno o njihovom sadržaju, Županijsko Poglavarstvo.

Uspjeh Strateškog plana ovisi stoga od sposobnosti vlade, lokalnih vlasti, poduzeća i drugih čimbenika u civilnom društvu za promicanje približavanja njihovih politika, odluka i djelovanja. Ovo zahtijeva mobilizaciju ljudskih resursa i razvijanje primjerenog institucionalnog okvira. Zahtijeva također praćenje provedbe Programa, u okviru koje će napredak nužno biti postupan i diferenciran, započinjući s jasno utvrđenim kratkoročnim djelovanjem kako bi se pripremio put za dugoročnije djelovanje.

Što je važno za "postizanje ciljeva" strateškog razvoja?

1. Posjedovanje svih potrebnih resursa (ljudski, prirodni, infrastrukturni) za strateški razvoj i unapređenje Općina i Gradova
2. Točno definiranje ciljeva i strategija razvoja Općina i Gradova

Osiguranje pretpostavki za skladan ruralni razvoj Istarske županije pretpostavlja:

1. Ulaganje u ljudske potencijale promatra se kao najvažniji dio Strateškog plana.
2. Demografsku obnovu treba tražiti kroz zadržavanje postojećeg stanovništva i to njegovih radno aktivnih i najmlađih skupina, kroz stimuliranje onih koji su se ranije odselili u potrazi za školom i poslom.
3. Zadovoljavajuća infrastruktura (voda, struja, telefon), međutim postoje inicijative za unapređenjem (kanalizacija, pročištači otpadnih voda).
4. Obrazovani i stručni kadrovi, ali i drugi deficitarni kadrovi trebali bi postati okosnicom realizacije najvažnijih razvojnih programa u budućem razdoblju.
5. Razvoj infrastrukture koja je koordinirana s najviše razine vlasti, u svrhu praćenja i unaprjeđivanja provedbe razvojnih programa i projekata

13. Sažeti pregled projekta i programa ruralnog razvoja (2008.-2013.)

Projekt/Program	Vrsta financiranja/ izvori financiranja	Nositelj projekta	Partneri u projektu	Cilj projekta	Vrijednost projekta
ADRIA FOOD QUALITY Promocija jadranskog prostora kao područja sa visokokvalitetnim proizvodima voćarsko-povrtlarskog porijekla	INTERREG III A - Program Jadranske prekogranične suradnje Financijski instrument CARDS	Emilia Romagna, Provincija Forlì-Cesena - Italija	<ul style="list-style-type: none"> Istarska županija i Grad Koprivnica - Hrvatska, Šire područje Banja Luke - BiH, Grad Lazarevac - Srbija, Područje Kotora - Crna Gora, Albanija - cijela zemlja 	Kreiranje jednog jedinstvenog područja na Jadranu za razvoj proizvodnje visokokvalitetnih proizvoda voćarsko-povrtlarskog i životinjskog porijekla uz praćenje od uzgoja do krajnjih potrošača	718.916,00 €, (od tog budget AZRRI-a d.o.o. Pazin 76.000,00 €)
Identifikacija i utvrđivanje tipičnih istarskih proizvoda	Iz proračuna Istarske županije, općina i Gradova Istarska županija: 100.000,00 kn; Općine i Gradovi: 50.000,00 kn; Turistička zajednica Istarske županije: 50.000,00 kn	AZRRI d.o.o. Pazin	•	Određiti srednjoročni program radi zaštite, valorizacije i promocije tipičnih istarskih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.	200.000,00 kn
Agroturizam Istre	Istarska županija	Istarska županija Upravni odjel za turizam		Gostu omogućiti drugačiji doživljaj Istre kroz kvalitetniji prijem, individualnost, familijarnost, omogućiti mu direktan susret s prirodom, kulturnim nasljeđem, a sve u seoskom ambijentu, ekološki još uvijek u ravnoteži s prirodnim zakonitostima.	350.000,00 kn
AMAMO - "THROUGH THE SEA AND THE MOUNTAINS "	Međunarodni projekt	Istarska županija Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodoprivredu	<ul style="list-style-type: none"> Azrri - Agencija za ruralni razvoj Istre d.o.o. Pazin PINS d.o.o. - Poduzetnički inkubator Skrad (Primorsko-goranska županija) Splitsko-dalmatinska županija Dubrovačko-neretvanska županija 	Omogućiti pozicioniranje partnera sa područja priobalja, ali i planinskog područja, na europskom turističkom tržištu, te jačanje njihovih mogućnosti koje proizlaze iz postojećih resursa.	1.260.049,04 € (od toga za hrvatske partnere 291.575,00 €)
Gastro turizam Istre	Istarska županija	Istarska županija Upravni odjel za turizam		Promocija Istre kao prepoznatljive i kvalitetne gastro destinacije. Promocija i turistička valorizacija tipičnih i autohtonih gastro proizvoda.	250.000,00 kn
Bike turizam Istre	Istarska županija	Istarska županija Upravni odjel za turizam		Kreiranjem integralnog turističkog proizvoda obogaćujemo i diversificiramo naš turistički proizvod	500.000,00 kn

Projekt/Program	Vrsta financiranja/ izvori financiranja	Nositelj projekta	Partneri u projektu	Cilj projekta	Vrijednost projekta
Ceste maslinovog ulja Istre	Istarska županija	Istarska županija Upravni odjel za turizam		Promocija maslina, maslinova ulja i proizvoda od maslina te njegova turistička prezentacija koja se sastoji u revalorizaciji, razvoju i njezi maslinarstva u Istri	160.000,00 kn
CONNECT- Transnacionalna inicijativa za umrežavanje i suradnju u razvoju obalnih malih i srednjih poduzeća na balkanskom dijelu jadranske obale	Međunarodni projekt Zakon 84/2001 Republike Italije	Regija Friuli Venezia Giulia	<ul style="list-style-type: none"> •Istarska županija •Primorsko-goranska županija •IDA - Istarska razvojna agencija •Regija Veneto •Regija Emilia Romagna •Informest •Uniprom •Regija Sofija - Bugarska (partner-promatrač) 	Promocija razvoja obalnih Jadranskih malih i srednjih poduzeća u sektoru ribarstva, stvaranje mreže na Jadranu, promocija zadugarstva u sektoru ribarstva te interesno povezivanje subjekata.	8.706.249,78 kn
Fish.Log	Međunarodni projekt Zakon 84/2001 Republike Italije	Regija Friuli Venezia Giulia	<ul style="list-style-type: none"> •Istarska županija •Primorsko-goranska županija •IDA - Istarska razvojna agencija •Regija Veneto •Regija Emilia Romagna •Informest •Uniprom 	Izgradnja veletržnica riba u Poreču i Rijeci	13.650.000,00 kn
Dodjela oznake IQ (istarska kvaliteta) za vino Malvazija istarska	IDA d.o.o. - Istarska razvojna Agencija, USAID (putem agencije DAL) IDA d.o.o. - Istarska razvojna Agencija, vinari - kotizacija	Vinistra i IDA d.o.o. - Istarska razvojna Agencija		Sustav uvođenja „IQ“ oznake Marketinške aktivnosti s ciljem povećanja konkurentnosti kvalitetnijih vina, te poticati vinogradare i vinare na dodatno povećanje kvalitete grožđa i vina Malvazije istarske	200.000,00 kn godišnje
Izgradnja javno komunalne klaonice	Istarska županija, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva, i vodnog gospodarstva RH, EU fondovi	AZRRI d.o.o.		Izgradnja javno-komunalne klaonice preko koje bi se mogla obavljati uslužna i prisilna klanja papkara.	10.000.000,00 kn
Izvorni tartuf	Istarska županija	Istarska županija Upravni odjel za turizam		Cilj diversificirati ugostiteljske objekte po načelu poštivanja kvalitete autohtonih gastro proizvoda. Istovremeno želimo ponuditi istinskim ljubiteljima tartufa kvalitetan itinerer	200.000,00 kn
Lovni turizam	<ul style="list-style-type: none"> • 50.000,00 - AZRRI d.o.o. • 50.000,00 – Lovački savez Istarske županije • 100.000,00 – Istarska županija 	AZRRI d.o.o.		Osmisliti oblike promotivnih aktivnosti kojima bi se turističkom tržištu približila i prezentirala ponuda jela od divljači	200.000,00 kn

Projekt/Program	Vrsta financiranja/ izvori financiranja	Nositelj projekta	Partneri u projektu	Cilj projekta	Vrijednost projekta
Muškat Ruža Porečka - Desertno vino	AZRRI d.o.o.	AZRRI d.o.o.		Istražiti da li sorta Muškat Ruža Porečka ima potencijal za proizvodnju kvalitetnog možda čak i vrhunskog desertnog vina	60.000,00 kn
Put zdravlja i prijateljstva - "Parenzana"	INTERREGIIIA Program za susjedstvo SLO-HU- CRO 2004-2006	Općina Kopar	<ul style="list-style-type: none"> •Istarska županija •Biciklistički klub "Mountin bike Istra - Pazin •Općina Izola •Općina Piran 	Revitalizacija trase stare željezničke pruge Parenzane, zaštita trase i uspostava nove biciklističke i pješačke staze u svrhu turističkog razvoja	5.110.000,00 kn
Plan sadnje dugogodišnjih nasada 2004.-2008.	Istarska Županija •	Istarska Županija Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribolov i vodoprivredu	<ul style="list-style-type: none"> •AZRRI d.o.o. Pazin •MIH-a d.o.o. Poreč 	VINOGRADARSTV O: •u pet godina zasaditi minimum 1.000 MASLINARSTVO: •u pet godina zasaditi barem 400.000 novih sadnica maslina VOČARSTVO: •u pet godina zasaditi 100 ha novih nasada voćnjaka RASADNIČARSTV O: •osposobiti domaće proizvođače za proizvodnju autohtonog sadnog materijala •osposobiti stručni kadar za vođenje selekcije autohtonih sorata •podiči matične nasade za proizvodnju plemki te podignuti matične nasade za proizvodnju podloga	vinogradarstvo: 60.000.000,00, •maslinarstvo: 18.000.000,00, •vočarstvo: 1.000.000,00
Podizanje nasada maslina u Vodnjanu	<ul style="list-style-type: none"> •AZRRI d.o.o. Pazin: 500.000 kn, •Istarska županija: 1.000.000 kn, •Grad Vodnjan: 500.000 kn, •tržište kapitala: 2.000.000 kn. 	AZRRI d.o.o.	<ul style="list-style-type: none"> •Istarska županija •Grad Vodnjan 	Na opožareno područje na kojem se ranije nalazila šuma mediteranskih borova i nešto makije, predviđeno je podizanje nasada maslina od 2007. do 2010. godine, a za 2007. godinu je planirano podizanje 30 ha maslinika.	26.420.000,00 kn
Pokusni uzgoj jelena aksisa u ograđenom prostoru	Istarska županija, općine i Gradovi i ostali AZRRI d.o.o.	AZRRI d.o.o.		istraživanje svih bioloških svojstava važnih za uzgoj brijunskih aksisa.	

Projekt/Program	Vrsta financiranja/ izvori financiranja	Nositelj projekta	Partneri u projektu	Cilj projekta	Vrijednost projekta
Program komercijalnog uzgoja bijelog i crnog tartufa u Istarskoj županiji	Istarska županija, općine i Gradovi, EU fondovi AZRRI d.o.o.	AZRRI d.o.o.		Ovladati tehniku proizvodnje mikoriziranih sadnica sa crnim i bijelim tartufom koji se tradicionalno i prirodno nalaze na tim staništima	
Program navodnjavanja za Istarsku županiju	Republika Hrvatska, Istarska županija, Općine i Gradovi u Istarskoj županiji	Istarska županija - Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodoprivredu		U suradnji sa jedinicama lokalne samouprave i potencijalnim korisnicima vode za navodnjavanje definirane su potrebe za navodnjavanje od cca. 52.000 ha poljoprivrednih površina.	1.450.000.000,00 kn
Osnivanje AGROBANKE - transformacijom Fonda za razvoj poljoprivrede i agroturizma Istre u financijsku instituciju višeg reda	Sufinanciranje između osnivača (JLS,IŽ,LSIŽ), RH, Predpristupnih fondova EU, inozemni izvori, ostali izvori •66,66% vlastita sredstva •20,00% sredstva drugih izvora u županiji •10,00% sredstva državnog proračuna i sredstva iz EU •3,34% privatna sredstva	ISTARSKA ŽUPANIJA - Fond za razvoj poljoprivrede i agroturizma Istre	<ul style="list-style-type: none"> •Jedinice lokalne samouprave i Istarska županija •Obrtnička komora - poduzetnici •Poljoprivrednici - poduzetnici •Lokalne i državne institucije iz poljoprivrednog sektora 	Transformacija Fonda za razvoj poljoprivrede i agroturizma Istre, kao financijske institucije ograničenog djelovanja, u AGROBANKU kao financijsku instituciju koja slobodno sudjeluje u prometu kapitala na financijskom tržištu	20.000.000,00 €
Putevima istarskih kažuna i suhozida	Istarska županija, EU fondovi AZRRI d.o.o.	AZRRI d.o.o.		<ul style="list-style-type: none"> •Revitalizacija istarskog ruralnog prostora •Očuvanje tipičnih istarskih pejzaža •Stvaranje mreže putova kroz Istru •Edukacija mladih naraštaja kroz škole ekologije u prirodi, ljetne •Škole zidanja 	
RURAL TOUR - Unaprjeđenje održivog razvoja u poljoprivredi u CADSES zoni.	Interreg III B CADSES - Program transnacionalne suradnje Financijski instrument CARDS	Regija Veneto, Italija	<ul style="list-style-type: none"> •AZRRI d.o.o. Pazin, Hrvatska •Regija Emilia-Romagna, Italija •M.A.R.R. Agencija za regionalni razvoj, S.A. Poljska •Pokrajina Koruška, Austrija •Micro-Regional Association of Szecaseny Area, Mađarska 	<ul style="list-style-type: none"> •Povezivanje turističke ponude ruralnog dijela Istre sa EU tržištem •Edukacija na području ruralnog turizma •Promocija Istarske županije •Stvaranje prepoznatljivog branda 	1.287.638,00 €, (od toga za AZRRI: 70.300,00 €)

Projekt/Program	Vrsta financiranja/ izvori financiranja	Nositelj projekta	Partneri u projektu	Cilj projekta	Vrijednost projekta
Sustav javne odvodnje i zaštite voda Istarske županije	<ul style="list-style-type: none"> •Proračuni Gradova i općina, •Istarska županija •Republika Hrvatska •Naknada za zaštitu voda •Cijena komunalne usluge, •Krediti i ostali izvori 	Istarska županija		<ul style="list-style-type: none"> •obuhvatiti 173 naselja u kojima živi cca 37.723 stanovnika •planirati sustav za cca 45.400 stanovnika •ugraditi 522.443 m gravitacijskih cjevovoda •ugraditi 21.508 m tlačnih cjevovoda •izgraditi 190 crpnih stanica •izgraditi 176 uređaja za pročišćavanje otpadnih voda raznih kapaciteta 	oko 1.120.000.000 kn
Trajna zaštita istarskog goveda gospodarskim iskorištavanjem u sustavu ruralnog razvitka Istre	<p>Istarska županija, EU fondovi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Istarska Županija • AZRRI d.o.o. Pazin 	AZRRI d.o.o. Pazin	<ul style="list-style-type: none"> •Zavod za specijalno stočarstvo Agronomskog Fakulteta Sveučilišta u Zagrebu •Slow-Food - Međunarodna organizacija za zaštitu bioraznolikosti •SUIG Višnjan - Savez uzgajivača istarskog goveda •Istarska županija 	Postići trajnu oznaku zaštite izvornosti mesa istarskog goveda. Ugovaranje trajne suradnje s proizvođačima (uzgajivačima) istarskog goveda koji nalaze ekonomski interes u primarnoj proizvodnji teladi, odnosno junadi za meso,	800.000,00 kn
Tuber magnatum Pico - endemska vrsta gljiva u opasnosti od nestanka	Istarska županija, EU fondovi	AZRRI d.o.o. Pazin		<ul style="list-style-type: none"> •Očuvanje vrste •Ekonomska valorizacija Tuber magnatum Pico •Promocija ruralnog prostora Istarske županije 	
Turističko promatranje ptica u funkciji agroturizma	Istarska županija, EU fondovi	Istarska županija Upravni odjel za turizam			250.000,00 kn
Uzgoj autohtone podvrste divljeg zeca u Istri	Istarska županija, EU fondovi	AZRRI d.o.o. Pazin		Utvrđivanju prikladnih staništa za zeca na području Istre, na utvrđivanju obitavanja prirodnih populacija i uzimanje uzoraka za DNA analizu, odabiranje pokusne plohe za testiranje ispuštanja uzgojenih jedinki i odredilo smjernice gospodarenja.	
Vinske ceste Istre	Istarska županija	Istarska županija - Upravni odjel za turizam		Revalorizacija, razvoj vinogradarstva i vinarstva u Istri. Cijeli projekt sastoji se u izboru ponajboljih vinara diljem Istre.	220.000,00 kn

Popis sudionika u pripremi Programa

	DATUM	VRIJEME	PRISUTNI
1. CIKLUS			
LAG PAZIN	06.12.2006	09.00	Irenko Pilat – Načelnik općine Karojba Dalibor Stojić – Član Poglavarstva općine Cerovlje Alen Žužić – Općina Tinjan Neven Rimanić – Gradonačelnik Grada Pazina
LAG BUZET			Valter Flego – Gradonačelnik Grada Buzeta Igor Božić – Predsjednik Gradskog vijeća Grada Buzeta Nedeljko Markežić – Potpredsjednik Gradskog vijeća Grada Buzeta Ornela Rumen – Pročelnica za financije i gospodarstvo Grada Buzeta Klaudio Antonac – Odbor za gospodarstvo i razvoj Grada Buzeta Radovan Nežić – Predstojnik ureda poglavarstva Grada Buzeta Đurđa Pokorni - Zamjenica načelnika u općini Lupoglav
LAG POREČ			Viliam Radessich - Upravni odjel za gospodarstvo grada Poreča Đankarlo Žužić - Predsjednik komisije za poljoprivredu općine Tar - Vabriga Leo Ferenac – Referent Jedinstvenog upravnog odjela općine Vižinada Marino Baldini – Načelnik općine Vižinada Enio Jugovac – Načelnik općine Kaštelir Labinci Malden Rajko – Pročelnik u općini Tinjan Boris Šverko – Tajnik općinskog Vijeća i Poglavarstva općine Vrsar
LAG BUJE			Marisela Štokovac – Tajnica jedinstvenog upravnog odjela općine Oprtalj Rino Duniš – Načelnik općine Grožnjan Doriano Labinjan – Načelnik općine Brtonigla Nada Franković - Stručni savjetnik za gospodarstvo i poljoprivredu grada Buje Paolo Dragan – Predstavnik Grada Umaga Alen Luk – Načelnik gradske uprave Grada Novigrada
LAG LABIN			Nevina Miškulin – Direktor službe za prostorno planiranje Grada Labina Valter Kvalić – Načelnik općine Kršan Alen Golja – Zamjenik Gradonačelnika Grada Labina Ingrid Zulijani – Jedinstveni upravni Odjel općine Raša
LAG PULA			Vedrana Hrvatinić – Viši upravni referent za prostorno planiranje općine Ližnjan Loris Mošnjica – Stručni suradnik za zelene površine Grada Pule Igor Fabris – Stručni suradnik za gospodarstvo Grada Pule Denis Kontošić - Načelnik općine Barban Helga Može Glavan – Stručni suradnik za razvojne projekte općina Medulin
LAG ROVINJ			Valerio Drandić – Pročelnik upravnog odjela za financije, razvoj i gospodarstvo Grada Rovinja Petra Macura – Član Poglavarstva Grada Rovinja – resor financija, razvoja i gospodarstva
2. CIKLUS			
LAG PAZIN	17.01.	09.00	Dalibor Stojić – Član poglavarstva općine Cerovlje Neven Rimanić – Gradonačelnik Grada Pazina Renato Krulčić – Pročelnik općine Gračišće Irenko Pilat – Načelnik općine Karojba Edi Ćus – Pročelnik za gospodarstvo i financije Grada Pazina Karmen Grubor – Tajnik ureda općine Motovun Klaudio Zgrablić – Pročelnik općine Sv. Petar u Šumi Malden Rajko – Pročelnik općine Tinjan

3.CIKLUS			
LAG PAZIN			
PAZIN	20.02.	09.00	Neven Rimanić- Gradonačelnik Grada Pazina Edi Ćus- Pročelnik za gospodarstvo i financije
TINJAN	20.02.	12-14	Vlado Ivetić- Načelnik općine Tinjan Mladen Rajko- Pročelnik općine Tinjan Robert Fabris- Član poglavarstva općine Tinjan G-din Davor Šuran - Član poglavarstva općine Tinjan
GRAČIŠĆE	21.02.	09-11	Renato Krulčić - Pročelnik općine Gračišće
KAROJBA	21.02	12-14	Irenko Pilat - Načelnik općine Karojba
MOTOVUN	22.02	12-14	Karmen Grubor - Tajnica ureda u općini Motovun
CEROVLJE	23.02	09.00	Mirko Opašić - Načelnik općine Cerovlje Dalibor Stojišić - Član poglavarstva općine Cerovlje,
SV. PETAR U ŠUMI	12.03.	09.00	Klaudio Zgrablić - Pročelnik Općine Sv. Petar u Šumi
LAG BUZET			
BUZET	19.03. (pon)	09-11	Ornela Rumen - Pročelnica za financije i gospodarstvo Grada Buzeta
LUPOGLAV	19.03 (pon)	11.30-12.30	Franko Baxa - Načelnik općine Lupoglav
LANIŠĆE	19.03 (pon)	13.30-14.30	Neven Mikac - Predsjednik općinskog vijeća općine Lanišće
LAG LABIN			
LABIN	20.03. (uto)	9-11	Davor Čerljenko - Savjetnik za poduzetništvo u Gradu Labinu Patricija Terković - Savjetnica za poduzetništvo u Gradu Labinu
PIČAN	20.03. (uto)	12-14	Branko Ružić - Načelnik općine Pićan
KRŠAN	21.03 (sri)	9-11	Ivica Kralj - Povjerenik Vlade RH u općini Kršan
SV. NEDELJA	21.03 (sri)	12 -14	Elio Stepančić - Načelnik općine Sv. Nedelja
RAŠA	22.03 (čet)	9-11	Sandi Miletić - Komunalni redar u općini Raša
LAG BUJE			
BUJE	26.03 (pon)	9-11	Nada Franković - Stručni savjetnik za gospodarstvo i poljoprivredu grada Buje
UMAG	26.03 (pon)	12-14	Paolo Dragan - Predstavnik Grada Umaga
NOVIGRAD	27.03 (uto)	9-11	Marina Stančić - Stručni suradnik za gospodarstvo i javnu nabavu grada Novigrada
BRTONIGLA	27.03 (uto)	12-14	Cattunar Franco - Predsjednik općinskog Vijeća Brtonigle Alessandro Nemaz - Član Poglavarstva Brtonigle
GROŽNJAN	02.05 (sri)	9-11	Rino Duniš - Načelnik općine Grožnjan
OPRTLJ	28.03 (sri)	12-14	Marisela Stokovac - Tajnica jedinstvenog upravnog odjela općine Oprtalj
LAG POREČ			
POREČ	02.04 (pon)	9-11	Viliam Radessich - Upravni odjel za gospodarstvo grada Poreča
KAŠTELIR-LABINCI	02.04 (pon)	12-14	Enio Jugovac - Načelnik općine Kaštelir-Labinci Giuliano Vojnović - Pročelnik općine Kaštelir -Labinci Đulijano Petrović - Pročelnik općine Kaštelir -Labinci
VIŠNJAN	03.04 (uto)	9-11	Maja Belušić - Pravnica u Višnjanskoj razvojnoj Agenciji - Vira d.o.o. Milan Stanić - Voditelj Odsjeka komunalne Službe općine Višnjjan
SV. LOVREČ	03.04 (uto)	12-14	Roberto Bulešić - Predstavnik općine Sv. Lovreč
VRSAR	04.04 (sri)	9-11	Boris Šverko - Tajnik općinskog Vijeća i Poglavarstva općine Vrsar
TAR - VABRIGA	04.04 (sri)	12-14	Đankarlo Žužić - Predsjednik komisije za poljoprivredu općine Tar - Vabriga
FUNTANA	05.04 (čet)	9-11	Mladen Grgeta - tajnik ureda Vijeća i Poglavarstva općine Funtana
VIŽINADA	05.04 (čet)	12-14	Leo Ferenac - Referent Jedinstvenog upravnog odjela općine Vižinada
3.CIKLUS			
LAG ROVINJ			
BALE	13.04 (sri)	12-13	Zdenka Vratović - Pročelnik Jedinstvenog upravnog odjela u općini Bale
ŽMINJ	11.04 (sri)	12-14	Roberto Unukić - Član Poglavarstva općine Žminj
LAG PULA			
BARBAN	17.04	09-11	Milio Bulić - Referent Organa upravljanja općine Barban
SVETVINČENAT	17.04.	12-14	Igor Macan - Pomoćnik pročelnika za proračun, financije i gospodarstvo
MARČANA	18.04	09-11	Zlatko Cetina - Pročelnik općine Marčana
FAŽANA	18.04	12-14	Anton Grbac - Potpredsjednik Općinskog vijeća općine Fažana Melita Peroković - Direktorica Turističke zajednice općine Fažana
LIŽNJAN	19.04	09-11	Vedrana Hrvatinić - Viši upravni Referent općine Ližnjan
MEDULIN	19.04	12-14	Helga Može Glavan - Stručna suradnica općine Medulin
PULA	20.04	09-11	Željko Pavletić - Stručni suradnik za imovinsko pravne poslove u Gradu Puli Loris Mošnja - Stručni suradnik za zelene površine u Gradu Puli
VODNJAN	20.04	12-14	Ezio Pinzan - Dogradonačelnik Grada Vodnjana

4. CIKLUS			
STOČARSTVO	07.05.	09.00	Juita Haber – Predsjednica „CROAT“-a, Savez uzgajivača trakenerskih konja Hrvatske Miroslav Haber – Stručni savjetnik „CROAT“-a, Saveza uzgajivača trakenerskih konja Hrvatske Ranko Martinović – Predsjednik strukovne grupe kozara pri HGK Ranko Anđelini – Predsjednik udruge pčelara „LIPA“ Pazin Miran Gortan – Voditelj ispostave Istarske Županije pri Hrvatskom zavodu za poljoprivredno savjetodavnu službu Nenad Cukon – Viši županijski veterinarski inspektor, veterinarski ured Pazin Momir Petrović – Tajnik udruge proizvođača mlijeka istarske županije „Istra“ Bruno Buršić – Član predsjedništva udruge proizvođača mlijeka istarske županije „Istra“ Orbanić Josip – Suvlasnik „Latus“-a Dalibor Boljat – Voditelj otkupa, PIK d.d. Rijeka Aldo Štifanić – Predsjednik SUIG-a, Saveza uzgajivača istarskog goveda Boris Orlić – Predsjednik udruge „Tovari“ Ratko Ferenčić – Predstavnik „Udruge kozara“ Nenad Antunović – Predsjednik konjogojske udruge „Zlatne grive Istre“ Mladen Milohanić – član Udruge proizvođača Istarskog pršuta Valdi Golja – direktor peradarstva u Puris-u d.d. Pazin
4. CIKLUS			
MASLINARSTVO	08.05	09.00	Marin Kukoč – Savjetnik za odnose s javnošću pri Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva Krešimir Ivančić – Savjetnik za praćenje i procjenu SAPARD-a pri Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva Nenad Hrelja – Stručni savjetnik pri hrvatskom Zavodu za poljoprivrednu savjetodavnu službu – ispostava Istarska županija, Pula Đani Benčić – Profesor maslinarstva pri Agronomskom Fakultetu Zagreb Franko Raguž – Stručni savjetnik udruge Agroturist, Vodnjan Miljenko Prodan – vlasnik uljare Torcolo Franko Vladišković – direktor uljare Torač d.o.o. Đanfranko Pribetić – poljoprivredni savjetnik pri Mih-u d.o.o. Miro Pokrajac – vlasnik uljare Novi Torač Anton Luk – vlasnik uljare Sv. Roko
VOĆARSTVO, VINARSTVO I VINOGRADARSTVO	14.05	09.00	Branka Mihaljević - Viši savjetnik pri Hrvatskom zavodu za vinogradarstvo i vinarstvo Miodrag Hruškar - Savjetnik pri Hrvatskom zavodu za vinogradarstvo i vinarstvo Đordano Peršurić - Ravnatelj Instituta za poljoprivredu i turizam u Poreču Elvis Visintin - Tajnik udruge „Vinistra“ Mario Staver - Voditelj Stručnog studija vinarstva na poljoprivrednom odjelu u Poreču Veleučilištu u Rijeci Mladen Milohanić - Predsjednik poljoprivredne udruge „Agrodraga“ Tinjan Silvano Smoković - Tajnik poljoprivredne udruge „Agropićan“ Davor Fero - Predsjednik poljoprivredne udruge „Agomotovun“ Marin Kukoč - Savjetnik za odnose s javnošću pri Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva RH Krešimir Ivančić - Savjetnik za praćenje i procjenu SAPARD-a pri Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva RH Robert Bačac - Stručni suradnik na projektima u Azrri-u d.o.o. Pazin Andrija Draguzet - Stručni suradnik u Azrri-u d.o.o. Pazin Branko Franković - Hrvatska Zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu - Stručni savjetnik za voćarstvo
GOSPODARSKI SUBJEKTI U ISTARSKOJ ŽUPANIJ	15.05.	09.00	Milan Buršić - Predsjednik udruge pršutara Istarske županije Dujmović Mladen - Pršutarna Dujmović Sandi Orbanić - Mljekara Latus d.o.o. Josip Hreljak - Pisinium d.o.o

4. CIKLUS			
ŠUMARSTVO- LOVSTVO	15.05	12.00	Dean Blažina - Stručni suradnik za šumarstvo i lovstvo u Upravnom odjelu za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodoprivredu Istarske županije Danijela Družetić Milanović - Stručni suradnik u Upravnom odjelu za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodoprivredu Istarske županije Igor Jurčić - Stručni suradnik na projektima u Azrri-u Andrija Draguzet - Stručni suradnik na projektima u Azrri-u d.o.o. Albin Lampe - Revirnik u Šumarsko savjetodavnoj službi-podružnica Istra Tomislav Meštrović - Načelnik odjela za šumskogospodarske planove, uzgoj i zaštitu šuma Robert Ojurović - Pomoćnik ravnatelja Šumarske savjetodavne službe Boris Šverko - Tajnik općinskog Vijeća i Poglavarstva općine Vrsar Mladen Belušić - Tajnik Lovačkog saveza Istarske županije Egri Buždon - Lovozakupnik državnog lovišta „MAJ“ Rajko Ardalić - Voditelj Lovnog ureda Pazin Ilija Cvijanović - Tajnik lovačkog društva „Zec“-Poreč Franko Udovičić - Dopredsjednik Lovačkog saveza Istarske županije Franjo Pavliček - Voditelj Lovnog ureda Buje Marino Banović - LD „Patka“-Novigrad Neven Mikac - Predsjednik LD „Čičarija“ Lanišće Ornela Rumena - Pročelnica za financije i gospodarstvo Grada Buzeta Sandi Miletić - Komunalni redar u općini Raša Željko Vlahović - Lovačka udruga „Vepar“-Pazin Marijan Brozan - Lovačko društvo „Kolinika“-Gračišće Albert Vretenar - Lovačko društvo „Lim“-Vrsar Mladen Rajko - Pročelnik općine Tinjan
RIBARSTVO	16.05	09.00	Claudio Coslovich - Predsjednik udruge "MYTILUS" Silvano Križman - rukovoditelj proizvodnje Mirna d.d. Eros Sorić - Tajnik - Obrtnička komora Istarske županije Emil Sošić - direktor - Istrida d.o.o. Ivanka Filić - direktorica proizvodnje - Marimira d.d. Mario Lovrinov - stručni savjetnik - HZPSS Sonja Posavec - viši stručni savjetnik - Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva Zlatko Milovan - predsjednik sekcije za ribarstvo UO Pula - HOK - UO Pula, RZ "Lanterna" Milivoj Veličković - ribarska zadruga "Ostriga" Tonči Trevižan - predsjednik ceha ribara Istarske županije
PROSTORNO PLANIRANJE I UREĐENJE	17.05.	09.00	Milena Šugar - Privatni poduzetnik Josip Zidarić - Pročelnik Upravnog odjela za održivi razvoj u Istarskoj županiji ngrid Paljar - Ravnateljica Zavoda za prostorno planiranje u Istarskoj županiji Kristina Fedel - Stručni savjetnik u odsjeku za regionalnu i međunarodnu suradnju Istarske županije Nevenka Šuran Marinčić - Ministarstvo kulture, konzervatorski odjel Pula

4. CIKLUS			
TURIZAM, AGROTURIZMI I TIPIČNI PROIZVODI	21.05	09.00	Ennio Forlani - Direktor Turističke zajednice Vodnjana Ferlin Nevenka - Voditelj domaćinstva u agroturizmu „Ferlin“ Claudio Coslovich - Predsjednik udruge proizvođača ribe i školjkaša „Mytilus“ Roberto Krajcer - Vlasnik ruralne kuće za odmor „Villa Elena“ Daniel Papuga - Etnolog iz Norveške Libero Sinković - Vlasnik agroturizma „San Mauro“ Gordana Bottezar - Predsjednik TZO Vižinada Miro Petohleb - Vlasnik obrta „Eliksir“ Buzet Davorka Šajina - vlasnik agroturizma „Ograde“ Radenko Sloković - Direktor Turističke zajednice Grada Pazina Martin Čotar - Stručni suradnik Turističke zajednice Grada Pazina Petar Grubišić - Ugostitelj, vlasnik agroturizma „Stari kostanj“ Milena Šugar - Vlasnica ruralne kuće za odmor „Franica“
EKOLOŠKA POLJOPRIV.	22.05.	09.00	G-đa Nevija Longo - Vlasnica rasadnika „Longo“ G-din Nenad Kuftić - Ekološki proizvođač, vlasnik „OPG Nenad Kuftić“ G-đa Vlasta Radoičić - Savjetnica za ekološku proizvodnju za područje Istarske županije i tajnik udruge „Bio Istra“ G-đica Urška Kosić - Predstavnica MiH d.o.o.

5. CIKLUS			
LAG PAZIN	04.06.	09.00	Irenko Pilat - Načelnik općine Karojba Renato Krulčić - Pročelnik općine Gračišće Edi Ćus - Pročelnik Upravnog odjela za gospodarstvo, financije i proračun Nermin Hodžić - Pripravnik u Upravnom odjelu za gospodarstvo, financije i proračun Karmen Grubor - Tajnica ureda u općini Motovun Mladen Rajko - Pročelnik općine Tinjan Klaudio Zgrablić - Pročelnik općine Sv. Petar u Šumi Mirko Opašić - Načelnik općine Cerovlje Dalibor Stojić - Član poglavarstva općine Cerovlje Elvis Visintin - Tajnik udruge „Vinistra“ Davorka Šajina - Voditelj agroturizma „Ograde“ Marijan Gortan - Vlasnik poljoprivrednog obrta „Gortan“ Davor Fero - Predsjednik poljoprivredne udruge „Agomotovun“
LAG BUZET	04.06	13-15	Ornela Rumena - Pročelnica za financije i gospodarstvo Grada Buzeta Klaudio Antonac - Odbor za gospodarstvo Anton Sinčić - Komercijalist u Poljoprivredno zadružnom centru Istra Đurđa Pokorni - Zamjenica načelnika u općini Lupoglav Zdravko Miholić - Stručni savjetnik pri Hrvatskom zavodu za poljoprivredno savjetodavnu službu
LAG BUJE	11.06	09-11	Marino Banović - Tajnik Udruženja obrtnika bujštine Marina Stančić - Stručni suradnik za financije i javnu nabavu pri gradu Novigradu Roberto Šušelj - obrtnik ribar Rino Duniš - načelnik općine Grožnjan Edo Pincin - vlasnik poljoprivrednog gospodarstva Marisela Štokovac - Tajnik jedinstvenog upravnog Odjela općine Oprtalj Orjeta Toncich - Seljačko domaćinstvo Toncich Ivan Štokovac - Seljačko domaćinstvo Štokovac Amedeo Cotić - Predsjednik Udruge Agrooprtalj Silvio Visintin - OPG Visintin Nada Franković - Stručni suradnik za gospodarstvo i poljoprivredno zemljište
LAG POREČ	11.06	13-15	Zdenko Barac - Tajnik Udruge Agro-Poreč i Olea-Tar Đankarlo Žužić - član Komisije za poljoprivredu pri općini Tar-Vabriga i predsjednik županijske Udruge maslinara Istarke županije Olea Giuliano Vojnović - Pročelnik u općini Kaštelir-Labinci Enio Jugovac - Načelnik općine Kaštelir Labinci Branko Zgrablić - Načelnik općine Sc. Loverč Sandra Mušković - Pročelnica za financije i proračun u Gradu Poreču Boris Šverko - Tajnik općinskog Vijeća i poglavarstvu općini Vrsar Đankarlo Pribetić - poljoprivredni savjetnik pri MMIH-u d.o.o. Poreč i član Stručnog savjeta Bio Istre Poreč
LAG LABIN	12.06.	9-11	Sandi Miletić - Komunalni redar u općini Raša Nevina Miškulin - Direktor službe za prostorno planiranje i zaštitu okoliša Grada Labina Glorija Fable - Voditelj pravne službe općine Kršan Branko Ružić - Načelnik općine Pićan
LAG PULA	12.06.	13-14	Loris Mošnja - Stručni suradnik za zelene površine u Gradu Puli
LAG ROVINJ	13.06.	09-10:30	Valerio Drandić - Pročelnik upravnog odjel za financije, razvoj i gospodarstvo Grada Rovinja Iva Vuljan-Apollonio - Voditelj odsjeka Ana Karlaš - Stručni suradnik Roberto Unukić - Član poglavarstva općine Žminj Ivan Sošić - Tajnik udruge poljoprivrednika Agrorovinjske

PRILOZI

Tablica 1. Površina, stanovnici i gustoća naseljenosti u IŽ, 2001.godine

	Površina		Stanovnici		Gustoća naseljenosti	% stanovništva u rural.zajednicama
			(Popis 2001.)			
Značajno ruralna područja						
Kršan	122,3	4,18	3.264	1,58	26,7	93,5
Barban	91,2	3,23	2.802	1,36	30,7	91,6
Oprtalj	60,7	2,15	981	0,48	16,2	88,0
Svetvinčenat	80,4	2,85	2.218	1,07	27,6	87,8
Cerovlje	107,0	3,79	1.745	0,85	16,3	86,9
Piće	50,1	1,77	1.997	0,97	39,9	84,2
Sveta Nedelja	68,7	2,44	2.909	1,41	42,3	80,1
Žminj	71,4	2,52	3.447	1,67	48,3	79,1
Sveti Lovreč	53,2	1,88	1.408	0,68	26,5	78,2
Tinjan	54,0	1,57	1.770	0,86	32,8	77,6
Grožnjan	69,1	2,45	785	0,38	11,4	76,4
Lanišće	145,3	5,15	398	0,19	2,7	76,4
Buzet	168,8	5,98	6.059	2,94	35,9	76,1
Vižinada	35,0	1,24	1.137	0,55	32,5	75,7
Marčana	132,3	4,68	3.903	1,89	29,5	74,0
Višnjan	63,3	2,24	2.187	1,06	34,5	71,4
Karojba	34,7	1,23	1.489	0,72	42,9	69,6
Kanfanar	59,7	2,12	1.457	0,71	24,4	67,5
Gračišće	61,5	2,18	1.433	0,69	23,3	67,4
Ližnjan	62,9	2,23	2.945	1,43	46,8	66,4
Lupoglav	92,2	3,27	929	0,45	10,1	64,7
Kaštelir- labinci	35,3	1,25	1.334	0,65	37,8	58,6
Medulin	29,4	1,04	6.004	2,91	204,6	57,0
Raša	79,0	2,8	3.535	1,71	44,7	53,2
Pretežno ruralna područja						
Brtonigla	32,2	1,14	1.579	0,77	49,1	47,6
Motovun	33,6	1,19	983	0,48	29,3	46,0
Pazin	134,9	4,78	9.227	4,47	68,4	46,0
Buće	103,3	3,66	5.340	2,59	51,7	43,8
Poreč	142,0	4,93	17.460	8,46	123,0	40,2
Umag	83,5	2,96	12.901	6,25	154,4	39,8
Vodnjan	102,0	3,62	5.651	2,74	55,4	39,7
Labin	72,8	2,58	12.426	6,02	170,7	36,4
Novigrad	26,8	0,95	4.002	1,94	149,3	34,3
Vrsar	22,9	0,81	2.703	1,31	118,2	30,7
Bale	83,3	2,95	1.047	0,51	12,6	15,4
Sveti Petar u šumi	14,4	0,51	1.011	0,49	70,3	0,0
Pretežno urbana područja						
Rovinj	77,9	2,76	14.234	6,9	182,7	5,4
Pula	51,4	1,82	58.594	28,4	1140,8	0,0
Fažana	13,7	0,48	3.050	1,48	223,0	0,0

Tablica 2. Kretanje broja stanovnika Istarske županije

Popisna godina	Broj stanovnika	Promjena apsolutna	Promjena %	Indeks
1931	223949			
1948	183340	-40609	-18,1	82
1953	175094	-8246	-4,5	96
1961	176838	1744	1,0	101
1971	175199	-1639	-0,9	99
1981	188332	13133	7,5	107
1991	204346	16014	8,5	109
2001	206.344	1.998	1,0	101
1948-2001		23.004	11,3	113

Tablica 3. Dobna struktura stanovništva IŽ prema dobnim skupinama 2001. godine

Dobne skupine	Muško stanovništvo		Žensko stanovništvo		Ukupno stanovništvo	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
0-19	22.914	22,92	22.057	20,74	44.971	21,79
20-39	28.483	28,49	28.298	26,60	56.781	27,52
40-59	29.322	29,33	29.707	27,93	59.029	28,61
60-79	17.314	17,32	22.348	21,01	39.662	19,22
iznad 80	1.615	1,62	3.548	3,34	5.163	2,50
Nepoznato	321	0,32	417	0,39	738	0,36
Ukupno	99.969	100,00	106.375	100,00	206.344	100,00
Koef. starosti ²¹	19,0		24,4		21,8	
Indek starenja ²²	82,6		117,4		99,7	

Tablica 4. Površina – ruralni i urbani prostor, OECD kriteriji

	OECD kriterij		OECD kriterij	
	km ²	%	Broj stanovnika	%
LAG Buzet				
ruralni prostor	406,28	100,0	7.386	100
LAG Pazin	440,08	100,0	17.658	100,0
ruralni prostor	440,08	100,0	440,08	100
LAG Buje	375,6	100,00	25.588	100,00
ruralni prostor	265,3	70,62	8.685	33,94
urbani prostor	110,3	29,38	16.903	66,06
LAG Poreč	351,64	100,00	26.229	100,00
ruralni prostor	351,64	100,00	26.229	100,00
LAG Labin	392,9	100,0	24.131	100,0
ruralni prostor	320,1	81,5	11.705	48,5
urbani prostor	72,8	18,5	12.426	51,5
LAG Rovinj	292,24	100,0	20.185	100,0
ruralni prostor	292,24	100,0	20.185	100,0
LAG Pula	563,25	100,00	85.167	100,00
ruralni prostor	468,86	83,24	17.519	20,57
urbani prostor	94,39	16,76	67.648	79,43

²¹ Indeks starenja pokazuje odnos broja stanovnika odnosno udio (%) starih 60 i više godina prema broju stanovnika starih od 0 do uključivo 19 godina života.

²² Koeficijent starosti pokazuje odnos broja stanovnika odnosno udio (%) starih 60 i više godina prema ukupnom broju stanovnika.

Tablica 5. Površina – ruralni i urbani prostor, EU kriteriji

	EU kriterij		EU kriterij	
	km ²	%	Broj stanovnika	%
LAG Buzet				
ruralni prostor	406,28	100,0	7.386	100
LAG Pazin				
ruralni prostor	440,08	100,0	17.658	100
LAG Buje	375,6	100,00	25.588	100,00
ruralni prostor	265,3	70,62	8.685	33,94
urbani prostor	110,3	29,38	16.903	66,06
LAG Poreč	351,64	100,00	26.229	100,00
ruralni prostor	164,86	46,88	20.163	76,87
urbani prostor	186,78	53,12	6.066	23,13
LAG Labin	392,9	100,0	24.131	100,0
ruralni prostor	320,1	81,5	11.705	48,5
urbani prostor	72,8	18,5	12.426	51,5
LAG Rovinj	292,24	100,0	20.185	100,0
ruralni prostor	292,24	100,0	20.185	100,0
LAG Pula	563,25	100,00	85.167	100,00
ruralni prostor	468,86	83,24	17.519	20,57
urbani prostor	94,39	16,76	67.648	79,43

Tablica 6. Prosječna gustoća naseljenosti

	OECD kriterij stanovnika/km ²	EU kriterij stanovnika/km ²
	LAG Buzet	18
ruralni prostor	18	18
LAG Pazin		
ruralni prostor	40	40
Ukupno	40	40
LAG Buje	68,1	68,1
ruralni prostor	32,7	32,7
urbani prostor	153,2	153,2
LAG Poreč	74,6	74,6
ruralni prostor	74,6	122,3
urbani prostor		32,5
LAG Labin	61,4	61,4
ruralni prostor	170,7	170,7
urbani prostor	36,6	36,6
LAG Rovinj	69	69
ruralni prostor	69	69
LAG Pula	69	69
ruralni prostor	69	69

Tablica 7. Broj naselja

	OECD kriterij		EU kriterij	
	broj	%	broj	%
LAG Buzet				
ruralna	70	100,0	70	100,0
LAG Pazin				
ruralna	57	100,0	57	100,0
LAG Buje	80	100,0	80	100,0
ruralna	52	65,00	52	65,00
urbani prostor	28	35,00	28	35,00
LAG Poreč	179	100,0	179	100,00
ruralna	179	100,0	60	33,52
urbani prostor			119	66,48
LAG Labin	94	100,0	94	100,0
ruralna	77	81,91	77	81,91
urbani prostor	17	18,09	17	18,09
LAG Rovinj	33	100,0	33	100,0
ruralna	33	100,0	33	100,0
LAG Pula	88	100,0	88	100,0
ruralna	78	88,64	78	88,64
urbani prostor	10	11,36	10	11,36

LAG Buje

Tablica 8. Dobna struktura stanovništva LAG Buje prema dobnim skupinama 2001.

Dobne skupine	Muško stanovništvo		Žensko stanovništvo		Ukupno stanovništvo	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
0-19	2.881	23,41	2.846	21,43	5.727	22,38
20-39	3.564	28,96	3.680	27,70	7.244	28,31
40-59	3.747	30,45	3.801	28,62	7.548	29,50
60-79	1.882	15,29	2.530	19,05	4.412	17,24
iznad 80	187	1,52	373	2,81	560	2,19
Nepoznato	44	0,36	53	0,40	97	0,38
Ukupno	12.305	100,00	13.283	100,0	25.588	100,00
Koeficijent starosti	16,81		21,86		19,43	
Indeks starenja	71,82		102,00		86,82	

Tablica 9. Prosječna starost, indeks starenja i koeficijent starosti LAG Buje, 2001.

		Prosječna starost	Indeks starenja	Koeficijent starosti
Buje	sv.	40	90,4	19,7
	m	39,3	81	17,9
	ž	40,6	99,3	21,4
Umag	sv.	38,8	80,7	18
	m	37,6	67,4	15,8
	ž	39,9	94,4	20,1
Novigrad	sv.	39,3	86,4	20,1
	m	37,5	64,9	16,1
	ž	40,9	108,2	23,7
Brtonigla	sv.	39,5	87,6	21
	m	37,8	67,3	18
	ž	41,2	112,3	24
Grožnjan	sv.	42,2	129,7	27,3
	m	40,8	111,8	23,4
	ž	43,4	144,9	30,7
Oprtalj	sv.	41,8	116,2	26,4
	m	39,9	94,4	21,7
	ž	43,6	136,8	30,7
Buje	sv.	40	90,4	19,7
	m	39,3	81	17,9
	ž	40,6	99,3	21,4

Tablica 10. Fertilni kontingent LAG Buje i njegov udjel u ukupnom stanovništvu 2001.

	Fertilni kontingent (15-49 god.)	Fertilni kontigent od toga 20-29 god.	Broj stanovnika 2001.	% fertilnog kontingenta u uk. stan.
Istarska županija	52.192	13.571	206.344	25,29
LAG	6.863	1.674	25.588	26,82
Buje	1.456	359	5.340	27,27
Umag	3.517	872	4.002	87,88
Novigrad	1071	252	12.901	8,30
Brtonigla	413	91	1.579	26,16
Grožnjan	191	46	785	24,33
Oprtalj	215	54	981	21,92

LAG Buzet

Tablica 11. Dobna struktura stanovništva LAG Buzet prema dobnim skupinama 2001.

Dobne skupine	Muško stanovništvo		Žensko stanovništvo		Ukupno stanovništvo	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
0-19	808	21,95	796	21,48	1.604	21,72
20-39	1.114	30,26	1.027	27,72	2.141	28,99
40-59	1.041	28,28	949	25,61	1.990	26,94
60-79	615	16,71	721	19,46	1.336	18,09
iznad 80	92	2,50	206	5,56	298	4,03
Nepoznato	11	0,30	6	0,16	17	0,23
Ukupno	3.681	100,00	3.705	100,00	7.386	100,00
Koef. starosti	19,26		25,06		22,17	
Indeks starosti	87,50		116,46		101,87	

Tablica 12. Prosječna starost, indeks starenja i koeficijent starosti IŽ i LAG Buzet, 2001.

		Prosječna starost	Indeks starenja	Koeficijent starosti
Istarska županija	sv.	40,2	99,7	21,8
	m	38,8	82,6	19
	ž	41,5	117,4	24,4
Buzet	sv.	39,3	89,6	19,7
	m	38,3	77	17,3
	ž	40,4	102,8	22,1
Lanišće	sv.	49,5	233,8	43,5
	m	45,6	172,2	33,3
	ž	52,9	292,1	52,4
Lupoglav	sv.	42,9	134,2	29,3
	m	42,3	130,9	26,6
	ž	43,6	137	31,9

Tablica 13. Fertilni kontingent LAG Buzet i njegov udjel u ukupnom stanovništvu 2001.

	Fertilni kontingent (15-49 god.)	Fertilni kontingent od toga 20-29 god.	Broj stanovnika 2001.	% fertilnog kontingenta u uk. stan.
Istarska županija	52.192	13.571	206.344	25,29
LAG Buzet	1.844	494	7.386	24,97
Buzet	1.580	431	6.059	26,08
Lanišće	55	12	398	13,82
Lupoglav	209	51	929	22,50

LAG Labin

Tablica 14. Dobna struktura stanovništva LAG Labin prema dobnim skupinama 2001.

Dobne skupine	Muško stanovništvo		Žensko stanovništvo		Ukupno stanovništvo	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
0-19	2.438	20,70	2.388	19,33	4.826	20,00
20-39	3.249	27,59	3.108	25,15	6.357	26,34
40-59	3.632	30,85	3.396	27,48	7.028	29,12
60-79	2.210	18,77	2.898	23,45	5.108	21,17
iznad 80	210	1,78	525	4,25	735	3,05
Nepoznato	36	0,31	41	0,33	77	0,32
Ukupno	11.775	100,00	12.356	100,00	24.131	100,0
Koeficijent starosti	20,55		27,70		24,21	
Indeks starenja	99,26		143,34		121,07	

Tablica 15. Prosječna starost, indeks starenja i koeficijent starosti LAG Labin, 2001.

		Prosječna starost	Indeks starenja	Koeficijent starosti
Labin	sv.	41,5	120,1	23
	m	40	97,3	19,8
	ž	43	145,1	26,1
Pićan	sv.	40,6	112	24,9
	m	39,8	107,4	22,6
	ž	41,3	116	27,1
Kršan	sv.	40,8	105,3	23,9
	m	39,4	90,5	20,8
	ž	42,2	120,1	26,9
Sveta Nedelja	sv.	43,9	151,7	28,1
	m	41,8	117,5	23,3
	ž	45,9	188,8	32,8

Tablica 16. Fertilni kontingent LAG Labin i njegov udjel u ukup. stanovništvu 2001

	Fertilni kontingent (15-49 god.)	Fertilni kontingent od toga 20-29 god.	Broj stanovnika 2001.	% fertilnog kontingenta u uk. stan.
Istarska županija	52.192	13.571	206.344	25,29
Labin	3.055	848	12.426	24,59
Pižan	468	135	1.997	23,44
Kršan	807	187	3.264	24,72
Sv. Nedjelja	668	164	2.909	22,96
Raša	885	193	3.535	25,04
LAG Labin	5.883	1.527	24.131	24,38

LAG Pazin

Tablica 17. Dobna struktura stanovništva LAG Pazin prema dobnim skupinama 2001.

Dobne skupine	Muško stanovništvo		Žensko stanovništvo		Ukupno stanovništvo	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
0-19	2.222	25,51	2.182	24,39	4.404	24,94
20-39	2.489	28,58	2.307	25,78	4.796	27,16
40-59	2.325	26,69	2.173	24,28	4.498	25,47
60-79	1.476	16,95	1.887	21,09	3.363	19,05
iznad 80	177	2,03	385	4,30	562	3,18
Nepoznato	21	0,24	14	0,16	35	0,20
Ukupno	8.710	100,00	8.948	100,00	17.658	100,00
Koeficijent starosti	18,98		25,39		22,23	
Indeks starenja	74,4		104,1		89,1	

Tablica 18. Prosječna starost, indeks starenja i koeficijent starosti LAG Pazin, 2001.

		Prosječna starost	Indeks starenja	Koeficijent starosti
Pazin	sv.	38,4	78,5	19,5
	m	37,1	65,8	16,9
	ž	39,6	91,6	22
Cerovlje	sv.	41,7	123,6	28,6
	m	40,7	109,8	24,4
	ž	42,7	136,4	32,8
Karojba	sv.	38,2	81	21,7
	m	36,6	65	17,5
	ž	39,8	97	26
Gračišće	sv.	39,6	98,6	25,5
	m	38,1	82,5	21,1
	ž	41,2	114,4	29,9
Motovun	sv.	42,7	125,6	27,5
	m	40	97,1	21,2
	ž	45	151,3	33,2
Sv. Petar u šumi	sv.	37,5	71,8	20,7
	m	35,8	56,4	16,5
	ž	38,9	86,1	24,4
Tinjan	sv.	40,7	106,2	26,3
	m	38,9	90,3	24,3
	ž	42,6	125,3	28,2

Tablica 19. Fertilni kontingent LAG Pazin i njegov udjel u ukup. stanovništvu 2001.

	Fertilni kontingent (15-49 god.)	Fertilni kontingent od toga 20-29 god.	Broj stanovnika 2001.	% fertilnog kontingenta u uk. stan.
Istarska županija	52.192	13.571	206.344	25,29
LAG Pazin	4.217	1.109	17.658	23,88
Pazin	2.364	648	9.227	25,62
Cerovlje	345	90	1.745	19,77
Karojba	355	93	1.489	23,84
Gračisce	312	81	1.433	21,77
Motovun	217	45	983	22,08
Sv. Petar u šumi	230	51	1.011	22,75
Tinjan	394	101	1.770	22,26

LAG Poreč

Tablica 20. Dobna struktura stanovništva LAG Poreč prema dobnim skupinama 2001.

Dobne skupine	Muško stanovništvo		Žensko stanovništvo		Ukupno stanovništvo	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
0-19	3.198	25,01	3.017	22,44	6.215	23,70
20-39	3.599	28,15	3.727	27,73	7.326	27,93
40-59	3.788	29,62	3.906	29,06	7.694	29,33
60-79	1.955	15,29	2.411	17,94	4.366	16,65
iznad 80	192	1,50	317	2,36	509	1,94
Nepoznato	55	0,43	64	0,48	119	0,45
Ukupno	12.787	100,00	13.442	100,00	26.229	100,00
Koeficijent starosti	16,79		20,29		18,59	
Indeks starenja	67,14		90,42		78,44	

Tablica 21. Prosječna starost, indeks starenja i koeficijent starosti LAG Poreč, 2001.

		Prosječna starost	Indeks starenja	Koeficijent starosti
Poreč	sv.	37,9	70,8	17,0
	m	37,0	61,1	15,4
	ž	38,8	80,9	18,5
Kaštelir - Labinci	sv.	40,3	97,2	23,8
	m	39,6	87,6	22,7
	ž	41,0	107,7	24,8
Višnjan	sv.	41,3	114,3	25,6
	m	39,3	89,1	21,2
	ž	43,3	142,2	29,8
Sveti Lovreč	sv.	40,7	108,5	24,5
	m	38,6	84,5	21,4
	ž	42,8	140,1	27,7
Vrsar	sv.	37,7	67,3	16,5
	m	36,9	59,8	15,7
	ž	38,5	75,6	17,3
Vižinada	sv.	39,9	101,2	22,7
	m	39,1	91,1	19,8
	ž	40,6	110,7	25,6

Tablica 22. Fertilni kontingent LAG Poreč i njegov udjel u ukup. stanovništvu 2001.

	Fertilni kontingent (15-49 god.)	Fertilni kontingent od toga 20-29 god.	Broj stanovnika 2001.	% fertilnog kontingenta u uk. stan.
Poreč	4.858	1.227	17.460	27,82
Kaštelir-Labinci	331	84	1.334	24,81
Višnjan	493	128	2.187	22,54
Sveti Lovreč	330	84	1.408	23,44
Vrsar	737	191	2.703	27,27
Vižinada	283	71	1.137	24,89
LAG ukupno	7.032	1.785	26.229	26,81

LAG Pula

Tablica 23. Dobna struktura stanovništva LAG Pula prema dobnim skupinama 2001.

Dobne skupine	Muško stanovništvo		Žensko stanovništvo		Ukupno stanovništvo	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
0-19	9.123	22,26	8.631	19,54	17.754	20,85
20-39	11.613	28,33	11.652	26,38	23.265	27,32
40-59	11.928	29,10	12.606	28,54	24.534	28,81
60-79	7.584	18,50	9.732	22,03	17.316	20,33
iznad 80	607	1,48	1.351	3,06	1.958	2,30
Nepoznato	135	0,33	205	0,46	340	0,40
Ukupno	40.990	100,0	44.177	100,00	85.167	100,00
Koeficijent starosti	19,98		25,09		22,63	
Indeks starenja	89,78		128,41		108,56	

Tablica 24. Prosječna starost, indeks starenja i koeficijent starosti LAG Pula, 2001.

		Prosječna starost	Indeks starenja	Koeficijent starosti
Pula	sv.	40,7	109,4	22,6
	m	39,2	90,7	20,1
	ž	42,1	129,3	24,9
Barban	sv.	43,5	145,3	29,3
	m	41,9	123,4	25,3
	ž	45,0	165,9	32,9
Svetvinčenat	sv.	42,5	127,1	27,5
	m	40,0	91,1	21,7
	ž	44,9	168,9	32,9
Marčana	sv.	43,1	142,4	27,5
	m	40,9	110,9	23,6
	ž	45,2	179,3	31,2
Fažana	sv.	39,9	95,8	20,2
	m	38,9	82,5	17,8
	ž	40,9	109,6	22,5
Ližnjan	sv.	40,5	101,7	22,6
	m	38,7	79,5	19,0
	ž	42,2	127,0	26,0
Medulin	sv.	40,4	99,9	21,1
	m	39,4	87,7	19,6
	ž	41,3	113,0	22,7
Vodnjan	sv.	38,5	77,6	18,8
	m	37,5	65,3	16,0
	ž	39,5	89,6	21,3

Tablica 26. Fertilni kontingent LAG Pula i njegov udjel u ukupnom stanovništvu 2001.

	Fertilni kontingent (15-49 god.)	Fertilni kontingent od toga 20-29 god.	Broj stanovnika 2001.	% fertilnog kontingenta u uk. stan.
Istarska županija	52.192	13.571	206.344	25,29
LAG ukupno	21.221	5.653	85.167	24,92
Pula	14.719	3.926	58.594	25,12
Barban	630	164	2.802	22,48
Svetvincent	502	129	2.218	22,63
Marčana	887	240	3.903	22,73
Fažana	780	203	3.050	25,57
Ližnjan	724	189	2.945	24,58
Medulin	1.505	415	6.004	25,07
Vodnjan	1.474	387	5.651	26,08

LAG Rovinj

Tablica 27. Dobna struktura stanovništva LAG Rovinj prema dobnim skupinama 2001.

Dobne skupine	Muško stanovništvo		Žensko stanovništvo		Ukupno stanovništvo	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
0-19	2.244	23,08	2.197	21,00	4.441	22,00
20-39	2.855	29,37	2.797	26,73	5.652	28,00
40-59	2.861	29,43	2.876	27,48	5.737	28,42
60-79	1.592	16,38	2.169	20,73	3.761	18,63
iznad 80	150	1,54	391	3,74	541	2,68
Nepoznato	19	0,20	34	0,32	53	0,26
Ukupno	9.721	100,00	10.464	100,00	20.185	100,00
Koeficijent starosti	17,92		24,46		21,31	
Indeks starenja	77,63		116,52		96,87	

Tablica 28. Prosječna starost, indeks starenja i koeficijent starosti LAG Rovinj, 2001.

		Prosječna starost	Indeks starenja	Koeficijent starosti
Rovinj	sv.	39,50	90,40	19,70
	m	37,90	72,40	16,80
	ž	41,00	109,20	22,40
Bale	sv.	39,60	85,10	20,30
	m	38,30	70,20	15,50
	ž	41,00	97,80	25,00
Žminj	sv.	40,70	108,40	25,50
	m	38,50	86,80	21,20
	ž	42,70	130,20	29,70
Kanfanar	sv.	43,00	145,40	28,20
	m	40,90	116,30	23,10
	ž	45,00	174,50	33,00

Tablica 29. Fertilni kontingent LAG Rovinj i njegov udjel u ukupnom stanovništvu 2001.

	Fertilni kontingent (15-49 god.)	Fertilni kontingent od toga 20-29 god.	Broj stanovnika 2001.	% fertilnog kontingenta u uk. stan.
Istarska županija	52.192	13.571	206.344	25,29
Rovinj	3.783	992	14.234	26,58
Bale	273	48	1.047	26,07
Žminj	753	196	3.447	21,85
Kanfanar	323	93	1.457	22,17
LAG ukupno	5.132	1.329	20.185	25,42

Istarska županija

Tablica 30. Poljoprivredno stanovništvo Istarske županije 2001. godini

	Poljoprivredno stanovništvo	Udio (%) u ukupnom stanovništvu
Istarska županija	5.362	2,6
LAG Buzet	301	4,08
LAG Pazin	782	4,43
LAG Buje	1263	4,94
LAG Poreč	1.133	4,32
LAG Labin	290	1,20
LAG Rovinj	602	2,98
LAG Pula	991	1,16

Tablica 31. Poljoprivredno stanovništvo IŽ 2001. godini

	Ukupno poljoprivredno stanovništvo	Aktivno poljoprivredno stanovništvo	Udržavano	Udio aktivno/ukupnom
Istarska županija	5.362	3.164	2.198	59,0
LAG Buzet	301	174	127	57,8
LAG Pazin	259	142	117	54,83
LAG Buje	1263	719	544	56,93
LAG Poreč	1.133	656	477	57,90
LAG Labin	290	169	121	58,28
LAG Rovinj	602	359	243	59,63
LAG Pula	991	635	356	64,08

Tablica 32. Korišteno poljoprivredno zemljište IŽ

	Raspoloživo zemljište; ha	Nepoljoprivredno zemljište	Korišteno poljop.zemljište,ha	Prosječna veličina parcele korišteno zemljište
LAG Buzet	6.279	3.763	2.516	0,39
LAG Pazin	14.337	9.840	4.497	0,33
LAG Buje	5.264,38	1.780,03	3.484,35	0,6
LAG Poreč	8.092	4.374	3.718	0,48
LAG Labin	4.533,87	2.672,16	1.861,71	0,40
LAG Rovinj	5.415,83	3.152,19	2.263,64	0,37
LAG Pula	8.901,23	5.201,93	3.699,30	0,28

Tablica 33: Površina korištenoga poljoprivrednog zemljišta po kategorijama

	Ukupno	Oranice i vrtovi	Povrtnjaci	Livade	Pašnjaci	Voćnjaci	Vinogradi
LAG Buzet	2515,6	835,75	9,79	870,35	607,56	46,48	145,6
LAG Pazin	4.497,25	2.151,45	38,18	1.176,40	588,97	161,50	380,11
LAG Buje	3484,35	1828,68	20,21	251,68	414,46	319,67	637,21
LAG Poreč	3.717,73	2.087,88	17,30	296,44	381,50	249,44	685,17
LAG Labin	1861,71	706,26	16,14	371,81	501,45	49,79	216,24
LAG Rovinj	2263,64	986,75	12,26	499,18	401,9	156,23	205
LAG Pula	3.699,29	1.768,73	38,02	556,03	609,87	343,99	382,66

Tablica 34. Površine oranica pod ratarskim, povrćarskim kulturama, ha

	Žitarice, ha	Krumpir	Ostalo povrće
LAG Buzet	376,16	71,12	25,35
LAG Pazin	1.046	202	32
LAG Buje	794,36	121,01	135,68
LAG Poreč	934,45	133,13	88,54
LAG Labin	372,63	62,42	39,96
LAG Rovinj	351,72	96,31	87,76
LAG Pula	634,05	135,5	104,62

Izvor: [www/dzs.hr/Popis poljoprivrede 2003.](http://www/dzs.hr/Popis_poljoprivrede_2003)

Tablica 35. Površine oranica pod krmnim kulturama, ha

	Krmno bilje	Ugari
LAG Buzet	337,76	31,75
LAG Pazin	572	205,00
LAG Buje	447,54	163,04
LAG Poreč	358,28	571,75
LAG Labin	200,25	43,27
LAG Rovinj	308,64	148,57
LAG Pula	591,57	171,66

Izvor: [www/dzs.hr/Popis poljoprivrede 2003.](http://www/dzs.hr/Popis_poljoprivrede_2003)

Tablica 36. Broj stoke prema vrstama LAG Buzet

	Goveda	Svinje	Ovce i koze	Konji	Perad	Pčelinje zajednice
LAG Buzet	1.273		673	33	9.389	642
LAG Pazin	1.430	3.634	1.414	80	101.144	728
LAG Buje	919	1769	1019	67	86335	648
LAG Poreč	411	2.274	1.818	43	58.394	816
LAG Labin	732	800	1009	19	19287	201
LAG Rovinj	595	1039	2143	55	37.402	285
LAG Pula	1.073	1.393	4.210	105	32.354	24.336

Izvor: www/dzs.hr/Popis poljoprivrede 2003.

Tablica 37. Površine šuma po LAG-ovima u IŽ

	Ukupno, ha	Privatne, ha	Udio privatnih
LAG Buje	12.581	11.020	87,59
LAG Buzet	13.611	12.945	95,11
LAG Labin	20.389	17.509	85,87
LAG Pazin	17.861	17.083	95,64
LAG Poreč	14.592	14.454	99,05
LAG Pula	23.461	20.322	86,62
LAG Rovinj	12.159	11.700	96,23
Ukupno	114.654	105.033	91,61

Tablica 38. Broj ribarskih plovila po važnijim mjestima (ukupan broj 1057)

Redni broj	Mjesto	Broj plovila		
		Ukupno	>10	<10
1.	Pula	238	70	168
2.	Rovinj	143	42	101
3.	Umag	211	39	172
4.	Poreč	152	49	103
UKUPNO		744	200	544

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva, Uprava ribarstva

Tablica 39. Ulov ribe i drugih morskih organizama i karakteristike ribolovne flote u IŽ

Godina		2003.	2004.	2005.
Ulov ribe (t)	Srdela	2.800	2.950	2.814
	Inćun	280	836	857
	Ostala plava riba	20	99	109
	Tunj	1	1	1
	Oslić	19	31	77
	Trlja	150	68	110
	Škamp	7	8	26
	Muzgavci	397	211	469
	Ostala riba	217	226	603
	UKUPNO	3.891	4.430	5.066

Godina		2003.	2004.	2005.
Plovila	Koće	95	95	95
	Plivarice	28	28	28
	Višenamjenska	795	932	934
	UKUPNO	918	1.055	1.057
	Snaga motora (kW)	60.974,45	66.034,73	66.249,77
	Tonaža (GT)	6.363,90	6.028,46	6.058,46
	Prosjek kW	66,42	62,59	62,68
	Prosjek GT	6,93	5,71	5,73

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva, Uprava ribarstva

Tablica 40. Kapacitet nekih sadašnjih iskrcajnih mjesta kočarske ribe, za brodove >10 m

Iskrcajno mjesto	Kapacitet- broj plovila koja istovremeno iskrcajavu ribu	Komentar
Savudrija	4	
Umag	5	
Novigrad	1	
Tarska vala	1	Higijenski neprikladno
Sanata Marina	2	
Poreč	8-10	Preko krme
Vrsar	10	Preko krme
Funtana	2-3	
Rovinj	15 na tri mjesta	
Fažana	8	Luka
Pula-luka	15	Higijenski neprikladno
Bunarina	2-3	
Ribarska	5	Nema pristupa vozilima
Banjole i Montekope	5+2	
Medulin	3	Higijenski neprikladno
Ližnjan	6-7	Manji zahvat
Krnica	3-4	
Plomin	10	

Tablica 41. Pregled provedbe Modela kapitalnih ulaganja

	Namjena	Broj zahtjeva	Iznos odobrenog kredita	Iznos tražene investicijske potpore
A	nabava osnovnog stada u stočarstvu	444	40.810.014,39	7.112.002,88
B	podizanje višegodišnjih nasada	19	3.795.375,09	645.213,77
C	podizanje šuma			
D	izgradnja i opremanje objekata za poljop. proizv. i akvakulturu	295	119.230.683,88	15.721.510,87
E	uređenje poljoprivrednog zemljišta	12	2.364.909,33	402.034,59
F	nabava ribarskih plovila te nove opreme i mehanizacije za poljop., ribarstvo i šumarstvo	721	178.902.373,64	29.062.600,89
G	izgradnja i opremanje objekata za čuvanje i preradu poljop. proizvoda i ribe	86	1.600.000,00	6.643.494,66
A-G	kombinirane namjene	313	69.850.831,88	16.105.601,82
UKUPNO		1890	416.554.188,20	75.692.459,47

Izvor: MPŠVG, Zeleno izvješće 2004.

Tablica 42. Krediti iz Fonda (1995.- 2003.)

Namjena		kn	%
Stočarstvo	OS	5.981.703,77	17,28
	Prerada	2.564.400,00	7,41
	Proizvodni prostor	4.366.244,67	12,61
Stočarstvo-ukupno		12.912.348,44	37,30
Polj. Mehanizacija		7.527.579,60	21,75
Dugogodišnji nasadi	Sadnice	460.482,41	1,33
	prerada	5.957.929,10	17,21
Dugogodišnji nasadi-ukupno		6.418.411,51	18,54
Povrće		2.643.310,00	7,64
Inicijalna sredstva		729.000,00	2,11
Agroturizam		637.300,00	1,84
Lovstvo		1.225.000,00	3,54
Ribarstvo		1.508.100,00	4,36
Ostalo		1.013.739,58	2,93
		34.614.789,13	100,00

Tablica 43. Pregled operativnih programa MPŠVG (2006. do 2010.)

Operativni program razvitka svinjogojske proizvodnje u Republici Hrvatsko	Nabava rasplodnih životinja, izgradnja i opremanje farmi	Potreba sredstva 2,2 mld. kuna, od čega 548 milijuna kuna državnih sredstava iz modela kapitalnih ulaganja	250 novih farmi za proizvodnju prasadi prosječnog kapaciteta od 150 krmača (raspon od 50 do 200 grla) pri čemu će se uz ove farme izgraditi još 73 zasebna tovilišta i 19 nukleus farmi (ukupno 342 proizvodne jedinice).
Operativni program potpore proizvodnji slavonskog kulena	Proizvodnja svinja za proizvodnju kulena i ulaganje u mini-pogone za preradu	Predviđena sredstva za nabavu svinja iznose 11,8 milijuna kuna, a sredstva za mini-pogone 57 milijuna kuna	Godišnja proizvodnja kulena od 124 tisuće kg.